

**SYTUACJA
SPOŁECZNO-GOSPODARCZA
KIELC
W LATACH 2010-2015**

Kielce, grudzień 2016

Wydawca:
Urząd Statystyczny w Kielcach

Publisher:
Statistical Office in Kielce

Nadzór merytoryczny:

Editors supervision:

dr Agnieszka Piotrowska-Piątek

Recenzent:

Reviewer:

***dr hab. Justyna Danielewicz
Uniwersytet Łódzki***

**Publikację opracował zespół Świątokrzyskiego
Ośrodka Badań Regionalnych:**

Publication prepared by team of Świątokrzyski
Centre of Regional Studies:

Olga Szymocha

Potencjał demograficzny,
Zasoby Pracy,
Infrastruktura techniczna,
Wykorzystanie funduszy UE

Demographic potential,
Labour market resources,
Technical infrastructure,
Use of European Union funds

Mateusz Orzechowski

Kondycja gospodarcza

Economic situation

Dominik Górski, Ewa Morąg, Sylwia Świtoń

Warunki życia

Living conditions

Dominik Górski, Mateusz Orzechowski

Taksonomiczne mierniki rozwoju

Taxonomical development measures

Aneta Łyżwa

Projekt okładki, grafika, skład komputerowy
i elektroniczna wersja publikacji

Cover design, graphics, typesetting and electronic
version of publication

Druk:
Zakład Wydawnictw Statystycznych
w Radomiu

Printing:
Statistical Publishing Establishment
in Radom

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available at website

<http://kielce.stat.gov.pl/>

ISBN 978-83-89612-83-0

**Prosimy o podanie źródła przy publikowaniu
danych Urzędu Statystycznego**

When publishing data of Statistical Office – please
indicate source

PRZEDMOWA

Mam przyjemność przekazać Państwu publikację „Sytuacja społeczno-gospodarcza Kielce w latach 2010-2015”. Jest to kontynuacja wydawnictwa opublikowanego w 2010 roku, w którym analizą objęto lata 2004-2009.

Niniejsze opracowanie zawiera obszerny zestaw informacji statystycznych o podstawowych aspektach funkcjonowania miasta i życia jego mieszkańców. Tematyka publikacji uwzględnia analizę potencjału demograficznego, zasobów pracy, kondycji gospodarczej, infrastruktury technicznej, warunków życia, a także wykorzystania funduszy europejskich. Prezentowane informacje z badań statystycznych wzbogacono o analizę dokonaną na podstawie taksonomicznych mierników rozwoju.

Publikacja składa się z części analitycznej, tabelarycznej i metodycznej. Układ opracowania oraz sposób prezentowania danych wynika z dążenia do możliwie najpełniejszego przedstawienia złożonych i wielowymiarowych zjawisk charakteryzujących sytuację społeczno-gospodarczą Kielce. Zamieszczone w publikacji prezentacje graficzne w postaci wykresów ułatwiają dokonywanie porównań. Ponadto publikacja została wzbogacona o szereg zdjęć miasta udostępnionych przez Urząd Miasta Kielce.

Dziękuję Pani dr hab. Justynie Danielewicz za wnikliwą ocenę pracy oraz cenne wskazówki merytoryczne, które przyczyniły się do udoskonalenia jej treści i formy.

Składam serdeczne podziękowanie Urzędowi Miasta Kielce za współpracę i przekazane materiały.

Oddając do rąk Państwa niniejsze opracowanie wyrażam nadzieję, że będzie ono stanowiło użyteczne źródło informacji dla wszystkich odbiorców zainteresowanych problematyką społeczno-gospodarczego rozwoju Kielce, a także stanie się zaproszeniem do dalszego korzystania z zasobów informacyjnych Urzędu Statystycznego w Kielcach.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego w Kielcach

dr Agnieszka Piotrowska-Piątek

Kielce, grudzień 2016 r.

PREFACE

I am pleased to present You the publication „Socio-economic situation of Kielce in the years 2010-2015”. This is the continuation of the previous publication published in 2010, which covered the period of analysis from 2004 to 2009.

The elaboration consists of wide range of statistical information concerning fundamental aspects of functioning of the city and life of its residents. These are information, concerning analysis of demographic potential, labour market resources, economic situation, technical infrastructure, living conditions as well as the use of European Union funds. The presented information from statistical surveys were enriched by analysis on the basis of taxonomic measures.

The publication consists of the analytical part, the tables as well as general and methodological notes. The layout of elaboration and the way of data presentation results from the pursuit of the fullest possible exposure complex and multilateral phenomena that characterize the socio-economic situation of Kielce. The graphical presentations in the form of charts presented in the publication help to make comparisons. Moreover thanks to Kielce City Hall the publication was enriched by many photos of the city.

I would like to thank associate Mrs. Justyna Danielewicz, DSc for her thorough assessment of the publication as well as valuable factual tips which led to the improvement of the contents and the form of the publication.

I would like to express my gratitude to Kielce City Hall for cooperation and given materials.

Recommending You this elaboration, I hope that it will be a useful source of information for all receivers interested in the issues connected with socio-economic development of Kielce and will become the invitation to further usage of the information resources of Statistical Office in Kielce.

Director

of the Statistical Office in Kielce

Agnieszka Piotrowska-Piątek, PhD

Kielce, December 2016

SPIS TREŚCI

	Str.
Przedmowa	3
Wstęp	6
1. Potencjał demograficzny	7
1.1 Ludność – stan i struktura	7
1.2 Ruch naturalny	11
1.3 Ruch wędrowniczy	13
1.4 Prognoza ludności w perspektywie 2050 r.	17
2. Zasoby pracy	19
2.1 Pracujący	19
2.2 Przeciętne zatrudnienie	23
2.3 Przeciętne wynagrodzenia	26
2.4 Bezrobotni	28
3. Kondycja gospodarcza	32
3.1 Podmioty gospodarki narodowej	32
3.2 Finanse, nakłady inwestycyjne i środki trwałe przedsiębiorstw	34
3.3 Budżet miasta	36
3.4 Turystyka	38
4. Infrastruktura techniczna	41
4.1 Infrastruktura komunalna	41
4.2 Infrastruktura drogowa	45
5. Warunki życia	47
5.1 Środowisko naturalne	47
5.2 Bezpieczeństwo publiczne	48
5.3 Warunki mieszkaniowe	50
5.4 Ochrona zdrowia i opieka społeczna	56
5.5 Edukacja	61
5.6 Kultura i sport	69
6. Wykorzystanie funduszy UE	74
6.1 Perspektywa finansowa 2007-2013	74
6.2 Perspektywa finansowa 2014-2020	81
7. Taksonomiczne mierniki rozwoju	86
Podsumowanie	102
Aneks	105
Uwagi ogólne	153
Uwagi metodyczne	155
Bibliografia	167
Spis tablic	168
Spis wykresów	170
Spis map	171
Spis zdjęć	171

CONTENTS

	Page
Preface	3
Introduction	6
1. Demographic potential	7
1.1 Population – state and structure.....	7
1.2 Vital statistics	11
1.3 Migration	13
1.4 Projection	17
2. Labour market resources	19
2.1 Employed persons	19
2.2 Average paid employment	23
2.3 Average gross wages and salaries	26
2.4 Registered unemployed persons.....	28
3. Economic situation	32
3.1 Entities of the national economy	32
3.2 Finance, investments and fixed assets in enterprises	34
3.3 Budget of City.....	36
3.4 Tourism	38
4. Technical infrastructure	41
4.1 Municipal infrastructure	41
4.2 Public roads	45
5. Living conditions	47
5.1 Natural environment.....	47
5.2 Public safety.....	48
5.3 Standard of dwellings.....	50
5.4 Health care and social welfare	56
5.5 Education	61
5.6 Culture and sport.....	69
6. The use of fund from European Union	74
6.1 Financial prospect 2007-2013.....	74
6.2 Financial prospect 2014-2020.....	81
7. Taxonomical development measures	86
Summary	102
Appendix	105
General notes	153
Methodological notes	155
Bibliography	167
List of tables	168
List of charts	170
List of maps	171
List of photos	171

WSTĘP

Dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość, nasilające się zjawiska suburbanizacji, wprowadzenie nowego systemu zarządzania rozwojem kraju i polityki miejskiej z podkreśleniem roli miast i ich obszarów funkcjonalnych, a także bieżący okres programowania Unii Europejskiej 2014-2020 powodują, że gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji związanych z przemianami społeczno-gospodarczymi, warunkuje powodzenie przyjętych przez jednostki terytorialne polityk rozwojowych.

Kielce są nie tylko miastem wojewódzkim, ale stanowią również miasto rdzeniowe Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (KOF). Obszar ten obok Kielc tworzy jedenaście świętokrzyskich gmin. Ze względu na procesy suburbanizacji i rdzeniowy charakter Kielc, jako miasta wojewódzkiego oraz głównego ośrodka KOF-u, rola jaką pełnią jest nie tylko w większości obszarów wiodąca, ale dodatkowo obciążona ogromną odpowiedzialnością. Podejmowane decyzje (administracyjne, inwestycyjne) kształtują warunki życia, pracy, gospodarowania nie tylko mieszkańców Kielc, ale i KOF-u, tj. w sumie ponad 330 tys. osób.

Do przygotowania niniejszej publikacji posłużył materiał empiryczny zebrany w wyniku badań prowadzonych na terenie województwa świętokrzyskiego przez statystykę publiczną, a także zbiór danych zgromadzonych w rejestrach administracyjnych. Autorom przyświecały dwa zasadnicze i równorzędne cele. Z jednej strony opracowanie to stanowi kontynuację wydawnictwa opublikowanego w 2010 r., obejmującego analizę lata 2004-2009. W tym aspekcie nacisk położono na charakterystykę i ocenę zmian zachodzących na poziomie miasta. Z drugiej strony, bieżąca edycja jest próbą diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Kielc nie tylko w ujęciu lokalnym, ale również dzięki analizie dokonanej na podstawie taksonomicznych mierników rozwoju - na tle pozostałych miast wojewódzkich Polski.

Kluczowym elementem decydującym o kondycji i perspektywach rozwoju każdej jednostki terytorialnej jest kapitał ludzki. Dlatego analiza procesów demograficznych zachodzących w Kielcach na przestrzeni lat 2010-2015 stanowi punkt wyjścia i jest tłem dla dalszych rozważań. W kolejnych rozdziałach omówiono zasoby pracy, potencjał gospodarczy miasta oraz szeroko rozumiane warunki życia. Znaczną uwagę poświęcono również wykorzystaniu funduszy unijnych w ujęciu lokalnym i korzyściom, jakie odniosła dzięki nim społeczność kielecka.

W publikacji zachowano podział na część metodyczną i analityczną. Tradycyjnie w części metodycznej podane zostały wyjaśnienia dotyczące podstawowych pojęć, definicji i nazw występujących w komentarzu analitycznym, tablicach lub na wykresach. Na podstawie zgromadzonego materiału statystycznego opracowano komentarz analityczny, w którym przy pomocy wybranych cech opisano poszczególne fragmenty rzeczywistości społeczno-gospodarczej Kielc, określając ich stan, zmienność w czasie oraz różnice strukturalne.

Rozszerzenie komentarza analitycznego stanowi analiza taksonomiczna, polegająca na konstrukcji syntetycznych mierników rozwoju dla miast wojewódzkich. Miary syntetyczne uzyskano poprzez agregację zmiennych należących do zbioru cech diagnostycznych, charakteryzujących wyróżnione w części analitycznej obszary badawcze. Pozwoliły one na opis analizowanych jednostek (tj. miast wojewódzkich), ujmowanych w wielowymiarowej przestrzeni cech, za pomocą jednej zagregowanej wielkości, czyli tzw. zmiennej syntetycznej. Przejście z opisu wielowymiarowego na jednowymiarowy dało możliwość porównywania i porządkowania analizowanych obiektów (miast) z punktu widzenia badanego zjawiska. Ze względu na ograniczenia wynikające z braku dostępu do odpowiednich informacji i rozbieżności w czasie, z analizy taksonomicznej wyłączony został obszar badawczy poświęcony wykorzystaniu funduszy z Unii Europejskiej. Obliczenie wartości miernika ogólnego i mierników syntetycznych dla miast wojewódzkich na przestrzeni badanego okresu miało na celu pokazanie zróżnicowania przemian społeczno-gospodarczych, a także wskazanie jednostek, które w analizowanym okresie cechowała przewaga rozwojowa, bądź jednostek peryferyjnych. Dzięki temu możliwe też stało się określenie pozycji Kielc w grupie porównawczej.

Tłem i uzupełnieniem przeprowadzonej w publikacji analizy są dane zawarte w aneksie tabelarycznym. W celu lepszego zobrazowania poszczególnych zjawisk, wybrane elementy ujęto w formie graficznej na wykresach. Ponadto, dzięki uprzejmości i zaangażowaniu Urzędu Miasta Kielce, publikację wzbogacono o aneks fotograficzny.

1. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY

1.1 LUDNOŚĆ – STAN I STRUKTURA

Kielce, największe miasto i stolica województwa, stanowią jednostkę dominującą na tle województwa świętokrzyskiego, zarówno pod względem demograficznym, jak i gospodarczym. W latach 2010-2015 ewoluował obraz Kielc – zarówno jego potencjał gospodarczy, jak i zachowania społeczne mieszkańców.

Kielce, jako stolica województwa w naturalny sposób skupiają funkcje administracyjne, gospodarcze, edukacyjne oraz kulturalne regionu. W kontekście pełnionych ról oczywistym jest, że Kielce, mają wiele do zaoferowania osobom pragnącym się kształcić i rozwijać zawodowo, a przez to stanowią swoisty magnes przyciągający najbardziej przedsiębiorcze jednostki. Niemniej jednak, województwo świętokrzyskie jest regionem o wysokim odpływie migracyjnym i proces ten nie ominął także Kielc. I chociaż w ostatnich latach nastąpiło jego osłabienie, to wpłynął na coroczne ubytki ludności stolicy województwa. Wielu mieszkańców emigrowało do pobliskich gmin, pobudzając lokalne gospodarki i tworząc tam nowe miejsca pracy. W wielu przypadkach okoliczne gminy stanowią jedynie nowe miejsce zamieszkania a miejscem pracy migrantów pozostały Kielce. Prognozy przewidują nasilenie niekorzystnych zjawisk, co doprowadzi w najbliższym dwudziestoleciu do jednej z wyższych w kraju depopulacji miasta.

Na koniec 2015 r. Kielce zamieszkiwało 198,0 tys. osób, tj. o 4,4 tys. mniej niż w 2010 r. (o 2,2%). Średnioroczna stopa spadku wyniosła podobnie, jak w województwie, minus 0,4%. Pomimo ubytku ludności, Kielce nadal skupiają 15,8% ludności województwa świętokrzyskiego.

Większość ludności miasta stanowiły kobiety i choć ich liczebność zmniejszyła się o 1,6%, to udział zwiększył się w omawianym okresie o 0,3 p. proc. do 53,0%. W tym samym okresie subpopulacja mężczyzn zmniejszyła się w większym stopniu – ubytek osiągnął 2,8%. Wpłynęło to na proporcje obu płci – w 2015 r. na 100 mężczyzn przypadało 113 kobiet wobec 112 pięć lat wcześniej. W województwie współczynnik feminizacji był wyraźnie niższy i utrzymał się na poziomie 105. Feminizacja w Kielcach jest wyraźnie silniejsza w młodszych grupach wiekowych niż przeciętnie w województwie. W Kielcach nadwyżka kobiet utrzymuje się trwale praktycznie już od 41 roku życia, natomiast w województwie od 55 roku życia.

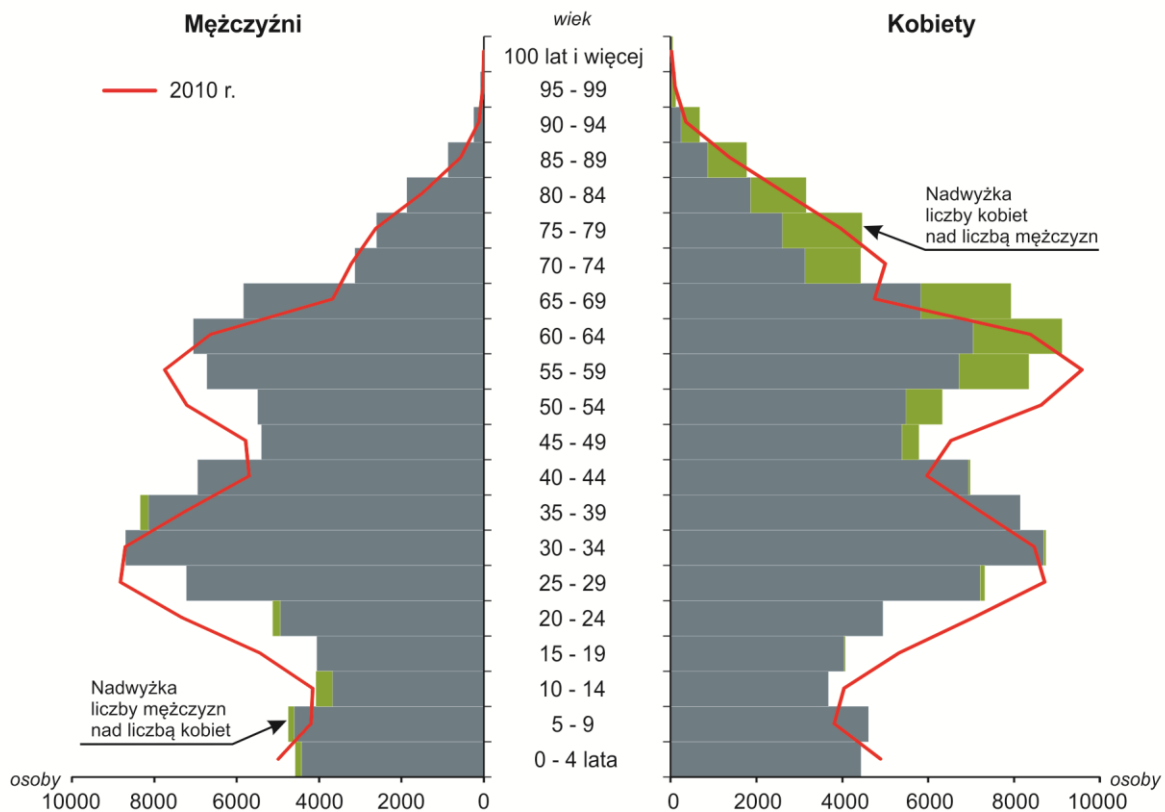
TABL. 1. LUDNOŚĆ KIELC

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w osobach						
Ogółem	202450	201815	200938	199870	198857	198046
Mężczyźni	95686	95282	94638	94039	93469	93004
Kobiety	106764	106533	106300	105831	105388	105042
w tym w wieku 15-49 lat.....	49245	48561	47914	47216	46476	45972
Współczynnik feminizacji	112	112	112	113	113	113
Współczynnik maskulinizacji	90	89	89	89	89	89
w osobach / 1 km ²						
Gęstość zaludnienia	1846	1841	1833	1823	1814	1806
Województwo=100						
Ogółem	15,8	15,8	15,8	15,8	15,7	15,8
Ogółem=100						
Mężczyźni	47,3	47,2	47,1	47,1	47,0	47,0
Kobiety	52,7	52,8	52,9	52,9	53,0	53,0
2010=100						
Ogółem	100,0	99,7	99,3	98,7	98,2	97,8
Mężczyźni	100,0	99,6	98,9	98,3	97,7	97,2
Kobiety	100,0	99,8	99,6	99,1	98,7	98,4
w tym w wieku 15-49 lat.....	100,0	98,6	97,3	95,9	94,4	93,4

W 2015 r. liczba ludności na 1 km² wyniosła w stolicy 1806 i była niższa o 40 osób w porównaniu do 2010 r.

Wykres 1. Ludność według płci i wieku w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Struktura ludności stanowi wypadkową uwarunkowań demograficznych i sytuacji ekonomiczno-gospodarczej każdego regionu, oddziałującej bezpośrednio na ruch naturalny i wędrownicy. Istotne zmiany zapoczątkowała obserwowana od końca lat 90-tych XX w. depresja urodzeniowa. Trwający proces starzenia się ludności jest również wynikiem korzystnego zjawiska, jakim jest wydłużanie się trwania życia. Dodatkowo proces starzenia się populacji pogłębia niski poziom dzietności. Jednocześnie powyższe zmiany są zintensyfikowane przez zwiększoną emigrację mieszkańców, zwłaszcza w młodszych grupach wiekowych.

Dla gospodarki najistotniejsza jest struktura populacji według ekonomicznych grup wieku. Biorąc pod uwagę strukturę wieku według wskazanej klasyfikacji na przestrzeni omawianego okresu zaznaczył się trend, będący złym prognostykiem. W Kielcach maleje udział subpopulacji w wieku przedprodukcyjnym (tj. w wieku 17 lat i mniej) oraz w wieku produkcyjnym, a rośnie osób w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyzn w wieku 65 lat i więcej oraz kobiet w wieku 60 lat i więcej.

TABL. 2. LUDNOŚĆ KIELC WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w osobach						
Ogółem.....	202450	201815	200938	199870	198857	198046
z tego w wieku:						
przedprodukcyjnym	32077	31636	31410	31168	30890	30773
produkcyjnym	132075	130198	127913	125513	123181	121015
mobilnym	79972	79537	78790	77824	76817	75900
niemobilnym.....	52103	50661	49123	47689	46364	45115
poprodukcyjnym	38298	39981	41615	43189	44786	46258

TABL. 2. LUDNOŚĆ KIELC WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU (dok.)
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2010=100						
Ogółem	100,0	99,7	99,3	98,7	98,2	97,8
z tego w wieku:						
przedprodukcyjnym	100,0	98,6	97,9	97,2	96,3	95,9
produkcyjnym	100,0	98,6	96,8	95,0	93,3	91,6
mobilnym	100,0	99,5	98,5	97,3	96,1	94,9
niemobilnym.....	100,0	97,2	94,3	91,5	89,0	86,6
poprodukcyjnym	100,0	104,4	108,7	112,8	116,9	120,8
Ogółem=100						
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
z tego w wieku:						
przedprodukcyjnym	15,8	15,7	15,6	15,6	15,5	15,5
produkcyjnym	65,2	64,5	63,7	62,8	61,9	61,1
mobilnym	39,5	39,4	39,2	38,9	38,6	38,3
niemobilnym.....	25,7	25,1	24,4	23,9	23,3	22,8
poprodukcyjnym	18,9	19,8	20,7	21,6	22,5	23,4

Na przestrzeni lat 2010-2015 liczebność subpopulacji dzieci i młodzieży do 17 roku życia zmniejszyła się w Kielcach o 4,1% do 30,8 tys. osób. Dzieci i młodzież, według stanu odnotowanego na koniec 2015 r., stanowiły 15,5% ludności miasta, tj. o 0,3 p. proc. mniej niż w 2010 r. W tym samym okresie zmiany odnotowane w województwie były bardziej nasilone – ubytek dzieci i młodzieży wyniósł 9,6%, a ich udział w populacji ogółem zmniejszył się o 1,5 p. proc. do 16,8%. W Kielcach w większości roczników, obserwowano znaczny spadek liczebności subpopulacji, przy czym największe jego natężenie odnotowano wśród dzieci między 0 a 2 rokiem życia i 15 a 17 rokiem życia – tj. o 14,8% i 22,3%. Wyjątek stanowiły dzieci z grupy wiekowej od 3 do 8 lat, gdzie liczebność wzrosła średnio o 14,0%.

TABL. 3. DZIECI I MŁODZIEŻ KIELC WEDŁUG GRUP WIEKU
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w osobach						
Ogółem	32077	31636	31410	31168	30890	30773
0-2	6272	6049	5849	5596	5489	5344
3-5	5219	5655	5959	5994	5781	5562
6-8	4771	4782	4870	5062	5465	5828
9-11	4778	4752	4677	4629	4641	4738
12-14	5042	4824	4737	4728	4682	4640
15-17	5995	5574	5318	5159	4832	4661
Ogółem=100						
Ogółem	100,0	98,6	97,9	97,2	96,3	95,9
0-2	100,0	96,4	93,3	89,2	87,5	85,2
3-5	100,0	108,4	114,2	114,8	110,8	106,6
6-8	100,0	100,2	102,1	106,1	114,5	122,2
9-11	100,0	99,5	97,9	96,9	97,1	99,2
12-14	100,0	95,7	94,0	93,8	92,9	92,0
15-17	100,0	93,0	88,7	86,1	80,6	77,7

Znaczące zmiany odnotowano w przypadku subpopulacji osób w wieku produkcyjnym, tj. kobiet w wieku 18-59 lat i mężczyzn w wieku 18-64 lata. Liczebność omawianej grupy zmniejszyła się w analizowanym okresie o 8,4% do 121,0 tys. osób, przy czym w większym stopniu zmniejszyła się subpopulacja kobiet w wieku produkcyjnym (o 9,5% do 58,4 tys. osób), niż mężczyzn (o 7,3% do 62,7 tys. osób). Udział omawianej grupy wiekowej wśród ludności miasta zmniejszył się natomiast o 4,1 p. proc. do 61,1%. Niekorzystne zmiany odnotowane w Kielcach były intensywniejsze niż w województwie, gdzie liczebność subpopulacji w wieku produkcyjnym zmalała o 4,3%, a udział w populacji ogółem zmniejszył się o 1,5 p. proc. do 62,1%.

Procesy demograficzne wpłynęły na kształtowanie się wewnętrznych proporcji grupy w wieku produkcyjnym, tj. osób w wieku mobilnym (18-44 lata) i niemobilnym (kobiety w wieku 45-59 lat i mężczyźni w wieku 45-64 lata). Są one istotne, gdyż większa elastyczność i potencjał zawodowy cechuje pracowników mobilnych. Na przestrzeni omawianego okresu odnotowano wzrost udziału osób w wieku mobilnym o 2,1 p. proc. do 62,7%. Co za tym idzie, wzrosła liczba osób w wieku mobilnym przypadająca na 10 osób w wieku niemobilnym – osiągając blisko 17 osób, tj. o 2 osoby więcej niż w 2010 r. W tym samym okresie w województwie proporcje nie uległy zmianie i wskaźnik pozostał na poziomie 16 osób. Biorąc pod uwagę klasyfikację według płci, zauważalne większe zmiany proporcji odnotowano w subpopulacji kobiet, gdzie omawiany wskaźnik w mieście zwiększył się o 3 osoby do 19. W przypadku mężczyzn proporcja osób w wieku mobilnym i niemobilnym nie uległa zmianie – relacja pozostała na poziomie 15 osób.

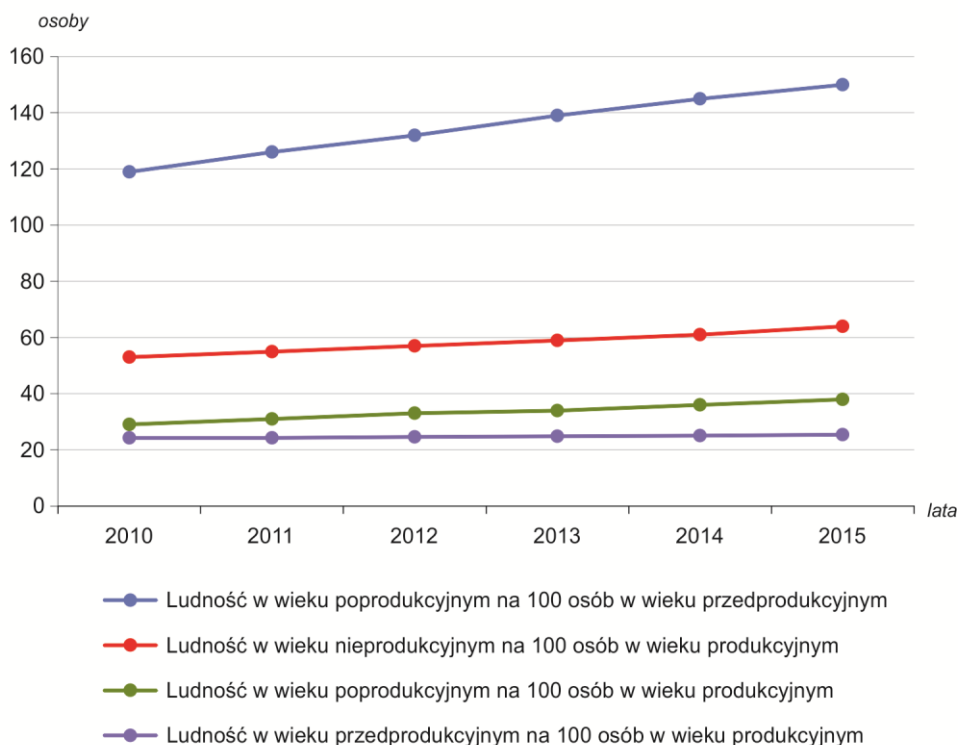
Ograniczenie liczebności głównej grupy ekonomicznej ludności warunkował nie tylko trend rozwoju ludnościowego, ale również trudny rynek pracy. Utrzymujący się w Kielcach poziom bezrobocia wskazuje na niewystarczające możliwości kreowania nowych, atrakcyjnych miejsc pracy (zwłaszcza dla osób młodych i z małym doświadczeniem zawodowym), co mogło skutkować w pewnych przypadkach decyzjami o emigracji.

Podobnie jak w innych jednostkach terytorialnych, malejąca liczba urodzeń zapoczątkowała proces demograficznego starzenia się społeczeństwa. Jego wyrazem była powiększająca się subpopulacja w wieku poprodukcyjnym. Liczebność grupy w wieku emerytalnym zwiększyła się w Kielcach o 20,8% do 46,3 tys. osób, przy czym mężczyzn o 24,5%, a kobiet o 19,2%. Udział najstarszej grupy wiekowej wśród ludności miasta zwiększył się natomiast o 4,5 p. proc. do 23,4%. Niekorzystne zmiany odnotowane w Kielcach były silniejsze niż w województwie, gdzie liczebność subpopulacji w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 13,8%, a udział w populacji ogółem zwiększył się o 2,9 p. proc. do 21,0%.

Zmiany struktury pokoleniowej wpłynęły na relacje między poszczególnymi grupami wieku ekonomicznego ludności. Kierunek tych zmian obrazuje współczynnik obciążenia demograficznego, tj. liczby osób w wieku przed- i poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W Kielcach jego poziom zwiększał się w analizowanych latach z 53 w 2010 r. do 64 w 2015 r. (w tym samym okresie w województwie odnotowano wzrost z 57 do 61). Następowala powolna zmiana proporcji wewnętrznych grup wiekowych. Nieznacznie zwiększył się udział „obciążenia” populacją młodocianych (z 24 do 25 osób), a zdecydowanie rósł ludnością w wieku emerytalnym (z 29 do 38).

Najjaskrawiej zmiany struktury wiekowej ilustruje obciążenie subpopulacji w wieku przedprodukcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym – w omawianym okresie wskaźnik ten wzrósł ze 119 do 150 osób.

Wykres 2. Obciążenie demograficzne w Kielcach
Stan w dniu 31 XII

Poziom zaawansowania procesu starzenia się prześledzić można również w biologicznych grupach wieku, poprzez stosunek populacji osób w wieku 65 lat i więcej do liczby dzieci i młodzieży poniżej 15 roku życia. W Kielcach omawiana relacja zwiększyła się ze 115 do 142 osób najstarszych przypadających na 100 najmłodszych. Tempo wzrostu wskaźnika było wysokie i w 2015 r. kształtował się on znacznie powyżej średniej w województwie (106). Mocno różnicowała go płeć. Wśród mężczyzn oscylował w granicach 88-109, podczas gdy wśród kobiet – 143-177. Przewaga kobiet najstarszych nad najmłodszymi notowana była w Kielcach już wcześniej, lecz obecnie stała się dominująca.

O starzeniu się ludności Kielc świadczy również przesunięcie mediany wieku. W 2015 r. połowa kielczan przekroczyła 42,1 lat, podczas gdy w 2010 r. było to 40,3 lat. W województwie skala wzrostu była podobna, lecz mediany odnotowano niższe, tj. 41,0 i 39,2 lat.

Proces starzenia się ludności w większym stopniu dotknął subpopulację mężczyzn. W 2015 r. mediana wieku mężczyzn wyniosła 39,8 lat, podczas gdy kobiet – 44,7 lat. W 2010 r. było to odpowiednio: 37,8 i 43,2 lat. Oznacza to przesunięcie wieku dzielącego subpopulację na połowę w przypadku panów o 2 lata, a pań – o 1,5 roku.

1.2 RUCH NATURALNY

Przyrost naturalny będący wypadkową urodzeń i zgonów jest obok ruchu wędrownego podstawowym czynnikiem kształtującym liczbę ludności. O ile współczynnik zgonów nie przynosi spektakularnych zmian i tym samym jego znaczenie nie jest wiodące, to urodzenia w znacznym stopniu determinują stan i strukturę ludności.

Na przestrzeni okresu 2010-2015, w mieście obserwowano pogorszenie relacji urodzeń do zgonów. Wskaźnik dynamiki demograficznej zmniejszył się z 1,048 do 0,836. Rok 2011 był ostatnim, w którym zaobserwowano nadwyżkę urodzeń w relacji do zgonów (64 osoby). Od 2012 r. w mieście przeważały zgony nad urodzeniami i z roku na rok relacja ta pogłębiała się – kształtując się od minus 78 osób w 2012 r. do minus 336 w 2015 r. W przeliczeniu na 1000 ludności przyrost naturalny zmniejszył się od plus 0,45 w 2010 r. do minus 1,69 w 2015 r. Pomimo odnotowanych zmian, sytuacja Kielc jest korzystniejsza niż przeciętnie w województwie, gdzie przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności zmniejszył się w omawianym okresie z minus 1,21 do minus 3,04.

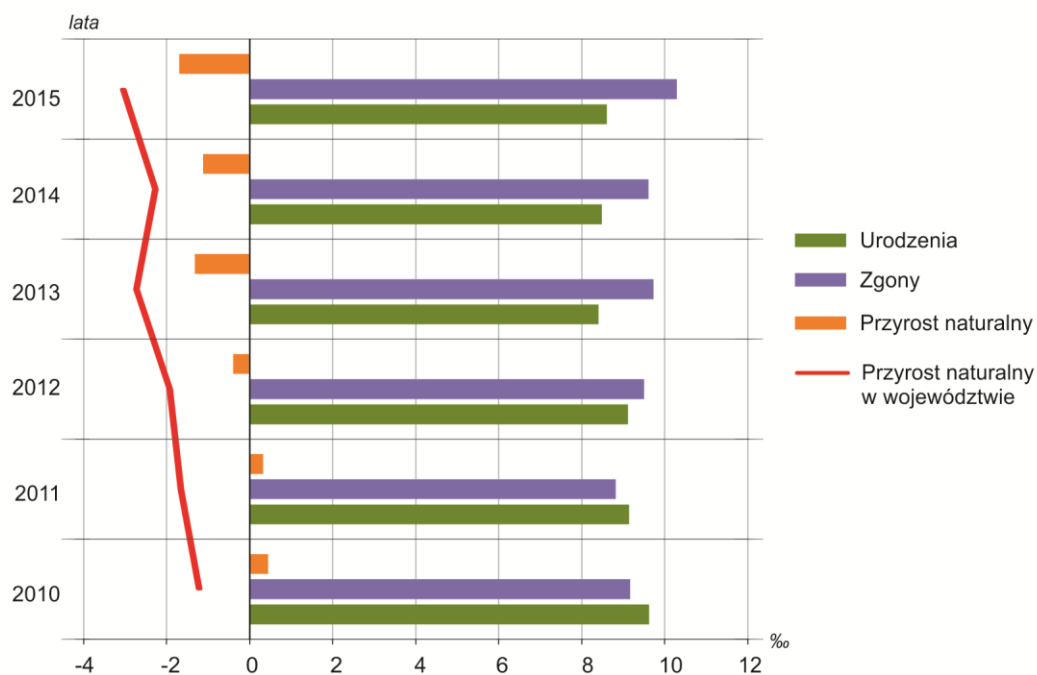
TABL. 4. PRZYROST NATURALNY W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w liczbach bezwzględnych						
Urodzenia	1954	1848	1835	1684	1693	1707
Zgony	1863	1784	1913	1949	1916	2043
Przyrost naturalny	91	64	-78	-265	-223	-336
2010=100						
Urodzenia	100,0	94,6	93,9	86,2	86,6	87,4
Zgony	100,0	95,8	102,7	104,6	102,8	109,7
na 1000 ludności						
Urodzenia	9,62	9,14	9,11	8,41	8,49	8,60
Zgony	9,17	8,82	9,50	9,73	9,61	10,29
Przyrost naturalny	0,45	0,32	-0,39	-1,32	-1,12	-1,69

Przyczyną pogorszenia przyrostu naturalnego była zarówno malejąca liczba urodzeń, jak i rosnąca liczba zgonów. Zdecydowanie większe znaczenie miał pierwszy czynnik. W latach 2010-2015 liczba urodzeń odnotowanych w Kielcach zmniejszyła się o 12,6%, a zgonów wzrosła o 9,7%. W tym samym okresie w województwie urodzeń zarejestrowano mniej o 15,0%, a zgonów – więcej o 2,9%.

W 2015 r. w Kielcach urodziło się 1,7 tys. dzieci, co oznaczało 8,60 urodzeń żywych na 1000 ludności wobec 9,62 przed pięcioma laty. W województwie współczynnik urodzeń był podobny, ale jego spadek większy – 8,40 wobec 9,69. W analogicznym okresie w mieście zmarło 2,0 tys. osób, co oznacza 10,29 zgonów na 1000 ludności wobec 9,17 w 2010 r. W województwie współczynnik zgonów również się zwiększył, ale skala wzrostu była mniejsza niż w Kielcach (11,44 wobec 10,90).

Wykres 3. Ruch naturalny w Kielcach

Urodzenia uzależnione są m. in. od liczby potencjalnych matek, tzn. kobiet w wieku rozrodczym. Za okres prokreacyjny kobiet przyjmowany jest przedział wieku 15–49 lat. W okresie objętym analizą odnotowano w Kielcach zarówno niekorzystne zmiany w liczbie i strukturze wieku kobiet, jak i niski poziom płodności, określającej ile urodzeń żywych przypadało na 1000 kobiet w wieku rozrodczym.

W badanym okresie subpopulacja kielczanek w wieku rozrodczym zmniejszyła się o 6,6% do 46,0 tys., a jej udział wśród ogółu kobiet spadł o 2,3 p. proc. – do 43,8%. Zmiany te były bardziej nasilone niż przeciętnie w województwie, gdzie liczebność subpopulacji kobiet w wieku prokreacyjnym zmniejszyła się o 4,7%, a udział wśród kobiet ogółem zmalał o 1,3 p. proc. do 45,1%. Ponadto obserwowano w Kielcach ograniczenie płodności ogólnej. Wskaźnik ten zmniejszył się z 38,88 w 2010 r. do 36,87 w 2015 r. Płodność odnotowana w 2015 r. przeciętnie w województwie była jeszcze niższa niż w Kielcach – 36,27. Dodatkowo odnotowany został spadek płodności kielczanek w młodszych grupach wiekowych (przed 30 rokiem życia), a wzrost przede wszystkim w grupie par w wieku 35-39 lat (z 31,62 do 33,65), a następnie w grupie wiekowej 40-44 lata (z 5,18 do 5,55). Nie mniej jednak, pomimo zachodzących zmian nadal najwyższą płodność notowano w grupach par w wieku 25-29 lat i 30-34 lata, tj.: 75,72 i 72,99 w 2015 r.

TABL. 5. PŁODNOŚĆ KOBIEC W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Płodność - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku							
	15-49 lat	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49 lat
Lata:								
2010	38,88	10,86	33,08	81,76	72,65	31,62	5,18	-
2011	37,77	7,03	33,33	82,07	70,94	31,04	6,98	-
2012	38,07	9,82	29,58	83,84	74,07	29,13	6,14	0,16
2013	35,43	8,33	25,16	80,17	68,25	29,31	5,01	-
2014	36,11	7,17	29,12	69,41	73,66	35,17	5,46	0,35
2015	36,87	8,44	29,88	75,72	72,99	33,65	5,55	0,52

Skala reprodukcji nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego Kielc. Zapewnić go może bowiem współczynnik dzietności (obrazujący prostą zastępowalność pokolenia rodziców przez dzieci) na poziomie 2,10 - 2,15 tj., gdy na 100 kobiet w wieku 15-49 lat przypada średnio 210-215 urodzonych dzieci. W Kielcach w 2015 r. na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadało jedynie 112 dzieci, tj. mniej niż przeciętnie w województwie, gdzie było to 130 dzieci.

TABL. 6. WSPÓŁCZYNNIKI REPRODUKCJI LUDNOŚCI W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Współczynniki:						
dzielnicy ogólnej	1,1592	1,1423	1,1459	1,0669	1,0846	1,1188
reprodukcji brutto	0,5618	0,5656	0,5564	0,5252	0,5401	0,5532
dynamiki demograficznej	1,0488	1,0359	0,9592	0,8640	0,8836	0,8355

W analizie zmian ludnościowych ważnym zagadnieniem pozostaje kwestia zawierania związków małżeńskich i trwałości małżeństw. Dzietność kobiet jest bowiem w istotnym stopniu determinowana liczbą zawieranych małżeństw. Nadal większość dzieci rodzi się w związkach formalnych. Ponadto ponad połowa spośród dzieci urodzonych w każdym roku rodzi się w okresie pierwszych trzech lat trwania małżeństwa rodziców. O ile w omawianym okresie nie zaobserwowano w Kielcach znaczących zmian w zakresie rozpadu związków małżeńskich, to odnotowano wyraźny spadek liczby zawieranych małżeństw – o 30,4% do 859 w 2015 r. W przeliczeniu liczby małżeństw na 1000 ludności wskaźnik zmniejszył się z 6,08 do 4,33. Wartości te nie odbiegały znacząco od odnotowanych w województwie, tj. 6,10 i 4,68. W analizowanym okresie, w efekcie zaistniałych zmian znacząco wzrosła w Kielcach relacja rozwodów do nowo zawieranych małżeństw z 287 do 413 w przeliczeniu na 1000 małżeństw. Wskaźniki odnotowane w województwie były niższe, tj. 196 i 302, ale były efektem malejącej liczby zawieranych małżeństw i znacząco rosnącej rozwodów.

W Kielcach, pomimo odnotowanych zmian, udział urodzeń w formalnych związkach, choć zmniejszył się (o 3,5 p. proc.) pozostaje nadal wysoki (79,4%). Przeciętny udział odnotowany w województwie był wprawdzie wyższy stanowiąc 81,5%, ale skala spadku była większa niż w Kielcach (4,6 p. proc.).

Większość procesów ludnościowych zarejestrowanych w Kielcach nosi znamiona, tzw. drugiego przejścia demograficznego¹, które obserwowane jest w Europie już od połowy lat 60. Procesy te mają zasięg globalny, a charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i małżeństw, przesuwaniem w kierunku starszych roczników wieku średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów i związków nieformalnych.

1.3 RUCH WĘDRÓWKOWY

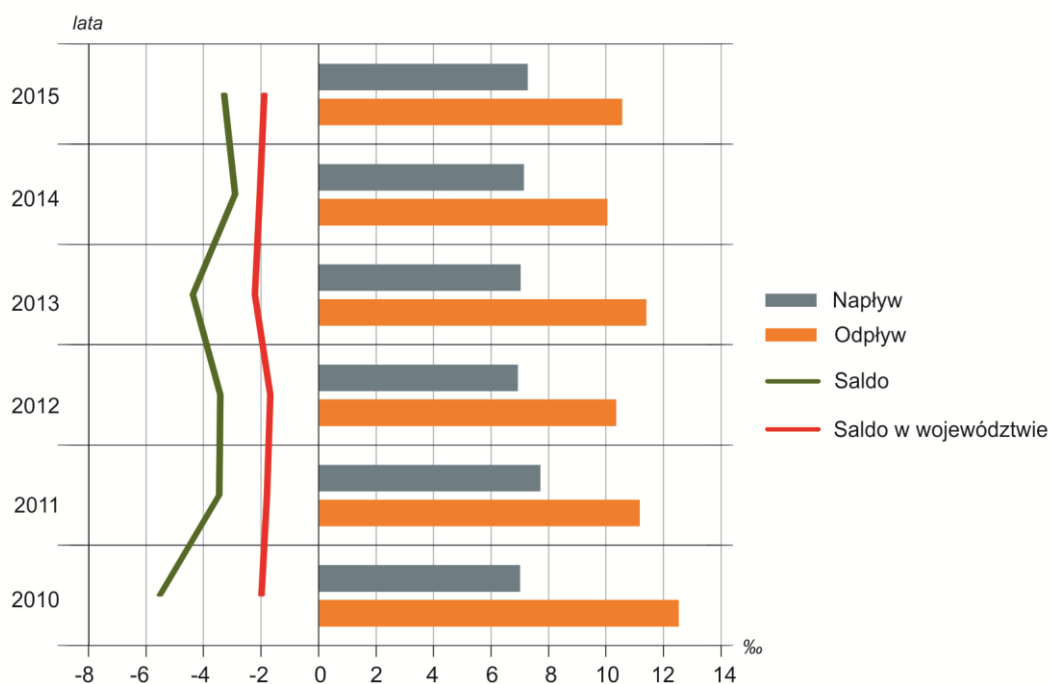
Migracje są drugim, obok przyrostu naturalnego, czynnikiem stymulującym ogólną dynamikę rozwoju ludności, rozmieszczenie terytorialne oraz procesy depopulacyjne. Wielkość i kierunek migracji są najczęściej zależne od stopnia rozwoju gospodarczego i ekonomicznej sytuacji danego regionu. Jednym z głównych powodów migracji są zmiany na rynku pracy. Znaczący wpływ na liczbę ludności mają zarówno ruchy wędrownicze w obrębie kraju, jak i, z chwilą przystąpienia Polski do UE, otwarcie rynków pracy dla Polaków przez większość krajów UE.

Pełna obserwacja migracji jest utrudniona, gdyż oficjalna statystyka ukazuje wyłącznie zarejestrowane zameldowania i wymeldowania ludności. Statystyczna charakterystyka migracji jest, więc tylko pewną częścią rzeczywistych ruchów wędrowniczych ludności. Dlatego też analiza danych dotyczących migracji umożliwia zidentyfikowanie jedynie głównych kierunków przemieszczeń ludności i ich struktury, natomiast nie pozwala na ocenę rzeczywistej skali badanego zjawiska. Ponadto, z powodów związanych z niedostateczną jakością danych pozyskiwanych ze źródeł administracyjnych, nie są obecnie dostępne wyniki za 2015 r. dotyczące migracji zagranicznych.

Na przestrzeni lat 2010-2015 Kielce, podobnie jak województwo świętokrzyskie notowały stały ubytek ludności w wyniku ruchu wędrowniczego. I choć w analizowanym okresie obserwowano pewne ograniczenie odpływu mieszkańców to skala zjawiska, zarówno w Kielcach jak i w województwie, pozostaje relatywnie wysoka. Zjawisko to ma tym bardziej negatywny wydźwięk, że migrują głównie osoby w wieku produkcyjnym, a więc o kluczowym znaczeniu dla lokalnej gospodarki.

¹ Procesy opisane m.in. w pracy: Kotowska I.E., Józwiak J., *Nowa demografia Europy*, Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych, Zeszyt 28/2012.

Wykres 4. Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały ludności w Kielcach

Biorąc pod uwagę strukturę całkowitego salda migracji na pobyt stały kluczowe znaczenie ma odpływ migracyjny w obrębie kraju, bowiem ogólny ubytek poza granice kraju na przestrzeni pięciu lat w Kielcach wyniósł w sumie 265 osób, a w województwie 226.

TABL. 7. MIGRACJE WEWNĘTRZNE I ZAGRANICZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Napływ migracyjny	1425	1561	1398	1408	1424	1445
zameldowania w ruchu wewnętrznym.....	1362	1475	1325	1354	1350	1371
zameldowania z zagranicy ^a	63	86	73	54	74	74
Odpływ migracyjny	2547	2260	2085	2283	2003	2097
wymeldowania w ruchu wewnętrznym.....	2433	2181	1999	2139	1870	1964
wymeldowania za granicę ^a	114	79	86	144	133	133
Saldo migracji wewnętrznych.....	-1071	-706	-674	-785	-520	-593
Saldo migracji zagranicznych ^a	-51	7	-13	-90	-59	-59
Saldo migracji ogółem.....	-1122	-699	-687	-875	-579	-652

a W 2015 r. dane z 2014 r.

W badanym okresie poziom ujemnego salda migracji zmieniał się zgodnie z nasileniem przemieszczeń, jednak zauważalne różnice oscylowały w kierunku jego obniżki. Ubytek ludności Kielc w ruchu krajowym oscylował między 1,1 tys. w 2010 r. a 0,6 tys. osób w 2015 r. Saldo krajowych migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności zwiększyło się natomiast w mieście z minus 5,27 do minus 2,99. W tym samym okresie w województwie wskaźnik ten wzrósł z minus 2,00 do minus 1,80.

TABL. 8. MIGRACJE WEWNĘTRZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Napływ migracyjny	1362	1475	1325	1354	1350	1371
Mężczyźni.....	623	632	547	608	597	619
Kobiety	739	843	778	746	753	752
Z tego samego województwa.....	934	1016	930	935	957	959
Z innego województwa.....	428	459	395	419	393	412
Zameldowania z miast.....	595	601	561	521	557	553
Zameldowania ze wsi.....	767	874	764	833	793	818
Odływ migracyjny.....	2433	2181	1999	2139	1870	1964
Mężczyźni.....	1183	1041	960	1020	932	941
Kobiety	1250	1140	1039	1119	938	1023
Do tego samego województwa.....	1559	1358	1248	1349	1149	1195
Do innego województwa	874	823	751	790	721	769
Wymeldowania do miast.....	911	829	782	776	734	767
Wymeldowania na wieś	1522	1352	1217	1363	1136	1197

W omawianym okresie, ruch wewnętrzny kielczan odbywał się najczęściej w obrębie województwa świętokrzyskiego. W 2015 r. przypadło na tę wymianę 69,9% napływów oraz 60,8% odpływów. Na przestrzeni analizowanych pięciu lat obserwowano wzrost znaczenia napływów wewnątrz województwa, natomiast spadek odpływów. W przypadku napływów udział ruchu w obrębie województwa zwiększył się o 1,3 p. proc. a – odpływów zmniejszył się o 3,3 p. proc.

Wielu kielczan przeniosło się w ostatnich latach do pobliskich gmin, zasilać je ludnościowo, co potwierdza wysoki ponad 60% udział wymeldowań na wieś.

Przemieszczenia różnicowała płeć. Generalnie bardziej mobilni i skłonni do opuszczenia Kielc byli mężczyźni. Zachowując ogólną tendencję saldo migracji w przeliczeniu na 1000 osób danej płci, dla mężczyzn kształtowało się w latach 2010-2015 pomiędzy minus 5,83 a minus 3,45, a dla kobiet – między minus 4,77 i minus 2,57. Udział pań w ubytku migracyjnym oscylował między 35,6% a 47,7% odpowiednio w latach 2014 i 2010.

TABL. 9. MIGRACJE WEWNĘTRZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Napływ migracyjny	1362	1475	1325	1354	1350	1371
Osoby wieku:						
Przedprodukcyjnym	254	295	234	238	262	264
Produkcyjnym (18- 59/64 lata)	1015	1095	1005	1007	979	1026
Poprodukcyjnym	93	85	86	109	109	81
Odływ migracyjny.....	2433	2181	1999	2139	1870	1964
Osoby wieku:						
Przedprodukcyjnym	531	442	465	484	401	464
Produkcyjnym (18- 59/64 lata)	1753	1582	1396	1504	1319	1341
Poprodukcyjnym	149	157	138	151	150	159
Saldo migracji.....	-1071	-706	-674	-785	-520	-593
Osoby wieku:						
Przedprodukcyjnym	-277	-147	-231	-246	-139	-200
Produkcyjnym (18- 59/64 lata)	-738	-487	-391	-497	-340	-315
Poprodukcyjnym	-56	-72	-52	-42	-41	-78

Migrowali przede wszystkim ludzie młodzi, aktywni zawodowo. Na przestrzeni omawianego pięcioletnia, osoby w wieku produkcyjnym stanowiły średnio ¾ napływu i 70% odpływu migracyjnego. Kolejną licznie migrującą grupą były dzieci i młodzież, co jest dość naturalne, bowiem dzieci przeważnie przemieszczają się wraz z rodzicami. Grupa ta stanowiła ok. 1/5 napływu migracyjnego i od 1/5 do 1/3 odpływu migracyjnego. Najmniej skłonną do zmiany miejsca zamieszkania była grupa kielczan w wieku poprodukcyjnym.

Powyższe tezy o większej mobilności mężczyzn oraz dzieci, młodzieży i przede wszystkim osób w wieku produkcyjnym potwierdza analiza salda migracji według płci i pięcioletnich grup wiekowych. W 2015 r. największe ubytki odnotowano wśród dzieci poniżej 15 roku życia oraz osób w wieku 30-49 lat. Spośród osób w wieku produkcyjnym, wyjątek stanowią osoby w wieku 25-29 lat, gdzie poza rokiem 2010 notowano dodatnie saldo migracji. Saldo migracji w 2015 r. w przeliczeniu na 1000 ludności w tej grupie wyniosło plus 6,98, przy czym w przypadku kobiet osiągnęło plus 12,71, podczas gdy dla mężczyzn jedynie plus 1,22.

TABL. 10. SALDO MIGRACJI WEWNĘTRZNYCH LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY WEDŁUG PŁCI I GRUP WIEKU W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010			2015		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Na 1000 ludności						
Ogółem	-5,27	-5,83	-4,77	-2,99	-3,45	-2,57
Osoby w wieku:						
0 - 4 lata	-4,82	-3,24	-6,44	-5,50	-1,30	-9,85
5 - 9	-11,43	-13,53	-9,12	-8,45	-6,39	-10,58
10 - 14	-10,52	-10,12	-10,92	-5,82	-5,94	-5,68
15 - 19	-8,94	-12,42	-5,37	-3,63	-3,39	-3,86
20 - 24	-3,68	-3,47	-3,90	-2,35	-2,78	-1,90
25 - 29	-1,81	-2,37	-1,25	6,98	1,22	12,71
30 - 34	-6,78	-7,03	-6,51	-3,55	-3,80	-3,30
35 - 39	-9,94	-9,31	-10,58	-6,77	-5,79	-7,77
40 - 44	-7,15	-6,89	-7,40	-3,75	-4,74	-2,77
45 - 49	-5,53	-6,56	-4,61	-5,03	-6,70	-3,48
50 - 54	-4,42	-5,12	-3,84	-2,88	-3,90	-2,00
55 - 59	-4,16	-4,66	-3,76	-3,43	-3,90	-3,04
60 - 64	-5,86	-7,30	-4,71	-2,98	-3,14	-2,86
65 - 69	-1,79	-2,21	-1,47	-2,94	-3,72	-2,36
70 - 74	-1,33	1,54	-3,20	0,00	0,33	-0,23
75 - 79	-0,77	-0,38	-1,03	-0,57	1,53	-1,80
80 - 84	1,23	4,14	-0,38	-1,60	-2,14	-1,28
85 lat i więcej	3,30	-3,01	5,69	-0,28	-1,83	0,40

1.4 PROGNOZA LUDNOŚCI W PERSPEKTYWIE 2050 R.

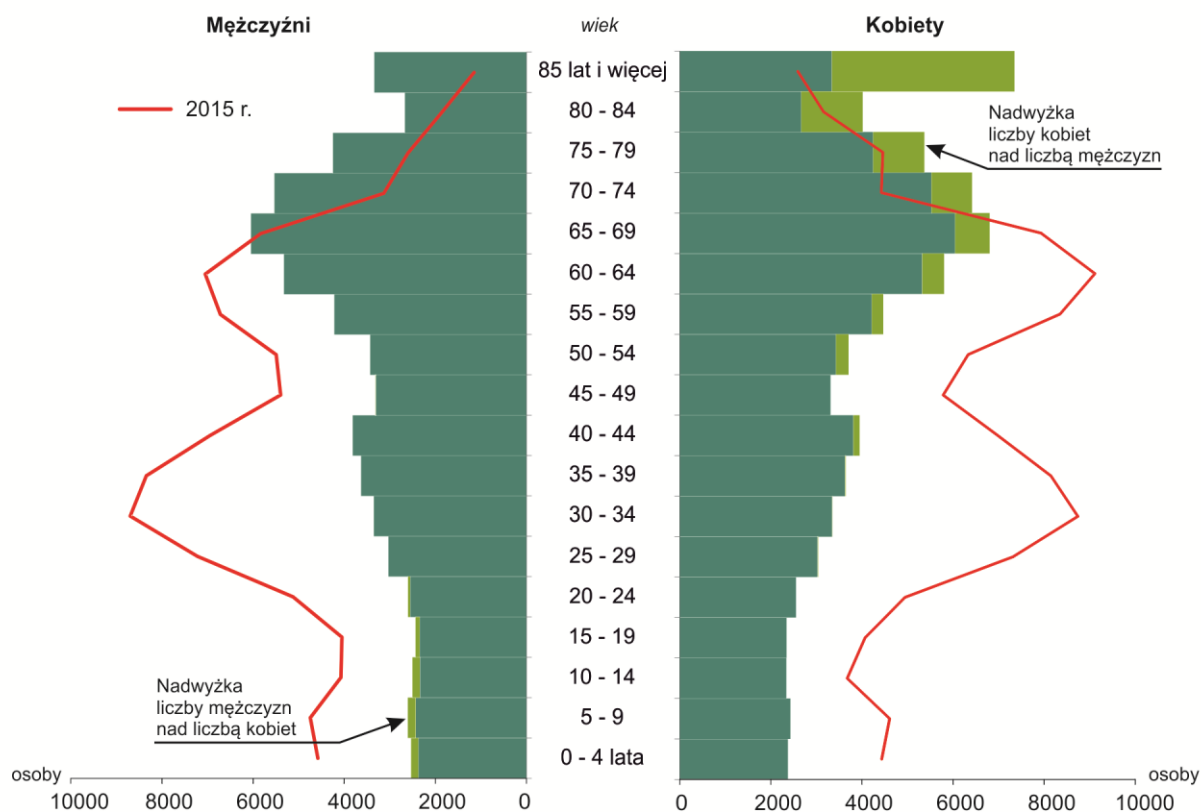
Procesy ludnościowe zarejestrowane w Kielcach wpisują się w trendy ogólnoeuropejskie, określone mianem drugiego przejścia demograficznego. Przewiduje się, że w kolejnych latach będą się one pogłębiać, tj. sukcesywnie będzie spadać liczba urodzeń i małżeństw, w kierunku starszych roczników wieku przesunięciu ulegnie średni wiek rodzenia i tworzenia związków, wzrośnie liczba rozwodów i związków nieformalnych. Ponadto na proces depopulacji Kielc silnie rzutować będzie zjawisko suburbanizacji.

Kumulacja wzmiankowanych niekorzystnych czynników spowoduje wyraźne zmiany w strukturze ludności. Nastąpi dalszy spadek odsetka dzieci i młodzieży przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Według prognoz procesy te będą następować w Kielcach szybciej niż w innych miastach. Co pięć lat, liczebność populacji Kielc będzie malała średnio o 5,0%.

Przewiduje się, że liczba ludności Kielc w 2050 r. będzie wynosiła 137,9 tys. osób. W porównaniu z 2015 r. oznacza to zmniejszenie populacji o 60,2 tys. osób, tj. o 30,4%. W nieco większym stopniu zmniejszeniu ulegnie subpopulacja mężczyzn niż kobiet, tj. 30,5% wobec 30,2%.

Wykres 5. Ludność według płci i wieku w 2050 r.

Stan w dniu 31 XII

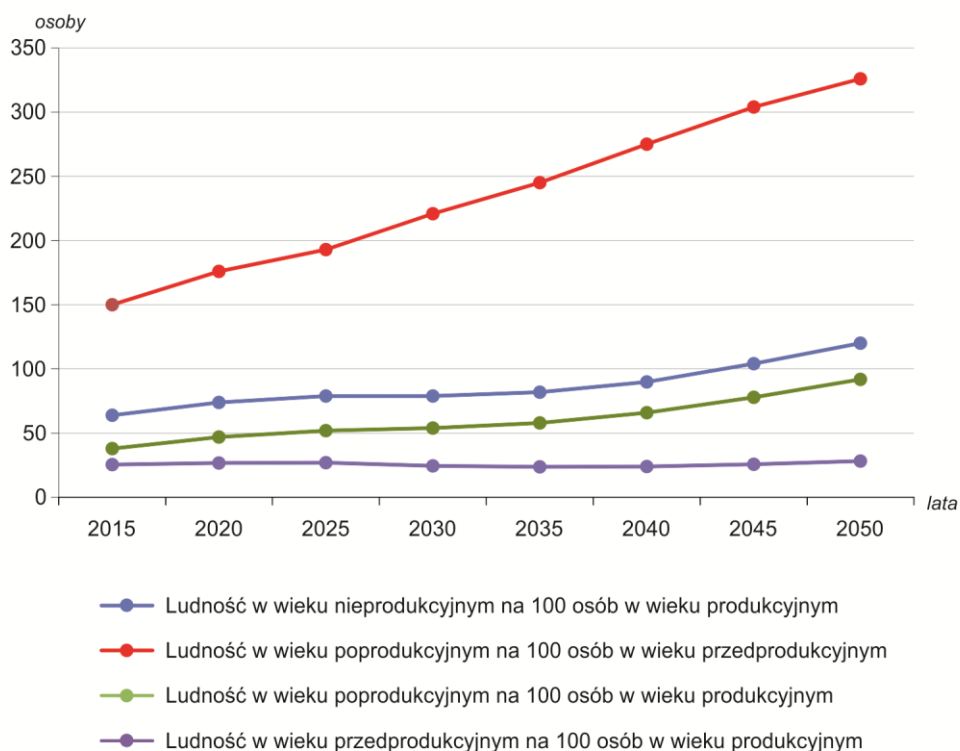
Głównym czynnikiem depopulacji stolicy województwa będzie pogłębiający się wysoki spadek liczby urodzeń – z 13,8% w 2020 r. do 45,4% w 2050 r. Wpłynie on na dynamiczne obniżenie przyrostu naturalnego z minus 1,69‰ w 2015 r. do minus 8,47‰ w 2050 r.

W konsekwencji nastąpi znaczne ograniczenie (o 42,7%) populacji dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia, w tym najbardziej dzieci do 6 lat - o 46,5%. W największym stopniu ulegnie ograniczeniu liczebność subpopulacji osób młodych, uznawanych za najaktywniejszych zawodowo, pomiędzy 25 a 39 rokiem życia – o 58,6%. Jednocześnie przybywać będzie najstarszych mieszkańców. Prognozuje się, że subpopulacja osób przynajmniej 85-letnich wzrośnie conajmniej o 185%, natomiast osób w grupie wiekowej 70-74 lata – o nieco ponad 58%, a osób w wieku 75-84 lata – prawie o 35%.

Zwiększenie udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (przyjęto tradycyjne ekonomiczne grupy wiekowe, tj. kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej) sięgnie ponad 18 p. proc. do 41,8%. Zmniejszy się odsetek grupy przedprodukcyjnej (o 2,7 p. proc. do 12,8%) oraz osób w wieku aktywności zawodowej (o 15,7 p. proc. do 45,4%). Procesy demograficzne wpłyną niekorzystnie na kształtowanie się przedziałów wiekowych grupy produkcyjnej. Udział osób mobilnych spadnie o 7,0 p. proc. do 55,7%. Na 10 starszych pracowników przypadać będzie 13 w wieku mobilnym, tj. o 4 osoby mniej niż w 2015 r. W 2050 r. w wieku emerytalnym znajdzie się przynajmniej, co drugi mieszkaniec Kielc, podczas gdy w 2015 r. był nim częściej, niż co czwarty.

Konsekwencją zmian ilościowych, będzie wyraźna zmiana proporcji ekonomicznych grup wieku. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrośnie prawie dwukrotnie do 120, podobnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym – do 326. Ponad 2,4- krotnie zwiększy się liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym – do 92.

Wykres 6. Prognozowane obciążenie demograficzne w Kielcach
Stan w dniu 31 XII

Dodatkowym, stałym ubytkiem ludnościowym będą emigracje. Przewiduje się, że do 2050 r. roczny ubytek migracyjny dla Kielc wyniesie średnio 0,6 tys. ludności. Saldo migracji będzie kształtowało się pomiędzy minus 3,29‰ w 2015 r. a prawdopodobnie minus 4,22‰ w końcowym okresie prognozy.

Na przestrzeni lat 2015-2050, kumulacja zarówno ujemnego przyrostu naturalnego, jak i ujemnego salda migracji na pobyt stały, przyniesie znaczny spadek przyrostu rzeczywistego z minus 4,98‰ do minus 12,69‰.

2. ZASOBY PRACY

2.1 PRACUJĄCY

Kielce są nowoczesnym, dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem o dużym potencjale. Miasto stanowi centrum administracyjne, sądownicze, gospodarcze, edukacyjne, kulturalne i turystyczne Ziemi Świętokrzyskiej, co wpływa na liczbę i strukturę pracujących.

Analizie poddano informacje o pracujących według faktycznego miejsca pracy, w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 9 osób, łącznie z osobami pracującymi w fundacjach, stowarzyszeniach, partiach politycznych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, natomiast z wyłączeniem pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane o pracujących obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, a także osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów oraz członków spółdzielni produkcji rolniczej.

TABL. 11. PRACUJĄCY W KIELCACH WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI

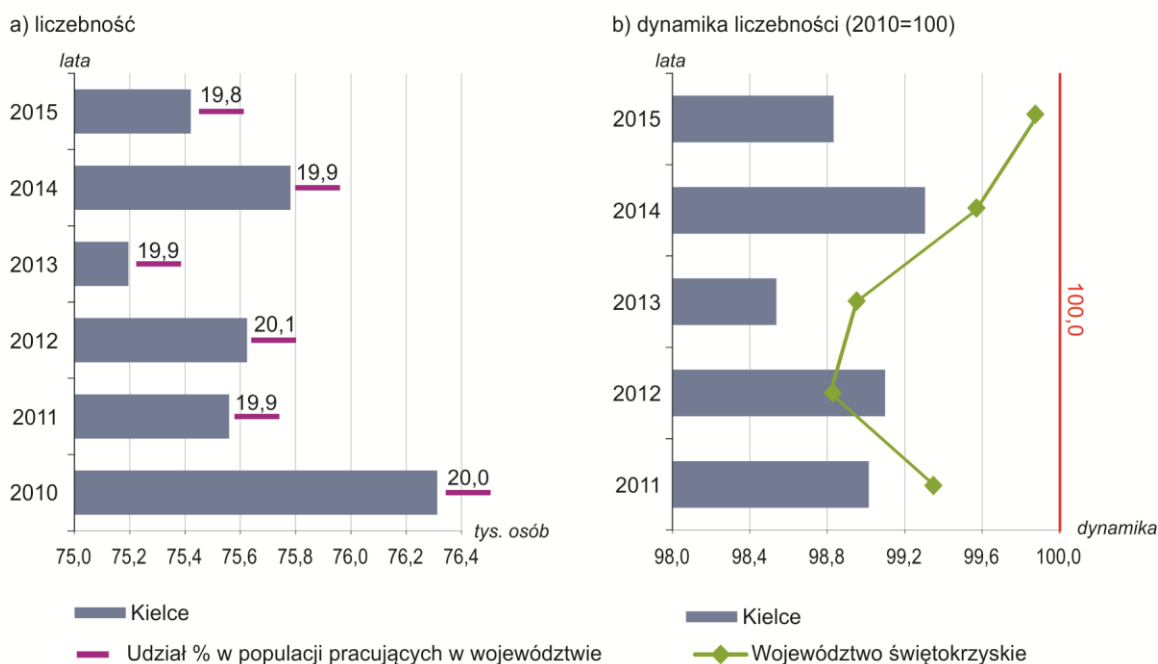
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w osobach						
Ogółem	76312	75559	75624	75195	75781	75421
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1377	1384	1382	1384	1388	1389
Przemysł i budownictwo	22310	22360	21211	20051	20820	20108
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	19176	17886	18222	18369	18116	18462
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	3094	3324	3136	3120	3019	2805
Pozostałe usługi	30355	30605	31673	32271	32438	32657
Województwo=100						
Ogółem	20,0	19,9	20,1	19,9	19,9	19,8
Ogółem=100						
Sektor prywatny	61,3	61,4	62,7	63,9	63,8	63,8
Kobiety	49,2	49,6	50,2	51,3	51,1	51,9
2010=100						
Ogółem	100,0	99,0	99,1	98,5	99,3	98,8
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	100,0	100,5	100,4	100,5	100,8	100,9
Przemysł i budownictwo	100,0	100,2	95,1	89,9	93,3	90,1
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	100,0	93,3	95,0	95,8	94,5	96,3
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	100,0	107,4	101,4	100,8	97,6	90,7
Pozostałe usługi	100,0	100,8	104,3	106,3	106,9	107,6

W Kielcach na przestrzeni analizowanego okresu 2010-2015 obserwowano niekorzystną tendencję zmniejszania się liczebności populacji pracujących. Dotyczyło to zwłaszcza okresu 2010-2013; w 2014 r. nastąpiło pewne wyhamowanie spadku, niemniej jednak 2015 r. przyniósł kolejne pogorszenie sytuacji na rynku pracy. Liczebność populacji pracujących odnotowana według stanu na 31 XII 2015 r. zmniejszyła się o 1,2% w relacji do stanu z końca 2010 r., natomiast średnioroczna stopa spadku osiągnęła minus 0,2%.

Według stanu z dn. 31 XII 2015 r. w Kielcach pracowało 75421 osób, stanowiąc 19,8% ogółu pracujących w województwie świętokrzyskim, tj. o 0,2 p. proc. mniej niż w 2010 r.

Wykres 7. Pracujący
Stan w dniu 31 XII

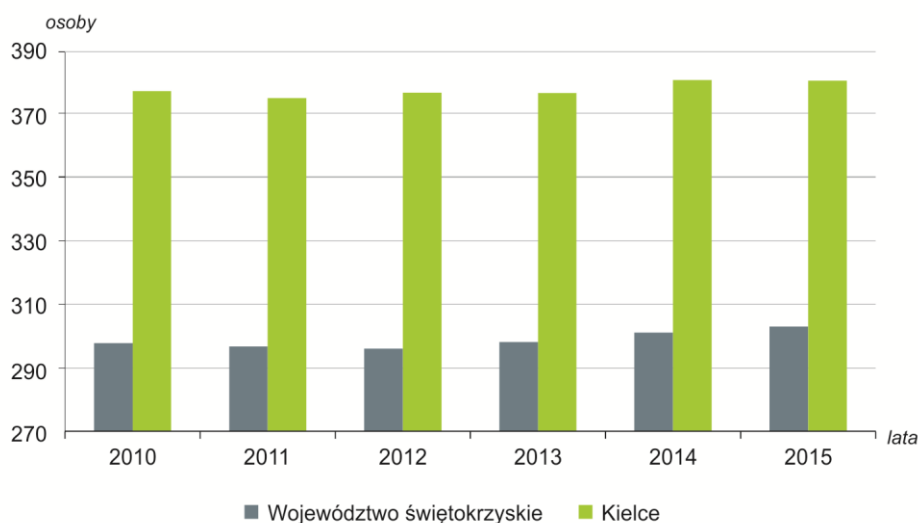

Biorąc pod uwagę liczbę pracujących przypadającą na 1000 ludności, Kielce prezentują się korzystnie na tle województwa. W mieście w 2015 r. na 1000 ludności przypadało 381 osób pracujących, podczas gdy w województwie – 303 osoby. Ponadto w relacji do stanu odnotowanego w 2010 r. omawiany wskaźnik zwiększył się w mieście o 4 osoby. W tym samym okresie skala wzrostu w województwie wyniosła 5 osób.

TABL. 12. PRACUJĄCY W KIELCACH WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI W PRZELICZENIU NA 1000 LUDNOŚCI
Stan w dniu 31 XII

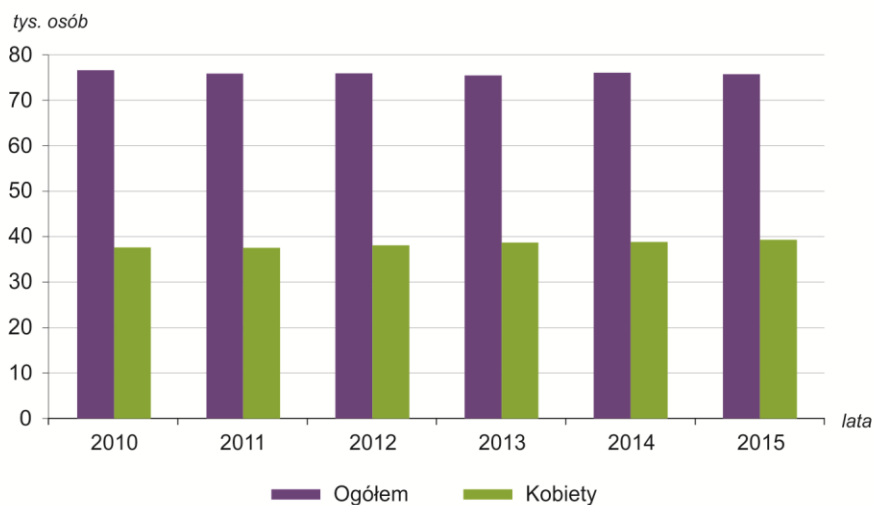
WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w osobach					
Ogółem.....	377	374	376	376	381	381
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.....	7	7	7	7	7	7
Przemysł i budownictwo.....	110	111	106	100	105	102
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^A , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^A , informacja i komunikacja.....	95	89	91	92	91	93
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^A	15	16	16	16	15	14
Pozostałe usługi.....	150	152	158	161	163	165

Wykres 8. Pracujący w przeliczeniu na 1000 ludności
Stan w dniu 31 XII

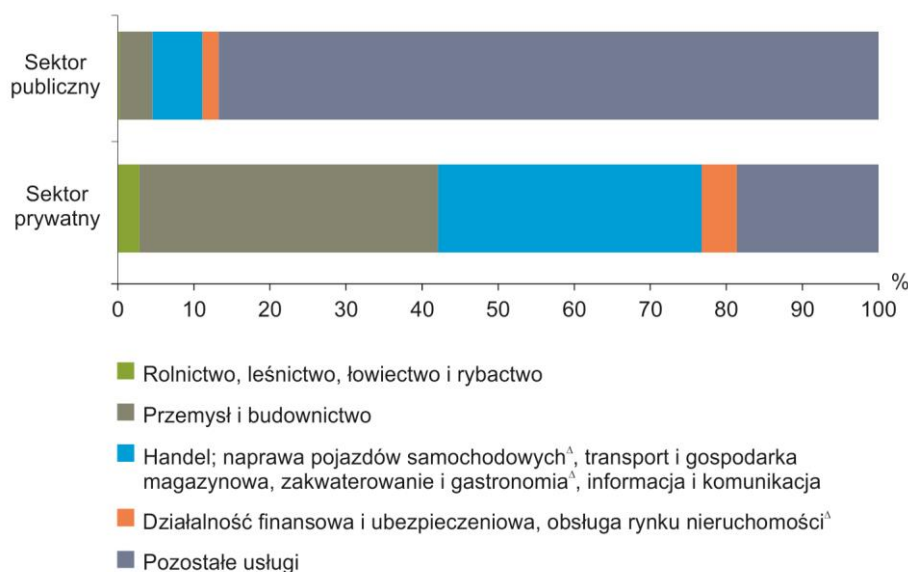
Wśród ogółu pracujących w Kielcach od 2012 r. większość stanowiły kobiety. Na przestrzeni pięciu lat udział pracujących kobiet wzrósł o 2,7 p. proc. osiągając na koniec 2015 r. 51,9%.

Wykres 9. Pracujący w Kielcach według płci
Stan w dniu 31 XII

Według stanu odnotowanego na koniec 2015 r. w sektorze prywatnym pracowało 48105 osób, tj. 63,8% ogółu pracujących w mieście. Na przestrzeni lat 2010-2015 udział ten wzrósł o 2,5 p.proc., a liczebność subpopulacji w tym sektorze zwiększyła się o 2,9%. W podmiotach sektora publicznego pracowało 27316 osób, czyli 36,2% omawianej zbiorowości. Liczebność subpopulacji pracujących w sektorze publicznym zmniejszyła się w omawianym okresie o 7,6%. Z roku na rok zmieniały się nieco proporcje pomiędzy pracującymi w sektorze publicznym i prywatnym – malała zarówno liczebność, jak i udział pracujących w sektorze publicznym, a zyskiwał na znaczeniu na rynku pracy sektor prywatny. Nadal jednak ponad 1/3 pracujących związana jest z sektorem publicznym. Funkcje, jakie pełni miasto determinują taki rozkład populacji według sektorów własności, a zwłaszcza tak wysoki udział sektora publicznego.

Wykres10. Struktura pracujących w Kielcach według sektorów własności i rodzajów działalności
Stan w dniu 31 XII

Kielce są ośrodkiem o charakterze usługowo-przemysłowym, przy czym według stanu odnotowanego na koniec 2015 r. sektor usługowy skupiał 71,5% pracujących (53924 osoby), a przemysłowo-budowlany – 26,7% (20108 osób). Ponadto 1,8% pracujących związanych było z sektorem rolniczym (1389 osób). Na przestrzeni omawianego okresu 2010-2015 udział sektora usługowego zwiększył o 2,5 p. proc., a przemysłowo-budowlanego zmniejszył się o 2,5 p. proc. Ponadto liczba osób pracujących w sektorze usługowym wzrosła przeciętnie o 2,5%, podczas gdy w sektorze produkcyjnym zmniejszyła się o 9,9%.

Łącznie w czterech sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja pracowały 18462 osoby (24,5% ogółu pracujących), natomiast w sekcjach działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości miało pracę 2805 osób (3,7%). W pozostałych usługach pracowało 32657 osób (43,3%). Na uwagę zasługuje fakt, że właśnie w tej ostatniej grupie zwiększyła się liczba pracujących w omawianym okresie o 7,6% podczas, gdy w pierwszej grupie omawianych sekcji zmniejszyła się o 3,7%, a w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsłudze rynku nieruchomości zmalała o 9,3%.

Niewielka grupa znalazła również miejsce pracy w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – 1389 osób, tj. 1,8% pracujących w mieście. Liczebność tej części populacji pracujących wzrosła o 0,9% w omawianym okresie.

Kieleckie firmy są największym pracodawcą w Świętokrzyskim. Kielce są jednostką terytorialną o największym potencjale gospodarczym w województwie. Świadczy o tym ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w mieście. Działało tu według stanu na koniec 2015 r. 26,1% ogółu jednostek gospodarczych województwa. W związku z powyższym faktem, w mieście stosunkowo łatwiej jest podjąć pracę czy rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej. Nie bez znaczenia są tu odpowiednio rozwinięta infrastruktura, łatwiejszy dostęp do kluczowych instytucji i urzędów oraz większe możliwości nawiązywania kontaktów biznesowych.

2.2 PRZECIĘTNE ZATRUDNIENIE

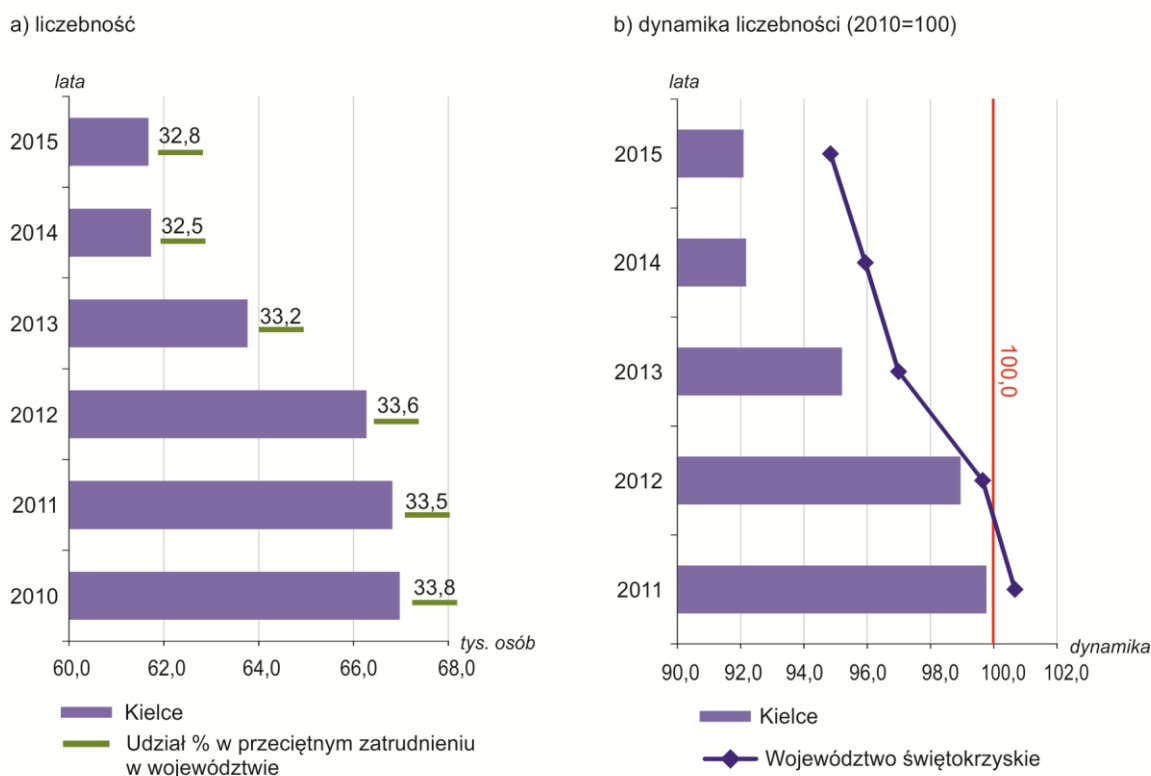
Dane dotyczące przeciętnego zatrudnienia i wynagrodzeń dotyczą wyłącznie zatrudnionych na podstawie stosunku pracy. Informacje dotyczą pracowników pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Analizie poddano podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób, z wyłączeniem zatrudnionych za granicą, w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Efekty odnotowane na przestrzeni lat 2010-2015 świadczą o niekorzystnych zmianach zachodzących na rynku pracy. W omawianym okresie przeciętne zatrudnienie w Kielcach zmniejszyło się o 7,9% do 61677 osób (średnioroczna stopa spadku wyniosła minus 1,6%). W tym samym czasie przeciętne zatrudnienie w województwie zmniejszyło się o 5,2%.

TABL. 13. PRZECIĘTNE ZATRUDNIENIE W KIELCACH WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI

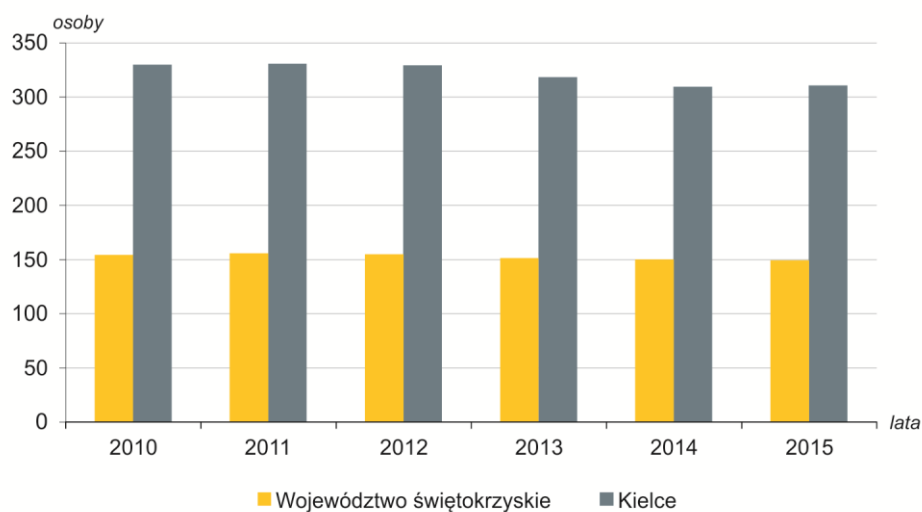
WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w osobach						
Ogółem	66979	66824	66272	63764	61732	61677
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	#	#	#	#	#	#
Przemysł i budownictwo	19553	19856	19115	17797	16764	16228
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	15757	15250	15393	14647	13861	13640
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	#	#	#	#	#	#
Pozostałe usługi	29214	29210	29371	28915	28812	29635
Województwo=100						
Ogółem	33,8	33,5	33,6	33,2	32,5	32,8
Ogółem=100						
Sektor prywatny.....	58,8	59,0	59,4	59,2	58,6	57,1
2010=100						
Ogółem	100,0	99,8	98,9	95,2	92,2	92,1
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	x	x	x	x	x	x
Przemysł i budownictwo	100,0	101,5	97,8	91,0	85,7	83,0
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	100,0	96,8	97,7	93,0	88,0	86,6
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	x	x	x	x	x	x
Pozostałe usługi	100,0	100,0	100,5	99,0	98,6	101,4

Wykres 11. Przeciętne zatrudnienie

Przyjmując, jako wskaźnik liczbę osób przeciętnie zatrudnionych przypadającą na 1000 ludności, Kielce pomimo odnotowanych niekorzystnych zmian prezentują się wyjątkowo pozytywnie na tle województwa. W mieście w 2015 r. na 1000 ludności przypadało 311 osób zatrudnionych, tj. ponad 2-krotnie więcej niż średnio w województwie (149 osób). Nie mniej jednak w relacji do stanu odnotowanego w 2010 r. nastąpiły niekorzystne zmiany w Kielcach. Omawiany wskaźnik wyraźnie zmniejszył się w relacji do odnotowanego w 2010 r. – o 19 osób. W tym samym okresie skala spadku w województwie była znacznie mniejsza i wyniosła 5 osób.

Wykres 12. Przeciętne zatrudnienie w przeliczeniu na 1000 ludności

Nadal wysokie, pomimo odnotowanego spadku, wartości wskaźników określające ile osób zatrudnionych przypada na 1000 mieszkańców Kielc pozwalają bardzo pozytywnie określić ich aktywność zawodową, choć obraz ten nie do końca charakteryzuje wyłącznie obszar miasta i aktywność jego obywateli, ponieważ kieleccy przedsiębiorcy i instytucje sektora publicznego zatrudniają również osoby spoza Kielc.

TABL. 14. PRZECIĘTNE ZATRUDNIENIE W KIELCACH WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI W PRZELICZENIU NA 1000 LUDNOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w osobach						
Ogółem	330	331	329	318	309	311
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	x	x	x	x	x	x
Przemysł i budownictwo	96	98	95	89	84	82
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	78	75	76	73	69	69
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	x	x	x	x	x	x
Pozostałe usługi	144	144	146	144	144	149

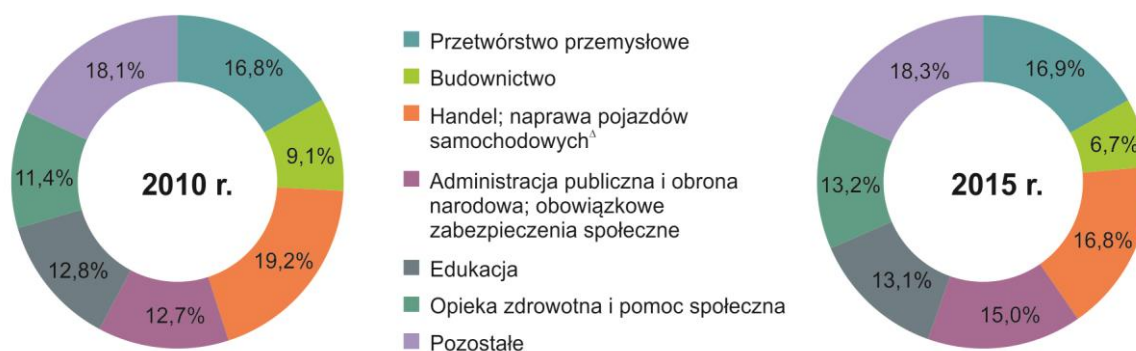
Kielce nadal grupują największy odsetek osób zatrudnionych w województwie, lecz udział miasta w przeciętnym zatrudnieniu w województwie w analizowanym okresie zmniejszył się o 1,0 p.proc. do 32,8%.

Większość badanej populacji zatrudniona była w sektorze prywatnym. W 2015 r. przeciętne zatrudnienie w tym sektorze wyniosło 35197 osób, co stanowiło 57,1% ogółu zatrudnionych w mieście i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyło się o 10,6%. Natomiast w sektorze publicznym przeciętna liczba zatrudnionych w 2015 r. ukształtowała się na poziomie 26481 osób i była o 4,2% niższa niż przed pięcioma laty.

Na przestrzeni lat 2010-2015 większość sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności zmniejszyło zatrudnienie w Kielcach, zarówno w sektorze produkcyjnym (w sumie w przemyśle i budownictwie średnio o 17,0%), jak i w sektorze usługowym (przeciętnie o 4,2%). Biorąc pod uwagę sekcje PKD o znaczącym udziale w zatrudnieniu, w największym stopniu ograniczenie miejsc pracy nastąpiło w: budownictwie (o 32,0%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 19,2%), przetwórstwie przemysłowym (o 7,6%) i edukacji (o 5,5%). Znaczący wzrost odnotowano natomiast w jednostkach: administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (o 8,6%) oraz opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (o 6,5%).

Biorąc pod uwagę zatrudnienie według sekcji PKD, w Kielcach dominuje sześć sekcji, które w 2015 r. zatrudniały w sumie 81,7% z ogółu pracowników (o 0,2 p. proc. mniej niż w 2010 r.). Liderem są tu przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwa przemysłowego, które w 2015 r. przeciętnie zatrudniały 10398 osób. Na drugim miejscu uplasowały się jednostki handlu; naprawy pojazdów samochodowych (10372 osoby), a kolejne miejsca zajęły jednostki administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (9268 osób), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (8123 osób), placówki edukacyjne (8078 osób) oraz podmioty z sekcji budownictwo (4124 osoby). Wskazane sekcje są liderami wśród pracodawców, nie mniej jednak w przypadku dwóch sekcji wyraźnie zmalął ich udział w rynku, tj. dla handlu; naprawy pojazdów samochodowych o 2,4 p. proc. do 16,8% i dla budownictwa podobnie o 2,4 p. proc. do 6,7%. Spośród pozostałych sekcji najbardziej umocniły swoje pozycje: administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, dla której udział w przeciętnym zatrudnieniu wzrósł o 2,3 p. proc. do 15,0% oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna, która zwiększyła swój udział o 1,8 p. proc. do 13,2%.

Wykres 13. Przeciętne zatrudnienie według sekcji PKD 2007

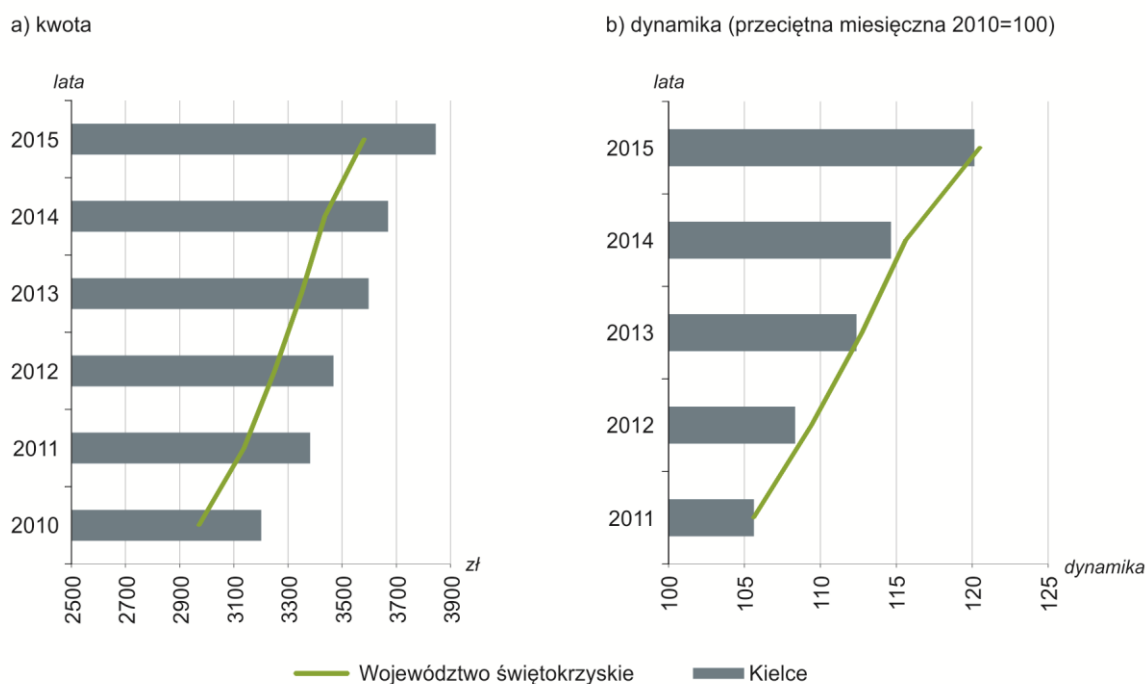

Na przestrzeni analizowanego okresu lat 2010-2015 obserwowano na rynku pracy rosnącą rolę firm o usługowym profilu działalności z zakresu transportu i gospodarki magazynowej, zakwaterowania i gastronomii, a także administrowania i działalności wspierającej. Firmy te zwiększały zarówno zatrudnienie, jak i udział w rynku pracy. Najbardziej spośród wymienionej grupy umocniła swoją pozycję sekcja transport i gospodarka magazynowa, która odnotowała wzrost udziału w rynku o 0,7 p. proc. do 2,6%. W przypadku jednostek administrowania i działalności wspierającej wzrost ten wyniósł 0,4 p. proc., a udział osiągnął 3,4%, natomiast dla firm z branży hotelarsko-gastronomicznej – 0,2 p. proc. do 1,6%.

2.3 PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIA

Niezależnie od wahań stanu zatrudnienia, w Kielcach obserwowany jest ciągły wzrost poziomu przeciętnych wynagrodzeń brutto (o 20,1% w analizowanym okresie, tj. z 3200,80 zł w 2010 r. do 3845,52 zł w 2015 r.). Średnioroczna stopa wzrostu osiągnęła plus 3,7%.

Wykres 14. Przeciętne wynagrodzenie brutto

Podwyżki objęły podmioty z obydwu sektorów własności, przy czym w sektorze prywatnym były wyższe niż w publicznym (20,3% wobec 18,9%). Pomimo tego sektor publiczny nadal oferuje wyższe (średnio o 30%) przeciętne wynagrodzenia niż prywatny (4423,83 zł wobec 3410,31 zł w 2015 r.). Prawidłowość ta nie uległa zmianie na przestrzeni analizowanego okresu.

Dochody z pracy najemnej są głównym źródłem utrzymania ludności, a ich wysokość w istotny sposób wpływa na proces przemieszczania się ludności i osiedlanie w miejscach, gdzie realnej możliwości zdobycia pracy towarzyszy perspektywa atrakcyjnej płacy. Tak jest również w przypadku Kielc i okolic, dla których firmy kieleckie są atrakcyjnymi finansowo pracodawcami. Skala wzrostu płac w Kielcach w omawianym okresie była, co prawda na podobnym poziomie jak w województwie (20,1% wobec 20,5%), ale wynagrodzenia wypłacone w Kielcach kształtowały się na ponadprzeciętnym poziomie. W 2015 r. były one o 7,4% wyższe niż średnie wynagrodzenie w województwie (w 2010 r. – wyższe o 7,7%).

TABL. 15. PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE BRUTTO W KIELCACH WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w zł					
Ogółem	3200,80	3381,09	3467,85	3597,04	3669,64	3845,52
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	#	#	#	#	#	#
Przemysł i budownictwo	3088,40	3302,84	3431,45	3437,31	3458,07	3654,02
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	2592,45	2741,37	2750,96	2996,81	3116,90	3239,68
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	#	#	#	#	#	#
Pozostałe usługi	3538,63	3692,57	3786,79	3917,80	3973,20	4160,69
	Województwo=100					
Ogółem	107,7	107,7	106,7	107,4	106,8	107,4
	Ogółem=100					
Sektor publiczny	116,3	114,5	115,0	115,6	115,6	115,0
Sektor prywatny	88,6	90,0	89,7	89,3	88,9	88,7
	2010=100					
Ogółem	100,0	105,6	108,3	112,4	114,6	120,1
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	x	x	x	x	x	x
Przemysł i budownictwo	100,0	106,9	111,1	111,3	112,0	118,3
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	100,0	105,7	106,1	115,6	120,2	125,0
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	x	x	x	x	x	x
Pozostałe usługi	100,0	104,4	107,0	110,7	112,3	117,6

W analizowanym okresie wynagrodzenia wzrosły we wszystkich rodzajach działalności. Biorąc pod uwagę sekcje o największym udziale w zatrudnieniu na przestrzeni pięciu lat najwięcej zyskali zatrudnieni w handlu; naprawie pojazdów samochodowych, gdzie płace wzrosły średnio o 26,8%. Wysoki wzrost płac odnotowano również w budownictwie (o 21,1%), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 20,9%), edukacji (o 19,0%), przetwórstwie przemysłowym (o 17,8%), natomiast stosunkowo niski – w administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (o 10,5%).

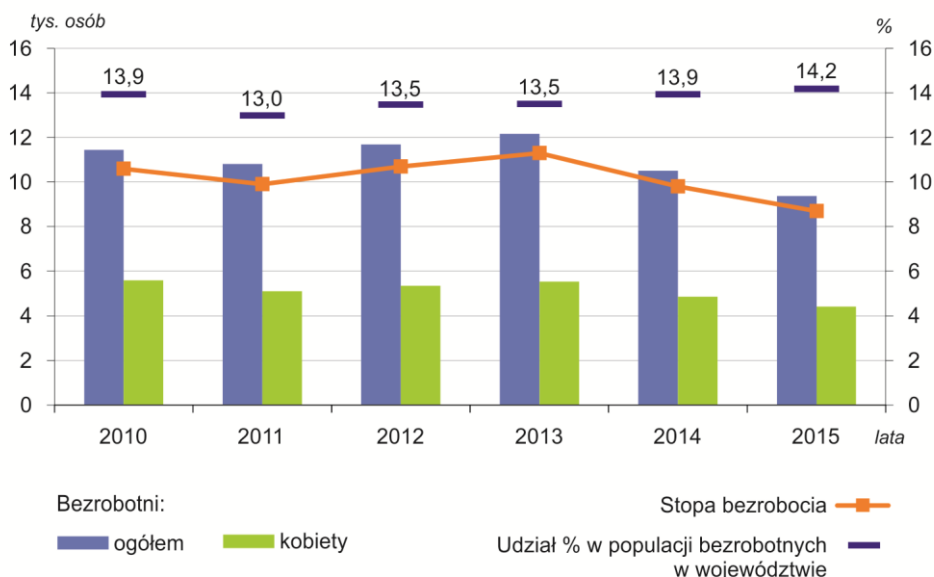
Spośród sekcji, które w ostatnich latach zyskały na znaczeniu na rynku pracy znacząco wzrosły wynagrodzenia pracowników zakwaterowania i gastronomii (o 50,8%) oraz administrowania i działalności wspierającej (o 30,5%), a w mniejszym stopniu – transportu i gospodarki magazynowej (o 14,2%).

Biorąc pod uwagę rozpiętość płac według sekcji w 2015 r., stosunkowo wysoki poziom wynagrodzeń odnotowano w administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych, gdzie wyniósł on 4582,71 zł, w edukacji – 4260,55 zł, w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – 4180,37 zł oraz w informacji i komunikacji – 4176,99 zł. Wynagrodzenia te były wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w Kielcach odpowiednio o: 19,2%, 10,8%, 8,7% i 8,6%. Z kolei płace znacznie poniżej średniej w mieście otrzymali zatrudnieni w administrowaniu i działalności wspierającej, tj. 2613,59 zł (o 32,0% poniżej średniej), zakwaterowaniu i gastronomii – 2680,83 zł (o 30,3% mniej), transporcie i gospodarce magazynowej – 3011,26 zł (o 21,7% poniżej) i handlu; naprawie pojazdów samochodowych – 3270,25 zł (o 15,0% mniej).

2.4 BEZROBOTNI

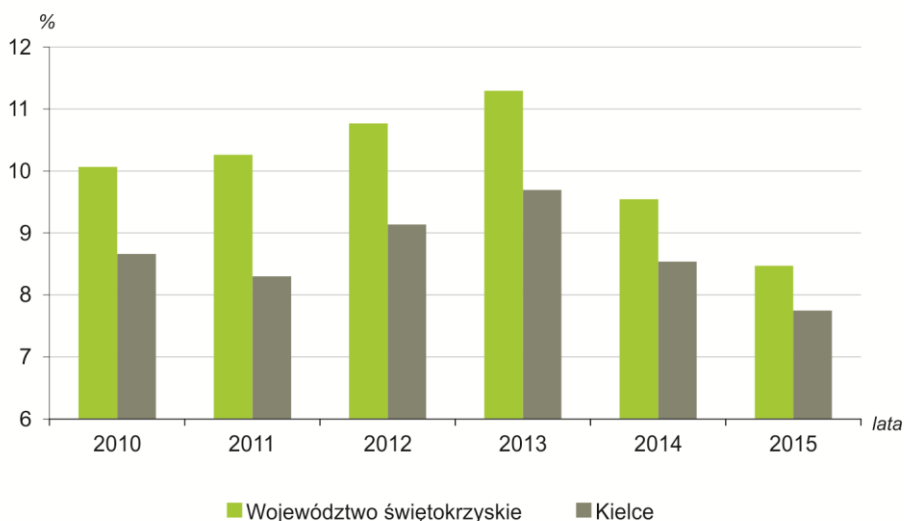
Od lat utrzymuje się trudna sytuacja na rynku pracy. I chociaż na tle województwa Kielce są ośrodkiem przodującym, wielu mieszkańców poszukuje miejsc pracy, a stopa bezrobocia pozostaje relatywnie wysoka.

Wykres 15. Bezrobocie rejestrowane w Kielcach
Stan w dniu 31 XII

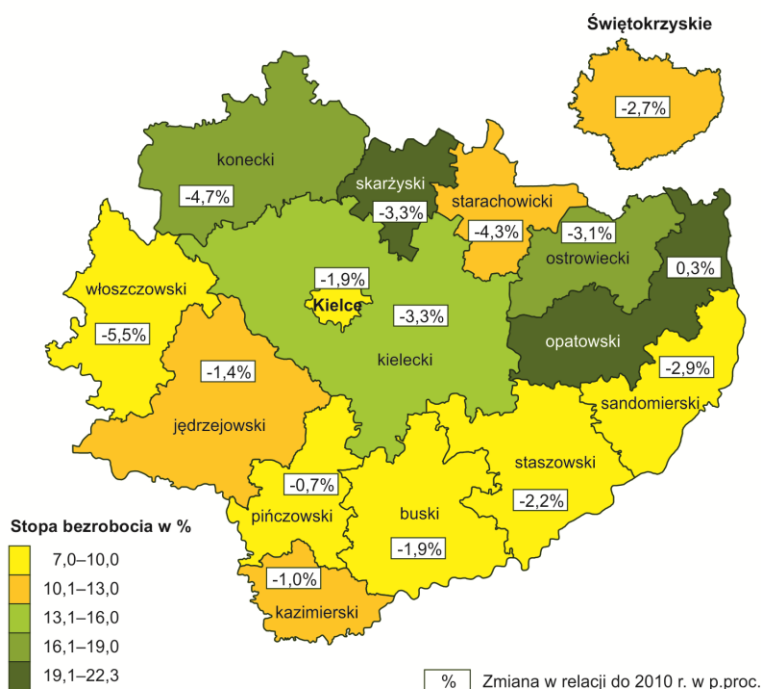
W latach 2010-2015 dane charakteryzujące bezrobocie rejestrowane miały mieszaną wymowę. Według stanu na 31 XII 2015 r. w Kielcach zarejestrowanych było 9,4 tys. bezrobotnych, co stanowiło 14,2% populacji bezrobotnych w województwie, tj. o 0,3 p. proc. więcej niż w 2010 r. Spadek liczebności populacji osób bezrobotnych w Kielcach osiągnął 18,0%, podczas gdy przeciętnie w województwie obniżka wyniosła 19,5%. Na przestrzeni analizowanego okresu zmniejszył się udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym o 1,0 p. proc. do 7,7%, przy czym w przypadku mężczyzn obniżka wyniosła 0,8 p. proc. do 7,9%, a dla kobiet – 1,1 p. proc. do 7,6%. W województwie skala spadku była większa (1,6 p. proc.) a udział badanej subpopulacji osiągnął 8,5%.

Wykres 16. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Kielcach
Stan w dniu 31 XII

Stopa bezrobocia w Kielcach według stanu na 31 XII 2015 r. ukształtowała się na poziomie 8,7%, tj. niższym o 1,9 p. proc. niż pięć lat wcześniej. Stopa bezrobocia notowana w Kielcach należy do najniższych w województwie. Podobnie niskie wskaźniki odnotowywane są jedynie w powiatach: buskim, pińczowskim i sandomierskim (w 2015 r. odpowiednio: 7,1%, 8,7%, 8,9%).

Mapa 1. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

W omawianym okresie nie zmieniła się struktura bezrobocia rejestrowanego według płci. Mężczyźni nadal stanowią większość. Co więcej ich przewaga wyraźnie powiększyła się na przestrzeni analizowanego okresu. Poszukujących pracy panów wyraźnie przybyło w latach 2012-2013, podczas gdy kobiet w relacji do stanu odnotowanego na koniec 2010 r. sukcesywnie ubywało. W efekcie dysproporcje spadku obu subpopulacji na przestrzeni pięciu lat były wyraźne – 15,2% dla panów wobec 21,0% dla pań. Skutkowało to zmniejszeniem udziału kobiet o 1,8 p. proc. do 47,1%.

TABL. 16. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI I OFERTY PRACY W KIELCACH
Stan w dniu 31.XII

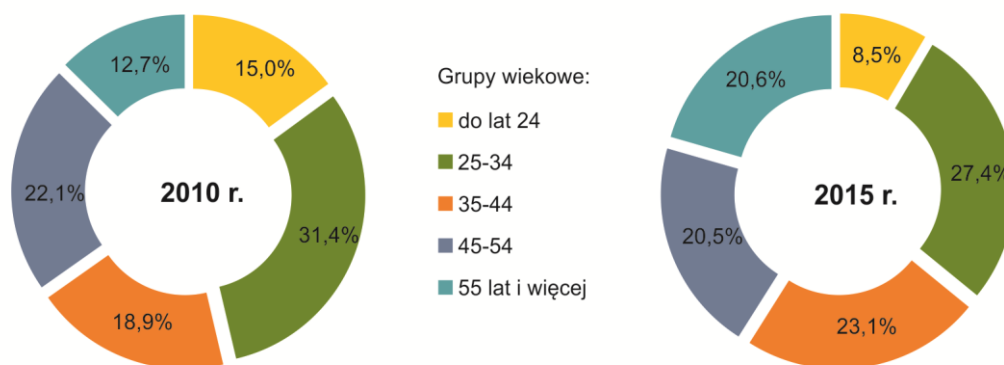
WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w osobach						
Bezrobotni zarejestrowani	11438	10804	11686	12167	10514	9378
mężczyźni	5848	5700	6335	6635	5664	4962
kobiety	5590	5104	5351	5532	4850	4416
dotychczas niepracujący	2599	2118	2071	1957	1634	1341
posiadający prawo do zasiłku	1358	1489	1633	1354	1083	1014
niepełnosprawni	860	830	906	912	900	830
Oferty pracy zgłoszone w ciągu roku (w szt.)	3891	3089	2412	3088	3812	4554
Bezrobotni na 1 ofertę pracy	763	x ^a	687	243	210	x ^a
w %						
Stopa bezrobocia rejestrowanego	10,6	9,9	10,7	11,3	9,8	8,7
Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	8,7	8,3	9,1	9,7	8,5	7,7
2010=100						
Bezrobotni zarejestrowani	100,0	94,5	102,2	106,4	91,9	82,0
mężczyźni	100,0	97,5	108,3	113,5	96,9	84,8
kobiety	100,0	91,3	95,7	99,0	86,8	79,0
dotychczas niepracujący	100,0	81,5	79,7	75,3	62,9	51,6
posiadający prawo do zasiłku	100,0	109,6	120,3	99,7	79,7	74,7
niepełnosprawni	100,0	96,5	105,3	106,0	104,7	96,5
Oferty pracy zgłoszone w ciągu roku (w szt.)	100,0	79,4	62,0	79,4	98,0	117,0

^a Brak nierozdysponowanych ofert pracy na koniec roku sprawozdawczego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach.

W powiatowym urzędzie pracy w Kielcach zarejestrowane są głównie osoby młode, których wiek nie przekroczył 35 lat. W końcu grudnia 2015 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (2,6 tys.), choć ich odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych zmniejszył się w porównaniu z odnotowanym w 2010 r. (o 4,0 p. proc. do 27,4%). Bezrobotni, którzy nie ukończyli 25 roku życia stanowili 8,5%, tj. 0,8 tys. osób (o 6,5 p. proc. mniej niż w 2010 r.). Choć bezrobocie nadal dotyczyło przede wszystkim ludzi młodych, to na przestrzeni analizowanego okresu obserwowano wyraźny wzrost udziałów osób bezrobotnych w starszych grupach wiekowych, tj. najbardziej w grupie osób w wieku 55 lat i starszych – o 7,9 p. proc. do 20,6%, a także osób w wieku 35-44 lata – o 4,2 p. proc. do 23,1%.

Wykres17. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wieku
Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach

Kwalifikacje zawodowe coraz słabiej determinowały trudności w znalezieniu pracy. Największe problemy w Kielcach nadal miały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim zawodowym, co więcej ich odsetek nie zmienił się pozostając na poziomie 46,0%. Niepokoił natomiast ciągle wzrost udziału bezrobotnych z wykształceniem wyższym – z 22,6 % do 24,9%. Oznaczał on, że dla tych osób brakowało ofert pracy, a to mogło skłaniać najbardziej kreatywne jednostki do emigracji.

Wykres 18. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wykształcenia
Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach

W 2010 r. największe kłopoty ze znalezieniem pracy w Kielcach miały osoby nieposiadające stażu pracy, jednak dzięki m. in. dostępnym ofertom dla stażystów ich udział sukcesywnie malał na przestrzeni ostatniego pięcioletnia osiągając 14,3% na koniec 2015 r., tj. o 8,4 p. proc. mniej niż odnotowano w 2010 r. Nadal duże problemy dotyczą natomiast osób z krótkim stażem pracy. Najbardziej brakuje ofert pracy dla osób legitymujących się stażem do 1 roku – udział tej grupy wzrósł na przestrzeni omawianego okresu o 3,8 p. proc. do 21,2%. W trudnej sytuacji znajdują się również osoby o stażu pracy 1-5 lat, choć ich udział nieco zmniejszył się w ogólnej strukturze bezrobotnych (o 0,5 p. proc. do 18,7%). Wzrosły także odsetki osób o dłuższym stażu pracy, tj. 5-10 lat – o 2,8 p. proc. do 15,2% oraz 10-20 lat – 1,6 p. proc. do 15,0%.

Wykres 19. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według stażu pracy
Stan w dniu 31 XII

a Przedziały zostały domknięte prawostronnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach

Za negatywną tendencję uznać należy sukcesywne wydłużanie średniego czasu poszukiwania pracy. W latach 2010-2015 przybyło osób pozostających bez pracy dłużej niż 2 lata o 48,3%, a ich odsetek zwiększył się o 11,3 p.proc. do 25,3%. W pozostałych przedziałach czasowych odnotowano spadki liczebności odpowiednich subpopulacji wahające się od 10,4% w przypadku osób pozostających bez pracy do 3 miesięcy do 43,1% dla osób będących bez pracy 6-12 miesięcy. Udział osób pozostających bez pracy najkrócej (tj. do 3 miesięcy) wzrósł w omawianym okresie o 2,6 p.proc. do 29,7%, natomiast w grupie pozostającej bez pracy od 3 do 24 miesięcy zmniejszył się o 13,8 p.proc. do 45,1%.

Wykres 20. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy
Stan w dniu 31 XII

a Przedziały zostały domknięte prawostronnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach

3. KONDYCJA GOSPODARCZA¹

3.1 PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

W latach 2010-2015 liczba podmiotów gospodarki narodowej podlegała wahaniom jednak nie uległa ona zasadniczym zmianom. Na koniec 2015 r. osiągnęła najwyższy poziom w historii województwa – 28860 jednostek, tj. o 1,1% więcej niż 5 lat wcześniej. Dynamika tego wzrostu była nieco mniejsza niż średnio w województwie, gdzie w tym okresie przybyło 1,7% podmiotów.

Wśród podmiotów zarejestrowanych w Kielcach dominowały jednostki sektora prywatnego. Wzrost w tej grupie podmiotów zdecydował o zwiększeniu liczby jednostek ogółem.

W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba podmiotów w 2015 r. wyniosła 1457. Wartość ta świadczy o roli Kielc jako głównego centrum gospodarczego w województwie. Znacznie przekraczała ona średni poziom w Świętokrzyskim wynoszący 878. O wadze Kielc jako lokalnego centrum gospodarczego świadczy również fakt, że skupiały one 26,1% wszystkich jednostek w województwie.

Największa grupa podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W latach 2010-2015 utrzymała się jednak tendencja spadkowa tej grupy firm. Ich liczba na przestrzeni 5 lat obniżyła się o 6,2%. Pomimo to na koniec 2015 r. stanowiły one w dalszym ciągu 69,3% ogółu jednostek zarejestrowanych w Kielcach. Odsetek ten na tle województwa, gdzie osiągnął ponad 76%, pozostawał jednak niezbyt wysoki. Wśród przedsiębiorstw osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą powoli rośnie udział podmiotów, których właścicielami są kobiety. Na koniec 2015 r. odsetek takich jednostek wyniósł 37,5%.

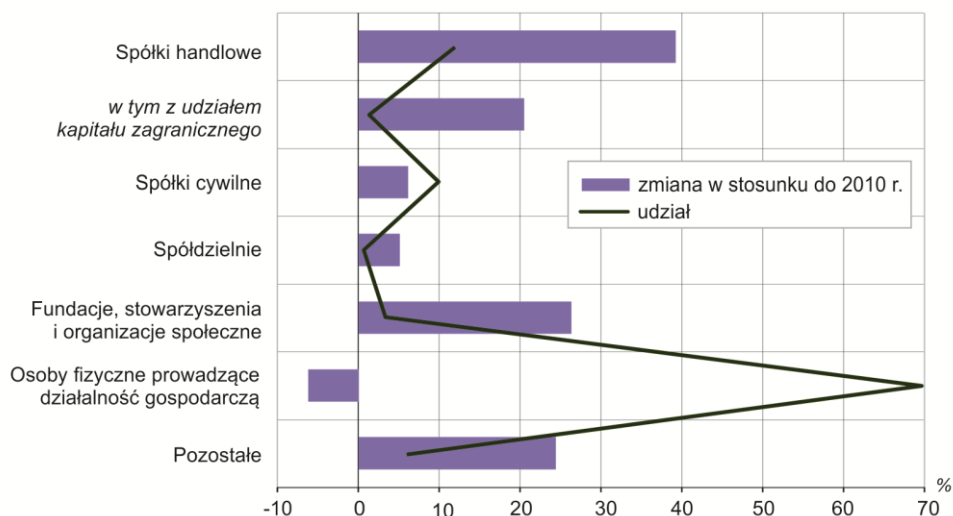
Kolejną pod względem liczebności grupę jednostek tworzyły spółki cywilne. Odmienne niż w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą ich liczba zwiększyła się na przestrzeni 5 lat – o 6,1%. Udział spółek cywilnych w łącznej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w 2015 r. wzrósł do 9,6%.

Znacznie szybciej zwiększała się liczba spółek handlowych. W latach 2010-2015 wzrosła ona o 39,3%. W konsekwencji ich odsetek w łącznej liczbie podmiotów gospodarki narodowej osiągnął 11,7%. Wynik ten oznacza, że w Kielcach zarejestrowanych było 51,7% wszystkich spółek handlowych w województwie. Ich liczba w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosła 170,1. Dla porównania w całym województwie wskaźnik ten był ponad trzykrotnie mniejszy i wyniósł jedynie 51,8.

Wśród spółek handlowych 305 podmiotów stanowiły jednostki z udziałem kapitału zagranicznego. Ich liczba zwiększyła się na przestrzeni 5 lat o 20,6%, co może świadczyć o rosnącej atrakcyjności inwestycyjnej miasta. Podobnie jak w przypadku spółek będących własnością wyłącznie polskiego kapitału Kielce skupiały znaczną część firm z kapitałem zagranicznym zarejestrowanych w województwie. Na koniec 2015 r. udział przedsiębiorstw kieleckich wśród ogółu przedsiębiorstw o tej formie prawnej wyniósł 48,3%. Odsetek ten zwiększał się przy tym w ostatnich latach. Dla porównania w 2010 r. był on o 3,4 p.proc. niższy.

Wykres 21. Podmioty gospodarki narodowej według formy prawnej w 2015 r.

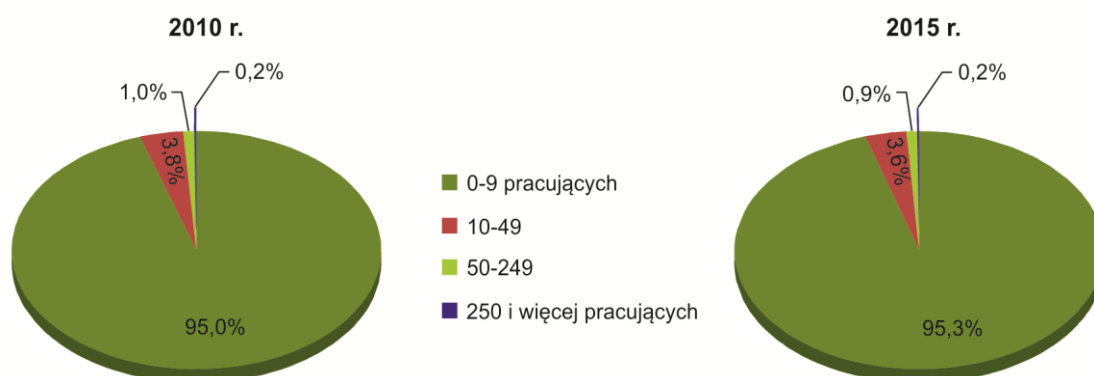
Stan w dniu 31 XII

¹ Przy opracowywaniu rozdziału wykorzystano materiały ze źródeł pozastatystycznych. Dane zostały udostępnione przez Urząd Miasta Kielce.

Rosnącą aktywność mieszkańców Kielc potwierdza także utrzymująca się tendencja wzrostowa w liczbie działających tu fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Na koniec 2015 r. w Kielcach zarejestrowane były 934 takie jednostki, tj. o 26,4% więcej niż 5 lat wcześniej. W strukturze podmiotów według liczby pracujących nie zaszły poważniejsze zmiany. Udział jednostek małych, tj. takich, w których pracuje do 9 osób nieznacznie się zwiększył, osiągając 95,3% ogółu. Nieco obniżył się natomiast odsetek jednostek średnich. Tworzyły one 3,6% całej populacji. Pozostałe 1,1% to podmioty duże o liczbie pracujących 50 i więcej.

Wykres 22. Podmioty gospodarki narodowej według liczby pracujących. Stan w dniu 31 XII

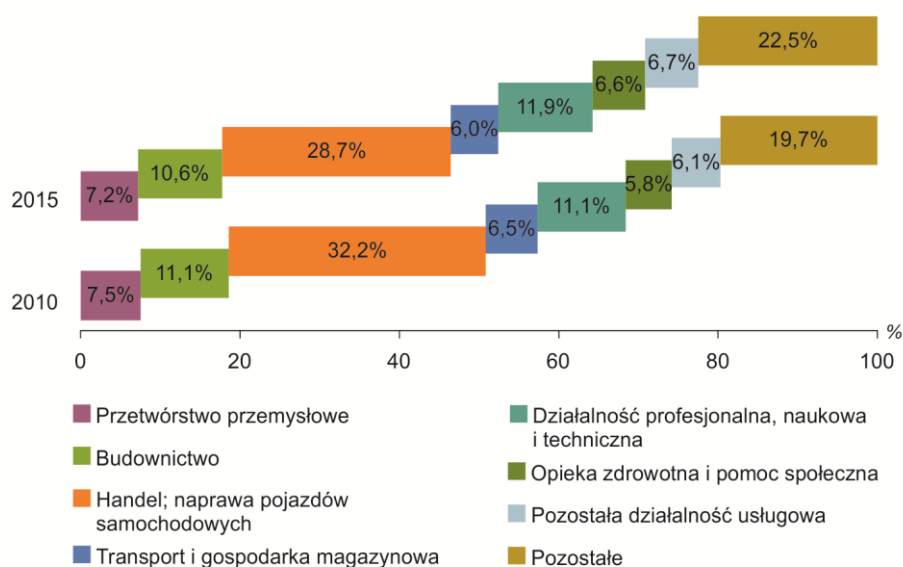

Największą grupę podmiotów gospodarki narodowej stanowią przedsiębiorstwa handlowe. Od początku obecnego wieku widoczna jest jednak wyraźna tendencja spadkowa liczebności tej grupy. Była ona kontynuowana także w ostatnich latach. W latach 2010-2015 liczba podmiotów, których główny rodzaj działalności stanowiły handel; naprawa pojazdów samochodowych zmniejszyła się o 10,1%. W rezultacie udział tej sekcji obniżył się z 32,2% do 28,7%.

Drugą pod względem liczebności sekcję tworzyły podmioty zajmujące się głównie działalnością profesjonalną, naukową i techniczną. Ich liczba, odwrotnie niż firm handlowych, podlegała wzrostowi. Na przestrzeni 5 lat zwiększyła się o 8,2%, a udział przedsiębiorstw specjalizujących się w tej działalności zwiększył się do 11,9%, tj. o 0,8 p.proc.

Istotne znaczenie dla miasta miało także budownictwo. W 2015 r. odsetek przedsiębiorstw prowadzących ten rodzaj działalności wyniósł 10,6%, jednak w latach 2010-2015 uległ zmniejszeniu – o 0,5 p.proc.

Wykres 23. Struktura podmiotów gospodarki narodowej stan w dniu 31 XII

Porównując strukturę podmiotów w Kielcach i w całym województwie stolica cechuje się znacząco wyższym udziałem podmiotów zajmujących się przede wszystkim działalnością profesjonalną, naukową i techniczną. W 2015 r. różnica wyniosła 4,4 p. proc. Nieco więcej było także podmiotów z sekcji informacja i komunikacja – o 1,1 p. proc. oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna – o 1,6 p. proc. Relatywnie mniej było natomiast podmiotów specjalizujących się w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie czy handlu; naprawie pojazdów samochodowych.

Analizując dynamikę zmian w poszczególnych sekcjach można zauważyć, że najszybciej przybywało firm w stosunkowo mało znaczących sekcjach przemysłowych – górnictwie – o 81,8%, wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji – odpowiednio o: 30,0 i 33,9%. Stosunkowo dużo przybyło także jednostek zajmujących się głównie edukacją – o 35,3%. Na przeciwnym biegunie (obok handlu i napraw) znalazła się działalność finansowa i ubezpieczeniowa, w której ubyłoby 4,1% podmiotów.

3.2 FINANSE, NAKŁADY INWESTYCYJNE I ŚRODKI TRWAŁE PRZEDSIĘBIORSTW

Na przestrzeni ostatnich 5 lat odnotowano poprawę wyników finansowych na większości poziomów rachunku zysków i strat. W 2015 r. przychody z całokształtu działalności były wyższe niż 5 lat wcześniej o 7,3%. W tym samym czasie koszty ich uzyskania zmalały o 6,4%. Efektem wzrostu przychodów i równoczesnego spadku kosztów ich uzyskania w latach 2010-2015 była znaczna poprawa wyniku finansowego brutto. W 2015 r. wyniósł on 3122,8 mln zł i był 4,5-krotnie wyższy 5 niż lat wcześniej. Również na poziomie netto odnotowano zdecydowaną poprawę. W 2015 r. przedsiębiorstwa wygenerowały tu dodatni wynik finansowy w kwocie 3007,2 mln zł, tj. ponad pięciokrotnie wyższy niż 5 lat wcześniej. Należy jednak zauważyć, że tak wyraźna poprawa wyników finansowych przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim była w znacznym stopniu spowodowana bardzo wysokim wzrostem przychodów z tytułu dywidend i udziałów w zyskach. W ramach podstawowej działalności firm nie odnotowano istotnej poprawy. Wynik na sprzedaży w 2015 r. był prawie o połowę (48,9%) mniejszy niż 5 lat wcześniej.

O nienajkorzystniejszej koniunkturze panującej w województwie świadczy poziom rentowności sprzedaży, która w latach 2010-2015 obniżyła się 3,9% do 2,2%. Szczególnie trudna sytuacja panowała w latach 2012-2013. Okres ten charakteryzował się znacznym spadkiem rentowności sprzedaży (do 1,6%). Ostatnie 2 lata przyniosły już nieznaczna poprawę.

Warto ponadto zwrócić uwagę, że silna poprawa wyniku finansowego netto wynikająca z dodatkowych przychodów z dywidend i udziałów w zyskach dotyczyła nielicznej zbiorowości przedsiębiorstw, jednak kwota tych dodatkowych wpływów była na tyle wysoka, że w tak widoczny sposób przełożyła się na wynik wszystkich badanych jednostek. Świadczy o tym m.in. udział firm przynoszących zyski, który na przestrzeni 5 lat zwiększył się minimalnie. W 2015 r. odsetek przedsiębiorstw z dodatnim wynikiem finansowym netto wyniósł 82,4%, podczas gdy w 2010 r. było to jedynie minimalnie mniej – 82,3%.

Efektom bardzo wysokich przychodów finansowych w ostatnich latach była znaczna poprawa wskaźnika poziomu kosztów, który na przestrzeni 5 lat obniżył się o ponad 12 p. proc. i osiągnął 84,0%, a także rentowności obrotu netto, która w 2015 r. osiągnęła 15,4% wobec jedynie 3,1% w 2010 r.

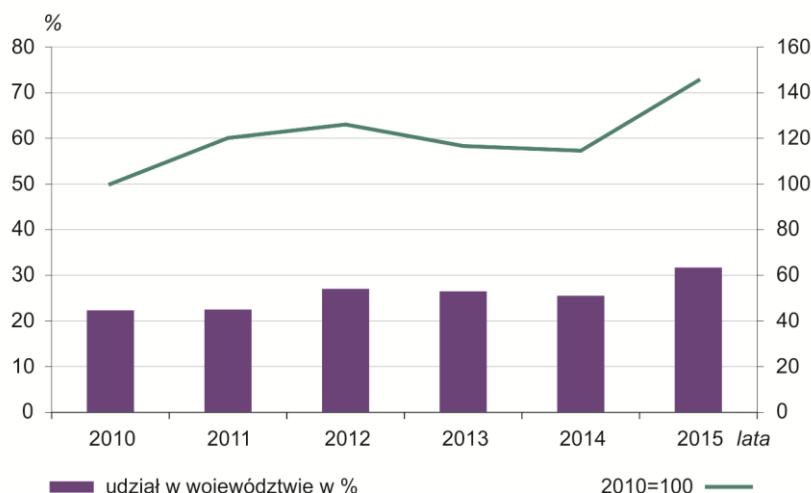
Poprawiła się sytuacja w zakresie płynności przedsiębiorstw obrazująca zdolność do spłaty bieżących zobowiązań. Wprawdzie wskaźnik płynności I stopnia lekko się obniżył z 42,6% do 42,1%, jednak wyraźnie lepsze niż w 2010 r. były dwa pozostałe wskaźniki płynności, które średnio w kieleckich przedsiębiorstwach ukształtowały się na stosunkowo bezpiecznych poziomach: wskaźnik II stopnia zwiększył się z 93,8% do 102,8% natomiast III stopnia – z 126,2 do 140,6.

W latach 2010-2015 zaobserwowano znaczny wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, których siedzibę stanowiły Kielce. Wzrost ten był nierównomiernie rozłożony w czasie. O ile pierwszy rok przyniósł zwiększenie inwestycji w Kielcach (o ok. 20%), to już kolejne trzy lata charakteryzowały się stagnacją wielkości nakładów, a nawet niewielkim ich spadkiem. Dopiero w 2015 r. ponownie nastąpił zdecydowany wzrost nakładów. W konsekwencji wzrost inwestycji na przestrzeni 5 lat wyniósł 45,4%. W jeszcze większej skali wzrosła wartość nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca. W 2015 r. ukształtowała się na poziomie 4499 zł i była większa niż 5 lat wcześniej o blisko 49%.

Największy wpływ na tak znaczący wzrost nakładów miało ich wielokrotne zwiększenie w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji. Korzystnie zaprezentowało się także kilka innych znaczących działów. O ponad połowę zwiększyły się środki wydatkowane na ten cel w handlu; naprawie pojazdów samochodowych oraz w transporcie i gospodarce magazynowej. O blisko połowę wyższe niż w 2010 r. były nakłady w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. Wysoki wzrost wystąpił także w przetwórstwie przemysłowym, w którym inwestycje przekroczyły poziom sprzed 5 lat o ponad 40%. Gwałtowny wzrost inwestycji w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami spowodował, że udział tej sekcji w całkowitej kwocie zrealizowanych nakładów zwiększył się z 1,4% do 21,6%. Zwiększyło się także znaczenie handlu; naprawy pojazdów samochodowych. Udział tej sekcji wzrósł z 19,5% do 21,0%. Na przetwórstwo przemysłowe przypadła 15,3% inwestycji, co było wynikiem o 0,3 p. proc. niższym niż w 2010 r. Nie zmienił się natomiast udział opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Na podmioty prowadzące ten rodzaj działalności przypadła w 2015 r. 13,0% nakładów.

Większość inwestycji przypadła na podmioty sektora prywatnego. Ich udział w łącznych nakładach zrealizowanych na terenie Kielc w 2015 r. wyniósł 62,5%, a więc o ponad 10 p. proc. mniej niż w 2010 r.

Wykres 24. Wartość nakładów inwestycyjnych

Efektom zrealizowanych w latach 2010-2015 w Kielcach inwestycji były liczne obiekty powstałe w tym okresie. Zbudowana została znacząca liczba budynków biurowych oraz mieszkalnych. Okres 2010-2015 to również czas prac wykonywanych przez Miejski Zarząd Dróg i związanych z budową nowych oraz przebudową i modernizacją starych ulic. Dzięki wykorzystaniu środków z Unii Europejskiej zrealizowano wiele projektów inwestycyjnych, które w znacznym stopniu zmieniły charakter miasta. Wśród takich przedsięwzięć wymienić można projekty realizowane przez Geopark Kielce i dotyczące budowy Centrum Geoedukacji w ramach Świętokrzyskiego Szlaku Archeogeologicznego oraz przebudowy Amfiteatru Kadzielnia polegającej na przystosowaniu go do wymagań współczesnego widza, a także uniezależnienia od warunków atmosferycznych. Rozbudowano i unowocześniono system transportu miejskiego poprzez m. in. modernizację i budowę dróg i ścieżek rowerowych, a także pętli i zatok autobusowych. Powstały nowoczesne perony przystankowe. Komfort podróży poprawił zakup i montaż elektronicznych tablic informacyjnych oraz stacjonarnych i mobilnych automatów do sprzedaży biletów. Wprowadzona została również Kielecka Karta Miejska oraz System Informacji Pasażerskiej. Bezpieczeństwo pasażerom komunikacji miejskiej zapewnia system monitoringu wizyjnego, w który wyposażono wszystkie autobusy. Do skrócenia czasu przemieszczania przyczyniła się budowa bus-pasów.

Podjęto szereg działań na rzecz rewitalizacji zabytkowego centrum Kielc, których celem było stworzenie ze Śródmieścia centrum życia społeczno-kulturalnego, a także miejsca spotkań i spacerów. Dokonano przebudowy układu komunikacyjnego historycznego obszaru Stadion – Ogród połączonej ze zmianą układu funkcjonalno-przestrzennego Placu im. Marszałka J. Piłsudskiego. Znaczne środki przeznaczono także na budowę Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów dla Miasta Kielce i powiatu kieleckiego w Promniku k/Kielc. W zakresie działań związanych z ochroną środowiska dokonano termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej. Wśród inwestycji infrastrukturalnych wymienić warto także modernizację i rozbudowę Targów Kielce.

Ważnym przedsięwzięciem zrealizowanym w tym okresie była budowa infrastruktury Kieleckiego Parku Technologicznego. Projekt ten polegał w szczególności na powiększeniu i modernizacji istniejącej zabudowy KPT wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz stworzeniu nowoczesnych, dobrze wyposażonych powierzchni i kompleksowych rozwiązań dla innowacyjnego biznesu. Dzięki inwestycji została rozbudowana i udostępniona przedsiębiorcom dodatkowa infrastruktura do prowadzenia innowacyjnej działalności w ramach Kieleckiego Parku Technologicznego wraz z wyposażeniem znajdujących się w niej laboratoriów.

W celu stymulowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego podjęto budowę miejskiej sieci światłowodowej dla jednostek organizacyjnych Gminy Kielce oraz innych jednostek sektora publicznego, zapewniającej bezpieczny internet szerokopasmowy, a także umożliwiającą wykorzystanie nowoczesnych technologii informatycznych. Sieć zapewnia ponad 150 instytucjom łączność głosową i wideo oraz ultraszybki dostęp do internetu. Ponadto w ramach projektu utworzono publiczne punkty dostępu do internetu dla mieszkańców Kielc w formie 20 hot spotów.²

Wartość brutto środków trwałych w Kielcach w 2015 r. wyniosła 10915,5 mln zł i była wyższa niż 5 lat wcześniej o 31,3%. Największa ich część, podobnie jak 5 lat wcześniej, przypadła na przedsiębiorstwa przemysłowe, przy czym odsetek ten jeszcze nieco się zwiększył (z 44,1% do 47,0% ogółu). Nieco zmalała natomiast wartość środków trwałych w dyspozycji przedsiębiorstw zajmujących się głównie handlem; naprawą pojazdów samochodowych – do 9,4% ogółu, obsługą rynku nieruchomości – do 8,9% oraz informacją i komunikacją – do 8,0%.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w 2015 r. osiągnęła w Kielcach 55116 zł i przekroczyła poziom z roku poprzedniego o 34,2%.

² Źródło: Informacja nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013, Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, Kielce lipiec 2016.

3.3 BUDŻET MIASTA

Dochody budżetu miasta

Miasto Kielce realizuje określone prawem zadania. W celu ich osiągnięcia niezbędne staje się pozyskanie odpowiednich dochodów. Im wyższe są środki będące w dyspozycji samorządu terytorialnego tym szersze możliwości ma miasto do realizacji swych celów oraz nałożonych przez państwo zadań. Ich wysokość determinuje także sposób w jaki zadania te będą wykonywane.

Lata 2010-2015 przyniosły wzrost dochodów miasta Kielce. Ich wartość zwiększała się dosyć systematycznie. Jedynie w 2012 r. nastąpiło zachwianie tej tendencji i odnotowano spadek dochodów. W konsekwencji rosnących wpływów budżetowych w 2015 r. dochody Kielc wyniosły 1091,1 mln zł i były wyższe niż 5 lat wcześniej o 18,8%. Dochody na 1 mieszkańca osiągnęły 5497,20 zł i przekraczały poziom sprzed 5 lat o 21,6%. Średni dochód na 1 mieszkańca miasta Kielce na przestrzeni 5 lat nie odbiegał przy tym istotnie od przeciętnej wartości w miastach na prawach powiatu. W 2015 r. stanowił 98,5% średniej dla tych miast.

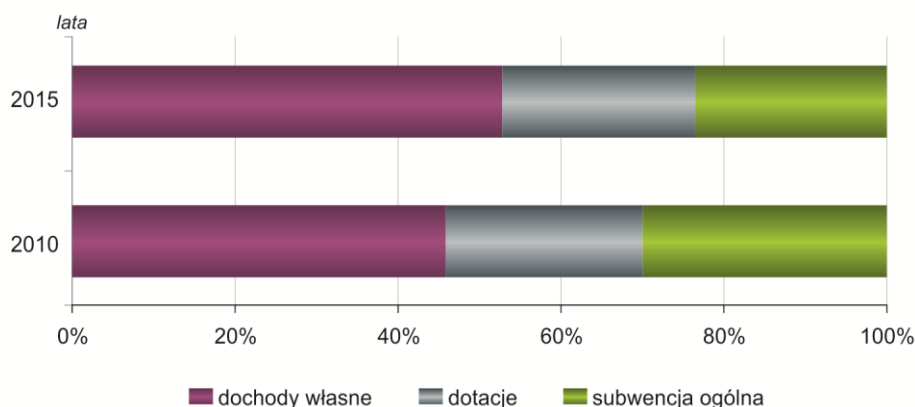
Ważną cechą jest nie tylko wielkość, ale również struktura dochodów. W Kielcach najważniejsze źródło finansowania stanowiły dochody własne. W 2015 r. były one większe niż 5 lat wcześniej o 17,7%. Ich udział w dochodach ogółem może być miernikiem siły finansowej miasta. W Kielcach jego poziom podlegał niewielkim wahaniom i w rezultacie w analizowanym okresie nie zmienił się w znaczący sposób. W 2015 r. dochody własne stanowiły 52,8% dochodów ogółem (wobec 53,3% w 2010 r.). Wysokość tego wskaźnika była jednak dosyć wyraźnie mniejsza niż średnia w całej Polsce, która ukształtowała się na poziomie 63,5%.

Spośród dochodów własnych zdecydowanie najważniejszą pozycję stanowił udział w podatku dochodowym od osób fizycznych. W 2015 r. z tego tytułu Kielce uzyskały o 28,5% większe środki niż 5 lat wcześniej. W efekcie stanowiły one 39,3% dochodów własnych (w 2010 r. – 36,0%). Podobnie jak w latach poprzednich nadal malała waga podatku od nieruchomości, jednak skala spadku została ograniczona. Na przestrzeni 5 lat dochody z tego tytułu zwiększyły się o 17,0%, zaś ich udział obniżył się z 17,4% do 17,3% dochodów własnych. Pozycją, której znaczenie wyraźnie zmalało stanowiły natomiast dochody z majątku. O ile w 2010 r. stanowiły one tylko 16,1% dochodów własnych, to w 2015 r. było to już 8,9%.

Kolejnym, po dochodach własnych, źródłem środków finansowych były dotacje. W porównaniu z 2010 r. zwiększyły się one o 29,7%. Ich znaczenie w strukturze dochodów uległo zwiększeniu. W 2010 r. pochodziło stamtąd 23,7% całkowitych dochodów miasta (w 2010 r. – 21,7%).

Trzeci podstawowy rodzaj dochodów stanowiła subwencja ogólna. Odmiennie niż w przypadku dochodów własnych i dotacji celowych jej pozycja w strukturze dochodów uległa zmniejszeniu – z 23,5% do 23,5%. Zdecydowanie najważniejszą rolę odgrywała tutaj subwencja oświatowa. Również ona stanowiła jednak nieco mniejszy odsetek dochodów Kielc. W 2015 r. jej udział w łącznych dochodach miasta wyniósł 22,6% wobec 23,9% 5 lat wcześniej.

Wykres 25. Struktura dochodów budżetu miasta

W strukturze działowej podstawowe znaczenie mają dochody od osób prawnych i od osób fizycznych, a ich udział w dochodach ogółem w latach 2010-2015 nie ulegał większym zmianom. W 2015 r. podobnie jak 5 lat wcześniej z tego źródła pochodziło 34,6% dochodów. Wartość ta kształtowała się przy tym jednak wyraźnie poniżej średniej ogólnopolskiej. We wszystkich miastach na prawach powiatu dochody od osób prawnych i od osób fizycznych stanowiły w 2015 r. 43,0% dochodów.

Odsetek dochodów uzyskiwanych z kolejnego ważnego działu, którym jest pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej nieznacznie się zmniejszył. W 2015 r. wyniósł on 11,0%, tj. 0,9 p. proc. mniej niż w 2010 r.

Spośród pozostałych działań uwagę w ostatnich latach zwraca wyraźny wzrost udziału dochodów pochodzących z działalności usługowej. W 2015 r. na dział ten przypadało 7,5% łącznych dochodów Kielc, podczas gdy 5 lat wcześniej było to tylko 3,5%. Dla porównania w skali kraju dział ten stanowił źródło jedynie 0,6% dochodów.

Wydatki budżetu miasta

Uzyskiwane dochody determinują w znacznym stopniu wielkość środków możliwych do wydatkowania przez jednostki samorządu terytorialnego. Ich wzrost w ostatnich latach przekładał się na stopniowe zwiększanie wydatków ze strony władz miasta. W 2015 r. zrealizowane wydatki przekroczyły poziom z 2010 r. o 22,5%. Wydatki w stolicy województwa świętokrzyskiego rosły nieco szybciej niż przeciętnie w kraju, gdzie w tym samym okresie było to 18,4%. Jeszcze szybciej zwiększały się wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2015 r. na 1 mieszkańca Kielc przypadało 6067,43 zł, tj. o 25,4% więcej niż 5 lat wcześniej. Wydatki miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca przez cały analizowany okres były w Kielcach wyraźnie większe niż średnio w kraju. W 2015 r. przekraczały one średni poziom występujący w polskich miastach na prawach powiatu o 9,8%.

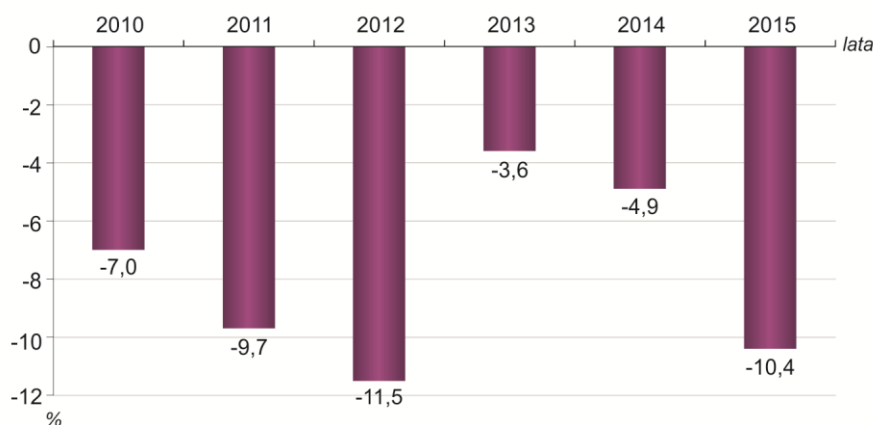
Główną pozycję w budżecie Kielc stanowiły wydatki bieżące. Tempo przyrostu było tu jednak nieco wolniejsze niż wydatków ogółem i w latach 2010-2015 wzrosły one o 18,4%. W rezultacie ich udział obniżył się na przestrzeni 5 lat z 77,3% do 74,8%. Spośród wydatków bieżących największe środki przeznaczane były na wynagrodzenia. Na ten cel w 2015 r. wydatkowano 28,9% środków z budżetu miasta (w 2010 r. było to nieco więcej – 29,4%). Odsetek ten kształtował się na umiarkowanym poziomie zbliżonym do średniej ogólnopolskiej. Stosunkowo duże środki przeznaczano również na zakup materiałów i usług. Podobnie jak w przypadku wynagrodzeń znaczenie tej pozycji w budżecie uległo w ostatnich latach niewielkiemu zmniejszeniu. W 2015 r. na ten cel przeznaczono 19,9% ogółu wydatkowanych środków, podczas gdy 5 lat wcześniej – 21,0%.

Drugą podstawową grupę wydatków stanowią wydatki majątkowe. W latach 2010-2015 zwiększały się one w dalszym ciągu relatywnie szybko – o 36,4%. W rezultacie ich udział w wydatkach ogółem zwiększył się z 22,7% do 25,2%. Wśród nich najważniejszą pozycję stanowiły środki przeznaczone na inwestycje. Udział wydatków inwestycyjnych w budżecie miasta Kielce podlegał wahaniom. Rekordowy poziom osiągnął w 2011 r. (26%), jednak również w 2015 r. był stosunkowo wysoki osiągając 23,8%. W latach 2010-2015 wydatki inwestycyjne osiągnęły 21,9% ogółu. O znacznej skali inwestycji świadczy fakt, że udział ten był wyższy niż przeciętnie we wszystkich miastach na prawach powiatu w Polsce, gdzie wyniósł 19,2%.

Drugim podstawowym sposobem klasyfikowania wydatków jest podział według działów. W strukturze działowej w latach 2010-2015 nie zaszły większe zmiany. Nadal dominowały oświata i wychowanie, pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej oraz transport i łączność. Na działy te przypadało blisko 2/3 wydatków miasta. Spośród nich największe znaczenie miała oświata i wychowanie, jednak jej udział w wydatkach miasta nieco się obniżył. O ile w 2010 r. przeznaczono na nią 27,2% wszystkich środków wydatkowanych z budżetu Kielc, to w 2015 r. było to 26,0%. Nie zmienił się udział wydatków na transport i łączność, na które w 2015 r. wydatkowano 18,8% ogółu środków. Nieznacznie zmniejszył się natomiast udział pomocy społecznej i pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej. W 2015 r. Kielce przeznaczyły na ten cel 18,4% swojego budżetu, tj. o 0,4 p.proc. mniej niż 5 lat wcześniej.

Struktura wydatków Kielc nieco różniła się od obserwowanej w innych miastach na prawach powiatu. Wyraźnie więcej środków niż przeciętnie wydatkowano w Kielcach na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej. Udział tej grupy był wyższy od średniej ogólnopolskiej o 6,4 p.proc. Stosunkowo ważną pozycję w Kielcach stanowiła działalność usługowa, która w skali całego kraju nie odgrywała istotnej roli. W Kielcach jej udział w budżecie był wyższy od przeciętnego o 7,6 p.proc. Z drugiej strony relatywnie mniej stolica Świętokrzyskiego wydatkowała na transport i łączność oraz oświatę i wychowanie – o 2,7 p.proc., a także gospodarkę komunalną i ochronę środowiska – o 2,4 p. proc. Wydatki na administrację publiczną stanowiły w Kielcach jedynie 4,9% budżetu, podczas gdy średnio było to 6,4%.

Różnica między dochodami i wydatkami to wynik budżetu. W latach 2010-2015 budżet Kielc cechował się nadwyżką wydatków. W 2015 r. deficyt budżetowy stolicy świętokrzyskiego osiągnął 10,4% dochodów. Należy pamiętać, że nadwyżka wydatków nad dochodami była zjawiskiem typowym w miastach wojewódzkich w ostatnich latach. Większość z nich ma problemy z zachowaniem równowagi budżetowej w szczególności w sytuacji chęci wykorzystania dostępnych funduszy europejskich. Pomimo tendencji występowania deficytu budżetowego w miejskich finansach publicznych trzeba zauważyć, że jego poziom w Kielcach w latach 2010-2015 pozostawał relatywnie wysoki. Jedynie w 2010 r. kształtował się na niższym poziomie niż przeciętnie w polskich miastach na prawach powiatu.

Wykres 26. Wynik budżetu Kielc w relacji do dochodów

Konieczność wydatkowania środków na liczne projekty współfinansowane ze środków z budżetu Unii Europejskiej przyczynił się do utrzymywania w kolejnych latach deficytu budżetowego, a w konsekwencji rosnącego zadłużenia Kielc. Na koniec 2015 r. stan zobowiązań miasta oraz udzielonych poręczeń i gwarancji wyniósł 665,1 mln zł. Oznacza to, że na przestrzeni 5 lat zwiększył się ponad dwuipółkrotnie. Pomimo tak znaczącego wzrostu zobowiązań sytuacja finansowa Kielc pozostaje stabilna, o czym świadczy potwierdzenie ratingu miasta 17 października 2016 r. przez agencję Fitch na poziomie BBB wraz ze stabilną perspektywą. W komunikacie stwierdzono, że miasto utrzyma zadowalające wyniki operacyjne i bezpieczne wskaźniki zadłużenia, które będą wspierane przez dobre praktyki zarządzania i rozwój gospodarki krajowej³.

3.4 TURYSTYKA

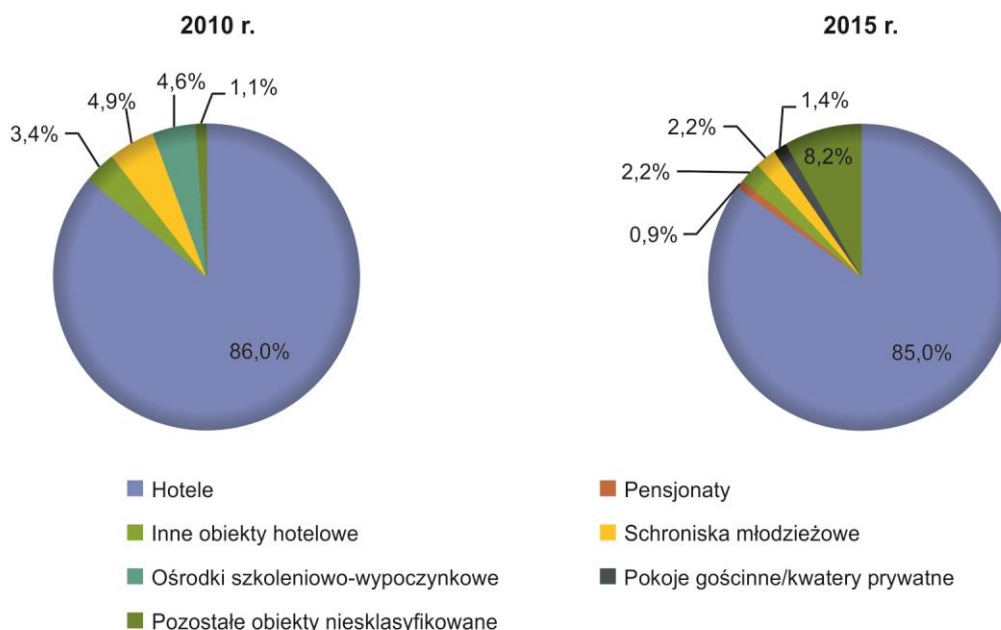
Kielce są miastem charakteryzującym się malowniczym położeniem. Bliskość Gór Świętokrzyskich powoduje, że stolica województwa stanowi doskonałą bazę wypadową dla osób odwiedzających tę krainę geograficzną. Turystów do Kielc przyciągają zabytki kultury materialnej zarówno sakralnej, jak i świeckiej, znajdujące się na terenie miasta oraz w jego okolicy. Miasto doskonale łączy tradycję z nowoczesnością. Przykładem może być znajdujący się tu i stale rozwijany Geopark stawiający sobie za cel stymulowanie wzrostu gospodarczego przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych Kielc. Obszarem jego działalności są w szczególności rezerваты geologiczne: Kadzielnia (łącznie z amfiteatrem), Wietrznia i Slichowice. Rozwój Geoparku nakierowany jest na pełne wykorzystanie potencjału tkwiącego w obiektach geologicznych Miasta Kielce, w tym działalności rozrywkowej związanej z organizacją imprez kulturalno-artystycznych na terenie Amfiteatru Kadzielnia, działalności sportowej, turystycznej i promocyjnej. Widocznym efektem rozwoju Geoparku w latach 2010-2015 stało się otwarcie Centrum Geoedukacji – nowoczesnej placówki, w której z wykorzystaniem nowoczesnych metod i narzędzi edukacyjnych w przystępny sposób prezentowana jest wiedza ze sfery geologii i geografii. W niedalekiej przyszłości planowane jest otwarcie dla zwiedzających na zboczach góry Karczówka ogrodu botanicznego. Ponadto miasto licznie odwiedzają uczestnicy odbywających się tu targów. Wszystkie te cechy ułatwiają rozwój turystyki biznesowej i indywidualnej, zaś położenie miasta na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych i stopniowo poprawiająca się jakość wiodących do niego dróg sprawiają, że możliwy staje się rozwój turystyki tranzytowej.

Na koniec lipca 2015 r. baza noclegowa w Kielcach obejmowała 32 turystyczne obiekty noclegowe. Wszystkie działały przez cały rok. W porównaniu ze stanem sprzed 5 lat odnotowano poszerzenie oferty turystycznej. Baza obiektów noclegowych zwiększyła się w tym okresie o 2. Największą jej część stanowiły hotele, których liczba zwiększyła się o 3 – do 26. Ofertę hoteli uzupełniały 2 inne obiekty hotelowe, 1 schronisko młodzieżowe, 1 pensjonat, 1 pokój gościnny/kwatera prywatna i 1 pozostały obiekt niesklasyfikowany, tj. taki, który w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z przeznaczeniem lub w części, pełni funkcję obiektu noclegowego dla turystów.

³ <https://www.fitchratings.com/site/pr/1013223>.

O coraz szerszej bazie turystycznej świadczy również zwiększająca się liczba miejsc noclegowych. W 2015 r. obiekty dysponowały 2428 miejscami, tj. o 13,3% więcej niż 5 lat wcześniej. Tradycyjnie największą ofertę posiadały hotele, a w latach 2010-2015 znacznie się ona jeszcze powiększyła – o 11,9%. Odsetek obiektów tego typu w podaży miejsc noclegowych w liczbie obiektów ogółem w tym czasie tylko nieznacznie się obniżył i w 2015 r. wyniósł 88,1% ogółu. Pozostałe obiekty miały znacznie mniejsze znaczenie.

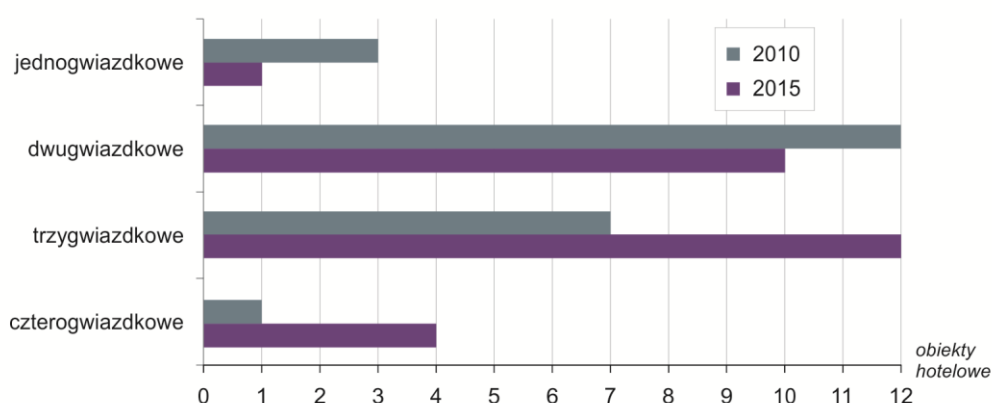
Wykres 27. Struktura miejsc noclegowych
stan w dniu 31 VII

Liczba miejsc noclegowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2015 r. wyniosła w Kielcach 12,2 i pozostawała przez cały analizowany okres na niższym poziomie niż średnio w kraju, gdzie wyniosła 18,5. Kształtowała się także nieco poniżej przeciętnego poziomu w województwie.

Baza noclegowa rozbudowywana była nie tylko ilościowo. Poprawie ulegała również jakość kieleckich obiektów turystycznych. Świadczy o tym rosnąca liczba obiektów wyższej kategorii. O ile w 2010 r. na terenie miasta zlokalizowany był tylko jeden hotel czterogwiazdkowy to w 2015 takich obiektów było już 4. Przybyły także 4 hotele trzygwiazdkowe oraz jeden pensjonat tej kategorii.

Wykres 28. Obiekty hotelowe według kategorii
Stan w dniu 31 VII

Miarą efektywności w sferze usług noclegowych jest liczba korzystających z noclegów i liczba udzielonych noclegów. W Kielcach w latach 2010-2015 rozbudowie bazy noclegowej towarzyszył wzrost obu tych mierników. W 2015 r. turystyczne obiekty noclegowe przyjęły 134,7 tys. osób, tj. o 14,1% więcej niż 5 lat wcześniej. Zdecydowana większość turystów zatrzymała się w hotelach – 95,1% ogółu. Najchętniej korzystano z hoteli czterogwiazdkowych. Tę kategorię obiektów w 2015 r. wybrało 37,1% gości hotelowych. Nieco mniejsza grupa zdecydowała zatrzymać się w hotelach dwugwiazdkowych – 31,6%, natomiast w trzygwiazdkowych – 24,1%. Pozostałe 7,1% wybrało natomiast obiekt jednogwiazdkowy.

Wraz ze wzrostem liczby turystów przybywających do Kielc, zwiększała się liczba udzielonych noclegów. W 2015 r. było ich 219,3 tys., tj. o 3,7% więcej niż 5 lat wcześniej. Największą część z nich zrealizowano w hotelach. W obiektach tego typu udzielono 94,0% wszystkich noclegów.

Wzrostowi liczby noclegów towarzyszył poprawiający się stopień wykorzystania miejsc noclegowych. W 2015 r. ukształtował się on na poziomie 25,4%, podczas gdy 5 lat wcześniej wyniósł 23,7%.

Turyści przybywający do Kielc spędzają tu stosunkowo mało czasu. Średni czas pobytu w 2015 r. wyniósł 1,6 dni i był wyraźnie mniejszy od przeciętnego w całym województwie, gdzie wyniósł 2,8 dni. Sytuacja taka utrzymuje się od dłuższego czasu.

Na przestrzeni 5 lat znacznie przybyło turystów zagranicznych odwiedzających Kielce. Ich liczba w 2015 r. była większa niż w 2010 r. o 28,5%. Łącznie w latach 2010-2015 miasto odwiedziło 69,8 tys. turystów zagranicznych, którym udzielono 156,8 tys. noclegów. W rezultacie rosnącej liczby obcokrajowców przybywających do stolicy Świętokrzyskiego ich udział wśród ogółu turystów na przestrzeni 5 lat wzrósł do 9,0%, tj. o 1,0 p.proc. Goście z zagranicy spędzali w Kielcach przeciętnie więcej czasu niż Polacy. W latach 2010-2015 średnia długość pobytu wyniosła 2,2 dni.

Wśród odwiedzających Kielce dominują mieszkańcy Europy, wśród których najliczniejszą grupę tworzyli Niemcy – 13,8% ogółu. Mieszkańcy Włoch stanowili 7,8% przybyszów, Ukraińcy – 7,3%, a Brytyjczycy – 5,9%.

4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

4.1 INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

Wyposażenie w infrastrukturę techniczną jest jednym z podstawowych czynników kształtujących konkurencyjność regionów. Im wyższy jest poziom rozwoju infrastruktury technicznej, tym lepsze są warunki funkcjonowania i rozwoju gospodarki. Dostępność do urządzeń infrastruktury technicznej warunkuje zarówno atrakcyjność osadniczą (zachęca do osiedlania się na danym obszarze ze względu na oferowaną wyższą jakość życia), jak i produkcyjną oraz inwestycyjną. Poziom rozwoju infrastruktury technicznej pozwala ocenić analiza stopnia wyposażenia obszaru w urządzenia techniczne użytku publicznego zorganizowane w systemach sieciowych (wodociągi, kanalizację, sieć gazową i energetyczną, ciepłownictwo) oraz drogi.

Wodociągi

W 2015 r. długość sieci wodociągowej rozdzielczej w mieście Kielce wyniosła 339,8 km, tj. o 26,5 km więcej niż w 2010 r. Odsetek osób korzystających z wodociągu osiągnął 96,0% ogółu mieszkańców (wzrost o 0,2 p. proc. na przestrzeni pięciu lat). W omawianym okresie liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania wzrosła z 12,3 tys. do 13,1 tys.

Kielce są liderem w województwie świętokrzyskim pod względem stopnia zagęszczenia powierzchni siecią wodociągową. Na 100 km² przypadało jej w mieście 309,9 km, podczas gdy przeciętnie w województwie 114,7 km. Na przestrzeni analizowanych lat 2010-2015 zagęszczenie siecią w Kielcach wzrosło o 24,2 km wobec 8,6 km w województwie.

TABL. 17. CECHY INFRASTRUKTURY WODOCIĄGOWEJ W KIELCACH

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Długość czynnej sieci rozdzielczej w km...	313,3	320,0	330,8	333,6	339,1	339,8
Sieć rozdzielcza w km w przeliczeniu na 100 km ²	285,7	291,8	301,7	304,2	309,3	309,9
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania	12343	12258	12522	12723	12825	13112
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania w przeliczeniu na 1 km sieci wodociągowej	39,4	38,3	37,9	38,1	37,8	38,6
Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej	95,8	95,8	95,9	95,9	95,9	96,0
Woda dostarczona gospodarstwom domowym (w dam ³) w ciągu roku	7958,2	9201,6	8928,1	8484,3	8161,7	8419,4
Zużycie wody na cele komunalno-bytowe w gospodarstwach domowych w ciągu roku w przeliczeniu na 1 osobę (w m ³)	39,2	45,5	44,3	42,4	40,9	42,4

Na przestrzeni analizowanego okresu, w Kielcach dzięki rozbudowie sieci zmniejszył się stopień wykorzystania i eksploatacji sieci wodociągowej mierzony liczbą połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 km sieci – z 39,4 do 38,6.

W 2015 r. na cele komunalno-bytowe wodociągi dostarczyły gospodarstwom domowym 8,4 tys. dam³ wody wobec 8,0 tys. dam³ w 2010 r. Ilość ta podlegała znacznym wahaniom w czasie, osiągając najwyższe wartości w latach 2011-2012, tj.: 9,2 tys. dam³ i 8,9 tys. dam³.

Wskaźnik zużycia, obrazujący sposób gospodarowania wodą, w przeliczeniu na 1 osobę, osiągnął w Kielcach w 2015 r. poziom 42,4 m³ wobec 39,2 m³ przed pięcioma laty (w Świętokrzyskim: 27,6 m³ wobec 26,6 m³). W omawianym okresie przeciętne zużycie podlegało wyraźnym wahaniom, jednakże z towarzyszącą tendencją spadkową. Najwyższe wartości zostały osiągnięte w latach 2011-2012, tj.: 45,5 m³ i 44,3 m³ w przeliczeniu na 1 osobę. Wskazuje to na dążenie do racjonalnego gospodarowania i ograniczenia zużycia wody przez mieszkańców.

Kanalizacja

Długość sieci kanalizacyjnej (rozdzielczej i kolektorów) w Kielcach w 2015 r. wyniosła 381,7 km (w 2010 r. – 309,4 km). Odsetek osób korzystających z kanalizacji osiągnął 90,1% ogółu ludności miasta (wzrost o 1,0 p. proc. na przestrzeni pięciu lat). Podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej Kielce są liderem w województwie pod względem zagęszczenia siecią kanalizacyjną. W mieście na 100 km² przypadało 348,1 km sieci kanalizacyjnej, podczas gdy w województwie jedynie 51,9 km. Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania wzrosła z 9,9 tys. do 10,8 tys.

TABL. 18. CECHY INFRASTRUKTURY KANALIZACYJNEJ^a W KIELCACH

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Długość czynnej sieci rozdzielczej w km.....	309,4	318,5	337,3	340,5	350,5	381,7
Sieć rozdzielcza w km w przeliczeniu na 100 km ²	282,2	290,5	307,6	310,5	319,7	348,1
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania.....	9872	9855	10068	9920	10399	10837
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania w przeliczeniu na 1 km sieci kanalizacyjnej.....	31,9	30,9	29,8	29,1	29,7	28,4
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną w dam ³ w ciągu roku.....	13916	13709	13269	14391	14662	13213
Ścieki odprowadzone w ciągu roku w przeliczeniu na 1 km sieci kanalizacyjnej (w dam ³)	45,0	43,0	39,3	42,3	41,8	34,6
Ścieki odprowadzone w ciągu roku w przeliczeniu na 1 osobę (w m ³)	68,5	67,8	65,9	71,9	73,5	66,6
Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej.....	89,1	89,2	89,3	89,2	89,7	90,1

a Łącznie z kolektorami.

Sieć kanalizacyjna była rozbudowywana, o czym świadczy rosnący wskaźnik zagęszczenia siecią. Dane opisujące stopień wykorzystania i eksploatacji sieci kanalizacyjnej świadczą natomiast o jej malejącym obciążeniu eksploatacyjnym. Zmniejszyła się ilość przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania przypadająca na 1 km sieci, jak również przez większość analizowanego okresu malała ilość ścieków odprowadzonych siecią zarówno w przeliczeniu na 1 km sieci, jak i na 1 osobę. Mniejsza ilość odprowadzonych ścieków wiąże się z bardziej racjonalnym gospodarowaniem wodą, z większą oszczędnością mieszkańców.

Na przestrzeni lat 2010-2015 liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych przypadająca na 1 km sieci w mieście zmniejszyła się o 3,5 i osiągnęła 28,4 w 2015 r. W skali województwa odnotowano spadek obciążenia o 3,4 do 18,8 połączeń. Generalnie z roku na rok maleje ilość odprowadzanych siecią kanalizacyjną ścieków. W Kielcach ilość ta uległa zmniejszeniu z 45,0 dam³/1 km sieci do 34,6 dam³/1 km. Jeszcze wyraźniej można stwierdzić większą oszczędność mieszkańców w odprowadzaniu ścieków siecią kanalizacyjną, gdy porównujemy ilość odprowadzonych ścieków w przeliczeniu na 1 osobę. Kielce w analizowanym okresie odnotowały zmniejszenie tego wskaźnika o 2,1 m³ do 66,6 m³.

Miasto intensywnie pracowało nad poprawą uzbrojenia terenu w infrastrukturę kanalizacyjną. Inwestycje w rozwój systemów sieciowych należą do wysoce kosztownych, lecz dzięki dostępności dofinansowania ze środków UE była możliwa rozbudowa infrastruktury służącej mieszkańcom. W okresie programowania 2007-2013 Wodociągi Kieleckie Sp. z o.o. zrealizowały trzy projekty dofinansowane z funduszy UE, które w znaczący sposób wpłynęły na komfort życia kielczan.

Celem głównym przedsięwzięcia "Rozbudowa i modernizacja Oczyszczalni Ścieków Sitkówka dla Miasta Kielce" było dostosowanie jakości ścieków oczyszczonych do wymogów określonych w przepisach prawa polskiego i w odpowiednich Dyrektywach UE oraz umożliwienie uporządkowania gospodarki ściekowej w gminach Kielce, Masłów i Sitkówka-Nowiny. Inwestycja w 56% została dofinansowana dotacją z Funduszu Spójności.

Z kolei „Kompleksowa ochrona wód podziemnych aglomeracji kieleckiej” stawiała sobie za cel: przede wszystkim zastąpienie kanalizacją odprowadzania ścieków do szamb, zapewnienie ochrony wód powierzchniowych przed ryzykiem skażenia bakteriologicznego i chemicznego, poprawę komfortu życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów objętych projektem, poprawę funkcjonowania istniejącej kanalizacji pod względem technologicznym i ekologicznym. Dofinansowanie środkami UE osiągnęło w tym przypadku 49%.

Wodociągi Kieleckie zostały również beneficjentem trzeciego projektu unijnego „Rozwój Gospodarki Ściekowej w Gminie Kielce i Gminie Zagnańsk”, zakładającego: budowę kanalizacji na ul. Gruchawka oraz ul. Sandomierskiej (odcinek od skrzyżowania z ul. Szczecińską do granic miasta), zakup nowoczesnego samochodu czyszczącego na potrzeby sieci kanalizacyjnej, zakup nowego generatora prądotwórczego na biogaz wykorzystywanego do produkcji prądu w oczyszczalni ścieków w Sitkówce oraz modernizację i rozbudowę oczyszczalni ścieków w Bartkowie gm. Zagnańsk.

Infrastruktura gazownicza

W 2015 r. w Kielcach długość sieci gazowej rozdzielczej wzrosła o 25,1 km w porównaniu z 2010 r. i osiągnęła 336,1 km. W przeliczeniu na 100 km² dało to średnią gęstość na poziomie 306,5 km wobec 283,6 km w 2010 r. Podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, Kielce jest najlepiej wyposażonym ośrodkiem w województwie świętokrzyskim, gdzie zagęszczenie siecią gazową kształtuje się na stosunkowo skromnym poziomie (31,5 km w 2015 r. wobec 28,9 km w 2010 r.). W 2015 r. w Kielcach z instalacji gazowej korzystało 82,6% ludności (o 1,4 p.proc. mniej niż w 2010 r.). W porównaniu ze średnią w województwie 36,2% jest to bardzo korzystny wynik.

TABL. 19. CECHY INFRASTRUKTURY GAZOWNICZEJ W KIELCACH

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Długość czynnej sieci w km	312,2	314,7	322,3	327,5	330,9	337,3
w tym długość czynnej sieci rozdzielczej w km	311,0	313,5	321,1	326,3	329,7	336,1
Sieć rozdzielcza w km w przeliczeniu na 100 km ²	283,6	285,9	292,9	297,5	300,6	306,5
Przyłącza prowadzące do budynków	8446	8585	8784	8917	9008	9166
w tym do budynków mieszkalnych	8179	8302	.	.	8566	8712
Przyłącza prowadzące do budynków w przeliczeniu na 1 km sieci rozdzielczej ..	27,2	27,4	27,4	27,3	27,3	27,3
Odbiorcy gazu z sieci (gospodarstwa domowe)	57463	57778	58091	67475	67754	67769
Odsetek osób korzystających z instalacji ...	84,0	83,8	83,2	83,7	82,5	82,6
Zużycie gazu z sieci (w hm ³) w ciągu roku	32,0	30,1	30,3	31,8	28,0	28,6
Zużycie gazu z sieci (w m ³) w przeliczeniu na 1 odbiorcę ^a	557,6	522,0	523,5	505,8	414,6	422,2
Zużycie gazu z sieci (w m ³) w przeliczeniu na 1 mieszkańca	157,4	148,8	150,6	158,6	140,5	144,2
Zużycie gazu z sieci (w m ³) w przeliczeniu na 1 km sieci gazowej.....	102,8	95,9	94,4	97,3	85,0	85,1

a Do przeliczeń przyjęto przeciętną liczbę odbiorców w ciągu roku.

W omawianym okresie nieznacznie zwiększył się stopień wykorzystania i eksploatacji sieci gazowej mierzony liczbą połączeń prowadzących do budynków w przeliczeniu na 1 km sieci rozdzielczej – o 0,1 do 27,3. Liczba odbiorców gazu na przestrzeni analizowanego okresu wzrosła z 57,5 tys. do 67,8 tys. gospodarstw domowych.

Przy jednoczesnej rozbudowie sieci rozdzielczej, wzroście liczby przyłączy i odbiorców błękitnego paliwa odnotowano spadek jego średniego zużycia. W 2015 r. w Kielcach rozdysponowano 28,6 hm³ gazu z sieci, co w przeliczeniu na 1 odbiorcę, tj. jedno gospodarstwo domowe dało przeciętnie 422,2 m³. Przed pięcioma laty wielkości te były wyższe i ukształtowały się na poziomie: 32,0 hm³ i 557,6 m³. Średnie zużycie gazu na 1 mieszkańca zmniejszyło się z kolei ze 157,4 m³ do 144,2 m³. Zużycie gazu w przeliczeniu na 1 km sieci gazowej rozdzielczej zmniejszyło się natomiast ze 102,8 do 85,1 m³.

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej został scharakteryzowany za pomocą zużycia energii elektrycznej o niskim napięciu w gospodarstwach domowych ogółem.

Na przestrzeni lat 2010-2015 liczba odbiorców energii elektrycznej w Kielcach wzrosła z 78,7 tys. do 82,4 tys. gospodarstw domowych. W 2015 r. zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 odbiorcę wyniosło 1491,9 kWh i było o 129,7 kWh niższe niż w 2010 r. Wskaźniki te kształtowały się znacznie poniżej średniej w województwie, gdzie przeciętne zużycie zmniejszyło się o 37,6 kWh do 1657,6 kWh.

TABL. 20. CECHY INFRASTRUKTURY ELEKTROENERGETYCZNEJ W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Odbiorcy energii o niskim napięciu (gospodarstwa domowe) <i>Stan w dniu 31 XII</i>	78729	79563	79947	80666	81602	82396
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w roku (w kWh) w przeliczeniu na 1 odbiorcę ^a	1621,6	1583,7	1561,5	1554,1	1511,7	1491,9
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w roku (w kWh) w przeliczeniu na 1 mieszkańca...	627,0	620,0	618,5	623,3	614,9	616,4

a Do przeliczeń przyjęto przeciętną liczbę odbiorców w ciągu roku.

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosło w 2015 r. w Kielcach 616,4 kWh i było o 10,6 kWh niższe niż w 2010 r. W skali województwa mieszkańiec zużył co prawda nieco mniej, bo 603,1 kWh, ale o 2,0 kWh więcej niż przed pięcioma laty.

W Kielcach w analizowanym okresie jednocześnie wzrosła dostępność do infrastruktury elektroenergetycznej i spadło zużycie energii elektrycznej. Liczba odbiorców wzrosła o 4,7%, a więc wykazała się dynamiką dużo wyższą niż wskaźnik przeliczeniowy zużycia, który zmniejszył się o 8,0%, natomiast liczba mieszkańców zmniejszyła się o 2,3%, a zużycie per capita spadło o 1,7%. Spadek wskaźników zużycia energii elektrycznej świadczy o wzroście energooszczędności społeczeństwa.

Ciepłownictwo

Do analizy rozwoju infrastruktury ogrzewnictwa w mieście wykorzystano wskaźniki charakteryzujące gęstość sieci ciepłej przesyłowej, stopień koncentracji sieci (przeciętna długość sieci ciepłej przypadająca na 1 kotłownię) oraz rozmiary energii ciepłej z przeznaczeniem na cele ogrzewania.

W 2015 r. długość sieci ciepłej przesyłowej wynosiła w Kielcach 143,2 km, co oznacza jej wydłużenie w stosunku do 2010 r. o 38,7 km. Warto zauważyć, że to właśnie w Kielcach przebiegało ponad 30% całej sieci ciepłowniczej województwa świętokrzyskiego. Gęstość sieci była wyższa o 35,3 km niż w 2010 r. i osiągnęła przeciętnie 130,6 km/100 km². Dla porównania – w województwie zagęszczenie siecią wyniosło 4,0 km, tj. o 0,7 km więcej niż w 2010 r. Na przestrzeni analizowanego okresu zmniejszył się natomiast w Kielcach stopień koncentracji sieci – z 1,3 km do 1,0 km/1 kotłownię (w województwie również odnotowano spadek – z 1,0 km do 0,7 km).

Sieć ciepła w Kielcach na przestrzeni analizowanego okresu podlegała rozwojowi. W mieście odnotowano wydłużenie sieci przesyłowej i wzrost zagęszczenia siecią, przybyło kotłowni, jak również zwiększyła się kubatura ogrzewanych budynków. Nie mniej jednak sprzedaż ciepła sieciowego charakteryzowała się niewielką zmiennością i wahała się od 1699,1 TJ w 2010 r. do 1703,2 TJ w 2015 r. Ciepło sieciowe choć komfortowe jest jednocześnie drogim źródłem energii grzewczej. Odbiorcy chcąc ograniczyć koszty utrzymania lokali próbują zmniejszyć ilość energii potrzebnej do ich ogrzania.

TABL. 21. CECHY INFRASTRUKTURY CIEPŁOWNICZEJ W KIELCACH

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Długość sieci ciepłej w km						
przesyłowa	104,5	99,4	90,2	89,7	89,7	143,2
przyłącza do budynków i innych obiektów	137,3	135,4	137,0	138,4	138,5	87,2
Sieć przesyłowa w km w przeliczeniu na 100 km ²	95,3	90,7	82,3	81,8	81,8	130,6
Kotłownie	79	60	64	51	136	143
Przeciętna długość sieci ciepłowniczej przesyłowej (w km) przypadająca na 1 kotłownię	1,3	1,7	1,4	1,8	0,7	1,0
Sprzedaż energii ciepłej w TJ	1699,1	1464,2	1799,4	1780,3	1807,6	1703,2
budynki mieszkalne	1597,0	1339,8	1668,6	1652,9	1445,5	1361,0
Urzędy i instytucje	102,1	124,4	130,8	127,5	362,1	342,2
Kubatura budynków ogrzewanych centralnie (w dam ³)	.	16708,0	16928,6	17103,8	21341,3	19882,2
w tym budynków mieszkalnych	.	13215,7	13464,8	14578,6	13489,2	12836,0

4.2 INFRASTRUKTURA DROGOWA

Oceny stopnia rozwoju infrastruktury drogowej można dokonać na podstawie analizy wskaźników zagęszczenia dróg o twardej nawierzchni oraz wskaźników charakteryzujących jakość sieci drogowej (zagęszczenie i udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej).

TABL. 22. CECHY INFRASTRUKTURY DROGOWEJ W KIELCACH

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Drogi publiczne o twardej nawierzchni powiatowe i gminne (w km) w przeliczeniu na 100 km ²	228,8	232,0	233,8	236,6	238,3	245,4
Drogi publiczne o twardej nawierzchni ulepszonej powiatowe i gminne (w km) w przeliczeniu na 100 km ²	220,1	224,4	226,4	229,0	231,3	238,7
Udział dróg powiatowych i gminnych o twardej nawierzchni ulepszonej w drogach o nawierzchni twardej	96,2	96,7	96,8	96,8	97,1	97,3
Drogi publiczne o twardej nawierzchni powiatowe (w km) w przeliczeniu na 100 km ²	101,4	101,4	101,9	101,5	100,4	100,3
Drogi publiczne o twardej nawierzchni ulepszonej powiatowe (w km) w przeliczeniu na 100 km ²	100,0	101,0	101,6	101,1	100,0	100,0
Udział dróg powiatowych o twardej nawierzchni ulepszonej w drogach powiatowych o nawierzchni twardej	98,6	99,6	99,7	99,6	99,6	99,6
Drogi publiczne o twardej nawierzchni gminne (w km) w przeliczeniu na 100 km ²	127,4	130,6	132,0	135,1	137,9	145,1
Drogi publiczne o twardej nawierzchni ulepszonej gminne (w km) w przeliczeniu na 100 km ²	120,1	123,4	124,8	127,9	131,2	138,7
Udział dróg gminnych o twardej nawierzchni ulepszonej w drogach gminnych o nawierzchni twardej	94,3	94,5	94,5	94,7	95,2	95,6

Kielce prezentują się bardzo korzystnie na tle województwa świętokrzyskiego, jeśli chodzi o wyposażenie w infrastrukturę drogową. Zagęszczenie dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej osiągnęło w mieście na koniec 2015 r. 245,4 km na 100 km² powierzchni, a dróg o nawierzchni twardej ulepszonej 238,7 km. Oznacza to wzrost na przestrzeni lat 2010-2015 odpowiednio o 16,6 i 18,6 km. W województwie zagęszczenie to wyniosło kolejno 104,9 km oraz 89,2 km, a na przestrzeni analizowanego okresu wzrosło odpowiednio o 9 i 12 km.

Na przestrzeni analizowanego okresu sieć dróg powiatowych podlegała niewielkim zmianom, zwiększyła się natomiast sieć dróg gminnych.

Kielce są liderem w województwie świętokrzyskim, jeśli chodzi o zagęszczenie dróg powiatowych o twardej nawierzchni w przeliczeniu na 100 km² powierzchni. W mieście przypadało ich w 2015 r. na 100 km² powierzchni 100,0 km. To jest ponad 2-krotnie więcej niż średnia wojewódzka, która osiągnęła 47,6 km. Kielce przodują w województwie również w kwestii standardu dróg. Drogi o ulepszonej nawierzchni stanowiły w 2015 r. 99,6% dróg powiatowych. Dla porównania w województwie odsetek ten osiągnął 96,1%.

Znacznie została rozbudowana sieć dróg gminnych. Zagęszczenie dróg tego typu wzrosło w Kielcach ze 127,4 km do 145,1 km w omawianym okresie. Wskaźnik ten na koniec 2015 r. był ponad 2,5-krotnie wyższy niż średnia województwa świętokrzyskiego (55,4 km). Prawie 96% dróg gminnych w Kielcach posiada ulepszoną nawierzchnię, podczas gdy przeciętnie w województwie jedynie niewiele ponad 75%.

Inwestycje w sieć drogową należą do jednych z najkosztowniejszych. Dzięki pozyskaniu przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne bezzwrotnego dofinansowania ze środków UE, możliwe było zrealizowanie w Kielcach wielu przedsięwzięć, które znacznie poprawiły komfort komunikacyjny mieszkańców. Obok inwestycji w transport publiczny, inwestycje dotyczące budowy i rozbudowy infrastruktury drogowej stanowiły największą pozycję w całkowitych wydatkach poniesionych na realizację projektów i zadań w perspektywie finansowej 2007-2013.

TABL. 23. BUDOWA I ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2007-2013

WYSZCZEGÓLNIENIE	Program Operacyjny	Wartość całkowita inwestycji w mln zł	Wartość dofinansowania z UE	
			w mln zł	w % wartości całkowitej inwestycji
Rozbudowa ulicy Ściegiennego w ciągu drogi krajowej Nr 73 w Kielcach.....	POIŚ	97,74	73,66	75,4
Budowa drogi gminnej, przecznicy ul. Kusocińskiego dla obsługi Oddziału Wojewódzkiego Szpitala Zespołonego oraz Archiwum Państwowego w Kielcach.....	RPOWŚ	3,01	1,68	55,8
Budowa węzła drogowego u zbiegu ulic: Armii Krajowej, Żelaznej, Grunwaldzkiej, Żytnej w Kielcach.....	RPOWŚ	48,05	27,67	57,6
Przebudowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 762 na odcinku od granicy Miasta do ul. Karczówkowskiej w Kielcach (ul. Krakowska i ul. Armii Krajowej).....	RPOWŚ	38,69	22,87	59,1
Przebudowa i rozbudowa ul. Chęcińskiej w Kielcach na odcinku od ul. Karczówkowskiej do ul. Krakowskiej.....	RPOWŚ	4,76	2,69	56,5
Rozbudowa ulic usprawniających powiązania komunikacyjne miasta Kielce – rozbudowa ul. 1 Maja wraz z budową Mostu Herbskiego (po uprzedniej rozbiórce) oraz rozbudową skrzyżowań i przyległych ulic.....	RPOWŚ	14,06	6,34	45,1
Rozbudowa ulic usprawniających powiązania komunikacyjne miasta Kielce: 1) Rozbudowa ul. Zagórskiej (od ul. Szczecińskiej do ul. Prostej) 2) Rozbudowa ul. Wikaryjskiej (od drogi krajowej nr 74 do ul. Prostej).....	RPOWŚ	31,83	16,32	51,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Informacji nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013”, Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, Kielce lipiec 2016.

Pod względem wyposażenia w infrastrukturę techniczną Kielce niezaprzeczalnie przodują w województwie świętokrzyskim, gdzie istnieje jeszcze dużo „białych plam” jeśli chodzi o zaopatrzenie w wodociąg, gazociąg, kanalizację czy ciepło sieciowe. Mieszkańcy mają powody do zadowolenia, ale jednocześnie osiągnięte wyniki sugerują, że w mieście jest jeszcze wiele inwestycji do zrealizowania tak, aby Kielce mogły rywalizować z najlepszymi ośrodkami miejskimi.

5. WARUNKI ŻYCIA

5.1 ŚRODOWISKO NATURALNE

Środowisko naturalne jest specyficznym zasobem pozostającym w dyspozycji ludności i zabezpieczającym pokrycie podstawowych potrzeb życiowych. Środowisko przyrodnicze, czystość powietrza i wód powierzchniowych, zasoby wód podziemnych, ochrona zasobów przyrody – to wszystko określa naturalne warunki życia mieszkańców. Miasta, które odznaczają się dobrym stanem środowiska naturalnego są atrakcyjne zarówno dla mieszkańców, jak i dla działalności inwestycyjnej.

Kielce to miasto położone w środkowo-wschodniej Polsce w Górach Świętokrzyskich. Powierzchnia geodezyjna Kielc według stanu na dzień 1 I 2015 r. wynosiła 110 km² (0,9% powierzchni województwa). W obrębie miasta ulokowane są pasma górskie: Kadzielniańskie i Dymińskie. Miasto przecina rzeka Silnica, będąca prawostronnym dopływem Bobrzy. Najwyższe wzniesienie tworzy Góra Telegraf (408 m n.p.m.) leżąca w paśmie Dymińskim. Miasto charakteryzuje się znacznymi różnicami poziomów: od 260 do 408 m.n.p.m. (najwyższe wzniesienie – Telegraf, najniższe położone miejsce – dolina Silnicy).

Na terenie Kielc występuje wiele obszarów cennych przyrodniczo. W 2015 r. ponad połowa powierzchni miasta (62,0%) objęta była jedną z form prawnej ochrony przyrody. W latach 2010-2015 powierzchnia obszarów prawnie chronionych zmniejszyła się o 16,5%. Na jednego mieszkańca Kielc w 2015 r. przypadało 343 m² obszaru prawnie chronionego, tj. o 59 m² mniej niż w 2010 r. Największy udział w powierzchni obszarów objętych ochroną prawną miały obszary chronionego krajobrazu, które zajmowały 4,7 tys. ha, tj. 69,7% arealu chronionego w mieście. Na obszarze Kielc znajdowały się też m.in.: parki krajobrazowe o powierzchni 2,1 tys. ha, rezerваты przyrody (Ślichowice, Kadzielnia, Wietrznia, Biesak-Białogon oraz Karczówka) o łącznej powierzchni 59,5 ha oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 32,6 ha.

Oprócz obszarów objętych ochroną prawną, na kształtowanie zdrowego otoczenia, a tym samym poprawę warunków bytowych mieszkańców Kielc wpływ miały tereny zieleni. W 2015 r. łączna powierzchnia ogólnodostępnych parków i zieleńców oraz terenów zieleni osiedlowej wyniosła 335,7 ha (o 5,3% więcej niż w 2010 r.). Przeciętnie na jednego mieszkańca przypadało ogółem 17,0 m² ogólnodostępnych terenów zieleni, pięć lat wcześniej – 15,7 m².

Nieznacznie zwiększyła się powierzchnia lasów zlokalizowanych na obszarze miasta. W relacji do 2010 r. powierzchnia lasów wzrosła o 0,2% i wyniosła 2,3 tys. ha. Zdecydowaną większość stanowiły lasy publiczne (83,9% ogółu lasów w mieście). Wskaźnik lesistości, czyli stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej, w 2015 r. dla miasta Kielce wyniósł 21,0% (w 2010 r. – 20,9%).

Na terenie miasta w 2015 r., podobnie jak w 2010 r. działało 13 zakładów uznanych za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza atmosferycznego. Wyemitowały one do atmosfery w ciągu roku łącznie 278 ton zanieczyszczeń pyłowych, pochodzących głównie ze spalania paliw (97,5% ogółu wyemitowanych zanieczyszczeń pyłowych). W porównaniu do 2010 r. emisja pyłów zmniejszyła się o 70,0%, pomimo to na 1 km² powierzchni przypadało w ciągu roku 2,5 tony pyłów, wobec 0,2 t/rok na 1 km² powierzchni w województwie. Wśród zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza 10 posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych (w 2010 r. - 12), pozostałe 3 nie posiadały wyników pomiarów określonej emisji dopuszczalnej pyłów i gazów (w 2010 r. - 1 zakład). Natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych (łącznie z CO₂) ukształtowała się na poziomie 308,5 tys. t i w odniesieniu do 2010 r. była o 4,9% mniejsza. Głównym składnikiem zanieczyszczeń gazowych był dwutlenek węgla – 99,4% ogółu zanieczyszczeń gazowych (o 0,1 p. proc. więcej niż w 2010 r.). W stosunku do 2010 r. zmniejszyła się emisja: tlenków azotu – o 24,3%, tlenku węgla - o 19,6%, dwutlenku węgla – o 14,9%, a emisja dwutlenku siarki – o 7,5%.

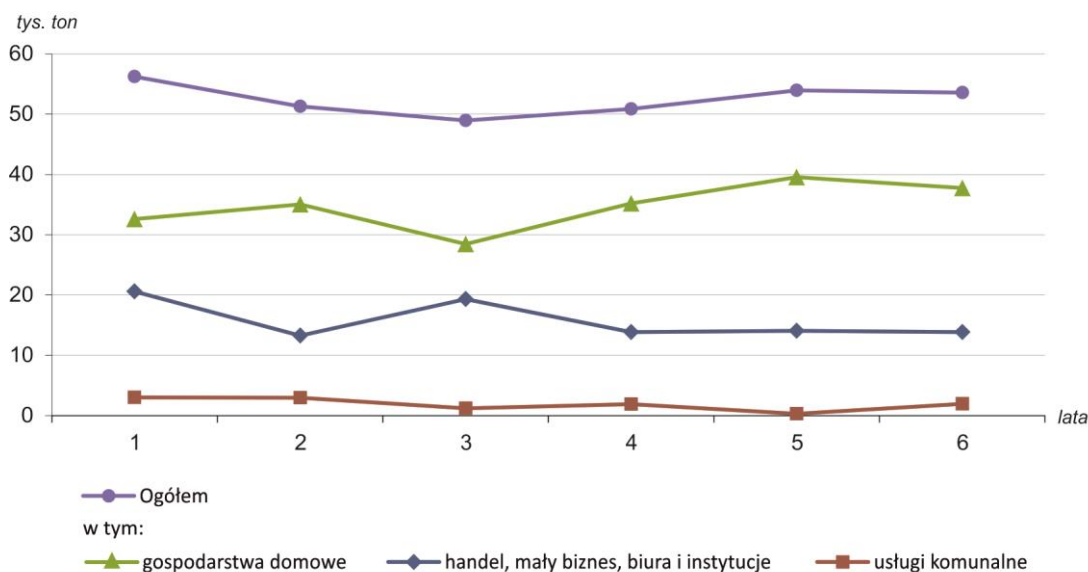
Przemysłowa i bytowa działalność człowieka pociąga za sobą powstawanie odpadów, które wpływają na stan i stopień zanieczyszczenia środowiska. Powodują także niszczenie walorów krajobrazowych obniżając wartości estetyczne otoczenia.

W 2015 r. na terenie miasta Kielce wytworzono 118,1 tys. t odpadów przemysłowych, tj. o 5,0% mniej niż w 2010 r. W przeliczeniu na 1 km² powierzchni miasta wytworzono 1073,6 t odpadów przemysłowych (w województwie – 608,6 t) o 56,4 t mniej niż w 2010 r. Z ogólnej ilości wytworzonych odpadów przemysłowych, wytwórcy odpadów poddali odzyskowi we własnym zakresie 19,1% wytworzonych odpadów, 2,2% magazynowali czasowo, 1,0% unieszkodliwili we własnym zakresie, a 77,7% przekazali innym odbiorcom w celu dalszego zagospodarowania. W końcu 2015 r. ilość odpadów nagromadzonych na

składowiskach własnych zakładów wyniosła 174,2 t i w porównaniu z 2010 r. wzrosła o 2,1%. Z kolei powierzchnia niezrekultywowanych składowisk, na których zgromadzono odpady wyniosła 13,5 ha i w przeciągu 5 analizowanych lat nie uległa zmianie.

Drugą grupę obok odpadów przemysłowych, stanowiły odpady komunalne. W 2015 r. na terenie miasta Kielce zebrano 53,6 tys. t zmieszanych odpadów komunalnych (bez wyselekcjonowanych), tj. o 4,7% mniej niż w 2010 r. Warto podkreślić fakt, iż odpady te stanowiły 34,7% ogółu odpadów komunalnych zmieszanych wytworzonych w województwie. Głównym źródłem ich powstania były gospodarstwa domowe, z których pochodziło aż 70,5% ogółu zmieszanych odpadów komunalnych wytworzonych w Kielcach (w 2010r. – 58,0%). Na 1 mieszkańca Kielc w 2015 r. przypadało 269,9 kg zmieszanych odpadów komunalnych, tj. o 6,9 kg mniej niż w 2010 r.

Wykres 29. Odpady komunalne (bez wyselekcjonowanych) według źródeł pochodzenia w latach 2010-2015

W relacji do 2010 r. znacząco zmniejszyła się liczba zlikwidowanych na terenie miasta dzikich wysypisk. W 2015 r. zlikwidowano 42 miejsca nieprzeznaczone do składowania odpadów komunalnych (w województwie - 133), tj. prawie 5-krotnie mniej niż w 2010 r. Zmniejszyła się również ilość zebranych podczas likwidacji odpadów komunalnych. W 2015 r. zebrano 116,3 t odpadów, podczas gdy w 2010 r. – 409,0 t (spadek o 71,6%).

5.2 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE¹

Poczucie bezpieczeństwa jest istotnym czynnikiem wpływającym na komfort i warunki życia społeczności lokalnej. Dlatego też władze lokalne oraz służby zajmujące się prewencją oraz ściganiem sprawców przestępstw, poprawie stanu bezpieczeństwa publicznego nadają wysoką rangę.

Stan bezpieczeństwa publicznego pozwalają ocenić informacje o poziomie przestępczości i wykrywalności sprawców przestępstw, a także informacje o wypadkach drogowych.

Działania prewencyjne policji dały, szczególnie w ostatnich dwóch latach, bardzo dobre rezultaty. Po odnotowanym wzroście w 2012 roku, liczba przestępstw na terenie miasta Kielce systematycznie spadała.

Według statystyk policyjnych w 2015 r. na terenie miasta odnotowano 5,0 tys. przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych. Przestępstwa te stanowiły 20,2% ogółu

¹ Od 2013 r. dane dotyczące przestępstw stwierdzonych oraz wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych prezentowane są z wyłączeniem informacji o śledztwach i dochodzeniach własnych prokuratury i powierzonych do prowadzenia uprawnionym organom innym niż Policja, dlatego nie są w pełni porównywalne ze wskaźnikami z lat ubiegłych.

przestępstw zanotowanych w województwie świętokrzyskim. Pomimo zmiany klasyfikacji przestępstw ich struktura na przestrzeni sześciu lat nie uległa istotnym zmianom. W ogólnej liczbie popełnionych przestępstw nadal dominowały przestępstwa o charakterze kryminalnym, których udział kształtował się w granicach od ponad 70% do 55%. W 2015 r. stanowiły one 65,1% ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych w mieście. Odsetek ten był wyższy niż w 2010 r., kiedy wyniósł 63,1%. Na drugiej pozycji pod względem ilości ułożyły się przestępstwa o charakterze gospodarczym. W porównaniu do 2010 r. odnotowano również wzrost udziału tej grupy przestępstw – z 23,8% do 25,6%. Spadek zanotowano wśród przestępstw drogowych (z 7,3% do 6,1% ogółu przestępstw popełnionych w Kielcach).

W grupie przestępstw kryminalnych, w porównaniu do 2010 r. nieznacznie wzrósł udział przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu (tj. zabójstwa, bójki, pobicia, nieumyślne spowodowanie śmierci, uszczerbek na zdrowiu) z 2,4% do 2,7%. Ponad połowa wszystkich stwierdzonych przestępstw skierowana była przeciwko mieniu (kradzież, kradzież z włamaniem, rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze), jednak zagrożenie tym rodzajem przestępczości zmniejszyło się. Ich udział w ogólnej liczbie przestępstw zmniejszył się z 56,7% w 2010 r. i w 2015 r. wyniósł 50,6%, co jest pozytywnym zjawiskiem wpływającym na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców.

TABL. 24. PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE PRZEZ POLICJĘ W ZAKOŃCZONYCH POSTĘPOWANIACH PRZYGOTOWAWCZYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	w liczbach	struktura w %	w liczbach	struktura w %	w liczbach	struktura w %	w liczbach	struktura w %	w liczbach	struktura w %	w liczbach	struktura w %
Przestępstwa ogółem.....	7984	100,0	7623	100,0	8295	100,0	7539	100,0	6202	100,0	4995	100,0
z tego:												
o charakterze kryminalnym	5041	63,1	5331	69,9	4571	55,1	4712	62,5	4362	70,3	3250	65,1
o charakterze gospodarczym .	1900	23,8	1336	17,5	2875	34,7	1874	24,9	1313	21,2	1281	25,6
drogowe.....	586	7,3	668	8,8	618	7,5	510	6,8	372	6,0	303	6,1
inne	457	5,7	288	3,8	231	2,8	443	5,9	155	2,5	161	3,2

Miarą zagrożenia przestępczością jest wskaźnik przestępstw stwierdzonych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W 2015 r. średnia liczba popełnionych przestępstw w Kielcach wyniosła 25,2 (wobec 19,6 w województwie). Wskaźnik ten był znacząco niższy w porównaniu do 2010 r., kiedy wynosił 39,3 (w województwie 26,0). Wśród wszystkich powiatów w województwie, w 2015 r. ułożył on miasto na czwartym miejscu pod względem ilości popełnionych przestępstw, po powiatach włoszczowskim, kazimierskim i skarżyskim, gdzie zanotowano najwięcej przestępstw, odpowiednio: 70,8, 54,9 oraz 29,4 na 1000 mieszkańców danego powiatu. Najniższe wskaźniki wystąpiły w powiatach opatowskim (10,2) i buskim (10,6). W ogólnej liczbie popełnionych przestępstw w Kielcach, 16,4 na 1000 mieszkańców miasta miało charakter kryminalny, 6,5 gospodarczy, a 1,5 to przestępstwa drogowe.

Rok 2015 na drogach miasta Kielce był zdecydowanie bezpieczniejszy niż 2010, jednak na przestrzeni badanego okresu liczba zdarzeń drogowych była zróżnicowana. W 2015 r. na kieleckich drogach doszło do 295 wypadków, w których zginęło 10 osób, a 351 zostało rannych. Wśród zaistniałych zdarzeń drogowych odnotowano również 2772 kolizje. W porównaniu do 2010 r. o 8,7% spadła liczba wypadków, zmniejszyła się liczba kolizji (o 19,6%), mniej osób odniosło obrażenia (o 10,2%), niestety liczba ofiar śmiertelnych nie zmieniła się.

TABL. 25. ZDARZENIA DROGOWE

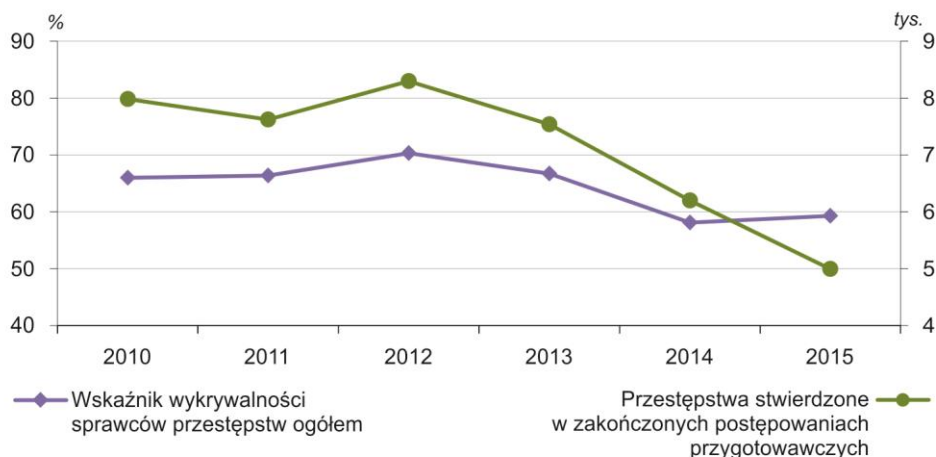
WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wypadki	323	327	287	341	285	295
Kolizje.....	3448	2927	2535	2696	2554	2772
Ofiary wypadków	401	412	350	431	355	361
Śmiertelne.....	10	11	4	14	3	10
Ranni	391	401	346	417	352	351

Wskaźnikami określającymi stan bezpieczeństwa ruchu drogowego są liczby ofiar śmiertelnych przypadające na 100 tys. ludności oraz na 100 wypadków drogowych.

W 2015 r. liczba ofiar śmiertelnych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców miasta wyniosła 5,0 osób (w 2010 r. – 4,9), przy średniej w województwie - 8,6. Na 100 wypadków drogowych w 2015 r.,

podobnie jak w latach 2010-2011 średnio w roku zginęły 3 osoby (w województwie wskaźnik osiągnął znacznie wyższą wartość i wyniósł 8). Najniższą liczbę poszkodowanych śmiertelnie na 100 wypadków drogowych zanotowano w latach 2012 i 2014 – średnio po 1 osobie, a najwyższą, w 2013 – 4 osoby zabite

Wykres 30. Przepięstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych oraz wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw ogółem

TABL. 26. WSKAŹNIK WYKRYWALNOŚCI SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW STWIERDZONYCH PRZEZ POLICJĘ

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Przestępstwa ogółem	66,0	66,4	70,3	66,7	58,1	59,3
w tym:						
o charakterze kryminalnym	48,4	54,8	50,6	51,6	45,4	44,1
o charakterze gospodarczym	96,1	92,5	95,7	93,1	85,3	84,8
drogowe	97,6	98,4	98,9	97,8	98,7	98,3

W 2015 r. na terenie miasta Kielce liczba przestępstw stwierdzonych obniżyła się, ale równocześnie nieznacznie spadła skuteczność ścigania sprawców popełnionych przestępstw. Wykrywalność przestępstw w 2015 r. ukształtowała się na poziomie 59,3% (w porównaniu do 2010 r. wskaźnik ten w Kielcach wyniósł 66,0%). Najniższą skutecznością ścigania charakteryzowały się przestępstwa kryminalne – 44,1%. Przestępstwa gospodarcze wykrywano ze skutecznością 84,8%, natomiast drogowe w 98,3%.

5.3 WARUNKI MIESZKANIOWE

Zasoby mieszkaniowe

Według stanu na koniec grudnia 2015 r. zasoby mieszkaniowe Kielc liczyły 82,9 tys. mieszkań. Znajdowało się w nich 276,3 tys. izb, a łączna powierzchnia użytkowa wyniosła 4,9 mln m². Warunki mieszkaniowe w ostatnich latach uległy poprawie. W okresie 2010-2015 zasoby mieszkaniowe zwiększyły się o 5,7% (przeciętnie o około 900 mieszkań rocznie), a liczba izb wzrosła o 5,4%. Z roku na rok rosła liczba mieszkań w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. W 2015 r. na 1000 ludności przypadało średnio 419 mieszkań tj. o 31 więcej niż w 2010 r. Przyczynił się do tego zarówno wzrost ilości mieszkań, jak i malejąca liczba mieszkańców – w latach 2010-2015 liczba ludności w Kielcach zmniejszyła się o 4,4 tys. osób a średnioroczne tempo spadku liczby ludności wyniosło 0,4%.

O poprawie warunków mieszkaniowych świadczy również fakt, iż z roku na rok na jedno mieszkanie oraz na jedną izbę przypadało coraz mniej osób. Rosła natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę. W 2015 r. na osobę przypadało średnio 24,5 m², podczas gdy w 2010 r. było to o 2,0 m² mniej. Opisaną sytuację odzwierciedla również spadek przeciętnej liczby osób przypadającej na jedno mieszkanie. W 2015 r. wskaźnik ten wyniósł 2,39 podczas gdy w 2010 r. – 2,58.

TABL. 27. ZASOBY MIESZKANIOWE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mieszkania	78 445	79 291	80 036	80 653	82 007	82 929
Izby	262 115	265 180	267 534	269 485	273 543	276 229
Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	4 553,4	4 617,7	4 670,4	4 716,8	4 796,3	4 852,6
Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	3,34	3,34	3,34	3,34	3,34	3,33
Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ² :						
1 mieszkania	58,0	58,2	58,4	58,5	58,5	58,5
na 1 osobę	22,5	22,9	23,2	23,6	24,1	24,5
Przeciętna liczba osób na:						
1 mieszkanie	2,58	2,55	2,51	2,48	2,42	2,39
1 izbę	0,77	0,76	0,75	0,74	0,73	0,72
Mieszkania na 1000 mieszkańców	387,5	392,9	398,3	403,5	412,4	418,7

Przeciętne mieszkanie składało się z 3 izb – wartość ta, w ostatnich 5 latach utrzymywała się na niemal niezmiennym poziomie. Z kolei powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania wyniosła 58,5 m² – jedynie o 0,5 m² więcej niż w 2010 r.

Wykres 31. Struktura zasobów mieszkaniowych według form własności

W 2015 r. najwięcej mieszkań pozostawało w zasobach osób fizycznych poza wspólnotami mieszkaniowymi – 29,2 tys. (35,2%), a ponad 22,2 tys. (26,8%) było własnością osób fizycznych we wspólnotach mieszkaniowych. Należy zwrócić uwagę, że ilość mieszkań, których właścicielami są osoby fizyczne będące członkami wspólnot mieszkaniowych zwiększyła się o 36,1% w stosunku do 2011 r. Procesy związane z przenoszeniem prawa własności mieszkań na osoby fizyczne przyczyniły się do uszczuplenia zasobów spółdzielni mieszkaniowych, gmin czy zakładów pracy. W 2015 r. zasoby spółdzielni mieszkaniowych stanowiły 26,0 tys. mieszkań (34,0% ogółu zasobów mieszkaniowych), ale w stosunku do 2011 r. uległy zmniejszeniu o 3,5%. W jeszcze większym stopniu uszczupleniu uległy zasoby komunalne – o 18,7%; w konsekwencji, czego w 2015 r. miasto Kielce dysponowało 1,0 tys. mieszkań mniej niż w 2011 r. Oprócz wzrostu zasobów mieszkaniowych osób fizycznych we wspólnotach mieszkaniowych wzrosła również liczba mieszkań pozostających w administracji towarzystw budownictwa społecznego – o 25,5%. Należy jednak zaznaczyć, iż mieszkania te w 2015 r. stanowiły jedynie 0,9% ogółu zasobów mieszkaniowych.

Powierzchnia użytkowa mieszkań różniła się dość znacząco w zależności od formy własności. Największe mieszkania należały do osób fizycznych znajdujących się poza wspólnotami mieszkaniowymi – 74,2 m². Najmniejszą powierzchnią charakteryzowały się mieszkania komunalne – 38,1 m². W stosunku do 2011 r. w ramach poszczególnych form własności przeciętna powierzchnia mieszkania nie uległa znaczącej zmianie.

TABL. 28. ZASOBY MIESZKANIOWE ZAMIESZKANE I NIEZAMIESZKANE ^a WEDŁUG FORM WŁASNOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba mieszkań		2011=100	Struktura mieszkań w %		Średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	
	2011	2015		2011	2015	2011	2015
Mieszkania ogółem.....	79291	82929	104,6	100,0	100,0	58,2	58,5
w tym własność:							
spółdzielni mieszkaniowych.....	26922	25990	96,5	34,0	31,3	48,9	48,3
gmin (komunalne):.....	5207	4233	81,3	6,6	5,1	39,1	38,1
w tym socjalne.....	540	673	124,6	0,7	0,8	24,6	25,2
Towarzystw Budownictwa Społecznego.....	577	724	125,5	0,7	0,9	50,7	50,1
zakładów pracy.....	285	223	78,2	0,4	0,3	44,8	45,3
osób fizycznych:							
we wspólnotach mieszkaniowych.....	16339	22243	136,1	20,6	26,8	51,1	54,0
poza wspólnotami mieszkaniowymi.....	29809	29216	98,0	37,6	35,2	74,2	74,2

a Dane dotyczące pozycji „Mieszkania ogółem” i „poza wspólnotami mieszkaniowymi” podaje się na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych, dane dotyczące pozycji „w tym socjalne” na podstawie badania cyklicznego przeprowadzanego, co roku, pozostałe informacje – na podstawie badania cyklicznego, przeprowadzanego, co 2 lata.

Opis stanu zasobów mieszkaniowych powinien uwzględniać również stopień wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne. W 2015 r. 98,4% mieszkań w Kielcach podłączonych było do wodociągu. Z ustępu splukiwanego, czyli podłączonego do instalacji wodociągowej i odprowadzającej ścieki do sieci kanalizacyjnej lub do urządzeń lokalnych można było korzystać w 97,7% mieszkań, a w 96,8% urządzona była łazienka. Mieszkania podłączone do instalacji doprowadzającej ciepło z centralnego źródła jego wytwarzania (elektrociepłowni, ciepłowni, kotłowni osiedlowej lub kotłowni lokalnej) w budynku wielomieszkaniowym oraz mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie z własnej kotłowni w budynku indywidualnym stanowiły 94,4% ogółu mieszkań. W gaz z sieci wyposażonych było 82,6% mieszkań w Kielcach. Jest to jedyny spośród opisanych wskaźników, którego udział zmniejszył się w porównaniu do 2010 r.

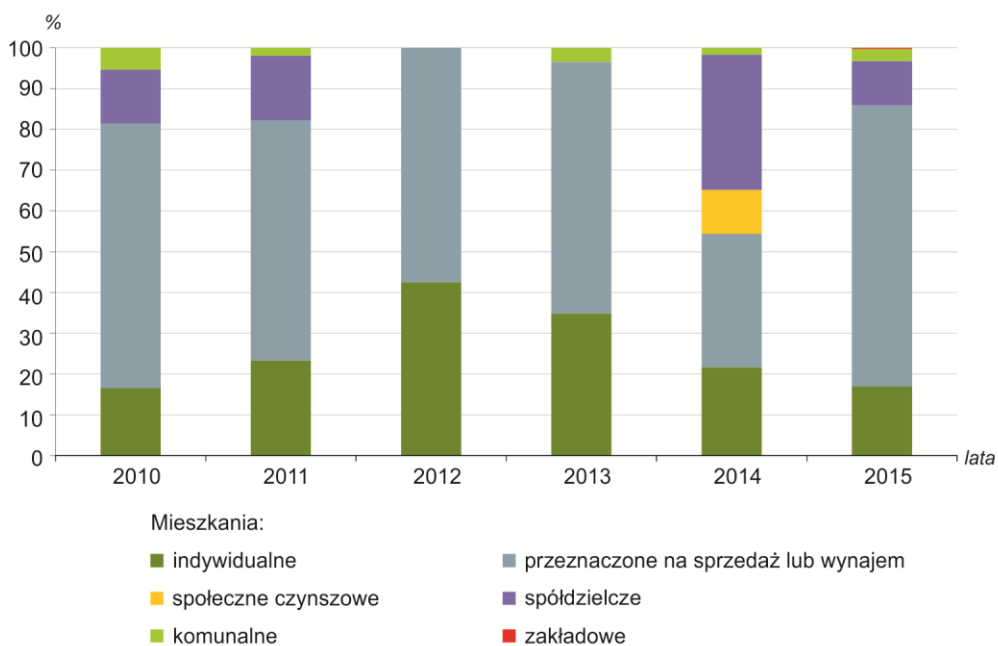
Mieszkania oddane do użytkowania

W latach 2010-2015 w Kielcach przekazano do użytkowania 5416 mieszkań. Spośród nich 97,3% zrealizowano w 932 nowych budynkach mieszkalnych, pozostałe mieszkania zlokalizowane były w budynkach: mieszkalnych rozbudowanych, mieszkalnych uzyskanych z przebudowy i adaptacji pomieszczeń niemieszkalnych oraz zbiorowego zakwaterowania i niemieszkalnych.

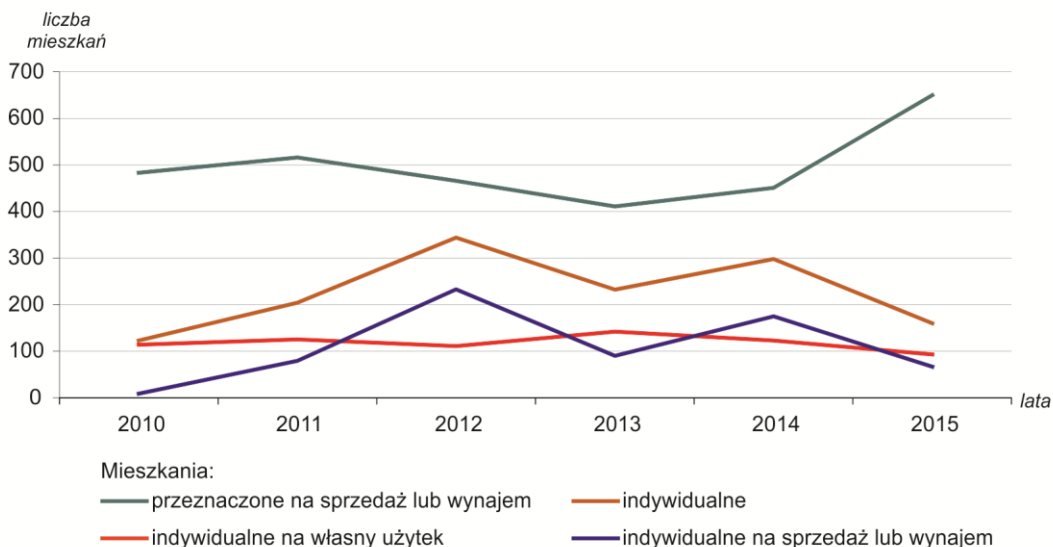
W 2015 r. przekazano do użytkowania 943 mieszkania tj. o 31,5% mniej niż przed rokiem, ale o 26,7% więcej niż w 2010 r. Należy zaznaczyć, że 2014 r. był dość wyjątkowy na rynku budownictwa mieszkaniowego w Kielcach – był jedynym rokiem na przestrzeni analizowanych 5 lat, w którym oddano do użytkowania mieszkania społeczne czynszowe oraz większą niż przeciętnie liczbę mieszkań spółdzielczych. W kraju liczba mieszkań oddanych do użytkowania wzrosła o 3,2% i był to pierwszy rok – po dwóch latach spadku – w którym odnotowano wzrost w stosunku do poprzedniego roku.

W poszczególnych latach badanego okresu najwięcej mieszkań oddano w ramach budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem. W 2015 r. mieszkania przekazane przez deweloperów stanowiły 68,9% ogółu mieszkań oddanych do użytkowania, a uzyskane przez nich efekty mieszkaniowe były o 44,1% lepsze niż w roku poprzednim. Był to drugi rok – po dwóch latach spadku – w którym odnotowano wzrost liczby mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem w stosunku do poprzedniego roku.

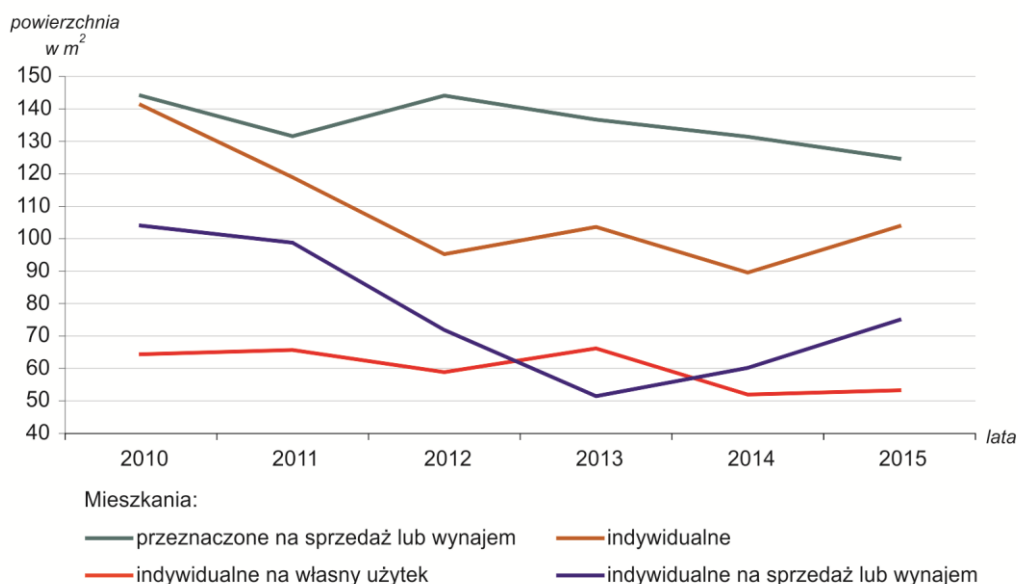
Istotny udział w strukturze mieszkań oddanych do użytkowania miało także budownictwo indywidualne. W 2015 r. mieszkania zrealizowane przez inwestorów indywidualnych stanowiły 17,0% ogółu mieszkań. W tej formie budownictwa odnotowano spadek liczby przekazanych mieszkań (o 46,3%) w stosunku do poprzedniego roku i był to drugi rok w ciągu ostatnich 5 lat, w którym odnotowano spadek.

Wykres 32. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa**TABL. 29. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W KIELCACH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM						
Mieszkania	744	876	810	666	1377	943
Izby	2452	3224	2680	2210	4167	2803
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.....	74,4	77,6	74,3	78,0	59,3	62,0
Mieszkania na 1000 ludności....	3,7	4,3	4,0	3,3	6,9	4,8
BUDOWNICTWO INDYWIDUALNE						
Mieszkania	123	204	344	232	298	160
Izby	708	999	1396	1040	1262	762
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.....	141,2	118,9	95,2	103,6	89,6	103,9
Mieszkania na 1000 ludności....	0,6	1,0	1,7	1,2	1,5	0,8
BUDOWNICTWO PRZEZNACZONE NA SPRZEDAŻ LUB WYNAJEM						
Mieszkania	483	516	466	411	451	650
Izby	1409	1679	1284	1147	1178	1679
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.....	64,4	65,7	58,9	66,2	52,0	53,3
Mieszkania na 1000 ludności....	2,4	2,6	2,3	2,1	2,3	3,3
BUDOWNICTWO SPÓŁDZIELCZE						
Mieszkania	98	139	-	-	457	102
Izby	250	512	-	-	1240	274
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.....	55,4	66,9	-	-	52,0	56,8
Mieszkania na 1000 ludności....	0,5	0,7	-	-	2,3	0,5
BUDOWNICTWO KOMUNALNE						
Mieszkania	40	17	-	23	23	28
Izby	85	34	-	23	46	75
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.....	36,7	30,5	-	31,7	31,6	40,1
Mieszkania na 1000 ludności....	0,2	0,1	-	0,1	0,1	0,1

Wykres 33. Mieszkania oddane do użytkowania według wybranych form budownictwa

Standard mieszkań przekazanych do użytkowania określa m.in. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania. W 2015 r. przeciętne mieszkanie miało 62,0 m² powierzchni użytkowej i było to o 2,7 m² więcej niż w poprzednim roku, ale o 12,4 m² mniej niż w 2010 r. Jest to skutek budowy mniejszych mieszkań przez deweloperów, a także zmiany struktury mieszkań oddawanych w ramach budownictwa indywidualnego (przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań indywidualnych uzależniona jest od relacji mieszkań indywidualnych budowanych z przeznaczeniem na własny użytek do mieszkań indywidualnych realizowanych na sprzedaż lub wynajem – mieszkania na własny użytek charakteryzują się zdecydowanie większą powierzchnią użytkową niż mieszkania budowane na sprzedaż lub wynajem).

Wykres 34. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania według wybranych form budownictwa

Wszystkie mieszkania oddane do użytkowania w Kielcach w 2015 r. wyposażone zostały w wodociąg, kanalizację, łazienkę (urządzenie kąpielowe, prysznic – z odpływem wody) oraz centralne ogrzewanie. Wśród mieszkań oddanych do użytkowania 61,1% wyposażonych zostało w ciepłą wodę dostarczaną z elektrociepłowni, ciepłowni lub kotłowni osiedlowej, a 71,5% w gaz z sieci.

W 2015 r. przeciętne mieszkanie oddane do użytkowania składało się z 3 izb – podobnie jak w poprzednim roku. W 2010 r. na jedno mieszkanie przypadało średnio 3,3 izby. W budownictwie indywidualnym – podobnie jak w przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem – przeciętna liczba izb w mieszkaniach uległa zmniejszeniu w stosunku do 2010 r. i wyniosła odpowiednio: 4,8 i 2,6 (w 2010 r.: 5,8 i 2,9). W budynkach indywidualnych 4 i więcej izb posiadało 74,4% mieszkań, podczas gdy w 2010 r. – 92,7%. Z kolei w budynkach pozostałych (bez indywidualnych) mieszkania posiadające 4 i więcej izb stanowiły 11,7%, mieszkania 2-3 izbowe – 82,9%, a mieszkania 1 izbowe jedynie 5,4%. W 2010 r. struktura ta przedstawiała się nieco inaczej: mieszkania 4 izbowe stanowiły 19,5%, 2-3 izbowe – 68,6%, a 1 izbowe – 11,9%.

W 2015 r. wybudowano w Kielcach 139 nowych budynków mieszkalnych, w których znajdowały się 924 mieszkania tj. 98,0% ogółu mieszkań oddanych do użytkowania. Przeciętna kubatura ww. budynków wyniosła 2236 m³. Przeciętny czas trwania budowy nowych budynków mieszkalnych wyniósł 37,0 miesięcy – podobnie jak w poprzednim roku, a w stosunku do 2010 r. uległ on skróceniu o 9,4 miesiąca.

W ramach budownictwa indywidualnego zrealizowano 107 budynków, z czego 80,4% to budynki wybudowane na własne potrzeby. Udział budownictwa indywidualnego w ogóle nowych budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania w 2015 r. wyniósł 77,0%. Przeciętna kubatura budynku indywidualnego wyniosła 827 m³. A średni czas trwania budowy 75,1 miesiąca (w 2010 r. – 107,4 miesiąca). Poza budownictwem indywidualnym przekazano do użytkowania 32 nowe budynki mieszkalne o średniej kubaturze 6946 m³. Stanowiło to 23,0% ogółu nowych budynków. Spośród nich 68,8% stanowiły budynki oddane przez deweloperów. Przeciętny czas trwania budowy nowych budynków mieszkalnych (bez indywidualnych) ukształtował się na poziomie 21,9 miesiąca tj. o 1,7 miesiąca dłuższym niż w 2010 r.

W budownictwie indywidualnym 93,5% stanowiły budynki do dwóch kondygnacji. W pozostałych nowych budynkach mieszkalnych (bez indywidualnych) struktura według liczby kondygnacji przedstawiała się następująco: 50,0% stanowiły budynki do dwóch kondygnacji, w których znajdowało się 4,8% ogółu mieszkań, 25,0% to budynki o liczbie kondygnacji od 3 do 5, w których znajdowało się 29,6% mieszkań, pozostałe 25,0% stanowiły budynki 6-kondygnacyjne i wyższe – zlokalizowane w nich było 65,6% mieszkań.

TABL. 30. NOWE BUDYNKI MIESZKALNE ODDANE DO UŻYTKOWANIA WEDŁUG FORM BUDOWNICTWA

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM						
Budynki	157	172	155	156	153	139
Mieszkania	672	866	802	644	1362	924
Przeciętny czas trwania budowy w miesiącach	46,4	35,1	37,6	52,4	37,1	37,0
BUDOWNICTWO INDYWIDUALNE						
Budynki	107	117	137	136	122	107
Mieszkania	112	194	336	221	283	151
Przeciętny czas trwania budowy w miesiącach	107,4	62,5	52,1	74,4	59,4	75,1
BUDOWNICTWO PRZEZNACZONE NA SPRZEDAŻ LUB WYNAJEM						
Budynki	46	51	18	19	19	22
Mieszkania	455	516	466	400	451	642
Przeciętny czas trwania budowy w miesiącach	20,5	22,5	22,1	34,4	19,8	22,5
BUDOWNICTWO SPÓŁDZIELCZE						
Budynki	3	3	-	-	8	2
Mieszkania	98	139	-	-	457	102
Przeciętny czas trwania budowy w miesiącach	18,8	15,5	-	-	21,1	17,2
BUDOWNICTWO KOMUNALNE						
Budynki	1	1	-	1	1	7
Mieszkania	7	17	-	23	23	28
Przeciętny czas trwania budowy w miesiącach	19,0	13,0	-	23,0	20,0	21,9

5.4 OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA²

Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla ludności w Kielcach świadczyły zakłady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, czyli przychodnie, ośrodki zdrowia i poradnie, jak również lekarze prowadzący lekarskie i stomatologiczne praktyki lekarskie realizujące świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych (umowy z NFZ).

W końcu 2015 r. na terenie miasta funkcjonowało 226 placówek, spośród których 159 to przychodnie, co stanowiło 70,4% ogółu placówek służby zdrowia, oraz 67 praktyk lekarskich. Sześć lat temu było ich zdecydowanie mniej, odpowiednio o 27 i 2.

Zwiększenie liczby placówek spowodowało spadek ich obciążenia. Na jeden zakład ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadało 1246 mieszkańców (o 18,8% mniej niż w 2010 r.), natomiast na praktykę lekarską – 2956 osób (o 5,1% mniej).

W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej mieszkańcom Kielc udzielono 2582,5 tys. porad, z czego 89,4% stanowiły porady lekarskie. Spośród ogółu udzielonych porad 37,1% porad udzielono w podstawowej opiece zdrowotnej, natomiast 52,3% w opiece specjalistycznej. Liczba porad stomatologicznych wyniosła 273,5 tys. Ich udział w ogólnej liczbie porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej wyniósł 10,6%. W 2015 r. kielczanie skorzystali przeciętnie z 13 porad w zakresie opieki ambulatoryjnej (z czego 12 były to porady udzielone przez lekarzy, a niewiele więcej niż z jedna, to wizyta u lekarza dentystry).

Pomoc medyczną można było uzyskać także w szpitalach ogólnych. W 2015 r. szpitale dysponowały 1841 łózkami (łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków). W odniesieniu do 2010 r. ubyło ich 9, jednak na przestrzeni sześciu lat ich liczba zmieniała się, a najwięcej zarejestrowano w 2012 r., kiedy w szpitalach na przyjęcie pacjentów przygotowanych było 2030 łóżek. Na 10 tys. ludności w mieście przypadały 93 łóżka (w 2010 r. – 90).

TABL. 31. AMBULATORYJNA OPIEKA ZDROWOTNA I SZPITALA OGÓLNE W KIELCACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Zakłady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ^a	132	146	147	152	163	159
Praktyki lekarskie ^a	65	66	71	67	68	67
Porady udzielone w tys....	2105,4	2261,0	2 515,6	2472,5	2550,4	2582,5
z tego						
lekarskie	1807,1	1987,6	2162,5	2218,8	2281,9	2309,1
w tym specjalistyczne	1038,5	1142,6	.	1342,8	1369,7	1350,2
stomatologiczne.....	298,2	273,4	353,0	253,7	268,5	273,5
Porady podstawowej opieki zdrowotnej w tys.	768,6	845,0	831,5	876,0	912,2	958,9
Liczba ludności na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	1027,7	952,0	921,7	912,6	860,9	876,3
Łóżka w szpitalach ogólnych ^a	1832	1897	2030	1793	1841	1841
Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności ^a	90	94	101	90	93	93
Zespoły ratownictwa medycznego.....	14	14	14	14	14	14
Liczba wyjazdów na miejsce zdarzenia	31130	33584	35071	37381	40908	40038
Liczba osób, którym udzielono świadczeń zdrowotnych ogółem.....	31350	34746	35185	37418	40977	40298
Apteki ogólnodostępne ^a ..	88	94	94	89	92	91
Ludność przypadająca na 1 aptekę	2301	2147	2138	2246	2161	2176

^a Stan w dniu 31 XII

² W związku ze zmianami w sprawozdawczości od 2012 r. dane dotyczące pracowników medycznych, ambulatoryjnej oraz stacjonarnej opieki zdrowotnej (w zakresie szpitali ogólnych) podaje się łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej i spraw wewnętrznych (dane nie są zatem w pełni porównywalne z danymi za poprzednie lata).

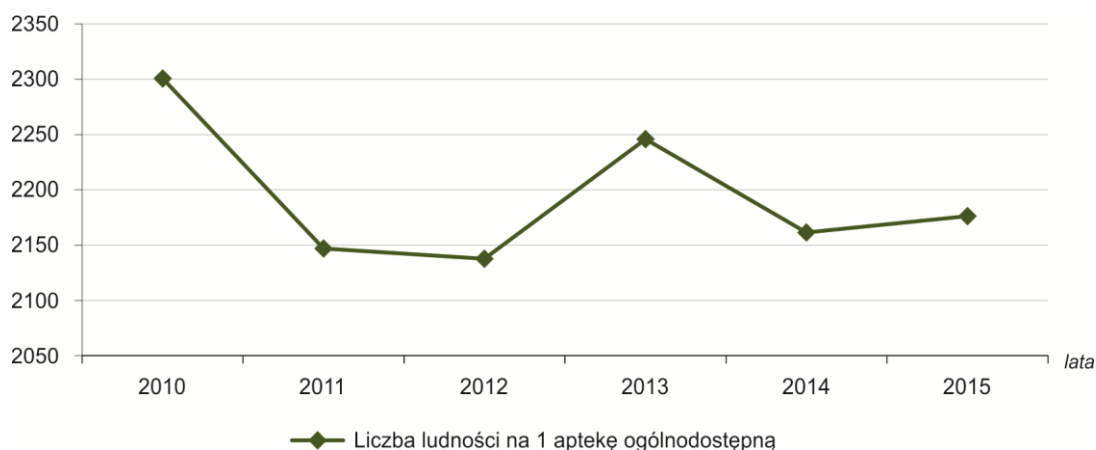
Wykres 35. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej

W końcu 2015 r. opiekę nad pacjentami w Kielcach sprawowało blisko 4,0 tys. personelu medycznego, w tym 1115 lekarzy, 183 lekarzy dentyistów oraz 2320 pielęgniarek i 360 położnych. Przeciętnie na 1 lekarza przypadało 178 mieszkańców wobec 202 przed sześciu laty.

Ważnym czynnikiem wpływającym na jakość opieki jest dostępność pracowników medycznych, którą można wyrazić przez odniesienie personelu medycznego pracującego z pacjentem do liczby potencjalnych pacjentów, czyli ludność zamieszkującą dany region. W 2015 r. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców miasta przypadało 56,3 lekarzy, 9,2 lekarzy dentyistów, 117,1 pielęgniarek i 18,2 położnych. W stosunku do 2010 r. dostępność do kadry medycznej uległa poprawie. W 2010 r. na 10 tys. mieszkańców Kielc przypadało odpowiednio 49,7 lekarzy, 7,5 lekarzy dentyistów, 98,7 pielęgniarek oraz 15,3 położnych.

W ramach ratownictwa medycznego doraźną pomoc w nagłych wypadkach mieszkańcom Kielc, podobnie jak w 2010 r., świadczyło 14 zespołów wyjazdowych ratownictwa, z tego 5 specjalistycznych i 8 podstawowych. Zespoły wyjazdowe dokonały 40,0 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia. W stosunku do 2010 r. liczba wyjazdów zwiększyła się o 28,6%. Wśród 40,3 tys. osób, którym udzielono pomocy na miejscu zdarzenia, 2,9 tys., tj. 7,2% osób to dzieci i młodzież do 18 roku życia, a osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły 41,8% ogólnej liczby. Najczęściej udzielano pomocy medycznej w domu - 75,5% (o 4,0% więcej w porównaniu z 2010 rokiem). W zdarzeniach zaistniałych w ruchu uliczno-drogowym udzielono pomocy dla 3,1% osób (w 2010 r. - 4,6%), w miejscu pracy - 2,0% (wobec 1,6% w 2010 r.), a w szkołach - 1,3% (w 2010 r. - 1,1%). W trybie ambulatoryjnym, tj. w izbie przyjęć lub szpitalnym oddziale ratunkowym, świadczeń w nagłych wypadkach udzielono dla 39,3 tys. osób (w 2010 r. z takiej pomocy skorzystało o 12,7% mniej osób), wśród których prawie 0,9 tys. stanowiły dzieci i młodzież.

Sieć placówek służby zdrowia uzupełniają apteki zaopatrujące ludność w leki i środki medyczne. Ich liczba zmieniała się w kolejnych latach - od 88 w 2010 r. do 94 w latach 2011-2012, kiedy liczba placówek była największa. W 2015 r. na terenie miasta Kielce działalność prowadziło 91 placówek. Znacznie zmniejszyła się natomiast ich dostępność w porze nocnej. W 2015 r. w nocy pracowały jedynie 4 apteki (w tym 3 stałe), podczas gdy pięć lat wcześniej dyżury nocne pełniło jeszcze 18 placówek (stałe - 3).

Wykres 36. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną

Wzrost liczby aptek spowodował spadek przeciętnej liczby obsługiwanej przez nie ludności. Na koniec 2015 r. na jedną aptekę przypadało 2176 osób, tj. o 5,4% mniej niż przed sześciu laty (w 2010 r. -

2301) i był to najniższy wskaźnik wśród wszystkich powiatów w województwie. Najwięcej osób na 1 aptekę przypadało w powiecie kieleckim oraz jędrzejowskim (odpowiednio 4344 i 4150 osób). W województwie na jedną aptekę przypadało średnio 2986 osób (w 2010 r. – 3182).

Liczba pracujących w aptekach zwiększyła się o 2,2% (do 550 osób). Wśród personelu przybyło magistrów farmacji - o 5,1% (do 207 osób), natomiast liczba zatrudnionych techników farmaceutycznych nie zmieniła się i podobnie jak w 2010 r. w aptekach w Kielcach pracowało ich 280.

Jedną z najważniejszych zasad polityki rodzinnej w Polsce jest dobro dziecka. Realizowana jest ona m.in. przez zapewnienie opieki nad dzieckiem, a rodzina uzyskuje wsparcie pozwalające na jej sprawniejsze funkcjonowanie w społeczeństwie. W celu wsparcia potrzeb rodziców pragnących pogodzić obowiązki zawodowe i rodzinne, w 2011 r. uchwalona została ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Funkcjonujące wcześniej żłobki przestały być zakładami opieki zdrowotnej. Ustawa stworzyła równocześnie ramy prawne dla funkcjonowania nowych form opieki nad małymi dziećmi, takich jak klub dziecięcy, dzienny opiekun oraz niania.

TAB. 32. OPIEKA NAD DZIEĆMI DO LAT 3 W ŻŁOBKACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Żłobki	4	5	7	12	14	16
Miejsca w żłobkach.....	353	426	486	661	744	805
Dzieci przebywające w ciągu roku	739	875	1132	1319	1293	1299
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w danej grupie wiekowej.....	6,2	8,5	9,9	13,4	14,6	15,8

Po niemal 5-letnim okresie obowiązywania ustawy³ regulującej na nowo formy i zasady opieki nad małymi dziećmi (do lat 3) na koniec 2015 r. w Kielcach działalność prowadziło 17 placówek, z tego 16 żłobków oraz jeden klub dziecięcy. Łącznie dysponowały one 820 miejscami, w których w ciągu roku przebywało 1324 dzieci. Na poprawę dostępności do opieki nad dziećmi do lat 3 wskazuje rosnący odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w tej grupie wiekowej. W 2015 r. wyniósł on 15,8%, podczas gdy w 2010 r. 6,2%. Wskaźnik ten był znacznie wyższy niż w województwie, gdzie udział dzieci w tej formie opieki wyniósł 4,3%. (1,3% sześć lat wcześniej).

Opiekę nad dziećmi i młodzieżą pozbawioną całkowicie lub częściowo opieki ze strony rodziny naturalnej w ramach pomocy społecznej sprawują placówki instytucjonalnej lub rodzinnej pieczy zastępczej, wsparcia dziennego oraz rodzinna piecza zastępcza.

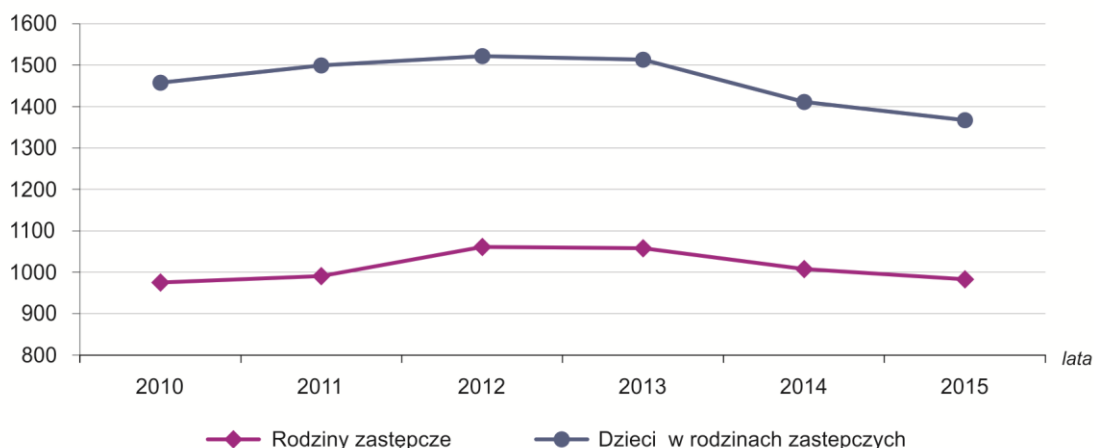
Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. W końcu 2015 r. w Kielcach funkcjonowało 35 takich placówek, z tego 6 to całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz 29 placówek wsparcia dziennego. Sześć lat wcześniej było ich o 12 mniej. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych opieką objętych było 82 wychowanków (o 14 mniej niż w 2010 r.). Najwięcej podopiecznych przebywało w placówkach socjalizacyjnych – 34,1%, 30,5% - w placówkach łączących zadania, rodzinnych – 28,0% i interwencyjnych – 7,3%. Analogicznie pięć lat wcześniej 50,0% podopiecznych przebywało w placówkach socjalizacyjnych, 30,2% – w wielofunkcyjnych i 19,8% - w rodzinnych, natomiast placówki interwencyjne w 2010 r. nie funkcjonowały.

Z pomocy placówek wsparcia dziennego w ciągu roku skorzystało łącznie 1284 osób (o 50,9% więcej niż w 2010 r.).

Alternatywą dla systemu instytucjonalnego jest objęcie dzieci rodzinną pieczą zastępczą. W jej skład wchodzi rodziny zastępcze (spokrewnione z dzieckiem, niezawodowe i zawodowe) oraz rodzinne domy dziecka. Z powodu zmiany przepisów prawnych od 2012 r. dane za lata wcześniejsze nie są w pełni porównywalne. W końcu 2015 r. funkcjonowały 153 rodziny zastępcze i 4 rodzinne domy dziecka. Rodziny zastępcze sprawowały opiekę nad 188 dziećmi, przy czym 66,5% znajdowało się pod opieką rodzin spokrewnionych. W rodzinnych domach dziecka wychowywało się 17 dzieci.

³ Ustawa z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2011 Nr 45 poz. 235 z późniejszymi zmianami), obowiązująca od 4 kwietnia 2011 r. Na mocy ustawy, żłobki przestały być częścią systemu opieki zdrowotnej i obecnie pieczę nad działalnością regulowaną niniejszą ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Wykres 37. Rodzinna piecza zastępcza

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest istotnym instrumentem polityki społecznej państwa. Przeznaczona jest do wspierania osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie same sobie poradzić. W ramach pomocy społecznej podejmowane są działania w sytuacjach zagrożenia podstawowych potrzeb życiowych oraz obniżenia jakości życia poniżej społecznie akceptowanego minimum, a poprzez realizowane działania pomagają stworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję w sytuacjach losowych wynikających m.in. z bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności czy długotrwałej lub ciężkiej choroby. Głównym celem takiej pomocy jest wyrównywanie nadmiernych różnicowań społecznych poprzez zasiłki i świadczenia uzupełniające niedostatki systemu emerytalno-rentowego oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego, a także niewystarczające dochody z pracy. Skutkiem działań pomocy społecznej powinno być usamodzielnianie się jej beneficjentów oraz eliminowanie wykluczenia społecznego.

TABL. 33. OPIEKA SPOŁECZNA - WYBRANE DANE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
PLACÓWKI STACJONARNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ						
Placówki łącznie z filiami	14	16	17	17	17	17
Miejsca	968	976	992	1014	1008	1019
Mieszkańcy.....	946	946	936	934	887	842
ŚRODOWISKOWA POMOC SPOŁECZNA						
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy	9196	8538	8724	9328	8912	7606
Ludność w gospodarstwach korzystająca z ww. pomocy	16437	14989	15327	16519	15644	12854
Udział ludności korzystającej z pomocy w ogółem	8,1	7,4	7,6	8,2	7,8	6,5
ŚWIADCZENIA RODZINNE						
Rodziny otrzymujące zasiłek na dzieci	4948	4465	4037	3820	3609	3403
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek	8418	7686	7 016	6630	6264	5949
Udział dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek w grupie wiekowej 0-17 lat ogółem	23,7	22	20,4	19,5	18,5	17,7

W ramach systemu pomocy społecznej osoby wymagające wsparcia mogą przebywać w instytucjach świadczących opiekę stacjonarną. W końcu 2015 r. na terenie miasta Kielce działalność prowadziło 17 stacjonarnych zakładów pomocy społecznej (o 3 więcej niż w 2010 r.). Wśród nich funkcjonowało m.in.: 6 domów pomocy społecznej, 4 schroniska lub domy dla bezdomnych, 2 rodzinne domy

dziecka, 2 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, a także 2 domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Najwięcej domów i zakładów pomocy społecznej oferowało pomoc osobom w podeszłym wieku – 4 (2 w 2010 r.) i bezdomnym – 4 (podobnie w 2010 r.), 3 - dla przewlekle somatycznie chorych (tj. poprzednim analizowanym okresie), po 2 przeznaczone były dla osób przewlekle psychicznie chorych, dla osób niepełnosprawnych fizycznie oraz dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (ich liczba w stosunku do 2010 r. nie uległa zmianie).

Placówki pomocy społecznej dysponowały łącznie 1019 miejscami dla pensjonariuszy, tj. o 5,3% więcej niż w 2010 roku. W placówkach tych przebywały łącznie 842 osoby (o 11,0% mniej niż przed pięcioma laty). Najwięcej osób umieszczonych było w zakładach dla osób przewlekle somatycznie chorych – 346, co stanowiło 41,1% ogółu wszystkich podopiecznych placówek pomocy społecznej (pięć lat wcześniej - 48,8%). Stosunkowo duży odsetek osób przebywał także w ośrodkach dla przewlekle psychicznie chorych - 22,3% (wobec 19,7%), bezdomnych - 14,4% (w 2010 r. 17,3%) oraz osób w podeszłym wieku - 12,6% (7,1%). Najmniejszy odsetek dotyczył matek z małoletnimi dziećmi oraz kobiet w ciąży – 2,5% (podobnie jak pięć lat wcześniej).

Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach i zakładach stacjonarnej pomocy społecznej w odniesieniu do 2010 r. wzrosła o 28,4%. Świadczyć to może o pogorszeniu infrastruktury w zakresie pomocy społecznej, a także większym zapotrzebowaniu na opiekę instytucjonalną, chociażby ze względu na obserwowany postępujący proces starzenia się naszego społeczeństwa.

Świadczenia społeczne stanowią bardzo ważną część polityki społecznej. Pomoc społeczną organizują głównie organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując z podmiotami niepublicznymi, m. innymi z kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi. Osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej udzielane są świadczenia w formie pieniężnej oraz rzeczowej. Na poziomie gminy wsparcie udzielane jest poprzez miejskie ośrodki pomocy społecznej.

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w Kielcach w latach 2010-2015 była zróżnicowana. Najwięcej rodzin korzystało z tego typu wsparcia w 2013 r. - 9,3 tys. rodzin bez względu na liczbę pobieranych świadczeń, ich rodzaj, formę oraz źródło finansowania. Stanowiło to 8,2% wszystkich rodzin mieszkających w stolicy województwa świętokrzyskiego. W roku 2010 i 2014 udział rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej był stosunkowo wysoki i wyniósł 8,1% i 7,8% rodzin zamieszkujących w Kielcach, tj. odpowiednio 9,2 tys. oraz 8,9 tys. rodzin. W 2015 r. ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 7,6 tys. rodzin, tj. 6,5% (o 1,6 tys. rodzin mniej niż w 2010 r.), z czego można wnioskować, że sytuacja rodzin w Kielcach poprawiła się. Niestety wciąż poniżej kryterium dochodowego, które od 1 października 2012 r. wynosi odpowiednio: 456 zł dochodu na osobę w rodzinie i 542 zł – na osobę samotnie gospodarującą, żyje ponad połowa kieleckich rodzin objętych wsparciem środowiskowej pomocy społecznej (56,9%).

W jednej rodzinie mogło wystąpić jednocześnie kilka przyczyn udzielenia pomocy środowiskowej. W 2015 r. najczęściej pomocy udzielano z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, która była przyczyną przyznania świadczenia dla 5,3 tys. osób. Ubóstwo było drugą najczęstszą przyczyną przyznania pomocy rodzinom, które łącznie liczyły 4,8 tys. osób. Także rodziny, w których wystąpiło bezrobocie i niepełnosprawność były częstymi beneficjentami pomocy społecznej. W 2015 r. świadczeniami tymi objętych było odpowiednio 3,6 tys. i 3,4 tys. osób. Innymi powodami udzielenia pomocy były: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – świadczeń udzielono 1,0 tys. osób, bezdomność (0,6 tys. osób) oraz alkoholizm (0,5 tys. osób).

Ponadto, jako powody przyznania pomocy wystąpiły trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego oraz potrzeba ochrony macierzyństwa (po 0,2 tys.). Inne przyczyny (m.in. przemoc w rodzinie, narkomania, sieroctwo, zdarzenie losowe oraz sytuacja kryzysowa) były powodem udzielenia pomocy pozostałym osobom (0,1 tys.).

Świadczenia rodzinne

Świadczenia rodzinne mają na celu finansowe wsparcie rodziny, jeśli na jej utrzymaniu pozostają dzieci lub osoba niepełnosprawna wymagająca opieki i pomocy.

System świadczeń rodzinnych oparty jest o zasadę pomocniczości. Osobami w pierwszej kolejności zobowiązanymi do pokrycia kosztów utrzymania dzieci są ich rodzice. Pomoc państwa w postaci wspomnianych świadczeń rodzinnych przysługuje po sprawdzeniu wszystkich określonych ustawowo kryteriów.

Kwoty kryterium dochodowego stosowane w systemie świadczeń rodzinnych są wyższe niż te w systemie świadczeń z pomocy społecznej w 2015 r., w którym wyniosły 514 zł na osobę w gospodarstwie domowym oraz 634 zł w przypadku osób prowadzących samotnie gospodarstwo domowe, a część świadczeń przyznawanych jest niezależnie od dochodu.

W ostatnich sześciu latach liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych na dzieci w Kielcach systematycznie malała. W 2015 r. z tego typu wsparcia finansowego skorzystało 3,4 tys. rodzin (o 31,2% mniej niż w 2010 r.). Podobnie sytuacja kształtowała się jeśli chodzi o liczbę dzieci objętych tą formą wsparcia. Ich liczba na przestrzeni ostatnich sześciu lat zmniejszyła się o 29,3% i na koniec omawianego okresu pomoc przyznano 5,9 tys. dzieci. Spośród nich dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymali zasiłek rodzinny stanowiły 91,4%. Ich udział w ogólnej liczbie wszystkich dzieci w tym wieku w Kielcach wyniósł 17,7%.

Wysokość wydatków na świadczenia rodzinne w 2015 r. wyniosła 32,0 mln zł. Wśród nich dominującą pozycję stanowiły zasiłki pielęgnacyjne, których wypłacono 11,9 mln zł, co stanowiło 37,2% wydatków poniesionych na świadczenia rodzinne. Drugą grupą świadczeń, na które wydatkowano najwięcej środków były zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami), na które przeznaczono 11,1 mln zł. Było to jednak o 27,4% mniej niż w 2010 r.

W 2015 r. łączna kwota wydatków budżetu miasta Kielce na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w obu działach wyniosła 221,0 mln zł, co stanowiło 18,4% ogółu wydatków budżetu (o 22,7% więcej niż przed rokiem). Rozdysponowano o 40,9 mln zł więcej środków niż w 2010 r. Zwiększone wydatki przeznaczono zarówno na pomoc społeczną jak i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

Wydatki na pomoc społeczną wzrosły do kwoty 196,5 mln zł (o 31,3 mln zł więcej niż pięć lat wcześniej), tj. o 18,9%. Ich udział w ogólnych wydatkach budżetu stanowił 16,3% wobec 16,8% w 2010 r. W 2015 r. najwięcej środków - 38,8 mln skierowano na utrzymanie domów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej - 25,6 mln zł. oraz na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze - 15,5 mln zł. Stanowiły one 40,6% wydatków miasta na pomoc społeczną.

W 2015 r. z wydatków na pomoc społeczną na jednego mieszkańca miasta przypadało średnio 990,16 zł (w 2010 r. - 813,74 zł).

Wydatki na pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej zamknęły się kwotą 24,5 mln zł i podobnie jak przed pięcioma laty stanowiły 2,0% wydatków budżetu ogółem. W relacji do 2010 r. były wyższe o 4,9 mln zł (o 25,3% więcej). Wśród wydatków w tym dziale znaczący udział stanowiły wydatki na finansowanie żłobków - 42,4%, na które skierowano 10,4 mln zł.

W 2015 r. z wydatków na pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej na 1 mieszkańca przypadało średnio 123,34 zł (w 2010 r. - 96,23 zł).

5.5 EDUKACJA

Kielce są niekwestionowanym liderem edukacyjnym województwa świętokrzyskiego. System kształcenia zaspokaja nie tylko potrzeby edukacyjne mieszkańców miasta, ale i innych jednostek administracyjnych. Miasto oferuje możliwość kształcenia na wszystkich szczeblach szkolnictwa, dzięki czemu w pełni zaspokaja potrzeby w zakresie zdobywania i uzupełniania wykształcenia.

W analizowanym okresie w większości kieleckich placówek edukacyjnych obserwowano systematyczny spadek liczby kształcących się osób. Zaistniała sytuacja to wynik pogarszającej się sytuacji demograficznej w województwie. W Kielcach na przestrzeni 5 lat liczba ludności w wieku 3-21 lat (grupa wiekowa, w której dolna granica to początek wieku przedszkolnego, górna - teoretyczny wiek ukończenia edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym) zmniejszyła się o 8,3% (w województwie spadek o 10,7%). Jedynie na poziomie szkolnictwa podstawowego w wyniku zmian w systemie oświaty (od 2014 r. obowiązek szkolny został nałożony na dzieci 6-letnie urodzone w pierwszej połowie 2008 r., a w roku szkolnym 2015/2016 objął wszystkie dzieci 6-letnie) od września 2014 r. widoczny jest wzrost liczby uczniów, głównie pierwszoklasistów. Zmiany liczbowe w populacji kształcących się osób oraz zmieniająca się sytuacja prawna w sferze edukacji pociągnęły za sobą zmiany w bazie dydaktycznej, które najbardziej uwidoczniły się wśród placówek ponadgimnazjalnych. W latach 2010-2015 wśród kieleckich szkół ponadgimnazjalnych (zarówno dla młodzieży, jak i dla dorosłych) obserwowano stopniową likwidację: techników uzupełniających, liceów profilowanych, uzupełniających liceów ogólnokształcących.

Mimo niesprzyjających warunków demograficznych i zmieniających się uregulowań prawnych w systemie oświaty miasto w pełni wykorzystuje swój potencjał ekonomiczny, aby zapewnić dzieciom i młodzieży odpowiednią opiekę przedszkolną i edukację szkolną, a osobom dorosłym – możliwość uzupełnienia wykształcenia oraz zdobycie uprawnień zawodowych.

Wychowanie przedszkolne

Pierwszym etapem kształcenia w systemie oświaty jest wychowanie przedszkolne, którego głównym celem jest przygotowanie dzieci do dalszej nauki w szkole. W roku szkolnym 2015/2016 obejmowało ono dzieci w wieku od 3-5 lat (w latach 2010-2014 dzieci w wieku 3-6 lat) i realizowane było w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach przedszkolnych oraz punktach przedszkolnych.

TABL. 34. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok szkolny					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Placówki.....	68	70	77	80	71	72
w tym przedszkola ^a	45	47	50	51	50	53
Dzieci.....	5875	6039	6399	6743	6370	6029
w tym:						
w wiek 3-5 lat.....	4 361	4 708	4 832	5 111	5 263	5 343
w przedszkolach ^a	5304	5327	5682	5834	5778	5571
w tym w wieku 3-5 lat.....	4 255	4 360	4 629	4 689	4 944	5 070
Miejsca						
w tym w przedszkolach ^a	5385	5522	5840	6016	6058	5938

a Łącznie z przedszkolami specjalnymi.

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie miasta Kielce wychowanie przedszkolne realizowane było w 72 placówkach, wśród których najliczniejszą grupę stanowiły przedszkola – 53 placówki (73,6%). Warto zwrócić uwagę na fakt, iż kieleckie przedszkola stanowiły 17,7% ogółu przedszkoli w województwie. Pozostałe placówki wychowania przedszkolnego to: 15 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz 4 punkty przedszkolne. W relacji do roku 2010/2011 wzrosła liczba przedszkoli (o 8 placówek) i punktów przedszkolnych (o 3), a zmniejszyła się liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (o 7). W konsekwencji zaistniałe zmiany spowodowały wzrost liczby placówek przedszkolnych o 5,9%.

W analizowanym okresie (lata 2010-2015) liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym podlegała wahaniom. Obserwowany w latach 2010-2013 systematyczny wzrost został zatrzymany w roku szkolnym 2014/2015, co było wynikiem nałożenia ustawowego obowiązku szkolnego na dzieci w wieku 6 lat (w 2014 r. obowiązek dotyczył dzieci 6-letnich urodzonych w I połowie 2008 r., a w 2015 r. wszystkich 6-latków). Od 2014 r. liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym zmniejszała się. W roku szkolnym 2015/2016 wyniosła 6,0 tys. i była o 10,6% niższa od liczby dzieci z roku 2013/2014. W analizowanym okresie wśród dzieci 3-5-letnich systematycznie wzrastał odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. W roku szkolnym 2015/2016 wyniósł on aż 96,1% (w województwie – 80,6%) i był o 12,8 p.proc. większy niż w roku 2011/2012 – w roku, w którym wprowadzono obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego przez dzieci 5-letnie. Wskaźnik ten był zdecydowanie większy niż w województwie, gdzie, przeciętnie na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat 806 uczęszczało do placówek przedszkolnych.

Najwięcej dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego na terenie Kielc uczęszczało do przedszkoli (92,4% ogółu przedszkolaków). Liczba miejsc, którą w końcu września dysponowały kieleckie przedszkola wyniosła 5,9 tys. Skorzystało z nich 5,6 tys. dzieci, co oznacza, iż ich wykorzystanie ukształtowało się na poziomie 93,8% i było mniejsze o 4,7 p.proc od poziomu zanotowanego w 2010 r.

Szkoły podstawowe i gimnazja

Kolejnym etapem obowiązkowego kształcenia była nauka w sześcioletnich szkołach podstawowych oraz w trzyletnich gimnazjach.

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie miasta Kielce działało 37 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (w tym 5 szkół specjalnych), do których uczęszczało 11,1 tys. uczniów. Począwszy od 2014 r. obserwowano systematyczny wzrost zarówno liczby placówek, jak i liczby uczniów. W stosunku do

roku szkolnego 2013/2014 przybyły 4 placówki, a liczba uczniów zwiększyła się o 15,1%. Największy wzrost wystąpił w grupie pierwszoklasistów, gdzie w relacji do 2013 r. ich liczba zwiększyła się o 43,6%. Zaistniała sytuacja była wynikiem nałożonego od 2014 r. obowiązku szkolnego na dzieci sześciolatnie (w 2014 r. obowiązek dotyczył dzieci 6-letnich urodzonych w I połowie 2008 r., a w 2015 r. wszystkich 6-latków).

TABL. 35. SZKOŁY PODSTAWOWE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok szkolny					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoły.....	32	33	33	33	34	37
Oddziały.....	448	457	449	448	487	537
Uczniowie.....	9732	9852	9681	9663	10369	11121
Absolwenci ^a	1678	1608	1534	1607	1611	1563

a Z poprzedniego roku szkolnego.

W stosunku do 2010 r. nieznacznemu zmniejszeniu uległa przeciętna liczebność oddziału w szkole podstawowej (liczona bez uwzględnienia szkół specjalnych). W roku szkolnym 2015/2016 wyniosła ona 22 uczniów (w województwie – 17), podczas gdy 5 lat wcześniej 1 oddział w szkole podstawowej liczył średnio 23 uczniów. Zmniejszyła się również liczba uczniów przypadająca na jedną szkołę podstawową. W 2015 r. wyniosła ona 301 osób, tj. o 3 osoby mniej niż w 2010 r. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż wskaźnik ten był ponad dwukrotnie wyższy niż przeciętnie w województwie, gdzie w roku szkolnym 2015/2016 do jednej szkoły podstawowej uczęszczały 132 osoby.

W relacji do 2010 r. zanotowano także spadek liczby absolwentów. Rok szkolny 2014/2015 ukończyło 1,6 tys. dzieci, tj. o 2,8% mniej niż w roku 2010/2011.

Na terenie miasta Kielce oprócz szkół podstawowych działalność prowadziły także 33 gimnazja dla dzieci i młodzieży (w tym 6 specjalnych). W roku szkolnym 2015/2016 uczęszczało do nich 5,1 tys. uczniów. Pomimo wzrostu liczby placówek (o 3) zmniejszeniu uległa liczba gimnazjalistów. W relacji do roku szkolnego 2010/2011 zmniejszyła się ona o 10,5%.

TABL. 36. GIMNAZJA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok szkolny					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoły.....	30	30	30	31	31	33
Oddziały.....	242	235	229	223	223	227
Uczniowie.....	5736	5479	5246	5178	5124	5135
Absolwenci ^a	2042	1910	1875	1755	1725	1615

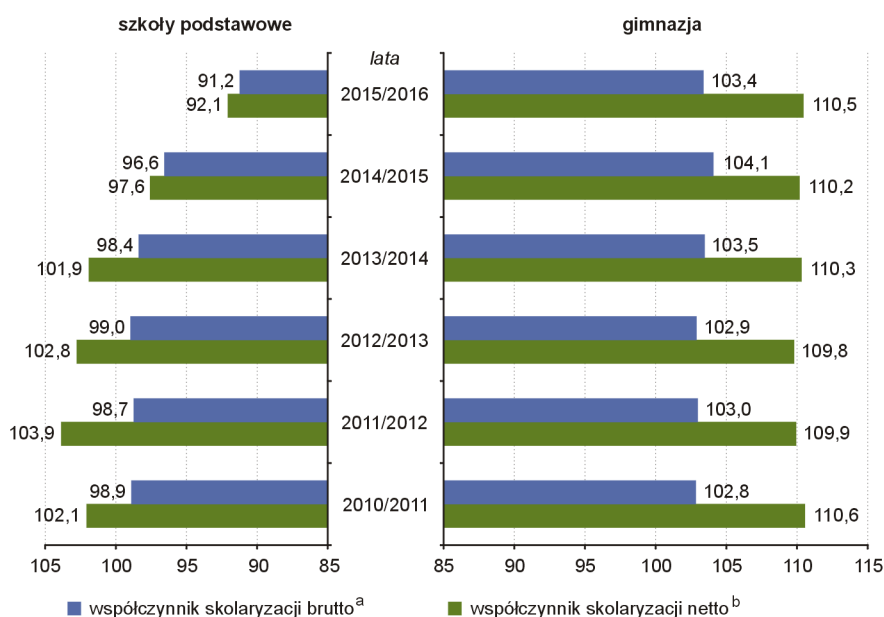
a Z poprzedniego roku szkolnego

Podobnie, jak w przypadku szkół podstawowych nieznacznie zmniejszyła się liczebność oddziałów (liczona bez szkół specjalnych). We wrześniu 2015 r. oddział w kieleckim gimnazjum liczył przeciętnie 24 uczniów (w województwie – 22), podczas gdy w 2010 r. – 25. Znacznemu zmniejszeniu uległa zaś liczba uczniów przypadająca na jedno gimnazjum. W roku szkolnym 2015/2016 w jednym kieleckim gimnazjum kształciło się przeciętnie 156 uczniów (w województwie – 134), tj. o 35 osób mniej niż we wrześniu 2010 r. (w województwie spadek o 44 osoby).

Zmniejszyła się także, analogicznie jak w przypadku szkół podstawowych, liczba absolwentów. W czerwcu 2015 r. kieleckie gimnazja opuściło 1,6 tys. osób, tj. o 15,4% mniej niż roku 2010/2011.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż współczynnik skolaryzacji (będący miarą powszechności nauczania) dla gimnazjów w każdym roku omawianego okresu przekraczał 100% (zarówno jego wartość brutto, jak i netto). Świadczy to o tym, iż kieleckie gimnazja były atrakcyjnym miejscem nauki dla dzieci i młodzieży spoza terenu Kielc.

Wykres 38. Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych oraz gimnazjach dla dzieci i młodzieży

a Skolaryzacja brutto to relacja liczby osób uczących się (stan z początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

b Skolaryzacja netto jest to iloraz liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Uwaga: Do wyznaczenia współczynnika skolaryzacji netto i brutto dla szkół podstawowych w latach szkolnych 2010/2011-2013/2014 wykorzystano liczbę dzieci w wieku 7-12 lat; w roku szkolnym 2014/2015 – dzieci w wieku 7-12 lat i połowę dzieci w wieku 6 lat, a w 2015/2016 dzieci w wieku 6-12 lat.

Szkoły ponadgimnazjalne

W roku szkolnym 2015/2016 absolwenci szkół gimnazjalnych mogli kontynuować naukę w 47 kieleckich szkołach ponadgimnazjalnych (liczonych bez uwzględnienia szkół policealnych, ale łącznie ze szkołami specjalnymi), na które składały się: 16 techników, 14 liceów ogólnokształcących, 11 zasadniczych szkół zawodowych oraz po 3 specjalne szkoły przysposabiające do pracy i ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe. W placówkach tych uczyło się łącznie 13,4 tys. osób. W okresie 2010-2015 zaobserwowano systematyczny spadek liczby uczniów, która w okresie 5 lat zmniejszyła się aż o 16,5% (w województwie spadek o 21,1%).

Zdecydowana większość młodzieży (90,7%) uczęszczała do szkół dających możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości, a tym samym kontynuowania nauki w szkołach wyższych. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, nieprzerwanie od 2010 r. największą popularnością cieszyły się licea ogólnokształcące. Szkoły te we wrześniu 2015 r. skupiały 46,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Niewiele mniejszym zainteresowaniem cieszyły się technika, do których uczęszczało 5,7 tys. młodzieży (42,4% ogółu uczniów). Na przestrzeni 5 analizowanych lat obserwowano sukcesywne zmniejszanie się liczby młodzieży uczącej się w kieleckich liceach oraz technikach. W relacji do 2010 r. zmniejszyła się ona odpowiednio o 13,9% i 13,7% (w województwie spadek o 22,8% i 14,6%). Przeciętnie w jednym liceum uczyło się 441 osób (w 2010 r. - 478), w technikum zaś na 1 placówkę przypadało 354 uczniów, tj. o 115 osób mniej niż 5 lat wcześniej. Niewielkim wahaniom podlegała natomiast baza dydaktyczna kieleckich liceów i techników. W stosunku do roku szkolnego 2010/2011 wzrosła liczba techników (o 2 placówki), a liczba liceów zmniejszyła się o 1 placówkę.

Poza technikami młodzież mogła uczyć się zawodu również w zasadniczych szkołach zawodowych oraz w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy. Tę ścieżkę rozwoju wybrało łącznie 9,3% ogółu uczniów szkół ponadgimnazjalnych (w 2010 r. - 10,5%). Podobnie jak w przypadku techników i liceów łączna liczba uczniów szkół zawodowych i specjalnych szkół przysposabiających do pracy w każdym roku analizowanego okresu ulegała zmniejszeniu. W stosunku do 2010 r. zanotowano spadek aż o 25,9%. Zarówno w zasadniczych szkołach zawodowych, jak i w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy znacząco zmniejszył się wskaźnik prezentujący liczbę uczniów przypadającą na jedną placówkę. W pierwszym przypadku obniżył się z poziomu 160 w 2010 r. do 106 w 2015 r., a w drugim – z 44 do 26.

TABL. 37. SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE DLA MŁODZIEŻY (BEZ POLICEALNYCH)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok szkolny					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
SZKOŁY						
Licea ogólnokształcące.....	15	16	16	17	17	14
Licea profilowane.....	2	2	2	-	-	-
Technika.....	14	14	15	15	15	16
Technika uzupełniająca	2	2	2	1	-	-
Ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe	2	3	3	3	3	3
Zasadnicze szkoły zawodowe	10	11	11	11	11	11
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy	2	2	2	2	2	3
UCZNIOWIE						
Licea ogólnokształcące.....	7163	6877	6548	6444	6284	6170
Licea profilowane.....	296	195	96	-	-	-
Technika.....	6568	6086	5925	5881	5806	5667
Technika uzupełniająca	55	46	32	7	-	-
Ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe	235	239	266	269	273	273
Zasadnicze szkoły zawodowe	1597	1502	1439	1254	1260	1171
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy	88	100	84	74	72	78
ABSOLWENCI^a						
Licea ogólnokształcące.....	2386	2355	2387	2155	2136	2093
Licea profilowane.....	90	92	96	52	.	.
Technika.....	1482	1689	1463	1359	1320	1302
Technika uzupełniająca	27	6	11	25	7	.
Ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe	60	52	39	35	51	49
Zasadnicze szkoły zawodowe	605	530	465	471	316	391
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy	20	11	24	29	19	14

a Z poprzedniego roku szkolnego

W roku szkolnym 2015/2016 największą popularnością wśród młodzieży uczęszczającej do techników i ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe cieszyły się takie kierunki kształcenia jak: usługi dla ludności (25,3%), kierunki inżynieryjno techniczne (19,0%) oraz technologie teleinformacyjne (16,4%). W zasadniczych szkołach zawodowych dominowały natomiast kierunki: inżynieryjno-techniczne (43,5%), usługi dla ludności (29,0%) oraz architektura i budownictwo (17,6%).

Kieleckie szkoły ponadgimnazjalne w roku szkolnym 2014/2015 ukończyło 3,8 tys. absolwentów (o 18,7% mniej niż w roku szkolnym 2010/2011), w tym 54,4% stanowili absolwenci liceów ogólnokształcących, 33,8% - techników, a 10,2% - zasadniczych szkół zawodowych.

Zdawalność egzaminów maturalnych (liczona łącznie ze szkołami specjalnymi) wśród absolwentów kieleckich liceów ogólnokształcących z rocznika 2014/2015 wyniosła 95,1% (96,7% wśród absolwentów z rocznika 2010/2011). Warto zwrócić uwagę, iż wskaźnik ten był wyższy o 3,1 p.proc. niż przeciętnie w kraju. Z kolei egzamin maturalny wśród absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych tj. techników oraz ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe zdało 68,8% przystępujących do egzaminu. (tj. o 3,5 p. proc. mniej niż przeciętnie w kraju).

Szkoły policealne

W Kielcach funkcjonowały także szkoły policealne (będące jednym z rodzajów szkół ponadgimnazjalnych), których głównym zadaniem było umożliwienie osobom posiadającym wykształcenie średnie ogólne zdobycia kwalifikacji zawodowych. W roku szkolnym 2015/2016 na terenie Kielc działalność prowadziło 11 szkół policealnych dla młodzieży (47,8% ogółu szkół policealnych w województwie).

TABL. 38. SZKOŁY POLICEALNE DLA MŁODZIEŻY

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok szkolny					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoły	5	4	7	7	9	11
Oddziały	23	30	62	56	62	56
Uczniowie	504	563	974	1 041	973	1 032
Absolwenci ^a	142	210	209	272	347	358

a Z poprzedniego roku szkolnego.

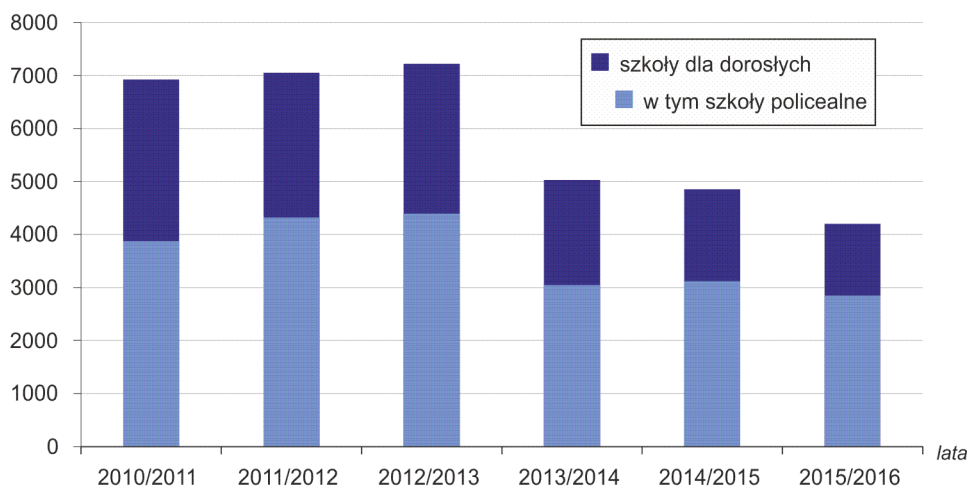
Na przestrzeni analizowanego okresu ich liczba wzrosła o 6 placówek. Wraz ze wzrostem liczby szkół systematycznie zwiększała się liczba uczniów. W stosunku do roku szkolnego 2010/2011 ich liczba wzrosła ponad 2-krotnie i w roku szkolnym 2015/2016 wyniosła 1,0 tys. osób. Zmniejszyła się natomiast liczba uczniów przypadająca na jedną placówkę z poziomu 101 w roku szkolnym 2010/2011 do 94 w roku 2015/2016.

Najczęściej osoby kształcące się w szkołach policealnych wybierały kierunki medyczne (65,7%). Dużą popularnością cieszyły się także kierunki społeczne – 27,2% ogółu uczniów.

Szkoły policealne w roku szkolnym 2014/2015 ukończyło 358 osób, tj. o 148 osób więcej niż w roku 2010/2011.

Szkoły dla dorosłych

Oprócz szkół dla dzieci i młodzieży miasto Kielce oferowało również możliwość kształcenia się osobom dorosłym. Szkoły dla dorosłych to przede wszystkim placówki umożliwiające kontynuację przerwanej z różnych względów cyklu szkolenia, nastawione na podnoszenie kwalifikacji zawodowych i uzupełnianie wiedzy. W roku szkolnym 2015/2016 na terenie Kielc działalność prowadziło 38 szkół dla dorosłych (29,5% ogółu szkół dla dorosłych w województwie), tj. o 26 placówek mniej niż przed pięcioma laty. Uczęszczało do nich 4,2 tys. osób (o 39,4% mniej niż w roku szkolnym 2010/2011). Ten głęboki spadek był przede wszystkim wynikiem zmian systemowych w szkolnictwie ponadgimnazjalnym. Ich efektem była, począwszy od roku szkolnego 2012/2013 stopniowa likwidacja szkół dla dorosłych. W analizowanym okresie na terenie Kielc stopniowo likwidowane były: licea profilowane, uzupełniające licea ogólnokształcące, technika oraz technika uzupełniająca. W relacji do roku szkolnego 2013/2014 zlikwidowano 16 placówek kształcących osoby dorosłe, w tym aż 8 uzupełniających szkół technicznych. Łączna liczba uczniów w stosunku do września 2013 r. zmniejszyła się o 16,5%.

Wykres 39. Uczniowie w szkołach dla dorosłych w latach szkolnych 2010/2011-2015/2016

Wśród kieleckich szkół dla dorosłych najliczniejszą grupę stanowiły szkoły policealne (55,3%). W roku szkolnym 2015/2016 na terenie Kielc funkcjonowało 21 szkół tego rodzaju, w których kształciło się 2,9 tys. osób.

TABL. 39. SZKOŁY POLICEALNE DLA DOROSŁYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok szkolny					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoły.....	29	25	19	20	19	21
Oddziały	159	156	155	130	126	132
Uczniowie.....	3877	4325	4395	3046	3120	2851
Absolwenci ^a	983	864	934	932	847	871

a Z poprzedniego roku szkolnego.

W analizowanym okresie wśród szkół policealnych dla dorosłych zaobserwowano znaczące zmniejszenie się zarówno bazy dydaktycznej, jak i liczby uczniów. W relacji do roku szkolnego 2010/2011 liczba szkół zmniejszyła się o 8 placówek. Pociągnęło to za sobą spadek liczby uczniów o 26,5%. Przeciętnie w jednej szkole kształciło się 136 uczniów, a wśród kierunków kształcenia dominowały: higiena i bezpieczeństwo (26,7% ogółu uczniów szkół policealnych dla dorosłych), usługi dla ludności (23,9%) oraz biznes i administracja (22,6%).

Ofertę szkoleniową skierowaną do osób dorosłych na poziomie ponadgimnazjalnym uzupełniały licea ogólnokształcące. We wrześniu 2015 r. na terenie Kielc działalność prowadziło 14 liceów, w których kształciło się 1,3 tys. osób dorosłych.

TABL. 40. LICEA OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok szkolny					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoły.....	10	12	13	13	14	14
Oddziały	43	48	56	60	64	58
Uczniowie.....	1 083	891	1 499	1 376	1 524	1 324
Absolwenci ^a	219	247	239	231	408	443

a Z poprzedniego roku szkolnego.

W przeciwieństwie do szkół policealnych w relacji do roku szkolnego 2010/2011 zanotowano wzrost zarówno liczby placówek (o 4 placówki), jak i liczby uczniów (o 22,3%). Zmniejszyła się natomiast liczba uczniów przypadająca na jedną placówkę z poziomu 108 we wrześniu 2010 r. do 95 we wrześniu 2015 r. Wskaźnik zdawalności egzaminów maturalnych wśród absolwentów liceów ogólnokształcących dla dorosłych ukształtował się na poziomie 32,6%, tj. o 4,0 p.proc więcej niż przeciętnie w kraju.

Kielce oferowały również możliwość uzupełnienia wykształcenia osobom dorosłym na poziomie gimnazjalnym. W roku szkolnym 2015/2016 działalność prowadziły 3 gimnazja (o 2 placówki więcej niż

w roku 2010/2011), w których kształciło się 24 uczniów, o 43 osoby mniej niż 5 lat wcześniej. Warto zauważyć iż, funkcjonujące w Kielcach gimnazja dla dorosłych były jedynymi takimi placówkami w województwie.

TABL. 41. GIMNAZJA DLA DOROSŁYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok szkolny					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoły	1	1	1	1	2	3
Oddziały	2	2	2	1	3	6
Uczniowie	67	36	36	18	34	24
Absolwenci ^a	18	19	13	17	9	16

a Z poprzedniego roku szkolnego.

W roku szkolnym 2014/2015 kieleckie szkoły dla dorosłych ukończyło 1,5 tys. osób (34,0% ogółu absolwentów szkół dla dorosłych w województwie), wśród których 58,8% stanowili absolwenci szkół policealnych, a 29,9% absolwenci liceów ogólnokształcących.

Szkoły wyższe

Kielce oferują również możliwość zdobywania wykształcenia na poziomie wyższym. Nie do przecenienia jest wiodąca pozycja miasta jako centrum akademickiego województwa świętokrzyskiego. To tutaj działalność prowadzą największe uczelnie w regionie. W roku akademickim 2015/2016 w 9 szkołach wyższych kształciło się 25,1 tys. osób, w tym 61,4% w systemie stacjonarnym.

TABL. 42. SZKOLNICTWO WYŻSZE^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok akademicki					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoły	11	11	10	10	10	9
Studenci	42406	39111	35713	31400	27799	25104
w tym:						
Uniwersytet Jana Kochanowskiego.....	15839	14460	13493	12692	11054	10280
Politechnika Świętokrzyska.....	9001	9745	10126	9836	9732	9003
Absolwenci	12910	12903	11825	9340	8688	.
w tym:						
Uniwersytet Jana Kochanowskiego.....	5044	5381	4707	3826	3513	.
Politechnika Świętokrzyska.....	2017	2013	2469	2402	2666	.

a Studentów i absolwentów wykazano według faktycznej lokalizacji uczelni, łącznie z cudzoziemcami, bez jednostek zamiejscowych polskich uczelni za granicą. Dane obejmują szkoły resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji.

W latach 2010-2015 zaobserwowano systematyczny spadek liczby studentów. W relacji do roku akademickiego 2010/2011 populacja studentów kieleckich uczelni zmniejszyła się o 40,8%. Zmalała również liczba studentów przypadająca na 1000 mieszkańców, z 209 osób w listopadzie 2010 r. do 127 w listopadzie 2015 r.

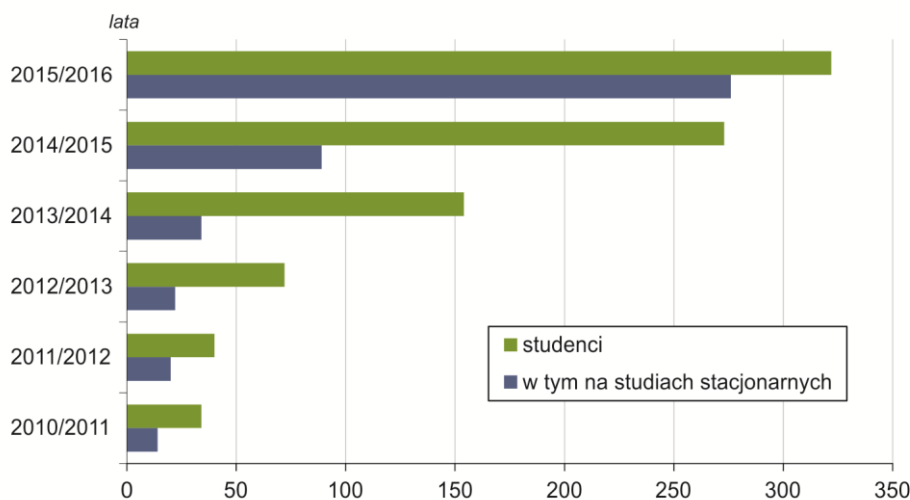
Dominującymi uczelniami w regionie były: Uniwersytet Jana Kochanowskiego oraz Politechnika Świętokrzyska. W roku akademickim 2015/2016 Uniwersytet wybrało 40,9% studentów, a Politechnikę – 35,9%.

W każdym z analizowanych lat (2010-2015) wśród ogółu kieleckich studentów przeważały kobiety (56,5% w roku akademickim 2015/2016). W listopadzie 2015 r. odsetek kobiet na Uniwersytecie wyniósł 73,8%, a wśród studentów Politechniki - 34,9%.

Studenci Uniwersytetu z rocznika 2015/2016 za najbardziej atrakcyjne uznali kierunki związane z: biznesem, administracją i prawem (28,5% ogółu studentów Uniwersytetu) oraz ze zdrowiem i opieką społeczną (18,2%). Z kolei studenci Politechniki najchętniej kształcili się na kierunkach związanych z: budownictwem i inżynierią lądową i wodną (20,4% studentów Politechniki) oraz technologiami teleinformatycznymi (12,4%).

Na kieleckich uczelniach wyższych studiowało coraz więcej cudzoziemców. W roku akademickim 2015/2016 ich liczba wyniosła 322 osoby i była ponad 9-krotnie wyższa niż w listopadzie 2010 r.

Wykres 40. Cudzoziemcy – studenci szkół wyższych w latach 2010/2011-2015/2016

Wraz ze spadkiem liczby studentów zmniejszała się również liczba absolwentów. W roku akademickim 2014/2015 uczelnie wyższe opuściło 8,7 tys. osób, tj. o 4,2 tys. absolwentów mniej niż w roku 2010/2011 (spadek o 32,7%).

5.6 KULTURA I SPORT

Istotnym składnikiem życia społecznego jest kultura. Pełni ona również znaczącą rolę w przypadku mieszkańców Kielc. Ze względu na fakt, że stolica województwa świętokrzyskiego jest zdecydowanie największym centrum kulturalnym w regionie zlokalizowane tu instytucje pełnią przy tym istotną rolę w zaspokajaniu potrzeb nie tylko mieszkańców miasta ale również całego regionu.

W latach 2010-2015 poprawie uległa sytuacja w sferze kultury. Zwiększyła się ilość muzeów i kin. Przybyło obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zwiększył się księgozbiór bibliotek, zbiory muzealne, organizowano więcej przedstawień, koncertów, a kina zwiększyły ilość wyświetlanych seansów filmowych. Dzięki różnorodnej ofercie kieleckie instytucje kulturalne przyciągnęły większą liczbę widzów i zwiedzających. Więcej osób korzystało też z oferty domów i ośrodków kultury. Jedynie w przypadku galerii i bibliotek zanotowano mniejsze zainteresowanie przedstawioną ofertą.

Biblioteki publiczne

Jedną z podstawowych i najbardziej powszechnych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo. W 2015 r. na terenie Kielc działalność prowadziło 14 bibliotek (o 1 placówkę mniej niż w 2010 r.). Wśród nich aż 12 obiektów było przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (posiadało udogodnienie dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich). Sieć biblioteczna nie była zbyt rozbudowana. Przeciętnie 1 placówka obsługiwała 14,1 tys. osób, podczas gdy w województwie wskaźnik ten był ponad 3-krotnie niższy i wyniósł 4,4 tys.

W analizowanym okresie biblioteki systematycznie zwiększały księgozbiór. Na koniec 2015 r. liczył on 669,2 tys. woluminów i w stosunku do 2010 r. wzrósł o 10,5%. Księgozbiór, którym dysponowały kieleckie placówki biblioteczne stanowił 15,7% zasobów województwa. Przeciętnie na 1000 mieszkańców przypadało w Kielcach 3,4 tys. woluminów (w województwie – 3,4 tys.).

Biblioteki, działające na terenie Kielc, powiększały również zasoby zbiorów elektronicznych zinwentaryzowanych, których stan w końcu roku 2015 wyniósł 1474, co stanowiło 73,8% ogółu zbiorów elektronicznych zinwentaryzowanych w województwie.

TABL. 43. BIBLIOTEKI PUBLICZNE (z filiami) Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ludność na 1 placówkę biblioteczną.....	13497	13454	13396	13325	14204	14146
Księgozbiór na 1000 ludności w wol.	2991,2	3102,0	3186,9	3232,5	3293,9	3378,9
Czytelnicy (w ciągu roku) na 1000 ludności	231,1	245,2	253,2	247,3	217,8	209,3
Wypożyczenia księgozbioru (w ciągu roku):						
na 1000 ludności	4569,2	4970,4	5172,5	5065,5	4947,1	4852,2
na 1 czytelnika.....	19,8	20,3	20,4	20,5	22,7	23,2

Pomimo coraz większej ilości i różnorodności zasobów bibliotecznych obserwuje się spadek czytelnictwa. Na przestrzeni 5 lat liczba czytelników zmalała o 11,5%, osiągając w 2015 r. poziom 41,5 tys. Obniżyła się również jej wartość w przeliczeniu na 1000 ludności. W 2015 r. wyniosła 209 wobec 231 przed 5 laty.

Od 2013 r. obserwowano również stopniowe zmniejszanie się liczby wypożyczeń (spadek o 5,1% w relacji do 2013 r.). Wzrosła natomiast liczba wypożyczeń przypadająca na 1 czytelnika. W ciągu 2015 r. przeciętnie jeden czytelnik wypożyczył 23 pozycje księgozbioru, tj. o 3 pozycje więcej niż w 2010 r.

Muzea i galerie

Według stanu na koniec grudnia 2015 r. na terenie Kielc działalność wystawienniczą prowadziło 8 muzeów i oddziałów muzealnych, co stanowiło 23,5% placówek tego typu w województwie. W porównaniu z 2010 r. przybył 1 taki obiekt. Zdecydowanie poprawiło się natomiast przystosowanie placówek tego typu dla osób niepełnosprawnych. W 2015 r. liczba muzeów przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich (udogodnienia związane z wejściem do budynku) wyniosła 7, podczas gdy 5 lat wcześniej były to jedynie 4 placówki. Ponadto 2 obiekty przystosowane były do zwiedzania dla osób niewidzących i słabo widzących (jedynie w województwie).

Wraz ze wzrostem liczby muzeów i oddziałów muzealnych zwiększały się również zbiory muzealne. Na koniec 2015 r. łączna liczba muzealiów wyniosła 68,6 tys. (wzrost o 14,4% w relacji do 2010 r.), co stanowiło 43,8% ogółu zbiorów muzealnych w województwie.

Zbiory muzealne prezentowane były w ramach stałych wystaw oraz poprzez organizowanie wystaw czasowych. W relacji do 2010 r. zanotowano spadek liczby zarówno wystaw czasowych, jak i stałych. W 2015 r. muzea oraz oddziały muzealne z terenu Kielc zaprezentowały 51 wystaw czasowych, spośród których 38 stanowiły wystawy własne (w 2010 r. – 76, w tym własnych – 67) oraz zorganizowały 15 wystaw stałych (w 2010 r. – 31). Pomimo zmniejszenia się liczby organizowanych wystaw zwiększała się liczba zwiedzających. W 2015 r. muzea w Kielcach odwiedziło 280,7 tys. osób, tj. o 39,2% więcej niż przed 5 laty.

W ramach działalności wystawienniczej muzea oferowały możliwość bezpłatnego zwiedzania. W 2015 r. z tej formy skorzystało 122,8 tys. osób, tj. prawie 3-krotnie więcej niż w 2010 r., a w ramach „Nocy Muzeów” placówki te odwiedziło 49,6 tys. osób (5 lat wcześniej tylko 8,2 tys.).

Muzea prowadziły również działalność oświatową organizując m.in. lekcje i zajęcia, warsztaty, odczyty, seanse filmowe, koncerty. W 2015 r. w placówkach muzealnych odbyło się 2017 imprez tego typu. W porównaniu z 2010 r. ich liczba zwiększyła się ponad 2-krotnie. Zdecydowanie najczęściej organizowano lekcje. Stanowiły one 75,2% wszystkich imprez oświatowych, które odbyły się w 2015 r., a ich udział z roku na rok wyraźnie wzrastał.

Działalność wystawienniczą muzeów uzupełniały galerie sztuki. W Kielcach w 2015 r. funkcjonowało 5 jednostek tego typu (o jedną placówkę mniej niż w 2010 r.). Warto podkreślić fakt, iż wszystkie kieleckie galerie były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich.

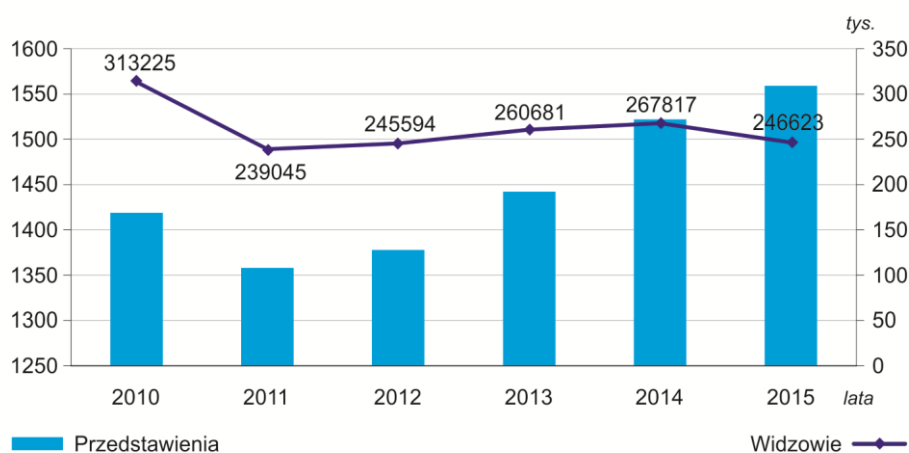
Wraz ze spadkiem liczby galerii zmniejszeniu uległa również liczba zorganizowanych przez te instytucje wystaw. W 2015 r. zorganizowano 41 wystaw (spadek o 29 w relacji do 2010 r.), które zaprezentowano w 41 ekspozycjach. Zwiększyła się natomiast liczba wystaw z zastosowaniem nowych mediów (animacje komputerowe, instalacje, design). Z 5 wystaw w 2010 r. do 9 w 2015 r. Kieleckie galerie prowadziły także współpracę międzynarodową, w ramach której w całym okresie 2010-2015 zorganizowały 25 wystaw zagranicznych i 18 międzynarodowych. Prowadziły także działalność wystawienniczą poza Polską. W latach 2010-2015 poza granicami kraju zorganizowano 15 wystaw.

Wraz ze spadkiem liczby galerii znacznemu zmniejszeniu uległa również liczba osób odwiedzających placówki tego typu. W 2015 r. wystawy zorganizowane przez kieleckie instytucje obejrzało 11,5 tys. osób, tj. aż o 62,8% mniej niż w 2010 r.

Teatry i instytucje muzyczne

W 2015 r. w Kielcach działalność sceniczną prowadziły, podobnie jak 5 lat wcześniej, 4 teatry i instytucje muzyczne (1 teatr dramatyczny, 1 teatr lalkowy, 1 teatr muzyczny i 1 filharmonia), które posiadały własny, stały zespół artystyczny. Warto podkreślić fakt, iż działające na terenie miasta Kielce placówki sceniczne były jedynymi tego rodzaju instytucjami w województwie. Podobnie jak galerie, wszystkie teatry i instytucje muzyczne były przystosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, przy czym 4 obiekty posiadały adaptacje wejścia do budynku, a 2 obiekty dysponowały udogodnieniami wewnątrz budynku. Według stanu na koniec 2015 r. instytucje, prowadzące działalność sceniczną dysponowały łącznie 1,8 tys. miejsc w stałych salach widowiskowych, tj. o 10,1% mniej niż w 2010 r.

Wykres 41. Przedstawienia i widzowie w teatrach i instytucjach muzycznych w latach 2010-2015

W analizowanym okresie (lata 2010-2015) systematycznie zwiększała się liczba organizowanych przez kieleckie teatry i instytucje muzyczne przedstawień i koncertów. W 2015 r. zaprezentowano 1559 przedstawień i koncertów (o 9,9% więcej niż w 2010 r.), wśród których dominowały koncerty zorganizowane przez filharmonię oraz przedstawienia teatru lalkowego (odpowiedni 47,1% i 35,2% ogółu przedstawień i koncertów). Z kolei, w porównaniu z 2010 r., znacząco zmniejszyła się liczba odwiedzających. W 2015 r. z usług kieleckich teatrów i instytucji muzycznych skorzystało 246,6 tys. osób, tj. o 21,3% mniej niż w 2010 r. Odnotowano też spadek przeciętnej frekwencji na jednym przedstawieniu – z 221 w 2010 r do poziomu 158 osób w 2015 r.

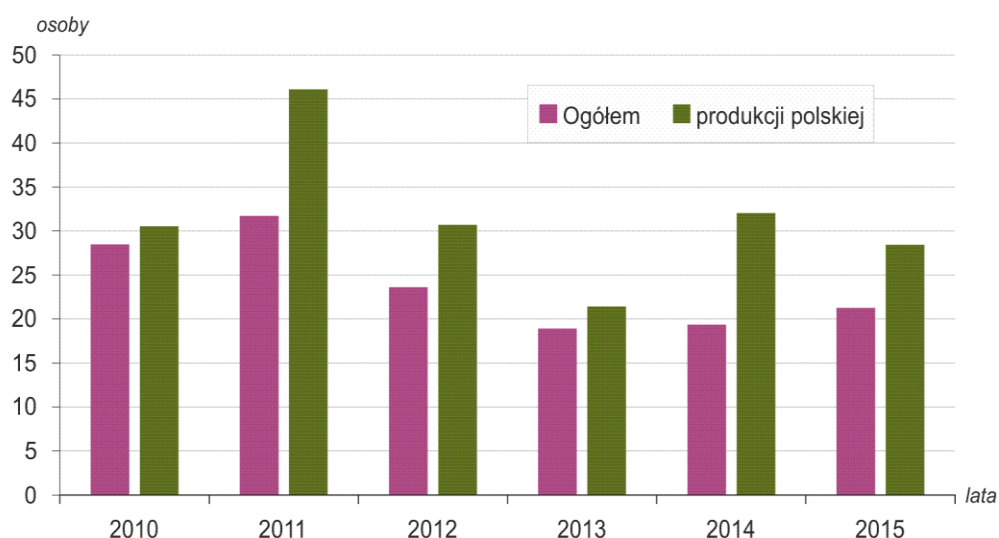
Kina

W 2015 r. na terenie Kielc działały 4 kina stałe (o 1 kino więcej niż w 2010 r.), w tym 1 multiplex. Spośród kieleckich kin 3 obiekty przystosowane zostały dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Kina dysponowały 19 salami projekcyjnymi (32 w całym województwie świętokrzyskim) z 4,0 tys. miejsc na widowni (55,8% ogółu miejsc w województwie). W okresie 2010-2015 wystąpił wzrost zarówno liczby sal projekcyjnych (o 9 sal), jak i miejsc na widowni (o 1,5 tys. miejsc). Powodem zaistniałej sytuacji było powstanie multiplexu, który od 2012 r. oferował widzom 9 sal projekcyjnych z 1,5 tys. miejsc na widowni. W analizowanym okresie znacząco zmniejszyła się liczba osób przypadająca na 1 miejsce z poziomu 80 osób w 2010 r. do 49 w 2015 r.

W ciągu 2015 r. w kieleckich kinach odbyło się 30,4 tys. seansów (prawie 2-krotnie więcej niż w 2010 r.), które obejrzało 647,5 tys. widzów, tj. o 179,0 tys. więcej niż 5 lat wcześniej. Działający na terenie Kielc multiplex zgromadził w 2015 r. na 13,0 tys. seansów aż 164,9 tys. widzów (25,5% widowni wszystkich kieleckich kin). Z kolei projekcje filmów polskich przyciągnęły do kin 138,3 tys. widzów, tj. o 174,3% więcej niż w 2010 r. Pomimo wzrostu zarówno liczby seansów, jak i liczby widzów, w stosunku do 2010 r. zmniejszyła się przeciętna liczba widzów zgromadzonych na 1 seansie - z 28 widzów w 2010 r. do 21 w 2015 r.

Wykres 42. Liczba widzów na 1 seans

Centra, domy, ośrodki kultury i kluby

Oprócz instytucji kultury oferujących ludności uczestnictwo w kulturze w charakterze widza i słuchacza w Kielcach działają także: centrum, domy i ośrodki kultury oraz kluby propagujące aktywne formy uczestnictwa. W 2015 r. w Kielcach funkcjonowało 15 instytucji tego typu, analogicznie, jak w 2010 r. Wśród nich 8 to kluby, 4 – domy kultury, 2 – ośrodki kultury, a 1 – centrum kultury. W 2015 r. prawie połowa z nich (7 obiektów) była przystosowana dla potrzeb osób niepełnosprawnych, przy czym 7 obiektów posiadało udogodnienia przy wejściu do budynku, a 3 placówki dysponowało adaptacjami wewnątrz budynku. Przeciętnie na jedną instytucję przypadało 13,2 tys. ludności (w województwie – 9,3 tys.).

Kieleckie centrum, domy, ośrodki kultury i kluby zorganizowały łącznie 1,1 tys. imprez (o 0,2% mniej niż w 2011 r.). Najczęściej organizowane były, analogicznie do lat wcześniejszych, prelekcje, spotkania i wykłady (25,9% ogółu imprez zorganizowanych w Kielcach). Pomimo nieznacznego spadku ilości imprez wzrosła liczba uczestników. Na koniec 2015 r. w imprezach uczestniczyło 147,1 tys. osób. Liczba ta przekroczyła poziom sprzed 4 lat o 36,3%. Na koniec 2015 r. w centrum, domach i ośrodkach kultury oraz klubach działalność prowadziły 54 zespoły artystyczne, które zrzeszały 785 członków. Najliczniejsze wśród nich były grupy taneczne (23 zespoły). Z kolei działające w 2015 r. koła i kluby (86 instytucji) zgromadziły łącznie 1,6 tys. osób. Najwięcej członków, w każdym roku analizowanego okresu, skupiały koła plastyczne (w 2015 r. - 30,2% ogółu członków). Zarówno wśród osób należących do zespołów artystycznych, jak i członków kół i klubów dominowały dzieci i młodzież szkolna, których odsetek wyniósł odpowiednio 76,8% i 67,6%. Zauważyć można również coraz większą popularność obu tych form aktywności. Na przestrzeni 4 lat liczba członków zespołów artystycznych oraz kół i klubów uległa zwiększeniu odpowiednio o: 11,8% i 11,0%. Oferta centrum, domów i ośrodków kultury oraz klubów obejmowała również organizację kursów. W 2015 r. wszystkie instytucje zorganizowały ogółem 46 kursów, a status absolwenta otrzymało 285 osób (w 2011 r. 45 kursów ukończyło 506 absolwentów). Najczęściej prowadzone były kursy tańca (82,6% ogółu kursów).

Miasto Kielce to również miejsce, gdzie można aktywnie uprawiać różne dyscypliny sportu. W latach 2010-2015 znacząco zwiększyła się ilość obiektów sportowych. Systematycznie zwiększała się też długość wytyczanych ścieżek rowerowych. Z kolei kieleckie kluby sportowe z roku na rok przyciągały coraz większą liczbę dzieci i młodzieży.

Obiekty sportowe

Władze miejskie prowadziły w analizowanym okresie aktywną działalność w celu zapewnienia większego dostępu mieszkańcom do różnych form rekreacji. W latach 2010-2014 na terenie miasta Kielce wybudowano m. in. 2 stadiony sportowe (1 lekkoatletyczny i 1 piłkarski), zwiększając ich ilość do 5 obiektów. Wśród nich 3 obiekty były przystosowane do potrzeb niepełnosprawnych widzów jeden obiekt posiadał udogodnienia dla niepełnosprawnych ćwiczących. Na terenie Kielc zlokalizowanych było również 5 boisk piłkarskich do gier wielkich (więcej o 2 obiekty niż w 2010 r.) oraz 11 hal sportowych (więcej o 6 obiektów),

w tym 1 hala wielofunkcyjna z widownią powyżej 3000 miejsc. Zwiększyła się także m.in. liczba kortów tenisowych (o 7 obiektów) oraz pływalni krytych (więcej o 2 obiekty). W 2014 r. liczba tych obiektów wyniosła odpowiednio 8 i 7 obiektów. Korzystne położenie miasta sprawia, że na terenie Kielc możliwe było również uprawianie sportów zimowych. W 2014 r. (podobnie jak 4 lat wcześniej) istniało 1 sztuczne lodowisko niezadaszone i 1 narciarska trasa zjazdowa o długości 0,4 km.

Ścieżki rowerowe

Na terenie miasta Kielce co roku zwiększa się długość wytyczanych ścieżek rowerowych. W latach 2011-2015 łączna długość ścieżek zwiększyła się ponad dwukrotnie i w 2015 r. wyniosła 41,3 km. Kieleckie ścieżki rowerowe stanowiły aż 19,1% ogółu ścieżek wytyczonych w województwie. Znacznie wzrosła również przeciętna długość ścieżek przypadająca na 10 tys. mieszkańców, z 0,8 km w 2011 r. do 2,1 km w 2015 r. (w województwie odpowiednio 0,8 km i 1,7 km).

Kluby sportowe

W 2014 r. na terenie Kielc funkcjonowało 46 klubów sportowych (o 6 mniej niż w 2010 r.). Zmniejszyła się także liczba działających sekcji – z 91 w 2010 r. do 76 cztery lata później. Niewielkiemu spadkowi uległa również liczba członków klubów (o 1,5%) osiągając poziom 4,6 tys. Z kolei więcej niż 4 lata wcześniej było osób ćwiczących, a więc tych, które czynnie uprawiały dyscypliny sportowe. Ich liczba wzrosła o 7,5% – do 4,6 tys. Ten wzrost ćwiczących był wynikiem zwiększenia się liczby ćwiczących mężczyzn. W porównaniu z 2010 r. ich liczba wzrosła o 13,2% i osiągnęła poziom 3,3 tys. Spadek zanotowano natomiast wśród ćwiczących kobiet - o 5,3% do poziomu 1,2 tys. W kieleckich klubach zwiększyła się także liczba dzieci i młodzieży uprawiających sport. W latach 2010-2014 zbiorowość ćwiczących do 18 lat wzrosła o 1,4% i w 2014 r. wyniosła 3,3 tys. Osoby uprawiające sport w 2014 r. miały do dyspozycji 90 trenerów (o 10 więcej niż w 2010 r.). Kadre szkoleniową uzupełniało 129 instruktorów sportowych i 27 inne osoby prowadzące zajęcia sportowe.

6. WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UE¹

Polska, wstępując przed jedenastoma laty do UE, otrzymała niepowtarzalną szansę na zniwelowanie dysproporcji rozwoju społeczno-gospodarczego w relacji do pozostałych członków UE. Proces ten trwa nadal, a jest możliwy dzięki współuczestnictwu Polski w realizacji polityki spójności UE. Wspólnotowa polityka spójności stanowi priorytet działania Unii Europejskiej, prowadzący do zmniejszania dysproporcji w poziomach rozwoju jej regionów, a tym samym do wzmocnienia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Wspólnoty. Polityka ta jest ponadto wyrazem solidarności regionów bogatszych, a tym samym lepiej rozwiniętych, z biedniejszymi. Realizacja polityki spójności możliwa jest dzięki zaangażowaniu olbrzymich środków finansowych pochodzących z budżetu UE, za pośrednictwem różnych funduszy, programów i instrumentów finansowych. Wprawdzie budżet UE głównie zasilany jest składkami państw członkowskich, których wysokość zależy od dochodu narodowego brutto, ale Polska nadal więcej z budżetu otrzymuje niż do niego wpłaca. W ramach bieżącej perspektywy finansowej 2014-2020 Polska ma otrzymać 82,5 mld € na realizację polityki regionalnej. W pełni uzasadnione jest stwierdzenie, że dofinansowanie na realizowanie określonych projektów i niwelowanie różnic społecznych, jakie mogły otrzymać w ramach funduszy z UE jej państwa członkowskie umożliwiło im w wielu wypadkach dokonanie skoku cywilizacyjnego. Bez tej pomocy wiele regionów nie miałoby większej szansy na rozwój i niwelowanie różnic w stosunku do krajów wysoko rozwiniętych. Mechanizm ten stworzył niepowtarzalną okazję do zrealizowania wielu przedsięwzięć, projektów infrastrukturalnych, zarówno z zakresu komunikacji (drogi, koleje), jak i ochrony środowiska (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków), a także przeprowadzenia wielu inwestycji w sferze bazy edukacyjnej, sportowej, turystycznej, kulturalnej, czy też ochrony zdrowia. Na szczególną uwagę zasługują też inwestycje w kapitał ludzki. Bez odpowiednio wykształconych i kreatywnych mieszkańców, regiony nie mogą liczyć na rozwój i osiągnięcie sukcesu gospodarczego.

Kielce w pełni wykorzystało szansę, jaką dało Polsce członkostwo w Unii Europejskiej. W ciągu ostatnich lat, dzięki środkom unijnym, inwestowaniu w placówki kultury, pomoc społeczną, infrastrukturę techniczną i sportową miasto stało się przyjazne dla swoich mieszkańców, przedsiębiorców, turystów.

Ze względu na ograniczoną objętość publikacji oraz brak możliwości uzyskania pełnych informacji dotyczących projektów, które realizowane były wyłącznie na terenie określonych jednostek podziału administracyjnego opracowanie tematu wykorzystania funduszy UE nie oddaje w pełni stanu rzeczywistego zjawiska, a jedynie przybliżony.

W niniejszym opracowaniu położono nacisk przede wszystkim na informacje dotyczące konkretnych przedsięwzięć, jakie udało się zrealizować w Kielcach dzięki dofinansowaniu z UE. W wielu wypadkach trudno jest dokonać jednoznacznego przypisania terytorialnego danego projektu i źródła finansowania, gdyż z jego budżetu mogła być realizowana inwestycja obejmująca swym zakresem obszar np. kilku gmin, lub w przypadku inwestycji w kapitał ludzki z określonych szkoleń mogli korzystać nie tylko mieszkańcy Kielce, a ponadto projekty w Kielcach mogły realizować firmy z siedzibą spoza miasta. Mając na uwadze powyższe, skupiono się przede wszystkim na realnych korzyściach, jakie odniosło miasto i jego mieszkańcy dzięki projektom dofinansowanym z UE. Szczególnego znaczenia w tym kontekście nabiera rola miasta Kielce, jako beneficjenta środków z UE, dzięki którym miasto może realnie wpływać na poprawę warunków życia mieszkańców.

6.1 PERSPEKTYWA FINANSOWA 2007-2013²

Jak nadmieniono we wstępie, w trakcie opracowania niniejszego tematu napotkano na pewne utrudnienia związane z przypisaniem terytorialnym zrealizowanych inwestycji. Zaprojektowany algorytm przeliczania w KSI SIMIK 07-13 oparty jest na miejscach realizacji zarejestrowanych we wnioskach o dofinansowanie i umowach o dofinansowanie. Działa on tylko przy poprawnie zdefiniowanych w KSI SIMIK 07-13 miejscach realizacji. W związku z tym, że nigdzie w KSI nie zostało zaprojektowane sztywne przypisanie konkretnych wartości do konkretnych miejsc realizacji, dane z systemu KSI SIMIK 07-13 prezentowane w tabelach należy traktować jako przybliżone, gdyż podziału dotacji unijnych dokonano proporcjonalnie na poziomach podziału administracyjnego.

¹ Przy opracowaniu rozdziału korzystano z danych ze źródeł pozastatystycznych. Dane zostały udostępnione przez Urząd Miasta Kielce.

² Przy opracowaniu rozdziału korzystano przede wszystkim z informacji Banku Danych Lokalnych zasilonego z Krajowego Systemu Informatycznego KSI SIMIK 07-13, którego gestorem jest Ministerstwo Rozwoju, a także z serwisu Mapadotacji.gov.pl. administrowanego przez Ministerstwo Rozwoju oraz z informacji udostępnionych i publikowanych przez Urząd Miasta Kielce (Pastuszko M., Salwa D., Michałek E., Łysak M., *Informacja nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013*, Urząd Miasta Kielce, lipiec 2016), które odegrały kluczową rolę w publikacji.

TABL. 44. PROJEKTY DOFINANSOWANE W KIELCACH W RAMACH NSRO 2007-2013. Stan ^a na 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2012	2013	2014	2015
Podpisane umowy o dofinansowanie w szt.	.	480	596	647	656
Wartość całkowita podpisanych umów o dofinansowanie w mln zł.	2980,1	3104,4	3457,6	3637,5	3670,3
w tym wydatki kwalifikowalne w mln zł.	2563,1	2638,6	2927,3	3050,4	3080,3
w tym wydatki kwalifikowalne dofinansowane z UE w mln zł.	1910,7	1965,1	2140,3	2256,4	2283,6

a Dane prezentowane narastająco, dotyczą perspektywy finansowej 2007-2013. Nie obejmują Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (PO EWT) finansowanych ze środków EFFR.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13). Gestorem KSI SIMIK 07-13 jest Ministerstwo Rozwoju. Według stanu zasilenia Banku Danych Lokalnych z 26.05.2016 r.

Fundusze europejskie w okresie programowania 2007-2013 wdrażane były na podstawie Narodowej Strategii Spójności (NSS) – nazwa oficjalna to: Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO). Dokument ten precyzował priorytety, obszary i procedury wdrażania funduszy UE, tj.: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Celem strategicznym NSRO było tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Osiągnięciu celu strategicznego służyła realizacja poniższych horyzontalnych celów szczegółowych:

- ✓ Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
- ✓ Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;
- ✓ Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- ✓ Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług;
- ✓ Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej;
- ✓ Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Wartość całkowita, obejmująca wydatki kwalifikowalne i niekwalifikowalne, podpisanych umów o dofinansowanie realizowanych projektów w ramach NSRO 2007-2013 według stanu na 31 XII 2015 r. osiągnęła w Kielcach wartość 3670,3 mln zł, w tym wydatki kwalifikowalne wyniosły 3080,3 mln zł, z czego 2283,6 mln zł stanowiło dofinansowanie ze środków UE. Wartość całkowita projektów zakończonych wyniosła 2394,6 mln zł, w tym wydatki kwalifikowalne osiągnęły 2028,5 mln zł, z czego 1457,8 mln zł stanowiło dofinansowanie ze środków UE.

Udział wydatków kwalifikowalnych w wartości projektów według podpisanych umów osiągnął w Kielcach ok. 84%. Stopień dofinansowania ze środków UE całkowitej wartości projektów objętych umową wyniósł nieco ponad 62%. Wydatki kwalifikowalne według umowy miały zostać dofinansowane w granicach 74%. W przypadku projektów zakończonych w ramach NSRO 2007-2013, dofinansowanie ze środków UE wydatków kwalifikowalnych było nieznacznie niższe osiągając blisko 72%.

TABL. 45. PROJEKTY ZAKOŃCZONE W KIELCACH W RAMACH NSRO 2007-2013. Stan ^a na 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2012	2013	2014	2015
Wartość całkowita zakończonych projektów w mln zł.	263,8	453,3	787,9	1911,3	2394,6
w tym wydatki kwalifikowalne w mln zł.	212,8	371,5	654,9	1598,6	2028,5
w tym wydatki kwalifikowalne dofinansowane z UE w mln zł.	132,3	235,8	428,0	1115,6	1457,8

a Dane prezentowane narastająco, dotyczą perspektywy finansowej 2007-2013. Nie obejmują Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (PO EWT) finansowanych ze środków EFFR.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13). Gestorem KSI SIMIK 07-13 jest Ministerstwo Rozwoju. Według stanu zasilenia Banku Danych Lokalnych z 26.05.2016 r.

Biorąc pod uwagę kwoty przeliczone na 1 mieszkańca – wartość całkowita projektów według podpisanych umów wyniosła ok. 18,5 tys. zł na osobę, a projektów zakończonych – 12,1 tys. zł, natomiast wartość dofinansowania wydatków kwalifikowalnych dofinansowanych ze środków UE według podpisanych umów stanowiła 11,5 tys. zł, a w przypadku projektów zakończonych 7,4 tys. zł.

Jednym z najważniejszych beneficjentów funduszy UE w Kielcach jest jako podmiot miasto Kielce. Miasto wraz z miejskimi jednostkami organizacyjnymi od lat aktywnie pozyskuje środki bezzwrotne, w tym przede wszystkim fundusze europejskie. Głównym celem realizowanych przy wsparciu wskazanych środków inwestycji była kompleksowa poprawa jakości życia mieszkańców miasta, tj. warunków życia, pracy, zamieszkania, inwestowania. Środki pochodzące z Unii Europejskiej umożliwiły zarówno realizację wielu kosztownych inwestycji infrastrukturalnych i technicznych, rewitalizację miasta, jak i tzw. działania miękkie stymulujące rozwój społeczno-gospodarczy.

Kielce prowadzą program pozyskiwania środków finansowych na rozwój miasta od początku pojawienia się takich możliwości. Miasto zebrało wartościowe doświadczenia w pozyskiwaniu funduszy unijnych już w pierwszym okresie programowania, tj. w perspektywie finansowej 2004 -2006, kiedy to pozyskało z Unii Europejskiej środki przeznaczone na m.in. renowację i przebudowę głównego deptaka – ul. Sienkiewicza, budowę hali sportowej i stadionu piłkarskiego, przebudowę wiaduktów w ciągu ulicy Krakowskiej. Doświadczenia te pozwoliły na bardziej efektywne działanie w zakresie pozyskiwania oraz wykorzystania funduszy UE w okresie programowania 2007-2013.

Zgodnie z raportem „Informacja nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013” opracowanym w Wydziale Zarządzania Funduszami Europejskimi Urzędu Miasta Kielce i opublikowanym w lipcu 2016, w okresie programowania 2007-2013 miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne zrealizowały 207 projektów i zadań współfinansowanych środkami bezzwrotnymi, w tym przede wszystkim środkami z funduszy Unii Europejskiej. Środki te stanowiły prawie 98% bezzwrotnego finansowania. Łączna wartość zrealizowanych projektów i zadań wyniosła ponad 1,55 mld zł. Środki bezzwrotne pozyskane na ich współfinansowanie wyniosły ok 1,04 mld zł, w tym środki z funduszy UE wyniosły ok. 1,02 mld zł stanowiąc nieco ponad 65% wartości całkowitej projektów i zadań. Wkład własny niezbędny do ich realizacji wyniósł ok. 0,5 mld zł, tj. ok. 33% wartości całkowitej projektów i zadań.

TABL. 46. PRZEDSIĘWZIĘCIA ZREALIZOWANE PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2007-2013

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba projektów / zadań	Wartość całkowita w mln zł	Środki bezzwrotne			
			ogółem		środki z UE	
			kwota w mln zł	%	kwota w mln zł	%
Ogółem.....	207	1554,25	1038,71	66,8	1016,53	65,4
Projekty / zadania inwestycyjne	54	1419,03	908,82	64,0	895,25	63,1
Projekty "miękkie".....	153	135,22	129,90	96,1	121,28	89,7

Źródło: „Informacja nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013”, Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, Kielce lipiec 2016.

Większość wydatkowanych i pozyskanych środków w kwocie 1,42 mld zł została przeznaczona na realizację 54 projektów i zadań inwestycyjnych, co stanowiło 91,3% ogółu wydatków. Projekty i zadania inwestycyjne współfinansowane były środkami bezzwrotnymi w kwocie 908,82 mln zł, co stanowiło 64,0% ogółu wydatków inwestycyjnych. W ramach środków bezzwrotnych środki z UE wyniosły 895,25 mln zł, stanowiąc nieco ponad 63% poniesionych wydatków.

Wydatki na 153 projekty tzw. miękkie, dotyczące przede wszystkim takich sfer jak edukacja, rozwiązywanie problemów społecznych, czy aktywizacja gospodarcza, w kwocie 135,22 mln zł stanowiły 8,7% ogółu wydatków na projekty i zadania zrealizowane w perspektywie finansowej 2007-2013. Dofinansowanie środkami bezzwrotnymi projektów miękkich wyniosło 129,90 mln zł stanowiąc nieco ponad 96% poniesionych wydatków. Stopień dofinansowania środkami z UE w tej kategorii był znacznie wyższy niż w przypadku przedsięwzięć inwestycyjnych i wyniósł niemal 90% (kwotowo 121,28 mln zł).

TABL. 47. ŹRÓDŁA DOFINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ ZREALIZOWANYCH PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2007-2013

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba projektów / zadań	Wartość całkowita w mln zł	Środki bezzwrotne			
			ogółem		środki z UE	
			kwota w mln zł	%	kwota w mln zł	%
Ogółem.....	207	1554,25	1038,71	66,8	1016,53	65,4
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)	61	1174,13	747,48	63,7	738,01	62,9
Fundusz Spójności (FS)	1	249,00	165,25	66,4	165,25	66,4
Europejski Fundusz Społeczny (EFS).....	85	116,11	112,42	96,8	106,37	91,6
Pozostałe	60	15,01	13,57	90,4	6,91	46,0

Źródło: „Informacja nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013”, Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, Kielce lipiec 2016.

W perspektywie finansowej 2007-2013 dofinansowanie pochodziło przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Funduszu Spójności (FS), co znalazło odzwierciedlenie w podziale projektów i zadań na inwestycyjne i „miękkie”, ponieważ oba fundusze finansują głównie wydatki inwestycyjne. Łączna wartość projektów i zadań współfinansowanych środkami z EFRR wyniosła ponad 1,17 mld zł, podczas gdy z FS – 0,25 mld zł. Środki te stanowiły odpowiednio ok. 75,5% i 16,0% ogółu poniesionych wydatków.

Priorytety, obszary działania oraz system wdrażania funduszy UE w okresie programowania 2007-2013 określały Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia. Cele NSRO były realizowane za pomocą programów operacyjnych zarządzanych przez ministerstwo właściwe ds. rozwoju, regionalnych programów operacyjnych zarządzanych przez zarządy poszczególnych województw i projektów współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych. W perspektywie finansowej 2007-2013 dostępne były również inne środki bezzwrotne. Miasto korzystało np. ze środków Unii Europejskiej na realizację takich programów, jak Comenius czy Leonardo da Vinci. Wykorzystane zostały również środki Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.

TABL. 48. PRZEDSIĘWZIĘCIA ZREALIZOWANE PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2007-2013 W PODZIALE NA PROGRAMY OPERACYJNE I POZOSTAŁE INICJATYWY

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba projektów / zadań	Wartość całkowita w mln zł	Środki bezzwrotne			
			ogółem		środki z UE	
			kwota w mln zł	%	kwota w mln zł	%
Ogółem	207	1554,25	1038,71	66,8	1016,53	65,4
Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PORPW).....	22	736,41	451,38	61,3	442,86	60,1
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIŚ).....	2	346,74	238,90	68,9	238,90	68,9
Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego (RPOWŚ).....	28	299,12	189,13	63,2	188,86	63,1
Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL).....	83	116,90	113,17	96,8	106,98	91,5
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG).....	5	39,12	31,82	81,3	31,17	79,7
Pozostałe, w tym:	67	15,97	14,31	89,6	7,76	48,6
Leonardo.....	17	4,75	4,72	99,4	4,55	95,8
Comenius.....	35	1,96	1,96	100,0	1,96	100,0
Mechanizm finansowy EOG i środki szwajcarskie.....	5	6,04	4,82	79,8	-	-
Inne.....	10	3,22	2,81	87,3	1,25	38,8

Źródło: „Informacja nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013”, Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, Kielce lipiec 2016.

Najwięcej środków wydatkowano na przedsięwzięcia współfinansowane środkami Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (PORPW). Celem tego Programu było „przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju”. PORPW stanowił dodatkowy element wsparcia z funduszy strukturalnych, który wzmocnił działanie innych programów na obszarze pięciu następujących województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego oraz warmińsko-mazurskiego. Wydatki na projekty i zadania współfinansowane środkami z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej zrealizowano w kwocie 736,41 mln zł, co stanowiło 47,4% ogółu poniesionych wydatków. Dofinansowanie środkami bezzwrotnymi wyniosło 451,38 mln zł i stanowiło 61,3% poniesionych wydatków na te przedsięwzięcia. Dofinansowanie środkami z UE osiągnęło średnio 60,1%. Zrealizowane projekty i zadania dotyczyły głównie działań związanych z transportem publicznym, rozbudową infrastruktury drogowej, budową i rozbudową infrastruktury Kieleckiego Parku Technologicznego oraz Targów Kielce S.A.

Znaczne środki wydatkowano również na 2 przedsięwzięcia zrealizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, którymi były budowa ul. Ściegiennego oraz budowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów dla Miasta Kielce i powiatu kieleckiego w Promniku k/Kielc. Realizacja obu przedsięwzięć pochłonęła 346,74 mln zł (22,3% wartości całkowitej), a pozyskane środki bezzwrotne stanowiły 68,9% poniesionych wydatków i pochodziły w całości z funduszy UE.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego realizowanych było 28 projektów i zadań. Nakłady poniesione na ich realizację w kwocie 299,12 mln zł stanowiły 19,2% ogółu poniesionych wydatków. Zrealizowane projekty dotyczyły głównie budowy i rozbudowy infrastruktury drogowej oraz działań związanych z rewitalizacją i informatyzacją. Dofinansowanie środkami bezzwrotnymi wyniosło 189,13 mln zł i stanowiło 63,2% poniesionych wydatków na te przedsięwzięcia. Dofinansowanie środkami z UE osiągnęło średnio 63,1%.

W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zrealizowano 83 projekty i zadania. Nakłady poniesione na ich realizację w kwocie 116,90 mln zł stanowiły 7,5% ogółu poniesionych wydatków. Stopień dofinansowania środkami bezzwrotnymi był w przypadku wskazanych projektów najwyższy osiągając 96,8%. Dofinansowanie środkami z UE stanowiło średnio 91,5%.

W sumie nakłady na projekty zrealizowane w ramach wskazanych czterech programów operacyjnych stanowiły ponad 96% ogółu poniesionych wydatków.

W „Informacji nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013” przyjęto 10 kategorii i przypisano do nich poszczególne projekty, uwzględniając ich zakres merytoryczny. Zaznaczono, że znaczna część projektów i zadań to przedsięwzięcia, które mogłyby zostać przypisane do kilku kategorii.

TABL. 49. PRZEDSIĘWZIĘCIA ZREALIZOWANE PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2007-2013 W PODZIALE NA KATEGORIE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba projektów / zadań	Wartość całkowita w mln zł	Środki bezzwrotne			
			ogółem		środki z UE	
			kwota w mln zł	%	kwota w mln zł	%
Ogółem.....	207	1554,25	1038,71	66,8	1016,53	65,4
Infrastruktura drogowa i transportu publicznego	23	573,12	373,92	65,2	373,92	65,2
Aktywizacja gospodarcza i podnoszenie kwalifikacji zawodowych	43	287,30	224,70	78,2	214,99	74,8
Ochrona środowiska	9	270,38	177,38	65,6	173,76	64,3
Infrastruktura dla rozwoju funkcji targowo-kongresowych	1	184,48	72,86	39,5	72,86	39,5
Rewitalizacja	14	91,67	70,66	77,1	70,66	77,1
Turystyka	4	67,30	50,24	74,7	49,05	72,9
Szkolnictwo i edukacja	89	26,66	25,28	94,8	23,31	87,4
Informatyzacja	2	28,79	19,77	68,7	19,77	68,7
Innowacje	11	15,81	15,56	98,4	12,83	81,1
Wspieranie rozwiązywania problemów społecznych	11	8,74	8,34	95,5	5,39	61,7

Źródło: „Informacja nt. wykorzystania funduszy europejskich przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013”, Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, Kielce lipiec 2016.

Największą pozycję w całkowitych wydatkach poniesionych na realizację projektów i zadań w okresie programowania 2007-2013 stanowiły środki przeznaczone na budowę i rozbudowę infrastruktury drogowej i transportu publicznego. Przedsięwzięcia te współfinansowane były środkami z PO Infrastruktura i Środowisko, PO Rozwój Polski Wschodniej oraz RPO Województwa Świętokrzyskiego. W kategorii tej miasto Kielce zrealizowało swój największy projekt, tj. „Rozwój systemu komunikacji publicznej w Kieleckim Obszarze Metropolitalnym”. Warto zaznaczyć, że projekt ten jest również pierwszym w PO Rozwój Polski Wschodniej tzw. „projektem dużym” (tj. takim, którego wartość przekracza 50 mln €), który został zatwierdzony bezpośrednio przez Komisję Europejską. Projekt ten składał się z 13 zadań, które zdecydowanie usprawniły komunikację publiczną w mieście oraz zwiększyły bezpieczeństwo i komfort pasażerów. Środki wydatkowane na infrastrukturę drogową i transport publiczny pozwoliły na wybudowanie i przebudowanie ok. 28 km dróg różnych kategorii. Wybudowano i zmodernizowano ponad 10 km ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych. Zakupiono 40 autobusów komunikacji miejskiej. Infrastruktura transportu publicznego wzbogaciła się o 2 dworce autobusowe. Powstało ponad 4 km buspasów, wybudowano i przebudowano 7 pętli autobusowych oraz 154 zatoki i przystanki autobusowe, zakupiono i zamontowano 60 szt. stacjonarnych i mobilnych automatów do sprzedaży biletów oraz 60 szt. elektronicznych, informacyjnych tablic przystankowych. Wprowadzona została również Kielecka Karta Miejska oraz System Informacji Pasażerskiej. Wszystkie autobusy wyposażono w system monitoringu wizyjnego.

W perspektywie finansowej 2007-2013 znaczne środki wydatkowano i pozyskano na realizację 43 przedsięwzięć z obszaru aktywizacji gospodarczej i podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Środki te pochodziły głównie z PO Rozwój Polski Wschodniej oraz PO Kapitał Ludzki. Największym projektem zrealizowanym w ramach tej kategorii był projekt „Rozwój infrastruktury i obszarów B+R Kieleckiego Parku Technologicznego”. Projekt polegał na rozbudowie Kieleckiego Parku Technologicznego (KPT), który powstał dzięki środkom PO Rozwój Polski Wschodniej. Projekt polegał w szczególności na powiększeniu i modernizacji istniejącej zabudowy KPT wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz stworzeniu nowoczesnych, dobrze wyposażonych powierzchni i kompleksowych rozwiązań dla innowacyjnego biznesu, w tym stworzenie zaplecza B+R dla przedsiębiorstw, które chcą prowadzić działalność w Kielcach w ramach KPT. Rozbudowa infrastruktury KPT została uznana za jedną z najlepszych inwestycji w konkursie prowadzonym przez serwis Portalsamorzadowy.pl, który miał na celu wyłonienie najciekawszych realizacji przyczyniających się do rozwoju Polski Wschodniej.

Ważną kwestią w polityce finansowej UE jest wsparcie działań związanych z ochroną środowiska. Miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013 zrealizowały 9 przedsięwzięć z tego zakresu. Największym przedsięwzięciem realizowanym w tej kategorii była „Budowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów dla miasta Kielce i powiatu kieleckiego w Promniku k/Kielc”, którego beneficjentem było Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Kielcach. Projekt współfinansowany był ze środków Funduszu Spójności w ramach PO Infrastruktura i Środowisko. Projekt miał na celu systemowe i kompleksowe zagospodarowanie odbieranych odpadów komunalnych z Kielc i 17 gmin. W ramach działań związanych z ochroną środowiska dokonano również termomodernizacji 3 obiektów użyteczności publicznej, tj. budynku Kieleckiego Centrum Kultury, budynku Klubu Sportowego „Stella” oraz Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 15 przy ul. Krzemionkowej 1. W tematykę ochrony środowiska wpisują się również projekty zrealizowane przez Wodociągi Kieleckie Sp. z o.o., które nie zostały ujęte w opracowaniu, ponieważ spółka ta nie jest miejską jednostką organizacyjną. Niemniej jednak z uwagi na to, że miasto Kielce jest członkiem Międzygminnego Związku Wodociągów i Kanalizacji, który powołał Wodociągi Kieleckie, należy i te projekty wymienić. W perspektywie finansowej 2007-2013 Wodociągi Kieleckie Sp. z o.o. zrealizowały, zatem 3 projekty w ramach PO Infrastruktura i Środowisko ze środków FS i EFRR, z których największy to „Kompleksowa ochrona wód podziemnych aglomeracji kieleckiej”.

Rozwój funkcji targowo-kongresowych stanowi jeden z najistotniejszych aspektów strategii rozwoju Kielc. Środki dostępne w ramach PO Rozwój Polski Wschodniej pozwoliły Targom Kielce dzięki realizacji projektu „Modernizacja i rozbudowa Targów Kielce jako Międzynarodowego Ośrodka Wystawienniczo-Kongresowego” wzmocnić i utrwalić swoją pozycję na rynku, a także podnieść konkurencyjność. Zrealizowane przedsięwzięcie stanowiło największą inwestycję spośród wszystkich projektów zrealizowanych w Działaniu III.2 Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej, PO Rozwój Polski Wschodniej.

Znaczne środki w perspektywie finansowej 2007-2013 przeznaczone zostały na działania rewitalizacyjne, w obrębie których zrealizowano 14 przedsięwzięć w ramach 3 projektów współfinansowanych środkami z RPO Województwa Świętokrzyskiego. Rewitalizacji poddano obszar o powierzchni ponad 15 ha. Przebudowany został Rynek, Plac Św. Tekli, Plac NMP, Skwer Stefana Żeromskiego. Wybudowano i przebudowano ok. 5,5 km dróg. Zrewitalizowany obszar stał się terenem niezwykle atrakcyjnym przestrzennie, społecznie i gospodarczo. Dwa zaniedbane obiekty, o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej ok. 4 tys. m², zmodernizowano na cele kulturalne i turystyczne. W przebudowanym obiekcie powięziennym znalazły siedzibę dwie instytucje: Ośrodek Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej oraz Institute of Design Kielce. W przebudowanych pomieszczeniach znajdują się sale: wystawiennicze, ekspozycyjne, wykładowe, a także pracownie ceramiczne i naukowe oraz czytelnia. Na potrzeby Biura Wystaw Artystycznych przebudowano natomiast budynek przedszkola przy ul. Kapitulnej 2. W obiekcie tym mieszczą się: sale wystawiennicze, sala wystawowo-szkoleniowa, galeria i czytelnia.

W perspektywie finansowej 2007-2013 zrealizowane zostały 4 projekty związane z rozwojem turystyki w ramach trzech programów operacyjnych, tj. PO Innowacyjna Gospodarka, PO Rozwój Polski Wschodniej oraz RPO Województwa Świętokrzyskiego. Najważniejsze projekty realizowane zostały przez Geopark Kielce i dotyczyły budowy Centrum Geoedukacji w ramach Świętokrzyskiego Szlaku Archeologicznego oraz przebudowy Amfiteatru Kadzielnia. Wydatkowane środki pozwoliły m.in. na wybudowanie i zmodernizowanie obiektów turystycznych o powierzchni użytkowej wynoszącej ok. 7 tys. m². Projekt „Świętokrzyski Szlak Archeologiczny” obejmował m.in. budowę Centrum Geoedukacji w Kielcach, w tym Galerii Ziemi. Powstała dzięki temu instytucja nie tylko edukacyjna, ale i kreująca wizerunek miasta i regionu, jako jednego z najważniejszych obszarów geoturystycznych w Polsce. Bardzo ważnym przedsięwzięciem było również uczestnictwo miasta w realizacji szlaku rowerowego Green Velo, biegnącego przez wszystkie województwa Polski Wschodniej. Szlak ten liczy ponad 2 tys. km. W projekcie zmodernizowano już istniejące trasy rowerowe, zbudowano nowe, wykorzystano istniejące drogi o niewielkim natężeniu ruchu, utworzono sieci miejsc postojowych i odpowiednio oznakowano cały szlak. W Kielcach szlak obejmuje ponad 23 km tras rowerowych i ścieżek rowerowych. Powstały również 2 miejsca obsługi rowerzystów.

Szkolnictwo i edukacja to ważne sfery rozwoju społeczno-gospodarczego Kielc. W perspektywie finansowej 2007-2013 monitorowane podmioty zrealizowały 89 projektów i zadań z tego zakresu. Przedsięwzięcia realizowane były przede wszystkim w ramach PO Kapitał Ludzki oraz programów UE Leonardo da Vinci i Comenius. W przygotowaniu i realizacji projektów aktywnie uczestniczyli uczniowie kieleckich szkół. Największe nakłady zostały poniesione na realizację takich projektów i zadań jak: „Akademia Kariery”, „Indywidualizacja nauczania i wychowania klas I-III szkół podstawowych w Gminie Kielce”, „Każdy ma prawo do swego miejsca w społeczeństwie - nowe oddziały integracyjne w przedszkolach dla dzieci z Gminy Kielce”, „Uczeń z pasją”, „Szkoła zawodowych kompetencji”, „Przyszłość dla elektronika i energetyka”, „Wyższa poprzeczka w kształceniu lepszy start w przyszłość”.

Miasta odgrywają wiodącą rolę w budowie społeczeństwa informacyjnego. Aby społeczeństwo można uznać za informacyjne, potrzebna jest odpowiednia infrastruktura teleinformatyczna, zasoby informacyjne publicznie dostępne, a także ustawiczna edukacja społeczeństwa, tak aby wszyscy mogli w pełni wykorzystywać możliwości, jakie dają środki masowej komunikacji. W perspektywie finansowej 2007-2013 zrealizowane zostały w tym zakresie dwa projekty współfinansowane środkami RPO Województwa Świętokrzyskiego. Najistotniejszym projektem w tej kategorii był projekt „e-Świętokrzyskie – budowa sieci światłowodowych wraz z urządzeniami na terenie Miasta Kielce”. W ramach projektu zbudowano miejską sieć światłowodową dla jednostek organizacyjnych Gminy Kielce oraz innych jednostek sektora publicznego, zapewniającą bezpieczny Internet szerokopasmowy, a także umożliwiającą wykorzystanie nowoczesnych technologii informatycznych. Kielecka miejska sieć szerokopasmowa to pierwsza w Polsce sieć publiczna klasy operatorskiej. Sieć zapewnia ponad 150 instytucjom samorządowym i państwowym działającym na terenie Kielc łączność głosową i wideo oraz ultraszybki dostęp do Internetu. Ponadto w ramach projektu utworzono publiczne punkty dostępu do Internetu dla mieszkańców Kielc w formie 20 hot spotów.

Miasta odgrywają również kluczową rolę w obszarze wsparcia i rozwoju innowacyjności. W perspektywie finansowej 2007-2013 zrealizowano 11 projektów z zakresu innowacji, współfinansowanych głównie z PO Kapitał Ludzki. Projekty realizowane były przez Kielecki Park Technologiczny oraz Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.

W perspektywie finansowej 2007-2013 zrealizowano również 11 projektów, zaliczonych do kategorii przedsięwzięć wspierających rozwiązywanie problemów społecznych. Ważnymi przedsięwzięciami w tej kategorii były dwa projekty zrealizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, dotyczące przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu, tj. „Świat w moim domu” i „Okno na świat”. Uczestnikami projektów było ponad 300 gospodarstw domowych objętych systemem pomocy społecznej i zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji materialnej lub niepełnosprawności, nie posiadających dostępu do Internetu i komputera. Projekty obejmowały zapewnienie i pokrycie kosztów dostępu do szerokopasmowego Internetu w okresie realizacji projektów oraz 5 lat po ich zakończeniu, wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy z podstawowym oprogramowaniem (system operacyjny, pakiet biurowy i program filtrujący) oraz przeszkolenie jednej osoby z każdego gospodarstwa domowego w zakresie podstaw obsługi komputera i korzystania z Internetu.

Projekty i zadania zrealizowane w okresie programowania 2007-2013 dzięki dofinansowaniu ze środków z UE to nie tylko te, których beneficjentem było miasto Kielce. Jednakże miasto odegrało w tym obszarze kluczową rolę.

6.2 PERSPEKTYWA FINANSOWA 2014-2020³

Z budżetu polityki spójności UE w okresie programowania 2014-2020 Polsce przyznano 82,5 mld €, (alokacja dla województwa świętokrzyskiego wynosi 1363,2 mln €). Oznacza to, że w bieżącej perspektywie finansowej Polska będzie największym beneficjentem polityki spójności wśród krajów członkowskich Unii Europejskiej.

Bieżąca perspektywa 2014-2020 zakłada, że projekty podlegające wsparciu będą musiały odpowiadać dziedzinom najbardziej istotnym w kontekście rozwoju kraju ⁴. Zatem środki unijne będzie można pozyskać na:

- ✓ badania naukowe i ich komercjalizację;
- ✓ innowacje i powiązania pomiędzy sferą B+R a przedsiębiorstwami;
- ✓ rozwój przedsiębiorczości,
- ✓ kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe),
- ✓ transport przyjazny środowisku (kolej, komunikacja publiczna);
- ✓ cyfryzację kraju (e-usługi administracji, szerokopasmowy dostęp do Internetu);
- ✓ zieloną energię (odnawialne źródła energii, efektywność energetyczna);
- ✓ aktywizację zawodową i rozwój kapitału społecznego, włączenie społeczne.

W latach 2014-2020 realizowanych będzie 5 krajowych programów operacyjnych wdrażanych na szczeblu centralnym, tj. Infrastruktura i Środowisko, Inteligentny Rozwój, Wiedza Edukacja Rozwój, Polska Cyfrowa, Pomoc Techniczna oraz 1 ponadregionalny program dla województw Polski Wschodniej, a także 16 programów regionalnych. Nowe programy w dużej mierze stanowią kontynuację kierunków wsparcia z poprzedniej perspektywy finansowej.

Podobnie, jak w okresie programowania 2007-2013, w bieżącej perspektywie ze względu na brak możliwości uzyskania pełnych informacji dotyczących projektów, które realizowane są wyłącznie na terenie miasta, opracowanie tematu wykorzystania funduszy UE nie oddaje w pełni stanu rzeczywistego zjawiska. Dodatkowych trudności nastręcza uchwycenie skali zjawiska w okresie realizacji, ze względu na m.in. na procedury wdrażania funduszy UE i rejestrację odpowiednich danych. Może to powodować rozbieżności między informacjami pochodzącymi z różnych źródeł. Dostępne dane pozwalają wstępnie ocenić skalę korzyści, jakie odnosi Miasto i jego mieszkańcy dzięki realizacji określonych projektów i zadań, które możliwe są do sfinalizowania w głównej mierze dzięki dostępności bezzwrotnego dofinansowania ze środków UE.

Biorąc pod uwagę informacje na temat dotychczasowej aktywności w obszarze pozyskiwania i wykorzystania środków z funduszy UE, można domniemywać, że i w bieżącym okresie programowania miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne będą najbardziej znaczącym beneficjentem tych środków. Według stanu informacyjnego dostępnego w listopadzie 2016 r., łączna wartość projektów i zadań już zakończonych, w fazie realizacji i przewidzianych do realizacji przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2014-2020 wynosi obecnie ponad 675,62 mln zł. Środki bezzwrotne pozyskane na ich współfinansowanie stanowią ok 507,69 mln zł, w tym środki z funduszy UE to ok. 506,96 mln zł stanowiąc 75% wartości całkowitej projektów i zadań. Wkład własny niezbędny do ich realizacji wynosi ok. 143,51 mln zł, tj. ok. 21% wartości całkowitej projektów i zadań. Spośród wskazanych projektów zakończone zostały trzy przedsięwzięcia o wartości całkowitej 5,45 mln (środki z UE dofinansowały je prawie w 100%). Pozostałe projekty znajdują się w fazie realizacji (29 projektów, z tego 12 dwuletnich, 10 trzyletnich, 3 czteroletnie, 2 roczne, 1 pięcioletni, 1 sześcioletni, które rozpoczęto w latach 2014-2016) lub dopiero zostaną rozpoczęte w latach 2017-2018 (3 projekty, z tego 2 trzyletnie i 1 dwuletni).

³ Przy opracowaniu rozdziału korzystano przede wszystkim z informacji udostępnionych przez Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi Urzędu Miasta Kielce, a także z serwisu Mapadotacji.gov.pl. administrowanego przez Ministerstwo Rozwoju.

⁴ Więcej informacji w opracowaniu: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Strategia rozwoju kraju 2020*, Warszawa 2012.

TABL. 50. ŹRÓDŁA DOFINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ REALIZOWANYCH PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2014-2020

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba projektów / zadań	Wartość całkowita w mln zł	Środki bezzwrotne			
			ogółem		środki z UE	
			kwota w mln zł	%	kwota w mln zł	%
Ogółem	35	675,62	507,69	75,1	506,96	75,0
w tym projekty zakończone	3	5,45	5,45	100,0	5,44	99,9
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)	15	655,63	487,79	74,4	487,22	74,3
w tym projekty realizowane w okresie 2017-2020	3	166,69	121,51	72,9	121,51	72,9
Europejski Fundusz Społeczny (EFS).....	8	17,05	16,96	99,5	16,87	98,9
w tym projekty zakończone	1	5,32	5,32	100,0	5,32	100,0
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE) ^a	12	2,94	2,94	99,8	2,88	97,9
w tym projekty zakończone	2	0,14	0,14	99,6	0,13	94,4

a Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji pełni rolę Narodowej Agencji programu Erasmus+ na lata 2014-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, listopad 2016.

W perspektywie finansowej 2014-2020 dofinansowanie projektów podlegających realizacji pochodzi przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Łączna wartość projektów i zadań współfinansowanych środkami z EFRR wynosi ponad 655,63 mln zł, podczas gdy z EFS – 17,05 mln zł. Środki te stanowiły odpowiednio ok. 97,0% i 2,5% ogółu poniesionych wydatków. Stosunkowo niewielka kwota jest wydatkowana z udziałem środków Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE) pełniącej rolę Narodowej Agencji programu Erasmus +, tj. 2,94 mln zł (0,4%).

Najwięcej środków wydatkowanych jest na przedsięwzięcia współfinansowane środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia (POPW) będącego następcą PO Rozwój Polski Wschodniej. POPW 2014-2020 to dodatkowy instrument wsparcia finansowego pięciu województw Polski Wschodniej: lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, który będzie uzupełnieniem i wzmocnieniem działań prowadzonych w ramach regionalnych i krajowych programów europejskiej polityki spójności, z których finansowane będą zasadnicze przedsięwzięcia rozwojowe. Głównym celem Programu jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności makroregionu Polski Wschodniej⁵. Cel ten będzie realizowany poprzez koncentrację działań programu na:

- ✓ wsparciu w obszarze innowacyjności i B+R,
- ✓ wsparciu konkurencyjności przedsiębiorstw w szczególności w obszarze internacjonalizacji,
- ✓ wsparciu w zakresie poprawy efektywności układów transportowych miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych,
- ✓ wsparciu w zakresie zwiększenia spójności wewnętrznej makroregionu.

Wydatki na projekty i zadania współfinansowane środkami z Programu Operacyjnego Polska Wschodnia obejmują dotychczas kwotę 367,72 mln zł, co stanowi 54,4% ogółu przewidzianych wydatków. W ramach POPW realizowany jest 1 sześciolatekni projekt (rozpoczęty w 2014 r.) oraz 4 rozpoczęte w 2016 r. – z tego: 2 projekty trzyletne, 1 czterolatekni i 1 dwulatekni. Dotyczyły one głównie działań związanych z transportem publicznym i rozbudową infrastruktury drogowej w Kielcach. Dofinansowanie środkami bezzwrotnymi wynosi 278,86 mln zł i stanowi 75,8% wydatków ponoszonych na te przedsięwzięcia. Dofinansowanie środkami z UE osiągnęło średnio 75,7%.

⁵ Więcej informacji w opracowaniu: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 – aktualizacja*, Warszawa 2013.

TABL. 51. PRZEDSIĘWZIĘCIA REALIZOWANE PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2014-2020 W PODZIALE NA PROGRAMY OPERACYJNE I POZOSTAŁE INICJATYWY

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba projektów / zadań	Wartość całkowita w mln zł	Środki bezzwrotne			
			ogółem		środki z UE	
			kwota w mln zł	%	kwota w mln zł	%
Ogółem	35	675,62	507,69	75,1	506,96	75,0
w tym projekty zakończone	3	5,45	5,45	100,0	5,44	99,9
Program Operacyjny Polska Wschodnia (POPW)	5	367,72	278,86	75,8	278,29	75,7
Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego (RPOWŚ)	12	272,37	196,66	72,2	196,56	72,2
w tym projekty realizowane w okresie 2017-2020	3	166,69	121,51	72,9	121,51	72,9
z tego						
Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego (RPOWŚ) w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.....	5	178,30	128,25	71,9	128,25	71,9
w tym projekty realizowane w okresie 2017-2020	2	152,75	109,66	71,8	109,66	71,8
Pozostałe w ramach RPOWŚ	7	94,07	68,41	72,7	68,31	72,6
w tym projekty realizowane w okresie 2017-2020	1	13,94	11,85	85,0	11,85	85,0
Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego (RPOWŚ), Program Operacyjny Polska Cyfrowa (POPC)	1	22,00	18,70	85,0	18,70	85,0
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER)	9	12,47	12,41	99,6	12,36	99,1
w tym projekty zakończone	2	5,44	5,44	100,0	5,43	99,9
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIS)	-	-	-	-	-	-
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (POIR)	-	-	-	-	-	-
Program Operacyjny Pomoc Techniczna (POPT)	-	-	-	-	-	-
Pozostałe inicjatywy:						
Erasmus+	8	1,06	1,06	99,6	1,06	99,6
w tym projekty zakończone.....	1	0,01	0,01	100,0	0,01	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, listopad 2016.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego podjęto realizację 12 projektów i zadań. Nakłady przewidziane na ich realizację w kwocie 272,37 mln zł stanowią 40,3% ogółu wydatków, przy czym większość, bo 178,30 mln przewidziane jest na 5 projektów i zadań realizowanych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Trzy spośród przewidzianych projektów o łącznej wartości wydatków 166,69 mln zł, rozpoczną się w latach 2017-2018 r., a ostatni z nich zakończy się w 2020 r. Realizowane w ramach RPO WŚ, projekty dotyczą głównie poprawy efektywności energetycznej, rozbudowy infrastruktury edukacyjnej, budowy i modernizacji ścieżek rowerowych, rozbudowy infrastruktury drogowej. Dofinansowanie środkami bezzwrotnymi wynosi 196,66 mln zł i stanowi 72,2% wydatków na te przedsięwzięcia. Dofinansowanie środkami z UE osiąga średnio 72,2%.

Znaczne środki przewidziano na przedsięwzięcie realizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego i Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa. Warto nadmienić, że Program Polska Cyfrowa jest nowym programem krajowym (w stosunku do poprzedniej perspektywy finansowej 2007-2013).

W ramach Programu wspierane będą następujące inwestycje:

- ✓ poszerzanie dostępu do sieci szerokopasmowych,
- ✓ rozwój produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych,
- ✓ zwiększenie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych w usługach, np. e-administracja, e-integracja, e-kultura, e-zdrowie.

Wzmiankowany projekt przewidziany do realizacji przez Urząd Miasta nosi nazwę „W kierunku Smart City - Budowa otwartej platformy zintegrowanego zarządzania zrównoważonym rozwojem, bezpieczeństwem oraz usługami inteligentnego miasta z wykorzystaniem Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej”. Realizacja przedsięwzięcia ma pochłonąć 22,00 mln zł (3,3% wartości całkowitej), a pozyskane środki bezzwrotne (w całości z funduszy UE) stanowią 85,0% wydatków.

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER), będącego następcą Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki realizowanych jest 9 projektów i zadań. Nakłady przewidziane na ich realizację w kwocie 12,47 mln zł stanowią 1,8% ogółu wydatków inwestycyjnych. Stopień dofinansowania środkami bezzwrotnymi w przypadku wskazanych projektów wynosi 99,6%. Dofinansowanie środkami z UE stanowi średnio 99,1%. Spośród wskazanych projektów 2 o łącznej wartości 5,44 mln zł zostały zakończone w 2015 r.

Podjęto również realizację 8 projektów w ramach inicjatywy Erasmus+. W sumie nakłady na wskazane przedsięwzięcia wynoszą 1,06 mln zł, a stopień dofinansowania środkami bezzwrotnymi w przypadku tych projektów osiąga równie wysoki poziom jak w przypadku projektów realizowanych w ramach POWER – 99,6%. Dofinansowanie środkami z UE stanowi również średnio 99,6%. Większość realizowanych projektów poświęcona jest kształceniu i szkoleniom zawodowym. W 2015 r. jeden projekt o wartości 0,01 mln zł został zakończony.

Na podstawie udostępnionych danych podjęto próbę dokonania dalszych klasyfikacji. Dostępny materiał informacyjny pozwala dokonać podziału w zależności od beneficjenta, jak również kategorii merytorycznej projektów.

TABL. 52. PRZEDSIĘWZIĘCIA REALIZOWANE PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2014-2020 W PODZIALE NA JEDNOSTKI REALIZUJĄCE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba projektów / zadań	Wartość całkowita w mln zł	Środki bezzwrotne			
			ogółem		środki z UE	
			kwota w mln zł	%	kwota w mln zł	%
Ogółem.....	35	675,62	507,69	75,1	506,96	75,0
Zarząd Transportu Miejskiego, Miejski Zarząd Dróg	2	295,84	220,36	74,5	220,36	74,5
Miejski Zarząd Dróg.....	6	236,14	175,81	74,5	175,81	74,5
w tym projekty realizowane w okresie 2017-2020	2	152,75	109,66	71,8	109,66	71,8
Centrum Kształcenia Praktycznego w Kielcach.....	2	45,27	31,56	69,7	31,46	69,5
Wydział Inwestycji UM Kielce	2	30,20	20,11	66,6	20,11	66,6
Geopark Kielce.....	2	23,35	18,38	78,7	18,38	78,7
w tym projekty realizowane w okresie 2017-2020	1	13,94	11,85	85,0	11,85	85,0
Wydział Systemów Zarządzania i Usług Informatycznych UM Kielce.....	1	22,00	18,70	85,0	18,70	85,0
Miejski Urząd Pracy.....	6	16,00	15,95	99,7	15,95	99,7
w tym projekty zakończone	1	5,32	5,32	100,0	5,32	100,0
Kielecki Pak Technologiczny	2	3,94	3,94	100,0	3,36	85,4
Szkoły	12	2,88	2,87	99,8	2,82	97,9
w tym projekty zakończone	2	0,14	0,14	99,6	0,13	94,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, listopad 2016.

Najkosztowniejsze inwestycje w bieżącym okresie programowania realizują Zarząd Transportu Miejskiego i Miejski Zarząd dróg. W sumie na wskazanych beneficjentów przypada 8 projektów o łącznej wartości wydatków inwestycyjnych 531,99 mln zł. Stanowią one prawie 79% wartości inwestycji. Stopień dofinansowania przewidzianych inwestycji bezzwrotnymi środkami wynosi prawie $\frac{3}{4}$ i są to w całości środki z UE. Pozostałe podmioty, choć realizują również ważne dla społeczności Kielc zadania, nie angażują tak znaczących kwotowo środków.

TABL. 53. PRZEDSIĘWZIĘCIA REALIZOWANE PRZEZ MIASTO KIELCE I MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2014-2020 W PODZIALE NA KATEGORIE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba projektów / zadań	Wartość całkowita w mln zł	Środki bezzwrotne			
			ogółem		środki z UE	
			kwota w mln zł	%	kwota w mln zł	%
Ogółem	35	675,62	507,69	75,1	506,96	75,0
Infrastruktura drogowa i transportu publicznego	7	526,86	391,81	74,4	391,81	74,4
w tym projekty realizowane w okresie 2017-2020	2	152,75	109,66	71,8	109,66	71,8
Aktywizacja gospodarcza	3	48,22	34,54	71,6	33,96	70,4
Turystyka.....	2	23,35	18,38	78,7	18,38	78,7
w tym projekty realizowane w okresie 2017-2020	1	13,94	11,85	85,0	11,85	85,0
Informatyzacja	1	22,00	18,70	85,0	18,70	85,0
Rewitalizacja	1	19,99	13,00	65,0	13,00	65,0
Aktywizacja na rynku pracy osób młodych.....	7	16,29	16,24	99,7	16,24	99,7
w tym projekty zakończone.....	1	5,32	5,32	100,0	5,32	100,0
Efektywność energetyczna	2	15,34	11,48	74,8	11,48	74,8
Kształcenie i szkolenie zawodowe	10	3,42	3,39	98,9	3,23	94,4
w tym projekty zakończone.....	1	0,12	0,12	99,5	0,12	93,8
Edukacja szkolna.....	2	0,16	0,16	100,0	0,16	100,0
w tym projekty zakończone.....	1	0,01	0,01	100,0	0,01	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, listopad 2016.

Podobnie jak w okresie programowania 2007-2013, największą pozycję w całkowitych wydatkach przeznaczonych na realizację projektów i zadań w okresie programowania 2014-2020 (78,0%) stanowią środki przeznaczone na budowę i rozbudowę infrastruktury drogowej i transportu publicznego, z czego ponad połowę (56%) pochłonęły wydatki na projekty: „Rozwój komunikacji publicznej w Kielcach” i „Rozwój infrastruktury transportu publicznego w Kielcach”. Aktywnie w tym obszarze działa Zarząd Transportu Miejskiego i Miejski Zarząd Dróg.

Następna grupa to projekty związane z aktywizacją gospodarczą Kielc – związane z nimi wydatki inwestycyjne stanowią do tej pory ok. 7,1%. Większość wydatkowanych środków (92%) związana jest z realizacją przez Centrum Kształcenia Praktycznego w Kielcach przedsięwzięcia „Budowa Kieleckiego Centrum Kształcenia Praktycznego na rzecz wzrostu gospodarczego regionu świętokrzyskiego”. Pozostałe środki wydatkuje Kielecki Park Technologiczny na projekty: Platforma startowa "TechnoparkBiznesHub" oraz „Shake Up Start Ups”.

W bieżącym okresie programowania podjęte zostaną dwa projekty związane z turystyką. Stanowią one ok. 3,5% wydatków inwestycyjnych a beneficjentem jest Geopark Kielce realizujący projekty: „Rozbudowa infrastruktury edukacyjnej na terenach przyrodniczo cennych administrowanych przez Geopark Kielce” i „Rozbudowa ogrodu botanicznego - oczka wodne”.

W kategorii informatyzacja przewidziana jest realizacja projektu o wartości 22,00 mln zł – „W kierunku Smart City - Budowa otwartej platformy zintegrowanego zarządzania zrównoważonym rozwojem, bezpieczeństwem oraz usługami inteligentnego miasta z wykorzystaniem Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej”. Beneficjentem projektu jest miasto Kielce, a udział projektu w wydatkach ogółem stanowi 3,3%.

Kontynuowane będą przedsięwzięcia rewitalizacyjne w mieście. Dotąd 3,0% wydatków ogółem pochłania projekt adaptacji budynków zespołu powięziennego przy ul. Zamkowej w Kielcach pod potrzeby Teatru Lalki i Aktora "Kubuś".

W bieżącym okresie programowania realizacji podlega szereg projektów związanych z aktywizacją na rynku pracy osób młodych. W obszarze najaktywniej działa Miejski Urząd Pracy, a suma wydatków inwestycyjnych stanowi jak dotąd 2,4% wartości ogółem. Największe środki zostały pozyskane na dofinansowanie aktywizacji osób młodych pozostających bez pracy oraz osób bezrobotnych powyżej 29 roku życia.

Kontynuowane są prace związane ze zwiększeniem efektywności energetycznej. Jak dotąd pochłonęły one 2,3% ogółu wydatków, a realizacji podlegają 2 projekty: „Kompleksowa modernizacja energetyczna 4 obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Kielce, w ramach ZIT” oraz „Poprawa efektywności energetycznej Kielc poprzez modernizację oświetlenia ulicznego w gminie Kielce”.

W kategorii kształcenie i szkolenie zawodowe oraz edukacja szkolna realizacji podlega największa liczba projektów (12), ale ich koszt jest stosunkowo najniższy, gdyż zaangażowane środki stanowią 0,5% ogółu przewidzianych wydatków.

7. TAKSONOMICZNE MIERNIKI ROZWOJU

Jednym z celów, jaki przyświecał niniejszej publikacji była próba pokazania zróżnicowania przemian społeczno-gospodarczych Kielc na tle miast wojewódzkich Polski, wyróżnienia tych miast, które w badanym okresie w poszczególnych obszarach tematycznych cechowała przewaga rozwojowa bądź przeciwnie, – tych, które w stosunku do przodujących obszarów dzielił znaczący dystans. Dla jego realizacji przeprowadzono analizę wzorca rozwoju. Jest to jedna z metod porządkowania liniowego, która pozwala na uszeregowanie obiektów w kolejności od najlepszego do najgorszego, a kryterium uporządkowania jest poziom zjawiska złożonego¹. Inaczej mówiąc metoda ta umożliwia stworzenie syntetycznego wskaźnika rozwoju uzyskanego poprzez agregację zmiennych należących do zbioru cech diagnostycznych. W efekcie za pomocą jednej zagregowanej wielkości (zmiennej syntetycznej) można sklasyfikować analizowane jednostki (miasta) scharakteryzowane przez wiele cech.

Etapy budowy taksonomicznej miary rozwoju przedstawiają się następująco:

- przygotowanie wstępnego zbioru zmiennych charakteryzujących jednostki,
- utworzenie finalnego zbioru cech diagnostycznych,
- doprowadzenie zmiennych do wzajemnej porównywalności poprzez uwolnienie ich od miana przez normalizację,
- konstrukcja miernika.

Przygotowanie wstępnego zbioru zmiennych

Pierwszym etapem przeprowadzonej analizy był dobór cech. Warunkiem prawidłowego doboru wstępnej listy zmiennych, które posłużyły w dalszej kolejności do budowy wskaźników syntetycznych jest gruntowna znajomość obszaru badania. Ustalając listę kierowano się następującymi kryteriami²:

- istotność z punktu widzenia analizowanego zjawiska,
- jednoznaczność i precyzyjność zdefiniowania,
- wyczerpanie zakresu zjawiska,
- logika wzajemnych powiązań,
- zachowanie proporcjonalności reprezentacji poszczególnych obszarów tematycznych,
- dostępność, kompletność i porównywalność metodologiczna danych empirycznych w latach 2010-2015.

Dane empiryczne wykorzystywane w opracowaniu pozyskane zostały z informacji gromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny. Podstawowym źródłem informacji były dane udostępnione na stronie internetowej GUS poprzez system, jakim jest Bank Danych Lokalnych. Zmienne wykorzystane do analizy zostały sprowadzone do wskaźników, co pozwoliło na porównywanie miast różnej wielkości. Wszystkie wskaźniki zostały pogrupowane w ramach pięciu obszarów społeczno-gospodarczych: potencjał demograficzny, zasoby pracy, kondycja gospodarcza, infrastruktura techniczna oraz warunki życia.

Z tak dobranych cech utworzono wstępny zestaw zmiennych:

- **potencjał demograficzny**
 - mediana wieku,
 - współczynnik młodości demograficznej,
 - udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ludności ogółem,
 - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
 - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym,
 - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
 - małżeństwa na 1000 ludności,

¹ Dziechciarz J., *Ekonometria. Metody, przykłady, zadania*, AE Wrocław 2003, s.287.

² Młodak A., *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Difin 2006, s.36.

- zgony na 1000 ludności,
 - współczynnik urodzeń żywych,
 - współczynnik płodności,
 - współczynnik przyrostu naturalnego,
 - współczynnik reprodukcji brutto,
 - zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych,
 - saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności,
 - obrót migracji wewnętrznych na 1000 ludności,
 - wskaźnik dynamiki demograficznej,
 - wskaźnik małżeństw w odniesieniu do liczby rozwodów,
- **zasoby pracy**
- liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym,
 - liczba pracujących kobiet na 100 kobiet w wieku produkcyjnym,
 - liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych w badanej zbiorowości,
 - stopa bezrobocia rejestrowanego,
 - bezrobocie w wieku mobilnym – liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 25-44 lat – na 100 osób z tej grupy wiekowej,
 - udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych,
 - wskaźnik płynności rynku pracy,
 - wskaźnik mobilności bezrobotnych,
 - liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy zgłoszoną w ciągu roku,
 - przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto,
- **kondycja gospodarcza**
- liczba spółek z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców,
 - udział pracujących w przemyśle i budownictwie w ogólnej liczbie pracujących,
 - liczba miejsc noclegowych bazy noclegowej turystyki przypadająca na 100 km² powierzchni,
 - liczba miejsc noclegowych bazy noclegowej turystyki przypadająca na 1000 mieszkańców,
 - stopień wykorzystania miejsc noclegowych,
 - liczba turystów korzystających z noclegów w obiektach turystycznych na 1000 ludności,
 - liczba udzielonych noclegów w obiektach turystycznych na 1000 ludności,
 - jednostki zarejestrowane w rejestrze REGON ogółem na 1000 mieszkańców,
 - spółki handlowe na 1000 mieszkańców,
 - odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto,
 - wskaźnik rentowności sprzedaży,
 - wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności przedsiębiorstw,
 - wskaźnik rentowności obrotu netto,
 - wartość dochodów budżetów na 1 mieszkańca,
 - dochody z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób prawnych i fizycznych na 1 mieszkańca,
 - udział dochodów własnych budżetu miasta w ogólnej kwocie dochodów,
 - udział wydatków bieżących na wynagrodzenia w ogólnej kwocie wydatków miasta,
 - wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów miast na 1 mieszkańca,
 - relacja zadłużenia miasta do dochodów,
 - produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca,
 - nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca,
 - wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca,
- **infrastruktura techniczna**
- sieć rozdzielcza wodociągowa w km na 100 km²,
 - korzystający z instalacji wodociągowej w % ludności ogółem,
 - sieć rozdzielcza kanalizacyjna w km na 100 km²,
 - korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ludności ogółem,
 - sieć rozdzielcza gazowa w km na 100 km²,
 - korzystający z instalacji sieci gazowej w % ludności ogółem,

- sieć ciepła przesyłowa w km na 100 km²,
 - drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni w km na 100 km²,
 - odsetek dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej w drogach gminnych i powiatowych ogółem (w %),
- **warunki życia**
- mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności,
 - przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m²),
 - zasoby mieszkaniowe - udział mieszkań wyposażonych w wodociąg (w %),
 - zasoby mieszkaniowe - udział mieszkań wyposażonych w łazienkę (w %),
 - zasoby mieszkaniowe - udział mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie (w %),
 - zasoby mieszkaniowe - mieszkania na 1000 ludności,
 - zasoby mieszkaniowe - przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m²),
 - zasoby mieszkaniowe - przeciętna liczba osób na 1 izbę,
 - emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych - zanieczyszczenia gazowe (bez dwutlenku węgla) w t na 1 km² powierzchni,
 - emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych - zanieczyszczenia pyłowe w t na 1 km² powierzchni,
 - ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia,
 - ścieki przemysłowe i komunalne w dam³ (wymagające oczyszczenia) nieoczyszczane odprowadzone do wód lub do ziemi na 1 km²,
 - ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem,
 - odpady komunalne zmieszane zebrane w ciągu roku w kg na 1 mieszkańca,
 - zużycie energii elektrycznej o niskim napięciu w gospodarstwach domowych w kWh na 1 mieszkańca,
 - samochody osobowe na 1000 ludności,
 - tereny zieleni ogólnodostępnej (parki, zieleńce, tereny zielni osiedlowej) w m² na 1 mieszkańca,
 - przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1000 mieszkańców,
 - wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję,
 - wypadki drogowe na 100 tys. ludności,
 - ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności,
 - przychodnie na 10 tys. ludności,
 - porady lekarskie na 1 mieszkańca,
 - liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną,
 - liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności,
 - liczba lekarzy na 10 tys. ludności,
 - liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności,
 - odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach,
 - dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na 1 miejsce w placówkach wychowania przedszkolnego,
 - współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły podstawowe,
 - współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły gimnazjalne,
 - liczba szkół ponadgimnazjalnych (bez policealnych) dla dzieci i młodzieży na 10 tys. ludności w wieku 16-18 lat,
 - zdawalność egzaminów maturalnych w liceach ogólnokształcących,
 - zdawalność egzaminów maturalnych w szkołach ponadgimnazjalnych zawodowych,
 - studenci szkół wyższych na 1000 mieszkańców,
 - liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną,
 - liczba widowisk w stałych salach teatralnych na 10 tys. ludności,
 - liczba przedstawień/koncertów w stałych salach instytucji muzycznych (filharmonia, chór, orkiestra symfoniczna) na 10 tys. ludności,
 - wystawy w obiektach działalności wystawienniczej (polskie w kraju, zagraniczne i międzynarodowe w kraju) na 10 tys. ludności,
 - liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych,
 - zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców.

Utworzenie finalnego zbioru cech diagnostycznych

Spśród powyższych zmiennych dokonano wyboru tych, które charakteryzowała zdolność do przeprowadzenia dyskryminacji badanych miast, czyli takich, które spełniały następujące kryteria formalne:

- odznaczały się względnie wysoką zmiennością przestrzenną (wartość danego wskaźnika charakteryzującego badane miasta różniła się istotnie od siebie) oraz przestrzenno-czasową (analizowano zmienność wskaźnika we wszystkich latach w okresie 2010-2015).

Przyjęto arbitralnie, że zbyt słabymi właściwościami diagnostycznymi odznaczają się cechy quasi-stałe, czyli te, dla których klasyczny współczynnik zmienności jest mniejszy od wartości wynoszącej 10%. Współczynnik zmienności definiowany jest wzorem:

$$V_j = \frac{s_j}{\bar{x}_j},$$

gdzie:

s_j – odchylenie standardowe zmiennej X_j

\bar{x}_j – średnia arytmetyczna zmiennej X_j

Do zmiennych, które nie przekroczyły arbitralnego progu 10% i nie utworzyły finalnego zbioru cech diagnostycznych zakwalifikowano następujące cechy:

- **potencjał demograficzny:**
 - mediana wieku,
 - udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ludności ogółem,
 - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
 - małżeństwa na 1000 ludności,
 - współczynnik urodzeń żywych,
 - współczynnik płodności,
 - współczynnik reprodukcji brutto,
 - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
 - **kondycja gospodarcza**
 - odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto,
 - wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności przedsiębiorstw,
 - **infrastruktura techniczna**
 - korzystający z instalacji wodociągowej w % ludności ogółem,
 - korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ludności ogółem,
 - korzystający z instalacji sieci gazowej w % ludności ogółem,
 - **warunki życia**
 - zasoby mieszkaniowe – udział mieszkań wyposażonych w wodociąg (w %),
 - zasoby mieszkaniowe – udział mieszkań wyposażonych w łazienkę (w %),
 - zasoby mieszkaniowe – udział mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie (w %),
 - zasoby mieszkaniowe – mieszkania na 1000 ludności,
 - zasoby mieszkaniowe – przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m²),
 - zasoby mieszkaniowe – przeciętna liczba osób na 1 izbę,
 - ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia,
 - współczynnik skolaryzacji brutto – szkoły podstawowe,
 - współczynnik skolaryzacji brutto – szkoły gimnazjalne,
 - zdawalność egzaminów maturalnych w liceach ogólnokształcących,
 - zdawalność egzaminów maturalnych w szkołach ponadgimnazjalnych zawodowych.
- charakteryzowały się słabym skorelowaniem. Nieskorelowanie pozwala uniknąć problemu powielania informacji przez poszczególne cechy. Cechy silnie skorelowane tworzą tzw. skupienia cech będących nośnikiem podobnych informacji. Aby wyeliminować to zjawisko w procedurze selekcji zastosowano

metodę parametrycznej klasyfikacji i doboru cech Hellwiga. Punktem wyjścia tej metody jest macierz R współczynników korelacji między potencjalnymi zmiennymi diagnostycznymi. Kryterium klasyfikacji jest krytyczna wartość współczynnika korelacji r^* taka, że $0 < r^* < 1$. Wartość r^* dla prezentowanej analizy została ustalona arbitralnie na poziomie $r^* = 0,7$. Metoda Hellwiga pozwala na wyodrębnienie trzech klas cech: centralnych, izolowanych oraz satelitarnych. Skupienia cech zawierają jedną cechę centralną oraz pewną liczbę cech satelitarnych. Cecha centralna tj. taka, dla której suma bezwzględnych wartości współczynników korelacji z pozostałymi cechami jest największa. Cecha satelitarna to taka, której podobieństwo do cechy centralnej jest nie mniejsze niż r^* . Natomiast cechy nienależące do skupienia (podobieństwo do cechy centralnej jest mniejsze niż r^*) określane są mianem cech izolowanych. Cechy centralne i izolowane uznawane są za cechy diagnostyczne i to one tworzą finalny zbiór zmiennych.

Zastosowano następujący algorytm wyznaczania skupień i eliminacji cech satelitarnych:

- utworzono macierz R współczynników korelacji liniowej. Wartość współczynnika korelacji określona jest następującym wzorem:

$$r_{jl} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_j)(x_{il} - \bar{x}_l)}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_j)^2 \sum_{i=1}^n (x_{il} - \bar{x}_l)^2}} \quad r_{jl} \in [-1; 1],$$

gdzie:

r_{jl} – współczynnik korelacji liniowej Pearsona między zmiennymi X_j oraz X_l

x_{ij}, x_{il} – i-te wartości obserwacji X_j, X_l

\bar{x}_j, \bar{x}_l – średnie arytmetyczna X_j, X_l

n – liczba obserwacji

- w macierzy R wyróżniono współczynniki korelacji r_{jl} spełniające nierówność:

$$|r_{jl}| \geq r^*,$$

- następnie w macierzy R wyznaczono sumę elementów każdej kolumny (każdego wiersza):

$$R_k = \sum_{j=1}^k |r_{jl}|,$$

- wyszukano i wyróżniono kolumnę (wiersz) oznaczoną m, dla której:

$$R_m = \max\{R_k\},$$

cecha odpowiadająca wyróżnionej kolumnie (wierszowi) uznawana jest za pierwszą cechę centralną,

- następnie wyróżniono wiersze (kolumny), krzyżujące się z cechą centralną, dla których współczynnik korelacji spełniał nierówność $|r_{jl}| \geq r^*$. Te wiersze (kolumny) odpowiadają zmiennym satelitarnym,
- w kolejnym kroku wykreślono z macierzy R wyróżnione kolumny i wiersze (zarówno określające cechę centralną jak i satelitarne) otrzymując zredukowaną macierz korelacji,
- postępowanie opisane wyżej powtarzano otrzymując dalsze skupienia i kolejne zredukowane macierze korelacji oraz kontynuowano procedurę aż do momentu wyczerpania zbioru cech.

Specyfika metod porządkowania liniowego wymaga określenia charakteru wszystkich zmiennych opisujących badane zjawisko. Zmienne mogą mieć charakter stymulant (S), destymulant (D), nominant lub neutralny. Zmienna jest stymulantą, jeśli wzrost jej wartości świadczy o wzroście poziomu badanego zjawiska. Z kolei zmienna jest destymulantą, jeśli spadek jej wartości świadczy o wzroście poziomu badanego zjawiska. Zmienna jest nominantą, jeśli określona jej wartość świadczy o najwyższym poziomie badanego zjawiska. Wartości zarówno mniejsze, jak i większe świadczą o niższym poziomie badanego zjawiska. Zmienna jest neutralna, jeśli jej wartości nie świadczą o poziomie zjawiska złożonego. Ze względu na brak wpływu na poziom zjawiska złożonego są one niepożądane w zbiorze zmiennych opisujących zjawisko³.

W efekcie przeprowadzonej eliminacji cech statystycznych nieistotnych (współczynnik zmienności mniejszy niż 10%) oraz cech nadmiernie skorelowanych otrzymano finalny zbiór zmiennych diagnostycznych. Zbiór ten stanowił podstawę dalszej analizy, a finalnie posłużył do utworzenia rankingu miast wojewódzkich Polski. Przyjęto następujący zestaw 51 cech diagnostycznych:

- **centralne:**
 - **potencjał demograficzny:**
 - współczynnik młodości demograficznej (S),
 - **zasoby pracy:**
 - stopa bezrobocia rejestrowanego (D),
 - udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (D),
 - **kondycja gospodarcza:**
 - liczba turystów korzystających z noclegów w obiektach turystycznych na 1000 ludności (S),
 - dochody z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób prawnych i fizycznych na 1 mieszkańca (S),
 - **infrastruktura techniczna:**
 - sieć rozdzielcza gazowa w km na 100 km² (S),
 - **warunki życia:**
 - ścieki przemysłowe i komunalne w dam³ (wymagające oczyszczenia) nieoczyszczane odprowadzone do wód lub do ziemi na 1 km² (D),
 - liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności (S).
- **izolowane:**
 - **potencjał demograficzny**
 - zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (D),
 - saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności (S),
 - obrót migracji wewnętrznych na 1000 ludności (S),
 - wskaźnik małżeństw w odniesieniu do liczby rozwodów (S),
 - **zasoby pracy**
 - liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym (S),
 - liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych w badanej zbiorowości (D),
 - wskaźnik mobilności bezrobotnych (S),
 - liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy zgłoszoną w ciągu roku (D),
 - **kondycja gospodarcza**
 - udział pracujących w przemyśle i budownictwie w ogólnej liczbie pracujących (S),
 - wskaźnik rentowności sprzedaży (S),
 - wskaźnik rentowności obrotu netto (S),
 - udział dochodów własnych budżetu miasta w ogólnej kwocie dochodów (S),
 - udział wydatków bieżących na wynagrodzenia w ogólnej kwocie wydatków miasta (D),
 - wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów miast na 1 mieszkańca (S),
 - relacja zadłużenia miasta do dochodów (D),
 - produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (S),
 - **infrastruktura techniczna**
 - sieć rozdzielcza kanalizacyjna w km na 100 km² (S),
 - sieć ciepła przesyłowa w km na 100 km² (S),

³ Dziechciarz J., *Ekonometria. Metody, przykłady, zadania*, AE Wrocław 2003, s.288.

- drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni w km na 100 km² (S),
- odsetek dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej w drogach gminnych i powiatowych ogółem (w %) (S),
- **warunki życia**
 - mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności (S),
 - przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m²) (S),
 - emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych - zanieczyszczenia gazowe (bez dwutlenku węgla) w t na 1 km² powierzchni (D),
 - emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych - zanieczyszczenia pyłowe w t na 1 km² powierzchni (D),
 - odpady komunalne zmieszane zebrane w ciągu roku w kg na 1 mieszkańca (D),
 - zużycie energii elektrycznej o niskim napięciu w gospodarstwach domowych w kWh na 1 mieszkańca (S),
 - tereny zieleni ogólnodostępnej (parki zieleńce, tereny zielni osiedlowej) w m² na 1 mieszkańca (S),
 - przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1000 mieszkańców (D),
 - wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję (S),
 - wypadki drogowe na 100 tys. ludności (D),
 - ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności (D),
 - przychodnie na 10 tys. ludności (S),
 - porady lekarskie na 1 mieszkańca (D),
 - liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną (D),
 - odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (S),
 - dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na 1 miejsce w placówkach wychowania przedszkolnego (D),
 - liczba szkół ponadgimnazjalnych (bez policealnych) dla dzieci i młodzieży na 10 tys. ludności w wieku 16-18 lat (S),
 - studenci szkół wyższych na 1000 mieszkańców (S),
 - liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (D),
 - liczba widowisk w stałych salach teatralnych na 10 tys. ludności (S),
 - liczba przedstawień/koncertów w stałych salach instytucji muzycznych (filharmonia, chór, orkiestra symfoniczna) na 10 tys. ludności (S),
 - wystawy w obiektach działalności wystawienniczej (polskie w kraju, zagraniczne i międzynarodowe w kraju) na 10 tys. ludności (S),
 - liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych (D).

Doprowadzenie zmiennych do wzajemnej porównywalności

Zaprezentowany wyżej zbiór zmiennych diagnostycznych zawiera zmienne wyrażone w różnych jednostkach miary. Metoda taksonomicznego miernika rozwoju może być zastosowana tylko wtedy, gdy wszystkie zmienne są wyrażone w tych samych jednostkach miary o zbliżonych rzędach wielkości. Aby spełnić ten warunek zastosowano normalizację zmiennych. W tym celu dokonano standaryzacji (najczęstszy sposób normalizacji zmiennych) w oparciu o wzór:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}, i = 1, 2, \dots, n; j = 1, 2, \dots, m$$

gdzie:

z_{ij} – standaryzowana wartość zmiennej X_j dla i -tego obiektu,

\bar{x}_j – średnia arytmetyczna zmiennej X_j

s_j – odchylenie standardowe zmiennej X_j

W kolejnym kroku sprowadzono wszystkie destymulanty do stymulant poprzez pomnożenie ich wartości przez -1.

Konstrukcja miernika

W celu obliczenia mierników rozwoju wykorzystano wzorcową metodę konstrukcji zmiennych syntetycznych. Zakłada ona istnienie abstrakcyjnego obiektu tzw. wzorca rozwoju z_0 o najlepszych wartościach dla każdej zmiennej:

$$z_0 = [z_{01} \ z_{02} \ \dots \ z_{0j}]$$

gdzie:

$$z_{0j} = \begin{cases} \max_i z_{ij}, & \text{gdy zmienna } Z_j \text{ jest stymulantą} \\ \min_i z_{ij}, & \text{gdy zmienna } Z_j \text{ jest destymulantą} \end{cases}$$

Następnie badano podobieństwo obiektów do abstrakcyjnego najlepszego obiektu przez obliczenie odległości od obiektu wzorcowego z zastosowaniem metryki euklidesowej:

$$d_{i0} = \sqrt{\sum_{j=1}^m (z_{ij} - z_{0j})^2}, \quad i = 1, 2, \dots, n,$$

Im obiekt jest bardziej podobny do wzorca (mniej odległy od niego) tym wyższy jest poziom zjawiska dla tego obiektu. Ostatnim etapem analizy było wyznaczenie dla każdego obiektu miary syntetycznej zwanej miarą rozwoju, według następującego wzoru:

$$m_i = 1 - \frac{d_{i0}}{d_0}, \quad i = 1, 2, \dots, n,$$

gdzie:

$$d_0 = \bar{d}_0 + 2S(d_0)$$

przy czym:

$$\bar{d}_0 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n d_{i0}, \quad s(d_0) = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (d_{i0} - \bar{d}_0)^2},$$

Miara rozwoju przyjmuje z reguły wartości z przedziału $[0, 1]$. Wartości miary są tym wyższe, im dany obiekt jest mniej oddalony od wzorca. W wyjątkowych okolicznościach, gdy dany obiekt dość mocno odstaje rozwojowo od pozostałych wartości wykraczają poza zakres $[0, 1]$ ⁴.

Na podstawie finalnego zestawu zmiennych diagnostycznych (po przeprowadzeniu wszystkich wyżej opisanych etapów), dla wszystkich 18 miast wojewódzkich i dla każdego roku z okresu 2010-2015 obliczono pięć taksonomicznych mierników rozwoju odpowiadających wyznaczonym obszarom tematycznym. Wartości

⁴ Szkutnik W., Sączewska-Piotrowska A., Hadaś-Dyduch M., *Metody taksonomiczne w programie STATISTICA*, UE Katowice 2015, s. 44.

mierników syntetycznych odpowiadające badanym obszarom złożyły się na ogólny miernik syntetyczny, będący średnią arytmetyczną wartości wskaźników syntetycznych każdego obszaru.

W ostatnim etapie utworzono rankingi miast wojewódzkich oraz ranking ogólny. Miejsce w rankingu każdego z miast uwarunkowane było wysokością danego miernika syntetycznego – im wyższa jego wartość, tym wyższa pozycja w rankingu.

Dane z wartościami poszczególnych wskaźników oraz informacje o tworzących je zmiennych dla lat 2010-2015 zamieszczone zostały w aneksie w tablicach 29-39.

Wskaźnik syntetyczny

W ramach prowadzonej analizy miasta wojewódzkie podzielone zostały na 4 grupy o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego:

- I grupa – wysoki poziom (wartość wskaźnika syntetycznego wyższa niż średnia powiększona o jedno odchylenie standardowe),
- II grupa – średnio-wysoki poziom (wartość wskaźnika wyższa niż średnia i jednocześnie niższa od średniej plus 1 odchylenie standardowe),
- III grupa – średnio-niski poziom (wartość wskaźnika niższa niż średnia, ale wyższa od średniej pomniejszonej o 1 odchylenie standardowe),
- IV grupa – niski poziom (wartość wskaźnika niższa niż średnia minus 1 odchylenie standardowe).

TABL. 54. KLASYFIKACJA MIAST WEDŁUG SYNTETYCZNEGO WSKAŹNIKA POZIOMU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Grupa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010-2015
I	Kraków Warszawa Poznań Rzeszów	Warszawa Kraków Rzeszów	Warszawa Kraków	Warszawa Kraków Rzeszów	Warszawa Kraków Poznań	Kraków Warszawa Rzeszów	Warszawa Kraków Rzeszów
II	Zielona Góra Olsztyn Katowice Wrocław Gdańsk	Poznań Zielona Góra Wrocław Olsztyn Gdańsk	Wrocław Rzeszów Zielona Góra Poznań Gdańsk Olsztyn Katowice	Zielona Góra Poznań Olsztyn Wrocław Opole Gdańsk	Wrocław Rzeszów Zielona Góra Olsztyn Gdańsk	Poznań Wrocław Olsztyn Gdańsk Opole Lublin	Poznań Wrocław Olsztyn Zielona Góra Gdańsk
III	Opole Lublin Toruń Łódź Białystok Gorzów Wielkopolski Kielce	Katowice Opole Toruń Białystok Lublin Łódź Bydgoszcz	Białystok Toruń Lublin Bydgoszcz Opole Łódź	Toruń Białystok Lublin Łódź Bydgoszcz Gorzów Wielkopolski Katowice	Opole Toruń Białystok Lublin Katowice Bydgoszcz Gorzów Wielkopolski Łódź	Gorzów Wielkopolski Białystok Toruń Bydgoszcz Łódź	Opole Toruń Lublin Białystok Katowice Bydgoszcz Łódź
IV	Bydgoszcz Szczecin	Kielce Szczecin Gorzów Wielkopolski	Gorzów Wielkopolski Kielce Szczecin	Kielce Szczecin	Kielce Szczecin	Szczecin Katowice Kielce Zielona Góra	Gorzów Wielkopolski Kielce Szczecin

W 2015 r. w grupie I znalazły się Warszawa, Kraków i Rzeszów, a wskaźnik syntetyczny kształtował się pomiędzy 0,359 w Rzeszowie a 0,381 w Krakowie. Warszawa i Kraków osiągały wysokie wartości wszystkich wskaźników cząstkowych, w tym szczególnie korzystne w infrastrukturze technicznej i kondycji gospodarczej, jak również potencjale demograficznym. Rzeszów swoją wysoką pozycję zawdzięczał przede wszystkim bardzo dobrym wynikom w obszarach potencjał demograficzny oraz infrastruktura techniczna, a w mniejszym stopniu także warunkom życia. Gorzej niż średnio stolica województwa podkarpackiego wypadła natomiast w sferach zasoby pracy oraz kondycja gospodarcza.

Wszystkie trzy miasta należące do tej grupy znajdowały się wśród jednostek o wysokim poziomie rozwoju także 5 lat wcześniej, przy czym w Warszawie oraz Krakowie odnotowano spadki poziomu wskaźnika syntetycznego – po 0,038. W stolicy kraju zdecydował o tym głównie relatywnie słabszy niż 5 lat wcześniej wynik w obszarze kondycja gospodarcza – o 0,154, natomiast w Krakowie - zasoby pracy, w którym poziom wskaźnika cząstkowego był niższy niż w 2010 r. o 0,225. W Rzeszowie wartość wskaźnika syntetycznego

pozostała natomiast zbliżona do poziomu sprzed 5 lat. Względnie gorsze wyniki w obszarze zasoby pracy oraz warunki życia wyrównane zostały dzięki poprawie potencjału demograficznego.

W grupie II, charakteryzującej się średnio-wysokim poziomem rozwoju, znalazły się Poznań, Wrocław, Olsztyn, Gdańsk, Opole oraz Lublin. Wartości wskaźników syntetycznych wahały się tu od 0,271 w Lublinie do 0,332 w Poznaniu. Wspólną cechą dużych miast z tej grupy (Poznań, Wrocław, Gdańsk) był stosunkowo wysoki poziom wskaźników z obszarów zasoby pracy, kondycja gospodarcza oraz infrastruktura techniczna. W porównaniu z nimi Olsztyn, Opole i Lublin wypadły wyraźnie lepiej w sferze warunków życia, a ich stosunkowo wysoką pozycję determinowały ponadto wysoki poziom wskaźnika cząstkowego zasobów pracy (Olsztyn, Opole) lub infrastruktura techniczna (Lublin).

Poznań był jedynym miastem (poza Warszawą, Krakowem i Rzeszowem), które na przestrzeni omawianego okresu było zaklasyfikowane do I grupy o wysokim poziomie rozwoju (w 2010 i 2014 r.). W 2015 r. stolica województwa wielkopolskiego ponownie znalazła się jednak w grupie II. Był to efekt znacznego spadku wskaźnika syntetycznego, który na przestrzeni 5 lat wyniósł 0,028 i był w Poznaniu najwyższy spośród miast o średnio-wysokim poziomie rozwoju. Pomimo to stolica województwa wielkopolskiego w 2015 r. nadal zajmowała wysoką 4 lokatę w rankingu.

Największą poprawą w grupie II charakteryzowały się Wrocław, w którym wartość wskaźnika syntetycznego w stosunku do 2010 r. zwiększyła się o 0,042 oraz Lublin – o 0,037 i Opole – o 0,032. Wyższy wynik we Wrocławiu to skutek wyraźnej poprawy w zakresie potencjału demograficznego oraz zasobów pracy – odpowiednio o 0,143 i 0,104. W konsekwencji Wrocław awansował w rankingu o 3 pozycje. W Lublinie poprawa była relatywnie niewielka, jednak odnotowano ją we wszystkich obszarach. Odmiennie wyglądały zmiany w Opolu, w którym wzrost wskaźnika syntetycznego zdeterminowany został znacznie lepszą niż w 2010 r. infrastrukturą techniczną - wzrost o 0,249, podczas gdy w pozostałych obszarach odnotowano względne pogorszenie sytuacji. W rezultacie te dwa ostatnie miasta poprawiły swoje pozycje w rankingu o 2 lokaty i „awansowały” z III do II grupy.

W Olsztynie i Gdańsku wartość wskaźnika syntetycznego nie uległa większym zmianom. W przypadku stolicy województwa warmińsko-mazurskiego poprawa w zakresie demografii została zniwelowana przez relatywnie gorsze niż 5 lat wcześniej wyniki w pozostałych obszarach. Z kolei w Gdańsku wyraźnie lepsze wyniki w infrastrukturze technicznej kontrastowały ze słabszym niż w 2010 r. wskaźnikiem cząstkowym zasoby pracy.

W grupie III charakteryzującej się średnio-niskim poziomem rozwoju w 2015 r. znalazły się Gorzów Wielkopolski, Białystok, Toruń, Bydgoszcz i Łódź. Wartości wskaźników syntetycznych oscylowały w tej zbiorowości między 0,233 w Gorzowie a 0,187 w Łodzi. W miastach tych występował zwykle jeden wskaźnik cząstkowy charakteryzujący się wysokim poziomem. Gorzów Wielkopolski i Bydgoszcz wyróżniały się pozytywnie pod względem zasobów pracy, a Białystok i Toruń - infrastruktury technicznej. Jedynie w Łodzi charakteryzującej się najniższym poziomem wskaźnika syntetycznego w tej grupie nie było wybijającego się znacząco „na plus” obszaru. Wspólną cechą wszystkich tych 5 miast był niższy od przeciętnego poziom warunków życia.

Największą poprawą charakteryzowała się w tej grupie Bydgoszcz, w której wartość wskaźnika syntetycznego zwiększyła się w stosunku do 2010 r. o 0,058. Miasto to poprawiło pozycję w rankingu o 4 miejsca i z ostatniej IV grupy przesunęło się do III. Do tak wyraźnego awansu w Bydgoszczy przyczynił się przede wszystkim znacząco lepszy na tle innych miast potencjał demograficzny, jednak także w pozostałych analizowanych obszarach odnotowano wyższe wartości. Korzystniejszy rezultat odnotowano również w Gorzowie Wielkopolskim, w którym wskaźnik syntetyczny zwiększył się o 0,038, co skutkowało awansem z 15 na 10 lokatę. Wyższy wynik w Gorzowie to efekt znacznej poprawy w zakresie zasobów pracy oraz infrastruktury technicznej, podczas gdy w trzech pozostałych sferach wskaźniki były niższe niż w 2010 r. W Toruniu i w Białymstoku w latach 2010-2015 wystąpił niewielki wzrost wartości wskaźnika syntetycznego odpowiednio o: 0,011 i 0,017. Wyraźniejszy spadek wystąpił natomiast w Łodzi – o 0,031, która przesunęła się o 1 pozycję w dół rankingu. Wynikało to przede wszystkim ze względnego pogorszenia pozycji tego miasta w zakresie zasobów pracy.

Czwartą grupę miast charakteryzujących się najniższym poziomem rozwoju w 2015 r. tworzyły Szczecin, Katowice, Kielce i Zielona Góra. Wartości wskaźników syntetycznych wahały się tu od 0,151 w Zielonej Górze do 0,175 w Szczecinie. Miasta te charakteryzowały się niskimi poziomami większości wskaźników cząstkowych. Korzystnie wyglądały jedynie pojedyncze wartości np. poziom infrastruktury technicznej w Katowicach czy zasoby pracy w Zielonej Górze.

W grupie o niskim poziomie rozwoju wyróżniał się Szczecin, w którym pomimo niskiej wartości wskaźnika syntetycznego odnotowano jego znaczną poprawę – o 0,062. Był to najwyższy wzrost spośród

wszystkich 18 miast. W konsekwencji miasto to przesunęło się o 3 lokaty w górę rankingu. Ta pozytywna zmiana to przede wszystkim rezultat korzystniejszej niż 5 lat wcześniej sytuacji demograficznej. Lepiej kształtowały się w Szczecinie także zasoby pracy oraz kondycja gospodarcza. Odmienne prezentowała się sytuacja Katowic, które we wszystkich obszarach odnotowały silny relatywny regres. W rezultacie w stolicy województwa śląskiego odnotowano drugi najwyższy spadek wskaźnika syntetycznego - o 0,121, a miasto spadło w rankingu o 9 pozycji.

W Kielcach nie zaszły większe zmiany w wartości wskaźnika syntetycznego. Zdecydowane pogorszenie sfery warunków życia skompensowane zostało znaczącą poprawą w dziedzinie infrastruktury technicznej.

Wyjątkowy przypadek stanowi Zielona Góra, w której spadek wskaźnika syntetycznego był najgłębszy spośród wszystkich analizowanych miast. W latach 2010-2015 wyniósł on 0,161, a Zielona Góra spadła z grupy II do IV. Należy jednak zauważyć, że w związku z przyłączeniem do miasta gminy wiejskiej dane za rok 2015 nie są porównywalne z wynikami z lat poprzednich. Efektem znacznej zmiany granic Zielonej Góry było m.in. załamanie wskaźnika cząstkowego z obszaru infrastruktury technicznej.

Podsumowując, na podstawie wartości otrzymanych wskaźników syntetycznych można stwierdzić, że poziom rozwoju społeczno-gospodarczego 18 miast pełniących funkcję stolic województw cechował się niezbyt dużym zróżnicowaniem. Pozostawało ono przy tym stosunkowo stabilne i na przestrzeni 5 lat uległo jedynie niewielkiemu ograniczeniu. Rozstęp, liczony jako różnica między wskaźnikiem najwyższym a najniższym w 2010 r. wyniósł 0,306, natomiast w 2015 r. zmalał do 0,230. Wartość współczynnika zmienności w 2010 r. wyniosła 31,2%, podczas gdy 5 lat później ukształtowała się na poziomie 28,4%. Podobnie jak 5 lat wcześniej, w 2015 r., wartość wskaźnika syntetycznego w połowie analizowanych miast osiągała poziom wyższy od średniej.

Potencjał demograficzny

Wartość wskaźnika cząstkowego z obszaru potencjał demograficzny w 2015 r. wyniosła średnio 0,262. Przez cały analizowany okres zdecydowanie jego najwyższy poziom występował w Rzeszowie. W 2015 r. w stolicy województwa podkarpackiego wskaźnik dla tego obszaru osiągnął 0,637, a wszystkie tworzące go cechy kształtowały się bardzo korzystnie. Dobre wyniki w sferze demografii uzyskiwały także trzy duże miasta Warszawa, Kraków i Wrocław. Większość cech w tych miastach znajdowała się na wysokim poziomie a wyraźnie niższy niż w Rzeszowie łączny wynik w 2015 r. to efekt m. in. istotnie gorszego stosunku małżeństw do rozwodów (Warszawa i Wrocław) lub relatywnie niskiego obrotu migracyjnego (Kraków). Cechą wspólną wszystkich tych trzech miastach był także nienajwyższy wskaźnik młodości demograficznej.

W porównaniu z 2010 r. największą poprawę tego wskaźnika cząstkowego odnotowano w Szczecinie – o 0,255 oraz w Rzeszowie – o 0,188. W konsekwencji Szczecin poprawił swoją lokatę z 18 na 9, natomiast Rzeszów znacząco zwiększył swoją przewagę nad pozostałymi miastami. Na przeciwnym biegunie znalazły się Katowice, w których spadek wskaźnika cząstkowego wyniósł 0,090 oraz Poznań – 0,066. W Katowicach skutkowało to spadkiem na ostatnie miejsce w tym obszarze, natomiast Poznań obniżył swoją lokatę o 8 miejsc - z 6 na 14.

Szczecin tak znaczną poprawę zawdzięcza zdecydowanemu ograniczeniu zgonów niemowląt oraz lepszemu stosunkowi liczby zawieranych małżeństw do liczby rozwodów. W Rzeszowie natomiast względnej poprawie w zakresie umieralności niemowląt towarzyszył wzrost mobilności ludności (wyższy obrót migracji wewnętrznych).

Spadek Katowic na ostatnie miejsce w rankingu był przede wszystkim rezultatem znaczącego względnego pogorszenia wskaźnika zgonów niemowląt. Analogiczna sytuacja dotyczyła Poznania, w którym spadek również w znacznym stopniu zdeterminowany został przez niekorzystne zmiany cechy zgony niemowląt na 1000 ludności.

Kielce w obszarze potencjał demograficzny zanotowały lekki wzrost wskaźnika (o 0,022), co skutkowało awansem o 1 miejsce w rankingu (na 11). Ta niewielka poprawa to skutek przede wszystkim ograniczenia ujemnego salda migracji.

Zasoby pracy

Średnia wartość wskaźnika cząstkowego z obszaru zasoby pracy w 2015 r. wyniosła 0,301 i w porównaniu z 2010 r. zmalała o 0,029. Na przestrzeni 5 lat ograniczeniu uległo zróżnicowanie tego wskaźnika cząstkowego. Odchylenie standardowe zmalało z 0,170 do 0,155 a rozstęp z 0,642 do 0,517.

W 2015 r. najwyższy poziom wskaźnika zasoby pracy wystąpił w Gorzowie Wielkopolskim – 0,490. Miasto to uzyskiwało korzystne wyniki wszystkich cech z wyjątkiem liczby pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym. Dobre wyniki w obszarze zasoby pracy regularnie uzyskiwały także m. in. Wrocław i Poznań. Podobnie jak w Gorzowie większość cech w tych miastach prezentowała się korzystnie. Wynik Wrocławia zaniżała niska mobilność bezrobotnych, natomiast Poznania - dosyć wysoki wskaźnik zatrudnionych w warunkach zagrożenia.

Gorzów Wielkopolski i Wrocław to miasta charakteryzujące się nie tylko wysokim poziomem wskaźnika zasoby pracy. To także miasta, w których wystąpiła jego największa poprawa w latach 2010-2015. W Gorzowie Wielkopolskim wzrost wyniósł 0,119, a we Wrocławiu – 0,104. W konsekwencji obydwie miasta poprawiły swoje pozycje w rankingu o 9 miejsc. W Gorzowie Wielkopolskim tak znaczny wzrost stanowił rezultat relatywnie wyższych niż w 2010 r. poziomów wszystkich cech z wyjątkiem liczby nowozarejestrowanych bezrobotnych na 1 ofertę pracy. Z kolei we Wrocławiu to wyraźna poprawa tej ostatniej zmiennej zdeterminowała awans miasta w górze rankingu.

Znaczny spadek w obszarze zasoby pracy odnotowały m. in. Kraków i Katowice, w których spadek wskaźnika częściowego wyniósł odpowiednio: 0,225 i 0,164. W Krakowie skutkowało to spadkiem z 1 miejsca na 10, natomiast Katowice obniżyły swoją lokatę z 8 na 13. Niższe miejsca Katowic oraz Krakowa były spowodowane m. in. względnym pogorszeniem pozycji w stosunku do pozostałych miast pod względem mobilności bezrobotnych oraz udziału bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy. W Krakowie relatywnie pogorszyła się ponadto liczba nowozarejestrowanych bezrobotnych na 1 ofertę pracy.

W Kielcach wskaźnik w obszarze zasoby pracy nieco się obniżył (o 0,036). Pomimo to utrzymały one 16 lokatę w rankingu.

Kondycja gospodarcza

Średnia wartość wskaźnika częściowego z obszaru kondycja gospodarcza w 2015 r. wyniosła 0,180 i była mniejsza niż 5 lat wcześniej o 0,061. Zróżnicowanie pomiędzy miastami było stosunkowo niewielkie. W latach 2010-2015 odchylenie standardowe wskaźnika kondycja gospodarcza zmalało z 0,124 do 0,093, a rozstęp z 0,415 do 0,301.

W 2015 r. najwyższy wynik w tym obszarze wystąpił w Poznaniu – 0,342. Miasto to zajmowało pierwszą lub 2 pozycję przez cały analizowany okres. Wysokie wskaźniki kondycji gospodarczej uzyskiwały regularnie także takie miasta, jak: Gdańsk, Warszawa oraz Kraków. Poza stosunkowo dużą liczbą zmiennych na relatywnie wysokim poziomie, cechą wspólną tych miast był niezbyt wysoki poziom takich cech jak: udział pracujących w przemyśle i budownictwie, wydatki na inwestycje budżetu miasta na 1 mieszkańca, a także rentowność obrotu netto.

W porównaniu z 2010 r. największą poprawę tego wskaźnika częściowego odnotowano w Szczecinie – o 0,042 oraz w Bydgoszczy – o 0,031. Szczecin poprawił swoje miejsce w rankingu o 6 pozycji, natomiast Bydgoszcz – o 4. Lepszy niż w 2010 r. wynik w Szczecinie spowodowany został poprawą kilku wskaźników m.in. większych wydatków inwestycyjnych miasta czy wyższej rentowności sprzedaży, natomiast w Bydgoszczy relatywnie silnie zwiększyła się m. in. wartość produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca. Miasto zawdzięcza swoją poprawę także znacznemu ograniczeniu na tle innych udziału wydatków na wynagrodzenia oraz wyższemu udziałowi wydatków na inwestycje w budżecie miasta.

Znaczny spadek w obszarze kondycja gospodarcza odnotowały Katowice, w których wskaźnik częściowy obniżył się o 0,286, co przełożyło się na 17 miejsce – o 12 pozycji niższe w porównaniu z 2010 r. Wyraźne spadki wystąpiły także w miastach z czołówki rankingu – Poznaniu i Warszawie, jednak ich przewaga była na tyle duża, że pomimo mniej korzystnych niż średnio zmian kondycji gospodarczej na przestrzeni 5 lat, ich pozycja nie pogorszyła się znacząco. Znaczne pogorszenie wyniku Katowic to przede wszystkim efekt zdecydowanie mniejszej rentowności tamtejszych przedsiębiorstw. Wyraźnie gorsze niż 5 lat wcześniej wskaźniki rentowności miały także znaczący wpływ na spadek poziomu kondycji gospodarczej w Poznaniu i Warszawie. Wśród czynników obniżających wartość tego wskaźnika częściowego w tych dwóch miastach zwraca ponadto uwagę stosunkowo duże ograniczenie wydatków inwestycyjnych przez władze samorządowe.

W Kielcach w latach 2010-2015 wskaźnik w obszarze kondycja gospodarcza obniżył się o 0,049. Pomimo to stolica świętokrzyskiego przesunęła się z 11 na 10 miejsce w rankingu. Na tle pozostałych analizowanych miast odnotowano stosunkowo głęboki spadek rentowności sprzedaży oraz wysoki wzrost zadłużenia. Z drugiej strony wyraźnie wzrosła rentowność obrotu netto.

Infrastruktura techniczna

Średnia wartość wskaźnika cząstkowego z obszaru kondycja gospodarcza w 2015 r. wyniosła 0,407, tj. o 0,025 więcej niż 5 lat wcześniej. W latach 2010-2015 jego odchylenie standardowe utrzymywało się na stabilnym poziomie i na koniec tego okresu osiągnęło 0,210. Co prawda różnica między wartością maksymalną i minimalną znacznie się zwiększyła – z 0,658 do 0,869, jednak był to głównie efekt spadku wartości wskaźnika w Zielonej Górze po wspomnianym przyłączeniu do miasta znaczących terenów wiejskich.

W 2015 r. najwyższy poziom infrastruktury technicznej wystąpił w Krakowie – 0,683. Miasto to zajmowało pierwszą lokatę przez cały analizowany okres (oprócz 2014 r.). Kraków charakteryzował się przy tym wysokim poziomem wszystkich zmiennych z tego obszaru. Korzystne wskaźniki infrastruktury technicznej uzyskiwały regularnie także Białystok, Warszawa i Lublin.

W porównaniu z 2010 r. największą poprawę tego wskaźnika cząstkowego odnotowano w Opolu – o 0,249 oraz w Gorzowie Wielkopolskim – o 0,246. Zarówno Opole, jak i Gorzów znalazły się w ten sposób 5 lokat wyżej niż w 2010 r. W obydwu tych miastach względna poprawa widoczna była w przypadku większości cech z obszaru infrastruktury, w tym szczególnie wyraźna była ona w sferze infrastruktury drogowej. W Gorzowie Wielkopolskim uwagę zwraca także znaczny progres odnotowany w gęstości infrastruktury kanalizacyjnej.

Silny relatywny spadek w obszarze kondycja gospodarcza poza Zieloną Górą, odnotowały dwa miasta z czołówki rankingu – Kraków i Warszawa – odpowiednio o 0,058 i 0,046. Przewaga tych dwóch dużych miast uległa ograniczeniu, jednak w dalszym ciągu wszystkie zmienne z tego obszaru kształtowały się tu na wysokim poziomie w porównaniu z innymi analizowanymi miastami.

W Kielcach wskaźnik w obszarze infrastruktura techniczna wzrósł o 0,112, co skutkowało utrzymaniem 15 miejsca w rankingu. Na tle pozostałych analizowanych miast w Kielcach postęp najbardziej widoczny był w zakresie gęstości sieci ciepłej przesyłowej oraz rozdzielczej kanalizacyjnej.

Warunki życia

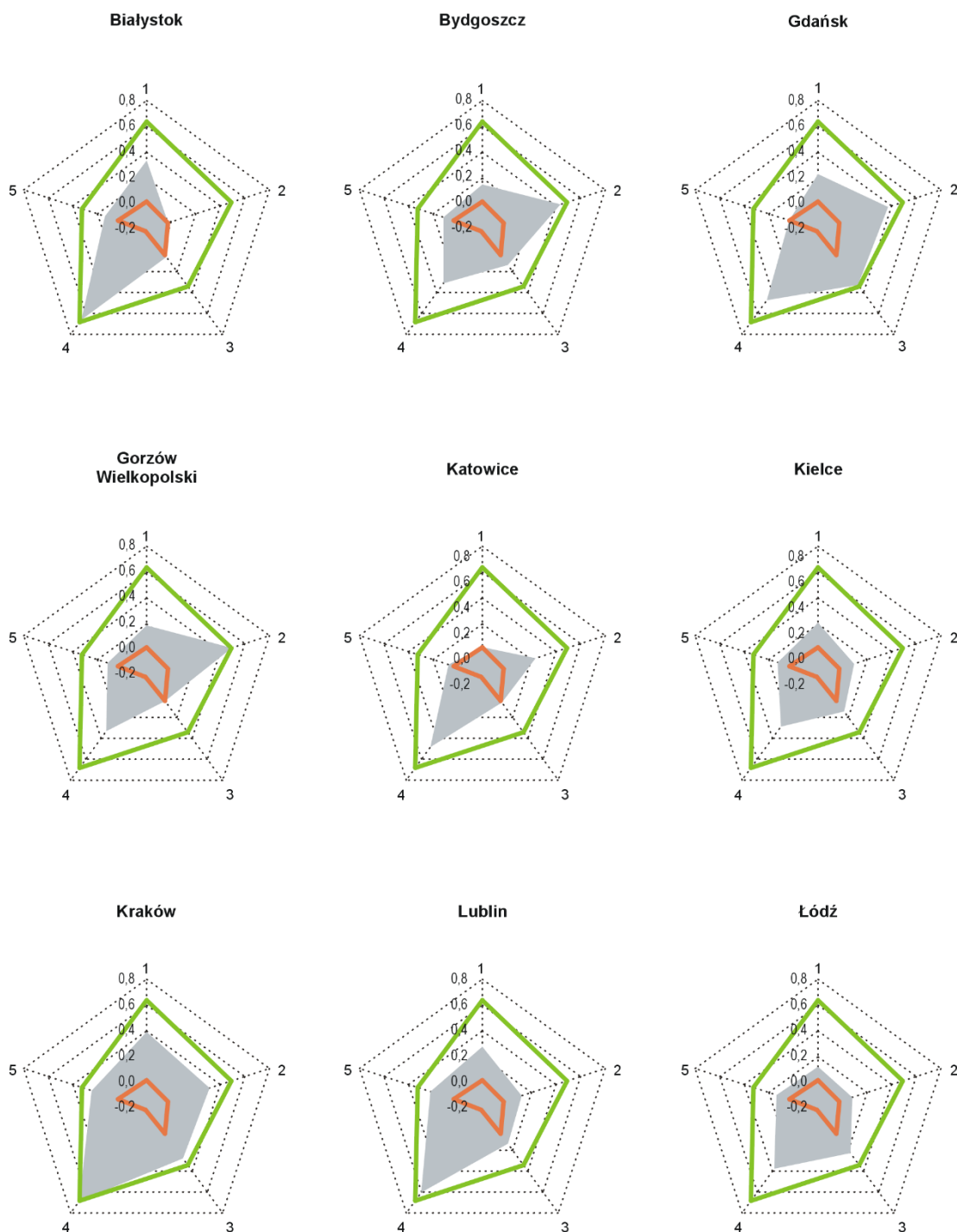
Średnia wartość wskaźnika cząstkowego z obszaru warunki życia w 2015 r. wyniosła 0,149 wobec 0,170 w 2010 r. Przez cały analizowany okres obszar ten charakteryzował się przy tym najmniejszym zróżnicowaniem ze wszystkich. W latach 2010-2015 uległo ono dodatkowemu zmniejszeniu. Odchylenie standardowe tego wskaźnika zmniejszyło się w tym okresie z 0,087 do 0,077, a wzrost pozostał na poziomie podobnym jak w 2010 r. (wzrost z 0,290 do 0,292).

W 2015 r. najwyższy poziom warunków życia wystąpił w Opolu, w którym wskaźnik cząstkowy wyniósł 0,326. Miasto to przez cały analizowany okres zajmowało pierwsze miejsce w tym obszarze. Zdecydowana większość zmiennych kształtowała się tu na stosunkowo wysokim poziomie. W 2015 r. gorsze wyniki Opole osiągało jedynie pod względem kilku cech takich, jak: liczba mieszkań oddanych do użytku, dostępność do kin, liczba przestępstw stwierdzonych oraz ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych. Na kolejnych 2 miejscach znalazły się Kraków i Olsztyn, jednak wynik w tych dwóch miastach był już wyraźnie niższy niż w Opolu wynosząc odpowiednio 0,245 i 0,235. W Krakowie poziom wskaźnika warunki życia zaniżyło kilka zmiennych. Można tu przede wszystkim wymienić małą średnią powierzchnię mieszkań oraz wysoką emisję zanieczyszczeń pyłowych. Olsztyn swoją wysoką pozycję zawdzięczał głównie taki czynnikom jak: czyste środowisko naturalne, niewielka przestępczość oraz korzystne wskaźniki w działalności kulturalnej. W stolicy warmińsko-mazurskiego gorzej wypadły natomiast np. liczba mieszkań oddanych do użytku czy odsetek dzieci objętych opieką żłobkową.

W porównaniu z 2010 r. największą poprawę tego wskaźnika cząstkowego odnotowano w Krakowie oraz w Bydgoszczy – po 0,052. Kraków poprawił swoje miejsce w rankingu o 6 pozycji, natomiast Bydgoszcz – o 3. Lepsza na tle pozostałych miast pozycja Krakowa to m. in. skutek znacznego ograniczenia emitowanych zanieczyszczeń gazowych. Bydgoszcz zanotowała natomiast istotny postęp pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych czy dzięki lepszej wykrywalności przestępstw.

Poza Zieloną Górą znaczny spadek w obszarze warunki życia odnotowały Kielce, w których wskaźnik cząstkowy obniżył się o 0,102, co skutkowało spadkiem o 6 pozycji. Wśród cech, które w znaczący sposób wpłynęły na gorszy niż w 2010 r. wynik stolicy świętokrzyskiego wymienić można przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania, liczbę porad lekarskich na 1 mieszkańca czy liczbę wystaw w obiektach działalności wystawienniczej (polskie w kraju, zagraniczne i międzynarodowe w kraju) na 10 tys. ludności.

Wykres 43. Miasta wojewódzkie według wartości wskaźników cząstkowych w badanych obszarach w 2015 r.

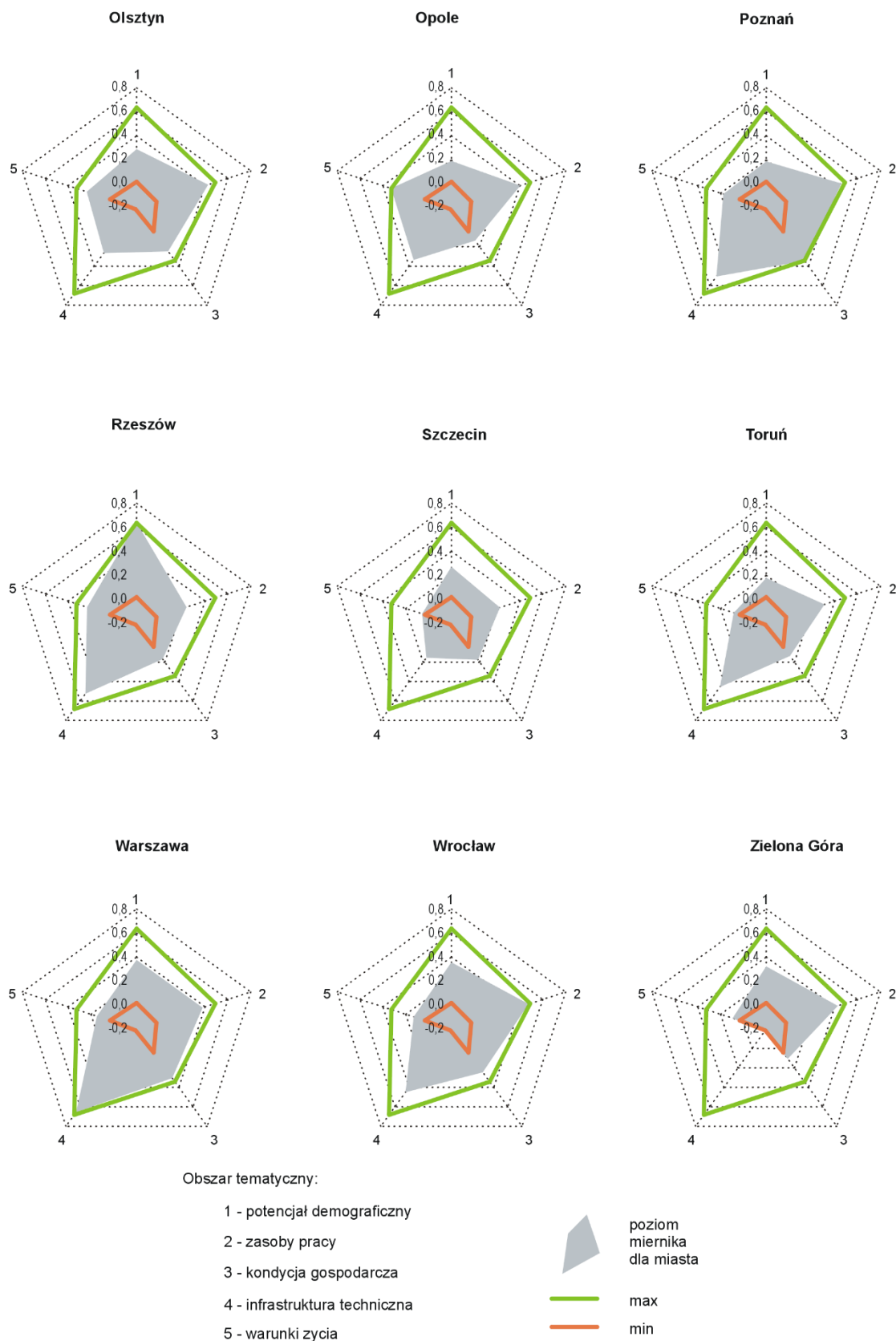

Obszar tematyczny:

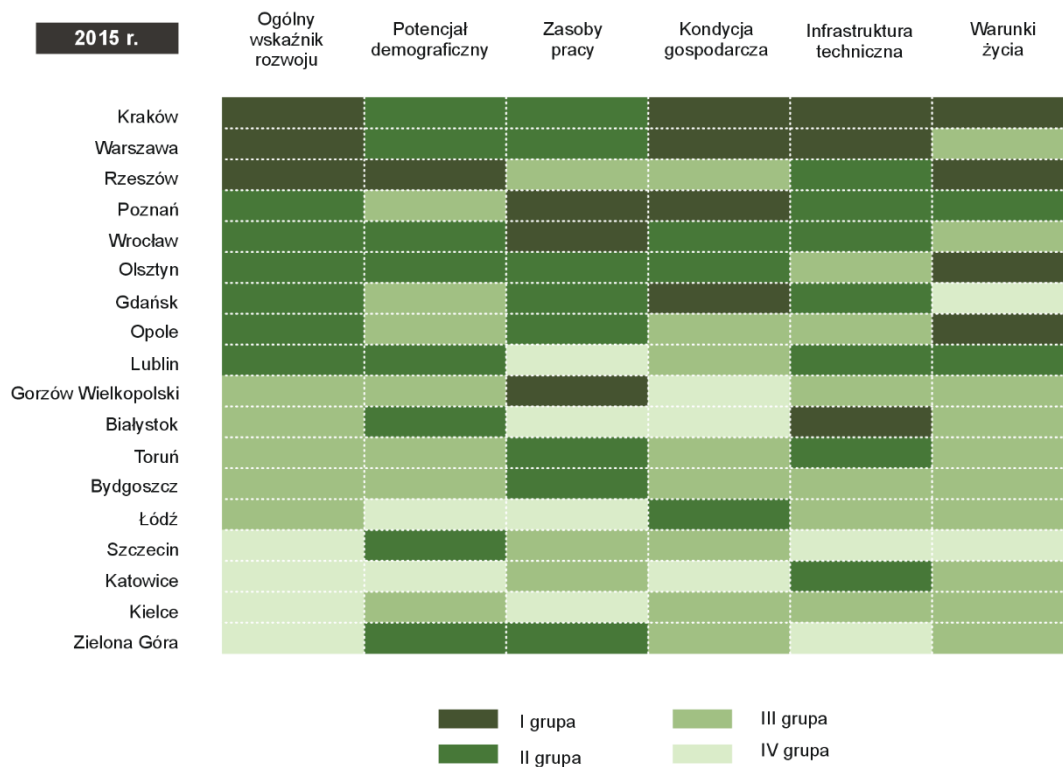
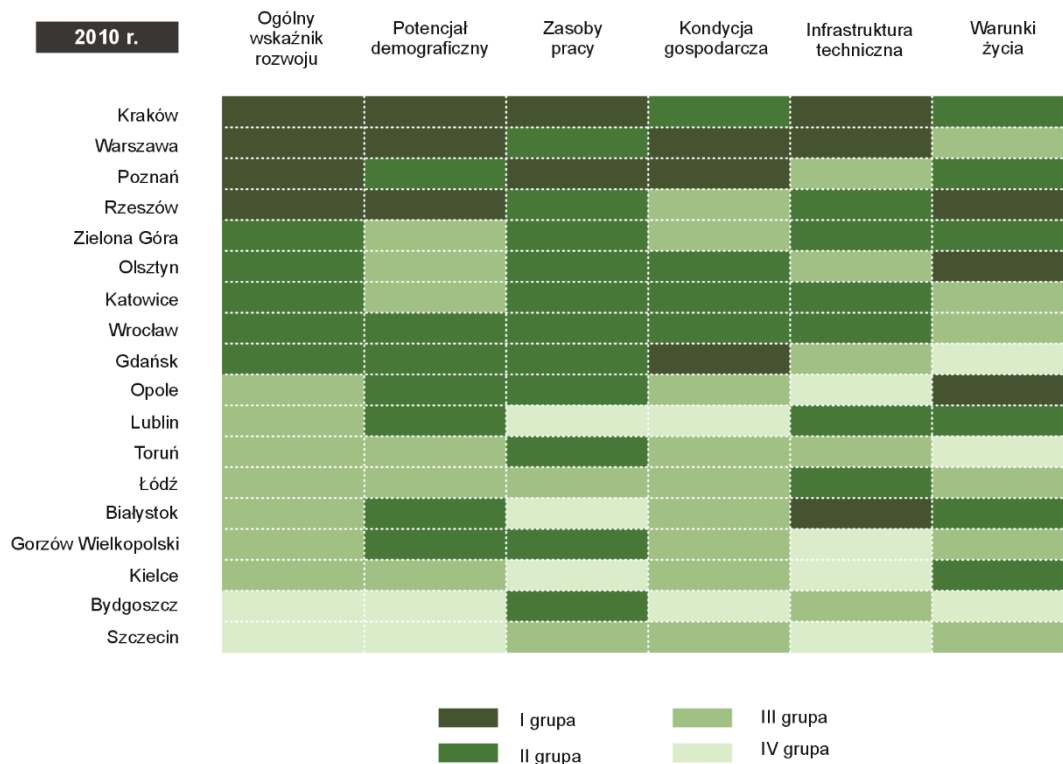
- 1 - potencjał demograficzny
- 2 - zasoby pracy
- 3 - kondycja gospodarcza
- 4 - infrastruktura techniczna
- 5 - warunki życia

Wykres 43. Miasta wojewódzkie według wartości wskaźników cząstkowych w badanych obszarach w 2015 r. (dok.)

Wykres 44. Miasta wojewódzkie według grup poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego

PODSUMOWANIE

Podstawowym celem niniejszej publikacji było przedstawienie przemian społeczno-gospodarczych, jakie miały miejsce w Kielcach w latach 2010-2015, poprzez analizę dostępnych danych statystycznych i pozastatystycznych w następujących obszarach: demografii, zasobów pracy, kondycji gospodarczej, infrastruktury technicznej, warunków życia oraz wykorzystania funduszy UE. W latach objętych analizą obraz Kielc ewoluował - sytuacja społeczno-gospodarcza miasta była zróżnicowana, a charakter odnotowanych zjawisk miał mieszaną wymowę. Istnieją obszary wymagające wzmocnienia mechanizmów rozwojowych, ale są i takie sfery, które pozwalają z optymizmem spojrzeć w przyszłość.

Biorąc pod uwagę, że najważniejszym kapitałem każdej jednostki terytorialnej jest kapitał ludzki, niepokojem napawa przede wszystkim sytuacja demograficzna miasta, a zwłaszcza prognoza w perspektywie 2050 r. W okresie 2010-2015 notowano sukcesywny spadek liczebności ludności miasta. Ubytek populacji był wynikiem ujemnego przyrostu rzeczywistego. Od czterech lat w mieście więcej osób umiera niż się rodzi. Miasto, podobnie zresztą jak i całe województwo świętokrzyskie, więcej osób opuszcza niż decyduje się na zamieszkanie w nim. Najbardziej negatywnym pod względem nasilenia odpływu migracyjnego był co prawda rok 2010, ale skala zjawiska obserwowana w kolejnych latach nie wskazuje na wygaszenie tego procesu. Co więcej, już na przestrzeni tak krótkiego okresu, w mieście odnotowano niekorzystne zmiany strukturalne. Ludność miasta starzeje się – w omawianym okresie w strukturze ludności notowano stały wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Z roku na rok pogłębia się obciążenie demograficzne. Pogorszeniu uległy wskaźniki we wszystkich możliwych konfiguracjach. Większość procesów ludnościowych obserwowanych w Kielcach nosi znamiona, tzw. drugiego przejścia demograficznego¹, które obserwowane jest w Europie już od połowy lat 60.XX w. Procesy te mają zasięg globalny, a charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i małżeństw, przesuwaniem w kierunku starszych roczników wieku średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów i związków nieformalnych. Optimizmem nie napawa również prognoza demograficzna. Przewidywany jest dalszy spadek liczby ludności miasta i pogłębiające się niekorzystne zmiany strukturalne. Nasilał się będzie proces starzenia populacji. Przewiduje się, że w kolejnych latach sukcesywnie będzie spadać liczba urodzeń i małżeństw, przesunięciu w kierunku starszych roczników wieku ulegnie średni wiek rodzenia i tworzenia związków, wzrośnie liczba rozwodów i związków nieformalnych. Ponadto na proces depopulacji Kielc silnie rzutować będzie zjawisko suburbanizacji.

Dane opisujące rynek pracy nie mają jednoznacznej wymowy. Kieleckie firmy są największym pracodawcą w Świętokrzyskim, a Kielce są jednostką terytorialną o największym potencjale gospodarczym w województwie. Świadczy o tym liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w mieście (ponad 1/4 wszystkich zarejestrowanych w województwie). W związku z powyższym, w mieście stosunkowo łatwiej jest podjąć pracę czy rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej. Nie bez znaczenia są tu: odpowiednio rozwinięta infrastruktura, łatwiejszy dostęp do kluczowych instytucji i urzędów oraz większe możliwości nawiązywania kontaktów biznesowych. Kielce skupiają ok. 1/5 pracujących i 1/3 zatrudnionych w województwie. Nie mniej jednak, na przestrzeni omawianego w publikacji czasookresu, w mieście obserwowano zmniejszanie się wskazanych subpopulacji, przy czym spadek liczebności osób zatrudnionych był zdecydowanie głębszy niż pracujących. Na spadek ten wpływ miała nie tylko kondycja potencjalnych pracodawców, ale i depopulacja miasta. Na przestrzeni omawianego okresu obserwowano wzrost udziału w rynku pracy sektora usługowego kosztem przemysłowo-budowlanego. Choć subpopulacja zaangażowana na rynku pracy podlegała zmniejszeniu to warunki płacowe oferowane w Kielcach były zdecydowanie lepsze niż przeciętnie w województwie, co więcej wynagrodzenia wzrastały corocznie. Poziom bezrobocia rejestrowanego w mieście na przestrzeni omawianego okresu podlegał wahaniom i choć od dwóch lat maleje, a stopa bezrobocia na tle województwa jest relatywnie niska, to analiza struktury bezrobocia rejestrowanego wskazuje na niedostateczną liczbę ofert pracy przede wszystkim dla osób młodych, rozpoczynających karierę zawodową a także coraz większe problemy osób legitymujących się wykształceniem wyższym.

¹ Procesy opisane m.in. w pracy: Kotowska I.E., Józwiak J., *Nowa demografia Europy*, Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych, Zeszyt 28/2012.

Dane charakteryzujące szeroko rozumianą kondycję gospodarczą Kielc mają w większości pozytywny charakter. Potencjał gospodarczy kształtują przede wszystkim firmy działające w mieście. Jak już wspomniano, ponad ¼ zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie działa w Kielcach. Choć liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON podlegała wahaniom w okresie objętym analizą to i tak na koniec 2015 r. osiągnęła ona najwyższy stan w historii, a liczba podmiotów przypadająca na 10 tys. mieszkańców przekraczała o blisko 66% wartość przeciętną w województwie. Większość firm działa w sektorze prywatnym. Ponad 69% stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a wśród prowadzących powoli rośnie udział podmiotów, których właścicielami są kobiety (obecnie ponad 1/3). Drugi co do wielkości udział należy do spółek handlowych – blisko 12%. Biorąc pod uwagę sekcje PKD – w Kielcach dominują firmy handlowe, następnie podmioty zajmujące się głównie działalnością profesjonalną, naukową i techniczną oraz firmy budowlane.

W analizowanym okresie kieleckie przedsiębiorstwa były w znacznie lepszej kondycji finansowej niż przeciętnie w województwie. Na przestrzeni lat 2010-2015 odnotowano silną poprawę wyniku finansowego netto wynikającą z dodatkowych przychodów z dywidend i udziałów w zyskach nielicznej zbiorowości przedsiębiorstw - były one na tyle wysokie, że przełożyły się na wynik ogółem. Odnotowano poprawę podstawowych wskaźników finansowych – wzrosła rentowność i płynność finansowa, a obniżył się poziom kosztów. W omawianym okresie zaobserwowano także znaczny wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, których siedzibę stanowiły Kielce. Wprawdzie wzrost ten nie był równomiernie rozłożony w czasie, ale biorąc pod uwagę nakłady w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano, że ich wartość była o blisko 50% większa w porównaniu z rokiem 2010.

Jako, że miasto Kielce realizuje określone prawem zadania, nie bez znaczenia jest również kondycja finansowa samego miasta. W omawianym okresie systematycznie rosły zarówno dochody budżetowe, jak i determinowane ich poziomem wydatki. W Kielcach podobnie, jak w większości miast utrzymywał się stały deficyt budżetowy. Brak równowagi budżetowej, jest dość typowy i powszechny, zwłaszcza w sytuacji, gdy miasta realizują wiele zadań współfinansowanych ze środków UE, do których konieczny jest wkład własny. Wkład ten często finansowany jest długiem. Nie mniej jednak poziom deficytu budżetowego w Kielcach na tle pozostałych miast na prawach powiatu w kraju pozostaje relatywnie wysoki (tylko w 2010 r. był niższy niż przeciętny).

Szeroko rozumiane warunki życia, na które składają się zarówno jego aspekty techniczne, jak i społeczne, mają kluczowe znaczenie dla atrakcyjności każdego regionu. Im wyższy jest poziom rozwoju infrastruktury technicznej, tym lepsze są warunki funkcjonowania i rozwoju gospodarki. Dostępność do urządzeń infrastruktury technicznej warunkuje zarówno atrakcyjność osadniczą (zachęca do osiedlania się na danym obszarze ze względu na oferowaną wyższą jakość życia), jak i produkcyjną oraz inwestycyjną. W tym kontekście, Kielce są niekwestionowanym liderem na tle województwa świętokrzyskiego, co więcej umacniają się na tej pozycji. Potwierdzają to dane dotyczące stopnia wyposażenia obszaru w urządzenia techniczne użytku publicznego zorganizowane w systemach sieciowych (wodociągi, kanalizację, sieć gazową i energetyczną, ciepłownictwo) oraz w drogi.

Równie ważne jak techniczne są aspekty społeczne życia w mieście. Na sferę społeczną składają się takie czynniki jak m.in.: dostęp do edukacji, placówek kulturalnych, ochrona zdrowia, poziom bezpieczeństwa publicznego, czy stan środowiska naturalnego. W aspekcie społecznym Kielce w pełni wykorzystują swój potencjał. Miasto oferuje możliwość kształcenia na wszystkich szczeblach szkolnictwa, dzięki czemu w pełni zaspokajają potrzeby w zakresie zdobywania i uzupełniania wykształcenia. System kształcenia w mieście zaspokaja nie tylko potrzeby edukacyjne mieszkańców Kielc, ale i innych jednostek administracyjnych.

Podobnie, jak w przypadku edukacji również w sferze kultury Kielce zaspokajają potrzeby nie tylko mieszkańców miasta, ale również w znaczącym stopniu mieszkańców regionu. W okresie objętym analizą zwiększyła się liczba muzeów i kin. Przybyło obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zwiększył się księgozbiór bibliotek, zbiory muzealne, organizowano więcej przedstawień, koncertów, a kina zwiększyły liczbę wyświetlanych seansów filmowych. Dzięki różnorodnej ofercie kieleckie instytucje kulturalne przyciągnęły większą liczbę widzów i zwiedzających. Więcej osób korzystało też z oferty domów i ośrodków kultury. Jedynie w przypadku galerii i bibliotek zanotowano mniejsze zainteresowanie przedstawioną ofertą.

W mieście poprawia się poziom bezpieczeństwa publicznego. Działania prewencyjne policji dały, szczególnie w ostatnich dwóch latach, bardzo dobre rezultaty, w efekcie czego znacząco zmniejszyła się liczba przestępstw przypadająca na 1000 mieszkańców.

Wyraźny postęp poczyniony został także w sferze ochrony zdrowia. Zwiększyła się liczba zakładów opieki zdrowotnej świadczących usługi na terenie Kielc. Rezultatem wzrostu liczby placówek był wyraźny spadek ich obciążenia.

Miasta, które odznaczają się dobrym stanem środowiska naturalnego są atrakcyjne zarówno dla mieszkańców, jak i dla działalności inwestycyjnej. Środowisko naturalne jest dość specyficznym zasobem będącym w dyspozycji ludności i zabezpieczającym jej podstawowe potrzeby życiowe. Zaliczamy tu: środowisko przyrodnicze, czystość powietrza i wód powierzchniowych, zasoby wód podziemnych, ochronę zasobów przyrody. Kielce i w tej sferze wykorzystują swój potencjał. Na terenie miasta występuje wiele obszarów cennych przyrodniczo (obszary chronionego krajobrazu, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe). W okresie objętym analizą odnotowano poprawę w zakresie ochrony czystości powietrza, zmniejszyła się także liczba nielegalnych wysypisk śmieci.

Warto również wspomnieć o szansie, którą dla miasta stanowią fundusze z Unii Europejskiej. Dane za lata 2009-2013 oraz wstępne wyniki dla okresu programowania 2014-2020 świadczą o tym, że Kielce w pełni ją wykorzystują. W ciągu ostatnich lat, dzięki dofinansowaniu środkami unijnymi wielu inwestycji w placówki kultury, pomoc społeczną, infrastrukturę techniczną i sportową miasto stało się przyjazne dla swoich mieszkańców, przedsiębiorców oraz turystów.

Pomimo dynamicznego rozwoju Kielc, w latach objętych analizą, widocznego w wielu obszarach życia, przed miastem w dalszym ciągu stoi wiele wyzwań. Świadczy o tym wartość syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczno-gospodarczego, który pozostaje na stosunkowo niskim poziomie w porównaniu do innych miast wojewódzkich. W 2015 r. we wszystkich badanych obszarach uzyskane wyniki lokowały stolicę województwa świętokrzyskiego w dolnej połowie rankingu. Również w latach poprzednich Kielce zajmowały jedno z ostatnich miejsc wśród miast pełniących funkcje stolic województw. Stosunkowo wysoka lokata utrzymywała się jedynie w obszarze warunki życia (do 2014 r.).

TABL. 1. LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I WIEKU. Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w osobach					
OGÓŁEM						
OGÓŁEM	202450	201815	200938	199870	198857	198046
0-2 lata.....	6272	6049	5849	5596	5489	5344
3-6	6848	7255	7662	7807	7789	7609
7-12	9536	9486	9421	9482	9623	10032
13-15	5249	5017	4811	4710	4682	4671
16-18	6393	5963	5664	5367	5139	4832
19-24	16933	16098	15207	14129	12926	11809
25-29	17529	17163	16442	15690	14986	14532
30-34	17168	17208	17303	17473	17489	17436
35-39	14457	15076	15413	15965	16323	16488
40-44	11664	11858	12428	12773	13261	13920
45-49	12309	11787	11362	11149	11039	11179
50-54	15836	14973	14109	13151	12474	11822
55-59	17327	17100	16823	16447	15891	15066
60-64	15008	15521	15766	15967	16050	16163
65-69	8420	9344	10570	11759	12792	13762
70-74	8217	7985	7589	7420	7433	7556
75-79	6576	6696	6878	6947	7047	7062
80-84	4143	4416	4604	4781	4960	5022
85 lat i więcej	2565	2820	3037	3257	3464	3741
z tego KOBIECY						
RAZEM.....	106764	106533	106300	105831	105388	105042
0-2 lata.....	3134	3013	2858	2751	2681	2631
3-6	3305	3535	3817	3889	3872	3738
7-12	4573	4545	4495	4522	4624	4868
13-15	2604	2501	2368	2305	2263	2242
16-18	3168	2954	2839	2726	2623	2397
19-24	8326	7946	7571	6991	6361	5852
25-29	8708	8509	8148	7784	7468	7314
30-34	8464	8489	8582	8714	8797	8741
35-39	7206	7525	7703	7934	8080	8146
40-44	5966	6053	6305	6479	6690	6977
45-49	6526	6202	5938	5817	5709	5784
50-54	8626	8112	7617	7058	6690	6331
55-59	9578	9446	9306	9119	8763	8347
60-64	8377	8720	8937	9025	9090	9115
65-69	4747	5271	5936	6689	7330	7929
70-74	4999	4854	4623	4437	4402	4424
75-79	3951	4055	4221	4314	4422	4460
80-84	2655	2792	2880	2993	3103	3156
85 lat i więcej	1851	2011	2156	2284	2420	2590

TABL. 2. LUDNOŚĆ – WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU. Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w osobach					
OGÓŁEM	202450	201815	200938	199870	198857	198046
W wieku przedprodukcyjnym	32077	31636	31410	31168	30890	30773
Mężczyźni.....	16380	16177	16009	15843	15794	15770
Kobiety	15697	15459	15401	15325	15096	15003
W wieku produkcyjnym ^a						
(18- 59/64 lata).....	132075	130198	127913	125513	123181	121015
w tym w wieku 18-44 lata.....	79972	79537	78790	77824	76817	75900
Mężczyźni (w wieku 18-64 lata)	67588	66827	65767	64749	63656	62650
w tym w wieku 18-44 lata.....	40215	39926	39505	39054	38454	37997
Kobiety (w wieku 18-59 lat).....	64487	63371	62146	60764	59525	58365
w tym w wieku 18-44 lata.....	39757	39611	39285	38770	38363	37903
W wieku poprodukcyjnym.....	38298	39981	41615	43189	44786	46258
Mężczyźni.....	11718	12278	12862	13447	14019	14584
Kobiety	26580	27703	28753	29742	30767	31674
Ludność w wieku nieprodukcyjnym						
na 100 osób						
w wieku produkcyjnym	53	55	57	59	61	64
Mężczyźni.....	42	43	44	45	47	48
Kobiety	66	68	71	74	77	80
Ludność w wieku poprodukcyjnym						
na 100 osób						
w wieku przedprodukcyjnym	119	126	132	139	145	150
Mężczyźni.....	72	76	80	85	89	92
Kobiety	169	179	187	194	204	211
Ludność w wieku poprodukcyjnym						
na 100 osób						
w wieku produkcyjnym	29	31	33	34	36	38
Mężczyźni.....	17	18	20	21	22	23
Kobiety	41	44	46	49	52	54

a W wieku zdolności do pracy: mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat.

TABL. 3. RUCH NATURALNY I WĘDRÓWKOWY LUDNOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w liczbach bezwzględnych						
Ruch naturalny						
Małżeństwa zawarte	1235	1037	1008	863	863	859
Rozwody	355	313	476	294	436	355
Urodzenia żywe	1954	1848	1835	1684	1693	1707
z tego małżeńskie	1619	1534	1480	1329	1350	1355
Zgony	1863	1784	1913	1949	1916	2043
w tym niemowląt ^a	7	10	3	10	3	5
w osobach						
Migracje wewnętrzne na pobyt stały						
Napływ	1362	1475	1325	1354	1350	1371
Odływ	2433	2181	1999	2139	1870	1964
Saldo	-1071	-706	-674	-785	-520	-593
Migracje zagraniczne na pobyt stały ^b						
Imigracja	63	86	73	54	74	74
Emigracja	114	79	86	144	133	133
Saldo	-51	7	-13	-90	-59	-59
Przyrost naturalny	91	64	-78	-265	-223	-336
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały	-1122	-699	-687	-875	-579	-652
Przyrost rzeczywisty	-1031	-635	-765	-1140	-802	-988
na 1000 LUDNOŚCI						
Ruch naturalny						
Małżeństwa zawarte	6,08	5,13	5,01	4,31	4,33	4,33
Rozwody	1,75	1,55	2,36	1,47	2,19	1,79
Urodzenia żywe	9,62	9,14	9,11	8,41	8,49	8,60
z tego małżeńskie	7,97	7,59	7,35	6,64	6,77	6,83
Zgony	9,17	8,82	9,50	9,73	9,61	10,29
w tym niemowląt ^a	3,58	5,41	1,63	5,94	1,77	2,93
Migracje wewnętrzne na pobyt stały						
Napływ	6,71	7,30	6,58	6,76	6,77	6,91
Odływ	11,98	10,79	9,93	10,68	9,37	9,90
Saldo	-5,27	-3,49	-3,35	-3,92	-2,61	-2,99
Migracje zagraniczne na pobyt stały ^b						
Imigracja	0,31	0,43	0,36	0,27	0,37	0,37
Emigracja	0,56	0,39	0,43	0,72	0,67	0,67
Saldo	-0,25	0,03	-0,06	-0,45	-0,30	-0,30
Przyrost naturalny	0,45	0,32	-0,39	-1,32	-1,12	-1,69
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały	-5,52	-3,46	-3,41	-4,37	-2,90	-3,29
Przyrost rzeczywisty	-5,08	-3,14	-3,80	-5,69	-4,02	-4,98

a W przypadku zgonów niemowląt przyjęto odniesienie do 1000 urodzeń żywych. b W 2015 r. dane z 2014 r.

TABL. 4. PROGNOZA – LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I WIEKU. Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
	w osobach						
OGÓŁEM							
OGÓŁEM.....	190320	182729	174327	165283	155982	146776	137871
0-2 lata.....	4507	4016	3504	3262	3223	3145	2900
3-6.....	6171	5752	5056	4486	4266	4219	4035
7-12.....	10904	8961	8201	7222	6406	6060	5939
13-15.....	4763	5186	4198	3903	3399	3016	2864
16-18.....	4401	5305	4705	4018	3631	3145	2859
19-24.....	9604	8844	10042	8940	7828	7031	6124
25-29.....	10429	8237	7456	8535	7664	6686	6066
30-34.....	14281	10483	8301	7494	8532	7642	6700
35-39.....	16606	13681	10108	7999	7201	8157	7272
40-44.....	15698	15890	13095	9700	7663	6880	7761
45-49.....	13383	15123	15315	12625	9362	7396	6624
50-54.....	10762	12886	14576	14767	12169	9036	7135
55-59.....	11232	10292	12356	13986	14170	11681	8685
60-64.....	14026	10571	9752	11736	13297	13483	11129
65-69.....	14830	13034	9916	9205	11106	12621	12848
70-74.....	12330	13463	11969	9191	8601	10440	11945
75-79.....	6417	10661	11788	10612	8253	7827	9614
80-84.....	5344	4991	8421	9478	8690	6895	6683
85 lat i więcej.....	4632	5353	5568	8124	10521	11416	10688
z tego KOBIECY							
RAZEM.....	101468	97783	93537	88762	83633	78390	73270
0-2 lata.....	2185	1946	1697	1580	1561	1523	1404
3-6.....	2989	2786	2448	2170	2064	2040	1951
7-12.....	5394	4338	3966	3490	3093	2926	2866
13-15.....	2304	2551	2040	1896	1651	1464	1390
16-18.....	2141	2688	2310	1968	1779	1542	1403
19-24.....	4831	4306	5065	4436	3865	3476	3031
25-29.....	5205	4225	3671	4337	3840	3341	3037
30-34.....	7165	5266	4263	3709	4337	3834	3353
35-39.....	8332	6878	5082	4102	3566	4138	3642
40-44.....	7833	8021	6617	4898	3941	3421	3950
45-49.....	6781	7610	7784	6420	4753	3821	3310
50-54.....	5631	6597	7401	7566	6235	4619	3707
55-59.....	6104	5449	6389	7164	7319	6032	4470
60-64.....	7927	5848	5241	6149	6896	7041	5805
65-69.....	8622	7550	5605	5044	5924	6652	6803
70-74.....	7375	8084	7136	5334	4829	5692	6416
75-79.....	3930	6638	7346	6543	4939	4516	5368
80-84.....	3565	3226	5531	6206	5609	4309	4016
85 lat i więcej.....	3154	3776	3945	5750	7432	8003	7348

TABL. 5. PROGNOZA – LUDNOŚĆ WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU. Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
	w osobach						
OGÓŁEM	190320	182729	174327	165283	155982	146776	137871
W wieku przedprodukcyjnym	29291	27573	23949	21548	19688	18516	17639
Mężczyźni	14984	14086	12334	11104	10148	9547	9097
Kobiety	14307	13487	11615	10444	9540	8969	8542
W wieku produkcyjnym^a	109549	101806	97475	90976	82227	72020	62649
w tym w wieku 18-44 lata	68073	58782	50717	44011	40125	37465	34881
Mężczyźni	56961	52632	50357	47684	43763	38812	33677
w tym w wieku 18-44 lata	34001	29264	25173	21869	19968	18729	17396
Kobiety	52588	49174	47118	43292	38464	33208	28972
w tym w wieku 18-44 lata	34072	29518	25544	22142	20157	18736	17485
W wieku poprodukcyjnym	51480	53350	52903	52759	54067	56240	57583
Mężczyźni	16907	18228	18099	17733	18438	20027	21827
Kobiety	34573	35122	34804	35026	35629	36213	35756
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	74	79	79	82	90	104	120
Mężczyźni	56	61	60	60	65	76	92
Kobiety	93	99	99	105	117	136	153
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	176	193	221	245	275	304	326
Mężczyźni	113	129	147	160	182	210	240
Kobiety	242	260	300	335	373	404	419
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	47	52	54	58	66	78	92
Mężczyźni	30	35	36	37	42	52	65
Kobiety	66	71	74	81	93	109	123

^a W wieku zdolności do pracy: mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat.

TABL. 6. PROGNOZA – RUCH NATURALNY I WĘDRÓWKOWY LUDNOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
w liczbach bezwzględnych							
Ruch naturalny							
Urodzenia.....	1472	1285	1125	1061	1055	1020	930
Zgony	2164	2200	2250	2322	2338	2260	2098
w osobach							
Migracje wewnętrzne na pobyt stały							
Napływ	1241	1145	1071	1035	1034	1032	1031
Odływ	1962	1809	1693	1635	1636	1636	1635
Saldo.....	-721	-664	-622	-600	-602	-604	-604
Migracje zagraniczne na pobyt stały							
Imigracja	87	100	112	125	125	125	125
Emigracja	103	103	103	103	103	103	103
Saldo.....	-16	-3	9	22	22	22	22
Przyrost naturalny.....	-692	-915	-1125	-1261	-1283	-1240	-1168
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały.....	-737	-667	-613	-578	-580	-582	-582
Przyrost rzeczywisty	-1429	-1582	-1738	-1839	-1863	-1822	-1750
na 1000 LUDNOŚCI							
Ruch naturalny							
Urodzenia.....	7,73	7,03	6,45	6,42	6,76	6,95	6,75
Zgony	11,37	12,04	12,91	14,05	14,99	15,40	15,22
Migracje wewnętrzne na pobyt stały							
Napływ	6,52	6,27	6,14	6,26	6,63	7,03	7,48
Odływ	10,31	9,90	9,71	9,89	10,49	11,15	11,86
Saldo.....	-3,79	-3,63	-3,57	-3,63	-3,86	-4,12	-4,38
Migracje zagraniczne na pobyt stały							
Imigracja	0,46	0,55	0,64	0,76	0,80	0,85	0,91
Emigracja	0,54	0,56	0,59	0,62	0,66	0,70	0,75
Saldo.....	-0,08	-0,02	0,05	0,13	0,14	0,15	0,16
Przyrost naturalny.....	-3,64	-5,01	-6,45	-7,63	-8,23	-8,45	-8,47
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały.....	-3,87	-3,65	-3,52	-3,50	-3,72	-3,97	-4,22
Przyrost rzeczywisty	-7,51	-8,66	-9,97	-11,13	-11,94	-12,41	-12,69

TABL. 7. **PRACUJĄCY WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI (PKD 2007), PŁCI I SEKTORÓW WŁASNOŚCI**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w osobach					
OGÓŁEM						
OGÓŁEM.....	76312	75559	75624	75195	75781	75421
kobiety.....	37517	37442	37936	38569	38725	39153
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo ...	1377	1384	1382	1384	1388	1389
kobiety.....	681	670	670	671	670	673
Przemysł i budownictwo	22310	22360	21211	20051	20820	20108
kobiety.....	5165	5043	4823	4675	4862	4845
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	19176	17886	18222	18369	18116	18462
kobiety.....	9378	9148	9223	9546	9572	9870
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	3094	3324	3136	3120	3019	2805
kobiety.....	1960	2100	2005	2020	1947	1824
Pozostałe usługi.....	30355	30605	31673	32271	32438	32657
kobiety.....	20333	20481	21215	21657	21674	21941
z tego SEKTOR PRYWATNY						
Razem.....	46765	46361	47430	48024	48372	48105
kobiety.....	18722	18868	19787	20838	20902	21204
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo ...	#	#	#	1352	1357	1356
kobiety.....	#	#	#	656	656	657
Przemysł i budownictwo	19985	20219	19469	18844	19545	18896
kobiety.....	4585	4553	4427	4401	4594	4591
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ , transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia ^Δ , informacja i komunikacja	16362	15274	15796	16166	16006	16669
kobiety.....	8261	8140	8250	8635	8709	9042
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości ^Δ	#	#	#	2402	2372	2223
kobiety.....	#	#	#	1536	1484	1398
Pozostałe usługi.....	6798	6997	8449	9260	9092	8961
kobiety.....	3800	3971	4969	5610	5459	5516

a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób; łącznie z osobami pracującymi w fundacjach, stowarzyszeniach, partiach politycznych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie. Z wyłączeniem pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

TABL. 8. PRZECIĘTNE ZATRUDNIENIE^a W WYBRANYCH SEKCJACH PKD 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w osobach					
OGÓŁEM.....	66979	66824	66272	63764	61732	61677
w tym						
Przemysł.....	13484	13434	13153	12882	12273	12104
Przetwórstwo przemysłowe.....	11256	11159	10792	10828	10552	10398
Budownictwo.....	6069	6422	5963	4915	4490	4124
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	12832	12339	12174	11442	10814	10372
Transport i gospodarka magazynowa.....	1254	1441	1657	1710	1501	1611
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	964	826	879	850	892	1004
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	2026	2077	1920	2034	1971	2100
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.....	8537	8571	8627	8534	8457	9268
Edukacja.....	8544	8450	8541	8295	8136	8078
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna.....	7628	7722	7882	7683	8039	8123
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.....	1287	1331	1319	1340	1283	1282

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz zatrudnionych za granicą, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

TABL. 9. PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE BRUTTO^a W WYBRANYCH SEKCJACH PKD 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w zł					
OGÓŁEM.....	3200,80	3381,09	3467,85	3597,04	3669,64	3845,52
w tym						
Przemysł.....	3143,41	3349,55	3458,45	3477,62	3442,62	3675,61
Przetwórstwo przemysłowe.....	3050,53	3236,27	3372,95	3386,95	3357,86	3594,06
Budownictwo.....	2966,18	3205,14	3371,3	3331,68	3501,07	3590,64
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	2578,30	2736,75	2747,27	3005,87	3130,02	3270,25
Transport i gospodarka magazynowa.....	2636,16	2600,09	2570,07	2852,46	2878,53	3011,26
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	1777,67	2223,59	2258,16	2574,32	2646,97	2680,83
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	2002,41	2120,56	2240,25	2303,54	2471,10	2613,59
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.....	4145,59	4282,1	4332,1	4482,47	4577,01	4582,71
Edukacja.....	3581,34	3756,15	3842,41	4027,41	4122,79	4260,55
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna.....	3456,83	3603,55	3742,33	3842,69	3776,09	4180,37
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.....	2982,11	3165,27	3201,21	3276,10	3379,98	3461,10

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz zatrudnionych za granicą, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

TABL. 10. **BEZROBOCIE REJESTROWANE.** Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM						
OGÓŁEM	11438	10804	11686	12167	10514	9378
w tym:						
Według wieku						
do lat 24.....	1713	1414	1437	1320	1045	797
25-34	3586	3317	3476	3576	2974	2567
35-44	2165	2149	2523	2660	2427	2168
45-54	2527	2379	2455	2496	2145	1918
55 i więcej.....	1447	1545	1795	2115	1923	1928
Według poziomu wykształcenia						
wyższe.....	2580	2328	2641	2838	2554	2332
policjalne i średnie zawodowe.....	2747	2655	2842	3024	2556	2304
średnie ogólnokształcące.....	1359	1214	1321	1313	1126	1022
zasadnicze zawodowe	2515	2402	2571	2701	2364	2007
gimnazjalne i poniżej.....	2237	2205	2311	2291	1914	1713
Według stażu pracy ^a						
do 1 roku.....	1990	1932	2112	2328	2084	1990
1-5	2193	2066	2309	2361	2030	1755
5-10	1421	1475	1632	1695	1552	1428
10-20	1532	1511	1707	1824	1598	1406
20-30	1324	1257	1386	1476	1204	1049
30 lat i więcej	379	445	469	526	412	409
Bez stażu.....	2599	2118	2071	1957	1634	1341
Według czasu pozostawania bez pracy ^a						
3 miesiące i mniej	3104	2831	3092	2947	2551	2781
3-6	2243	2092	2031	2132	1650	1367
6-12	2510	2191	2355	2350	1767	1429
12-24	1981	2111	2272	2385	2089	1429
Powyżej 24 miesięcy.....	1600	1579	1936	2353	2457	2372

^a Przedziały zostały domknięte prawostronnie,

TABL. 10. **BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI.** Stan w dniu 31 XII (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
z tego KOBIECY						
RAZEM	5590	5104	5351	5532	4850	4416
w tym:						
Według wieku						
do lat 24.....	859	638	623	592	494	396
25-34	1983	1752	1779	1834	1582	1403
35-44	1092	1079	1209	1265	1178	1095
45-54	1199	1141	1131	1129	960	839
55 lat i więcej.....	457	494	609	712	636	683
Według poziomu wykształcenia						
wyższe.....	1646	1477	1638	1775	1626	1465
policealne i średnie zawodowe.....	1414	1335	1388	1436	1242	1119
średnie ogólnokształcące.....	850	723	752	738	624	586
zasadnicze zawodowe	772	718	714	762	680	586
gimnazjalne i poniżej.....	908	851	859	821	678	660
Według stażu pracy ^a						
do 1 roku.....	953	870	936	1062	978	955
1-5	1086	1019	1092	1111	972	848
5-10	744	738	808	837	776	737
10-20	817	791	866	908	790	703
20-30	536	518	544	584	468	414
30 lat i więcej.....	102	144	144	158	116	119
Bez stażu.....	1352	1024	961	872	750	640
Według czasu pozostawania bez pracy ^a						
3 miesiące i mniej	1336	1115	1276	1284	1070	1207
3-6	1148	1010	914	1044	846	714
6-12	1271	1052	1049	989	795	675
12-24	937	1096	1083	1035	950	681
Powyżej 24 miesięcy.....	898	831	1029	1180	1189	1139

a Przedziały zostały domknięte prawostronnie,

TABL. 11. **DROGI PUBLICZNE.** Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w km					
O twardej nawierzchni:						
powiatowe	111,2	111,2	111,7	111,3	110,1	110,0
gminne	139,7	143,2	144,7	148,1	151,2	159,1
w tym						
o nawierzchni ulepszonej:						
powiatowe	109,6	110,8	111,4	110,9	109,7	109,6
gminne	131,7	135,3	136,8	140,2	143,9	152,1
O gruntowej nawierzchni:						
powiatowe	4,8	4,8	4,2	4,1	4,1	4,1
gminne	75,9	74,9	73,5	71,3	69,6	67,0

TABL. 12. **POJAZDY SAMOCHODOWE I CIĄGNIKI.** Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w szt.					
OGÓŁEM	101344	104937	108081	110440	114014	118240
Motocykle	2435	2500	2823	2967	3113	3314
Samochody osobowe	78218	80956	83921	86249	89085	92658
Autobusy	558	546	547	542	576	607
Samochody ciężarowe.....	17609	18234	18114	17916	18451	18751
Ciągniki samochodowe.....	889	973	1000	1005	1029	1062
Samochody specjalne.....	864	944	933	993	971	1029
Ciągniki rolnicze	771	784	743	768	789	819

TABL. 13. BIBLIOTEKI PUBLICZNE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem ^a	15	15	15	15	14	14
w tym przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich						
wejście do budynku	11	12	12	12	12	12
udogodnienia wewnątrz budynku	10	10	11	11	12	12
Pracownicy bibliotek ^a	155	158	154	154	156	152
Księgozbiór ^a w tys. wol.	605,6	626,0	640,4	646,1	655,0	669,2
Czytelnicy w tys.	46,9	49,6	51,0	49,5	43,4	41,5
Wypożyczenia w tys. wol.	928,0	1004,8	1041,6	1014,3	986,8	963,0

^a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 14. MUZEA

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem ^a	7	7	7	8	8	8
Muzealia ^a	59964	61909	60690	61745	63171	68625
Wystawy czasowe:						
własne ^b	67	46	38	43	49	38
obce ^c	9	14	8	11	9	13
Zwiedzający w tys.	201,6	252,8	270,0	299,0	269,9	280,7
w tym młodzież szkolna ^d	100,1	75,6	72,4	49,1	50,0	79,3
Imprezy oświatowe	904	1365	1352	1286	2396	2017

^a Stan w dniu 31 XII. ^b W kraju. ^c Krajowe i z zagranicy. ^d Zwiedzająca w zorganizowanych grupach.

TABL. 15. GALERIE SZTUKI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem ^a	6	6	6	6	5	5
Wystawy ^b	70	71	72	62	60	41
Ekspozycje ^b	70	71	73	64	61	41
Zwiedzający w tys. ^b	30,8	33,5	34,7	28,3	33,0	11,5

a Stan w dniu 31 XII. b W kraju.

TABL. 16. TEATRY I INSTYTUCJE MUZYCZNE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem ^a	4	4	4	4	4	4
Miejsca na widowni w stałej sali ^a	1968	1968	1777	1769	1769	1769
Przedstawienia i koncerty ^b	1419	1358	1378	1442	1522	1559
Widzowie i słuchacze ^b w tys.	313,2	239,0	245,6	260,7	267,8	246,6

a Stan w dniu 31 XII. b Według siedziby.

TABL. 17. KINA STAŁE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem ^a	3	3	4	4	4	4
Sale ^a	10	10	19	19	19	19
Miejsca na widowni ^a	2 546	2 546	4 035	4 018	4 006	4 012
Seanse	16 454	16 663	24 862	29 438	31 930	30 437
w tym filmy produkcji polskiej	2 598	3 965	4 003	5 492	5 841	4 865
Widzowie w tys.	468,5	528,2	586,8	557,3	618,7	647,5
w tym na filmach produkcji polskiej	79,3	182,8	122,9	117,7	187,2	138,3

a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 18. **CENTRA, DOMY I OŚRODKI KULTURY, KLUBY.** Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem.....	15	15	15	15	15
centra kultury	-	-	-	-	1
domy kultury	5	5	5	5	4
ośrodki kultury.....	3	3	3	3	2
kluby	7	7	7	7	8
Imprezy	1151	1178	1470	1412	1149
Uczestnicy imprez (w ciągu roku) w tys.	107,9	102,7	134,2	196,3	147,1
Kursy (w ciągu roku).....	45	50	50	24	46
Absolwenci kursów (w ciągu roku).....	506	451	245	640	285
Zespoły artystyczne.....	47	46	50	45	54
Członkowie zespołów artystycznych	702	779	800	714	785
Koła (kluby)	53	57	65	62	86
Członkowie kół (klubów).....	1477	1305	1389	1159	1640

TABL.19. **KLUBY SPORTOWE.** Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2012	2014
Kluby.....	52	50	46
Sekcje sportowe.....	91	94	76
Członkowie.....	4687	4427	4617
Ćwiczący.....	4258	4149	4579
w tym kobiety.....	1302	1122	1233
w tym do lat 18.....	3277	3131	3322
Trenerzy.....	80	96	90
Instruktorzy sportowi.....	118	84	129
Inne osoby prowadzące zajęcia sportowe.....	68	44	27

TABL. 20. BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obiekty^a	30	27	28	29	32	32
w tym całoroczne	30	27	28	29	32	32
Hotele.....	23	21	23	25	27	26
Pensjonaty	-	-	-	-	-	1
Inne obiekty hotelowe	3	3	2	1	2	2
Schroniska młodzieżowe	2	2	1	1	1	1
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	1	-	-	-	-	-
Pokoje gościnne/ kwatery prywatne	.	.	1	1	1	1
Pozostałe obiekty nieskasyfikowane	1	1	1	1	1	1
Miejsca noclegowe^a	2143	1971	1983	2162	2438	2428
w tym całoroczne	1916	1873	1864	1873	2149	2139
Hotele.....	1843	1804	1809	1836	2087	2063
Pensjonaty	-	-	-	-	-	22
Inne obiekty hotelowe	73	69	55	37	62	54
Schroniska młodzieżowe	105	78	54	54	54	54
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	98	-	-	-	-	-
Pokoje gościnne/ kwatery prywatne	.	.	35	35	35	35
Pozostałe obiekty nieskasyfikowane	24	20	30	200	200	200

^a Stan w dniu 31 VII.

TABL. 20. **BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI** (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Korzystający	118044	117697	112993	110993	122270	134742
w tym turyści zagraniczni	9457	12433	11909	12005	11866	12150
Hotele.....	107179	108974	107060	105713	117389	128161
Pensjonaty	-	-	-	-	-	26
Inne obiekty hotelowe.....	3581	3445	2535	1976	2195	3418
Schroniska młodzieżowe	3740	3732	2578	2468	2076	2021
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe.....	2481	64	-	-	-	-
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	.	.	477	308	305	421
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane	1063	1482	343	528	305	695
Udzielone noclegi	211543	217435	198697	193912	209634	219342
w tym turystom zagranicznym	22314	29253	26268	26060	27368	25495
Hotele.....	188755	200979	185084	179883	194747	206217
Pensjonaty	-	-	-	-	-	26
Inne obiekty hotelowe.....	7604	6167	5924	6803	8536	6478
Schroniska młodzieżowe	7255	7654	5302	5022	4801	3912
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe.....	6347	366	-	-	-	-
Pokoje gościnne/kwatery prywatne	.	.	1710	1047	1133	1284
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane	1582	2269	677	1157	417	1425

TABL. 21. **PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ^a WEDŁUG SEKCJI.** Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem.....	28548	28046	28543	28837	28695	28860
w tym sektor prywatny	28075	27568	28054	28353	28217	28129
w tym:						
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	94	92	94	98	91	93
Przemysł	2244	2197	2206	2244	2212	2220
w tym przetwórstwo przemysłowe	2146	2091	2084	2114	2082	2079
Budownictwo	3162	3136	3148	3091	3014	3050
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	9200	8806	8727	8614	8470	8270
Transport i gospodarka magazynowa.....	1861	1737	1725	1704	1700	1722
Zakwaterowanie i gastronomia	721	714	726	733	737	740
Informacja i komunikacja	712	738	790	853	854	862
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa.....	1092	1065	1044	1072	1047	1047
Obsługa rynku nieruchomości	1102	1150	1186	1238	1274	1321
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.....	3164	3142	3267	3349	3365	3422
Administrowanie i działalność wspierająca....	544	546	575	635	654	672
Edukacja	711	747	946	975	957	962
Ochrona zdrowotna i pomoc społeczna.....	1647	1673	1749	1798	1856	1909
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	471	487	493	508	510	518
Pozostała działalność usługowa.....	1744	1737	1788	1845	1873	1921

a Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

TABL. 22. **PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ^a WEDŁUG PRZEWDYWANEJ LICZBY PRACUJĄCYCH**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem.....	28548	28046	28543	28837	28695	28860
0-9.....	27133	26636	27158	27440	27313	27500
10-49.....	1086	1092	1067	1081	1065	1044
50-249.....	276	267	269	267	267	269
250 i więcej.....	53	51	49	49	50	47

a Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

TABL. 23. **PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ^a WEDŁUG FORMY PRAWNEJ.** Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem.....	28548	28046	28543	28837	28695	28860
w tym:						
Spółki handlowe.....	2418	2516	2673	2876	3056	3369
w tym z udziałem kapitału zagranicznego.....	253	259	269	287	305	305
Spółki cywilne.....	2618	2673	2717	2777	2801	2778
Spółdzielnie.....	98	97	98	103	104	103
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne.....	739	756	793	827	862	934
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.....	21323	20627	20670	20607	20218	19993

a Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

TABL. 24. WYNIKI FINANSOWE PRZEDSIĘBIORSTW ^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w mln zł					
Przychody z całokształtu działalności.....	18212,4	19059,3	18598,8	18734,0	18558,3	19534,5
w tym przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów.....	17569,6	18252,8	17933,7	17982,9	17277,5	15540,9
Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności.....	17531,8	18446,0	18347,1	18258,9	17562,4	16411,8
w tym koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów.....	16891,2	17664,6	17638,7	17699,2	16926,6	15194,3
Wynik na sprzedaży produktów, towarów i materiałów	678,4	588,2	295,0	283,8	351,0	346,6
Wynik na pozostałej działalności operacyjnej.....	79,1	84,4	38,0	58,6	84,6	-227,4
Wynik na działalności finansowej	-76,9	-59,4	-81,3	132,8	560,3	3003,5
Wynik finansowy brutto	682,0	612,8	253,1	475,2	995,1	3122,8
Wynik finansowy netto	569,2	487,3	224,2	417,9	926,8	3007,2
	w %					
Wskaźnik poziomu kosztów	96,3	96,8	98,6	97,5	94,6	84,0
Wskaźnik rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	3,9	3,2	1,6	1,6	2,0	2,2
Wskaźnik rentowności obrotu brutto	3,7	3,2	1,4	2,5	5,4	16,0
Wskaźnik rentowności obrotu netto	3,1	2,6	1,2	2,2	5,0	15,4
Wskaźnik płynności I stopnia	15,5	46,2	51,6	42,0	58,2	42,1
Wskaźnik płynności II stopnia.....	99,5	98,7	98,1	91,7	119,2	102,8

^a Dane dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

TABL. 25. DOCHODY BUDŻETU MIASTA WEDŁUG RODZAJÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w tys. zł					
Ogółem.....	918231,3	1029867,9	981581,5	1025474,4	1056242,2	1091056,4
w tym:						
Dochody własne	489046,2	513473,9	514772,2	515885,6	548539,4	575694,4
w tym:						
udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa — w podatku dochodowym						
od osób fizycznych	175874,4	190927,4	196878,7	203979,2	218864,1	226019,6
od osób prawnych	14829,1	13796,3	12514,9	11072,0	12538,0	13793,1
podatek od nieruchomości	84899,9	84636,1	90983,6	96424,4	97031,7	99347,3
podatek od środków transportowych	5773,5	5526,5	5562,4	5605,6	5537,6	5650,0
podatek od czynności cywilnoprawnych	10682,0	11033,8	9426,1	8993,4	8451,8	10912,9
opłata skarbowa.....	4676,4	4485,7	4310,1	4411,0	4544,9	3371,6
dochody z majątku	78677,0	70545,1	76083,1	54921,8	47439,6	50922,4
Dotacje celowe z budżetu państwa	112380,3	117024,3	118838,9	129028,4	138107,0	134171,8
Dotacje otrzymane z funduszy celowych	368,6	0,4	350,6	524,8	498,1	1692,2
Pozostałe dotacje	86573,9	154592,8	95671,5	117297,7	112124,5	1569511,2
Subwencje ogólne	229862,3	244609,5	251893,3	262637,9	256680,6	256929,0
w tym na zadania oświatowe	219700,5	235020,7	239896,8	250800,1	245885,0	246634,9

TABL. 26. DOCHODY BUDŻETU MIASTA WEDŁUG DZIAŁÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w tys. zł					
Ogółem.....	918231,3	1029867,9	981581,5	1025474,4	1056242,2	1091056,4
w tym:						
Transport i łączność	105031,5	144425,0	129969,2	136598,7	131114,9	95347,6
Gospodarka mieszkaniowa.....	78187,0	68397,4	68206,3	62470,6	56604,1	57883,3
Działalność usługowa.....	32285,7	40769,7	26311,7	13252,8	30601,6	81480,9
Administracja publiczna	2667,4	4458,9	4283,3	15466,5	6408,5	4562,9
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa.....	16957,0	17302,7	17401,1	18217,9	18374,5	17978,1
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	317916,9	332929,9	343109,8	364944,6	393146,1	377243,2
Oświata i wychowanie	3848,7	7139,9	4374,8	5270,9	11110,1	14083,9
Ochrona zdrowia	7441,8	17360,4	6899,4	7995,5	8561,7	7641,6
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.....	108882,4	114278,7	119740,0	128346,4	128142,2	119777,8
Edukacyjna opieka wychowawcza	1218,3	1285,3	1449,9	1690,0	1647,7	1504,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska.....	8140,2	7253,4	3461,6	1848,1	3829,3	35630,9
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1133,1	13371,8	447,5	2071,4	1401,4	1153,8
Kultura fizyczna i sport.....	2708,9	429,3	46,0	35,1	5042,8	9106,8

TABL. 27. WYDATKI BUDŻETU MIASTA WEDŁUG RODZAJÓW

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w tys. zł					
Ogółem.....	982945,9	1129714,8	1094018,2	1062831,6	1108405,0	1204233,4
w tym:						
Dotacje.....	70489,9	79311,3	82414,6	79685,3	77876,3	78098,0
w tym dotacje dla zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych, środków specjalnych i funduszy celowych.....	7182,1	-	-	-	-	-
Świadczenia na rzecz osób fizycznych.....	95101,1	97592,4	101763,4	108524,1	115176,4	107716,6
Wydatki bieżące jednostek budżetowych.....	580319,4	608557,2	626215,7	639052,0	671021,1	693265,0
w tym:						
wynagrodzenia.....	289091,4	305000,9	321668,6	324265,8	334370,1	347852,9
składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy.....	46568,8	48355,0	55951,5	57325,5	59177,6	61305,1
zakup materiałów i usług.....	206069,8	214534,9	207564,0	216320,4	230952,6	239549,0
Obsługa długu publicznego.....	8747,8	12384,3	18950,3	16318,9	16684,2	15553,3
Wydatki majątkowe.....	222673,0	326451,2	259227,9	213874,2	219049,4	303725,4
w tym inwestycyjne ^a	207973,0	303651,2	239927,9	196474,2	205849,4	286925,4

^a Łącznie z dotacjami na finansowanie zadań inwestycyjnych zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych, środków specjalnych i funduszy celowych

TABL. 28. WYDATKI BUDŻETU MIASTA WEDŁUG DZIAŁÓW

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w tys. zł					
Ogółem	982945,9	1129714,8	1094018,2	1062831,6	1108405,1	1204233,4
w tym:						
Transport i łączność	185103,5	265104,2	268032,0	214378,4	224897,4	226237,7
Gospodarka mieszkaniowa.....	48197,7	53389,9	44716,2	49156,4	45919,2	53251,5
Działalność usługowa.....	50586,3	63623,0	34787,9	26991,4	38929,5	104204,6
Administracja publiczna	53692,2	54813,9	53448,6	72463,2	54841,8	58477,8
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciw- pożarowa	23398,1	25354,9	23767,8	24050,4	24658,5	25643,5
Obsługa długu publicznego ^a	8754,5	12384,3	18950,3	16318,9	16684,2	15553,3
Oświata i wychowanie	267559,6	285467,6	301557,9	292246,4	294091,1	312759,0
Ochrona zdrowia	14850,5	14462,3	15182,9	16304,8	16411,9	14897,1
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.....	184808,2	196292,6	202010,0	212568,4	227021,3	221002,7
Edukacyjna opieka wychowawcza ..	29183,5	31422,2	34428,2	35097,1	36180,4	37110,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	47010,4	43436,5	30757,2	44116,9	63161,7	55986,8
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	29498,7	33239,7	31622,5	28732,3	27700,8	25192,7
Kultura fizyczna i sport.....	32698,3	24751,5	21870,9	22015,1	29388,2	35233,3

a Obejmuje wydatki na obsługę długu publicznego oraz wydatki bieżące jednostek budżetowych związane z tą obsługą.

TABL. 29. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY

Miasto województwie	Współczynnik młodości demograficznej						Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych						Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	110,8	108,0	105,0	101,4	98,8	96,6	4,3	4,2	3,9	3,6	3,5	3,0	-0,6	-1,4	0,3	-0,9	0,1	-0,5
Bydgoszcz	92,4	88,0	84,0	80,5	77,2	74,2	6,8	6,2	3,4	6,3	4,0	3,6	-3,5	-3,1	-3,0	-2,7	-3,1	-2,2
Gdańsk	91,7	89,2	86,4	83,9	81,8	80,3	5,0	2,9	4,7	3,2	3,4	4,3	-0,2	-0,2	0,0	2,4	1,9	2,7
Gorzów Wielkopolski	118,4	112,8	107,5	102,2	96,4	91,7	3,3	6,4	4,0	4,4	3,7	1,7	-1,3	-1,3	-1,0	-1,3	-1,5	-0,9
Katowice	75,0	73,0	70,7	68,8	66,6	65,0	5,1	9,8	5,9	8,0	2,0	6,2	-3,5	-3,7	-3,2	-4,3	-3,3	-2,9
Kielce	93,3	89,0	84,9	80,8	77,3	74,5	3,6	5,4	1,6	5,9	1,8	2,9	-5,5	-3,5	-3,4	-4,4	-2,9	-3,0
Kraków	86,5	84,7	82,8	81,1	79,8	78,8	3,7	4,0	3,1	3,9	3,3	2,9	0,5	1,3	1,0	1,3	2,0	2,4
Lublin	99,1	96,0	92,7	89,0	86,0	83,4	4,3	4,9	3,5	3,5	2,7	2,3	-3,8	-3,2	-2,7	-2,5	-2,7	-2,0
Łódź	72,3	69,3	67,1	65,0	63,4	62,0	3,2	4,0	3,3	5,1	3,9	6,2	-2,3	-2,0	-2,3	-2,2	-2,0	-1,1
Olsztyn	114,7	110,4	105,0	100,0	96,2	92,8	4,4	5,8	1,8	2,5	4,1	3,7	-2,3	-1,6	-0,2	-0,6	0,3	1,4
Opole	88,5	84,9	81,1	77,7	74,9	72,8	5,3	3,0	10,2	4,1	4,7	4,7	-1,3	-1,4	-2,4	-2,4	-1,1	0,1
Poznań	91,5	87,1	84,1	81,4	79,6	78,0	4,8	3,4	3,6	4,9	3,0	5,6	-5,4	-4,5	-4,2	-4,7	-3,4	-2,8
Rzeszów	115,7	113,3	111,4	108,6	105,9	103,3	6,5	2,1	7,0	3,1	4,6	3,7	1,0	1,5	3,8	2,1	2,3	3,8
Szczecin	92,1	88,7	85,4	81,8	78,7	75,9	7,2	6,1	6,2	6,5	6,2	2,8	-0,7	0,1	0,5	0,4	-0,3	1,3
Toruń	109,5	104,2	100,0	94,9	90,6	86,6	5,7	4,1	6,5	2,2	3,1	5,1	-3,1	-1,8	-2,1	-3,4	-2,1	-1,1
Warszawa	79,5	79,6	79,7	79,8	80,4	80,9	3,8	3,4	4,5	2,8	3,3	4,1	2,3	4,2	3,9	4,8	5,2	4,7
Wrocław	82,3	81,5	79,9	78,0	77,2	76,6	6,7	6,4	5,2	5,6	4,3	3,7	1,1	1,0	1,4	2,2	3,0	2,7
Zielona Góra	101,3	97,5	93,9	90,5	88,2	92,4	7,8	5,8	6,2	1,7	4,7	3,8	1,2	1,2	-0,3	0,7	4,4	3,2

TABL. 29. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY (dok.)

Miasto województwie	Obrót migracji wewnętrznych na 1000 ludności						Wskaźnik małżeństw w odniesieniu do liczby rozwodów					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	17,9	18,3	17,5	18,2	17,8	16,6	2,4	2,1	2,4	1,9	2,3	2,2
Bydgoszcz	17,6	17,9	16,5	16,5	15,8	15,4	2,3	2,0	2,3	2,0	2,1	2,2
Gdańsk	19,6	19,0	18,1	20,6	19,0	19,6	2,5	2,2	3,0	2,2	2,9	1,9
Gorzów Wielkopolski	20,4	20,9	18,8	21,1	18,9	18,5	2,2	1,5	1,6	1,7	1,6	1,7
Katowice	20,2	20,7	19,1	20,8	20,0	20,2	3,0	2,7	2,6	2,2	2,2	2,4
Kielce	18,7	18,1	16,5	17,4	16,1	16,8	3,5	3,3	2,1	2,9	2,0	2,4
Kraków	17,7	18,0	16,0	18,2	17,8	17,3	3,5	2,0	2,1	2,7	2,5	2,4
Lublin	17,6	18,0	17,2	19,0	18,5	18,0	3,4	2,7	2,3	1,5	2,1	2,2
Łódź	35,2	35,6	33,9	36,2	33,2	30,5	2,3	2,4	2,1	1,7	2,6	2,7
Olsztyn	23,1	24,5	21,2	24,1	23,0	22,1	2,0	2,0	1,9	1,8	2,0	1,8
Opole	21,8	22,0	20,9	21,8	20,0	17,9	2,7	2,2	2,2	2,3	1,8	2,2
Poznań	41,0	40,4	37,9	43,7	40,3	36,4	3,2	2,5	2,5	2,1	2,2	2,2
Rzeszów	21,6	21,0	20,2	21,5	22,1	23,4	4,4	3,1	3,1	2,9	2,7	2,9
Szczecin	17,7	17,7	16,2	17,8	17,0	15,6	2,0	2,0	2,1	2,0	2,1	2,2
Toruń	20,4	20,7	19,3	21,1	19,3	18,9	2,3	2,1	2,2	1,8	2,0	2,0
Warszawa	40,5	40,6	36,4	40,3	39,2	35,9	2,6	2,3	2,2	1,9	1,9	2,0
Wrocław	40,5	39,1	36,5	40,6	38,6	35,0	2,5	2,4	2,3	1,8	2,1	2,0
Zielona Góra	23,8	22,9	22,9	24,6	22,6	17,8	2,6	2,1	2,1	2,0	1,9	2,0

TABL. 30. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – ZASOBY PRACY

Miasto województwie	Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym						Liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000zatrudnionych w badanej zbiorowości						Stopa bezrobocia rejestrowanego					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	44,4	44,1	43,9	44,8	45,0	45,9	66,6	87,4	68,1	63,0	67,7	73,5	12,3	12,4	13,3	13,7	11,9	10,5
Bydgoszcz	50,4	50,6	50,4	52,2	54,4	55,8	68,4	66,1	64,2	61,7	65,9	60,5	8,0	7,9	8,6	8,8	7,4	5,4
Gdańsk	48,8	50,1	51,0	53,0	54,9	56,6	99,7	93,2	90,9	83,6	74,1	73,3	5,4	5,4	6,3	6,5	5,5	4,0
Gorzów Wielkopolski	47,7	48,3	49,4	51,4	54,0	54,3	107,2	124,8	96,8	90,0	90,1	85,8	8,1	9,4	9,1	8,5	5,9	5,1
Katowice	80,0	82,4	81,8	85,4	87,3	88,5	182,4	188,6	162,0	155,8	164,4	142,7	3,8	4,2	5,2	5,4	4,7	3,8
Kielce	57,8	58,0	59,1	59,9	61,5	62,3	90,5	99,5	94,5	97,7	92,5	101,2	10,6	9,9	10,7	11,3	9,8	8,8
Kraków	58,9	59,9	61,1	63,8	66,1	68,0	60,7	61,6	49,6	52,2	57,3	60,1	4,7	4,8	5,8	5,8	5,1	4,4
Lublin	52,8	53,4	54,3	56,5	57,5	59,2	63,9	76,2	83,0	82,9	91,3	76,3	9,6	9,4	9,9	10,0	8,6	7,9
Łódź	50,0	49,9	50,9	52,7	55,0	55,7	47,4	45,2	40,9	41,4	28,9	32,1	10,0	11,0	12,0	12,3	10,7	9,5
Olsztyn	53,3	54,2	53,8	55,8	57,8	59,3	89,6	65,6	66,5	72,5	66,4	52,0	6,9	7,2	8,4	8,4	6,8	5,8
Opole	64,7	64,7	66,9	69,3	70,0	71,7	143,4	151,8	147,2	128,3	123,5	122,7	6,4	6,2	7,1	6,9	6,0	5,3
Poznań	63,1	65,4	66,2	66,8	70,7	71,9	123,4	112,6	117,1	123,1	121,7	110,1	3,6	3,6	4,2	4,2	3,1	2,4
Rzeszów	70,7	71,5	72,0	72,3	73,8	73,6	36,8	36,8	48,9	48,3	42,8	44,8	7,6	7,6	8,1	8,4	7,5	7,3
Szczecin	41,3	41,0	41,4	42,7	43,5	44,5	88,3	105,6	100,0	90,2	88,6	87,2	9,7	9,9	11,0	10,6	9,3	6,8
Toruń	49,3	49,1	48,2	48,5	50,3	50,7	85,8	95,8	109,6	90,0	85,0	72,0	8,2	8,1	9,6	10,4	8,1	6,9
Warszawa	76,5	78,4	78,3	78,0	80,8	82,9	35,1	32,5	35,8	38,2	37,7	43,4	3,5	3,7	4,3	4,8	4,2	3,3
Wrocław	57,0	57,9	58,4	60,9	63,6	66,9	64,5	64,9	64,1	45,2	40,8	39,4	5,5	5,0	5,7	5,5	4,1	3,3
Zielona Góra	53,8	52,7	53,5	54,6	55,4	50,5	106,7	119,4	82,4	73,0	59,9	72,4	7,7	8,3	8,3	7,8	7,3	6,3

TABL. 30. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – ZASOBY PRACY (dok.)

Miasto województwie	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych						Wskaźnik mobilności bezrobotnych						Liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy zgłoszoną w ciągu roku					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	35,7	38,7	41,2	44,5	48,5	45,9	2,4	2,2	2,2	2,3	2,1	2,3	4,15	5,26	4,28	3,83	3,00	2,62
Bydgoszcz	21,1	26,6	29,7	32,7	37,3	33,3	2,9	2,4	2,6	3,1	2,8	3,1	1,60	1,46	1,34	1,72	1,14	0,87
Gdańsk	14,1	22,0	27,3	36,4	42,3	40,6	3,5	2,9	2,9	3,1	2,7	3,0	0,98	1,17	1,50	3,41	1,88	1,11
Gorzów Wielkopolski	17,6	18,8	24,3	24,9	24,5	21,2	3,3	3,2	2,8	3,8	3,7	4,8	1,09	2,15	1,63	2,45	1,41	1,67
Katowice	15,3	23,6	29,1	37,8	45,0	42,7	3,6	2,9	2,7	2,6	2,3	2,5	0,85	1,14	1,24	1,72	1,44	1,10
Kielce	31,3	34,2	36,0	38,9	43,2	40,5	2,5	2,2	2,3	2,4	2,3	2,5	2,92	3,44	4,73	4,56	3,41	2,80
Kraków	26,9	28,1	29,2	37,8	41,3	42,8	3,0	2,5	2,6	2,6	2,4	2,4	0,96	1,23	1,33	2,92	2,31	1,59
Lublin	38,0	42,9	42,7	46,5	51,3	47,0	2,3	2,1	2,1	2,0	1,9	2,3	3,02	5,27	3,57	3,12	2,13	2,13
Łódź	30,0	35,8	39,1	44,3	49,4	50,7	2,6	2,3	2,2	2,1	2,0	2,1	1,69	2,70	3,60	2,48	1,81	1,23
Olsztyn	17,2	23,3	27,1	31,6	35,5	32,4	3,0	2,7	2,6	2,9	2,7	3,1	1,25	1,71	1,77	2,14	1,64	1,64
Opole	23,4	29,6	28,8	32,7	38,1	35,4	3,1	2,6	2,7	3,0	3,0	3,3	0,65	0,56	0,65	1,10	0,87	0,66
Poznań	14,1	20,4	21,0	29,6	35,7	31,0	3,2	2,8	2,8	3,0	2,7	3,1	1,48	1,98	2,31	2,81	1,83	1,07
Rzeszów	34,9	38,9	40,1	43,3	45,8	48,9	2,5	2,2	2,2	2,3	2,2	2,3	0,89	0,95	1,01	1,13	0,95	0,98
Szczecin	24,0	32,2	35,6	39,2	40,4	42,2	3,1	2,6	2,5	2,7	2,8	3,2	2,80	2,77	3,75	2,83	2,07	1,38
Toruń	19,1	24,2	27,7	35,8	41,6	38,4	2,9	2,7	2,8	3,0	2,7	3,1	1,37	1,80	2,51	3,06	2,18	1,38
Warszawa	37,7	37,8	36,2	41,4	44,2	42,9	2,7	2,4	2,4	2,4	2,1	2,3	1,99	2,01	2,09	1,89	1,22	0,88
Wrocław	30,8	33,4	30,1	35,8	39,7	38,5	2,9	2,4	2,7	3,0	2,7	2,9	2,60	1,45	2,02	2,52	1,17	0,77
Zielona Góra	18,8	22,3	22,6	24,1	31,0	32,0	3,4	2,9	2,7	3,4	3,2	3,9	0,95	1,22	1,15	1,94	1,78	1,36

TABL. 31. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – KONDYCJA GOSPODARCZA

Miasto województwie	Udział pracujących w przemyśle i budownictwie w ogólnej liczbie pracujących						Liczba turystów korzystających z noclegów w obiektach turystycznych na 1000 ludności						Wskaźnik rentowności sprzedaży					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	23,9	23,3	21,8	20,7	20,8	20,2	558	635	725	839	837	837	3,2	3,3	3,3	3,2	4,2	4,1
Bydgoszcz	33,0	32,8	32,3	30,6	30,2	30,9	351	361	339	347	404	491	3,9	5,3	3,4	4,1	4,8	4,5
Gdańsk	25,3	24,1	23,2	22,4	22,3	21,1	948	1057	1278	1364	1557	1748	4,1	3,8	3,8	3,5	2,5	4,4
Gorzów Wielkopolski	37,4	36,0	35,1	35,2	37,2	35,8	499	491	473	455	449	483	2,3	2,7	4,0	3,2	3,2	2,7
Katowice	24,5	24,6	24,0	22,6	22,6	21,2	681	729	763	848	1035	1189	3,6	4,6	3,1	0,9	0,1	0,4
Kielce	29,2	29,6	28,0	26,7	27,5	26,7	581	582	561	554	613	679	3,9	3,2	1,6	1,6	2,0	2,2
Kraków	22,8	22,6	22,2	20,5	19,9	19,7	1998	2165	2343	2506	2628	2783	4,3	4,0	3,8	4,3	4,5	4,5
Lublin	20,0	20,2	19,2	18,6	18,3	17,9	537	567	548	559	615	648	5,9	5,9	6,5	7,0	8,6	9,2
Łódź	27,3	26,1	25,7	25,6	25,8	25,1	456	495	580	619	710	796	4,7	4,6	4,5	4,9	5,2	6,0
Olsztyn	25,5	24,4	23,7	22,0	22,1	21,6	690	978	936	1112	975	1010	5,0	4,5	3,7	5,8	5,9	5,3
Opole	22,9	24,1	24,6	24,0	22,6	23,6	423	443	440	472	540	639	3,8	3,5	2,5	3,1	3,5	4,0
Poznań	23,6	22,4	22,1	21,4	20,9	20,7	1047	1092	1126	1120	1337	1505	6,9	6,7	5,4	5,9	5,6	5,3
Rzeszów	27,8	28,4	26,3	26,5	25,8	24,5	645	738	711	906	1036	1189	4,4	3,6	4,1	4,2	3,2	3,9
Szczecin	19,7	19,3	19,9	19,4	19,7	19,9	888	917	908	937	951	957	3,2	3,8	2,4	2,8	3,9	3,8
Toruń	29,5	30,2	29,2	27,6	27,4	27,3	1023	1148	1133	1215	1328	1521	4,2	5,7	5,3	4,8	3,3	3,6
Warszawa	14,0	13,8	13,4	12,6	12,5	12,3	1391	1447	1458	1578	1653	1731	5,2	4,6	3,8	4,3	5,0	5,3
Wrocław	21,3	21,1	20,4	20,0	19,2	18,7	1103	1195	1222	1256	1448	1639	5,4	4,8	3,8	3,7	3,8	4,3
Zielona Góra	25,3	24,4	23,9	22,7	22,9	22,8	328	441	514	466	523	421	5,5	5,5	3,2	2,1	1,9	5,5

TABL. 31. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – KONDYCJA GOSPODARCZA (cd.)

Miasto województwie	Wskaźnik rentowności obrotu netto						Dochody z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób prawnych i fizycznych na 1 mieszkańca						Udział dochodów własnych budżetu miasta w ogólnej kwocie dochodów					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	3,0	2,6	2,4	3,0	3,7	3,9	813	882	943	948	1033	1099	48,7	53,2	52,3	54,7	63,1	60,0
Bydgoszcz	3,2	3,5	1,8	3,7	3,9	3,5	877	945	995	1002	1075	1175	62,8	64,9	62,7	63,1	65,4	62,1
Gdańsk	3,4	3,1	3,3	3,4	1,6	3,9	1154	1258	1240	1343	1431	1572	69,1	67,6	50,1	55,0	64,2	64,6
Gorzów Wielkopolski	2,0	2,2	3,9	3,6	3,3	3,0	749	784	831	869	915	990	49,8	49,6	50,7	54,5	54,5	56,0
Katowice	3,3	5,6	3,2	2,1	1,1	-7,0	1298	1439	1412	1455	1568	1684	72,6	72,4	70,5	66,0	66,4	70,3
Kielce	3,1	2,6	1,2	2,2	5,0	15,4	939	1013	1040	1074	1160	1208	53,3	49,9	52,4	50,3	51,9	52,8
Kraków	3,3	3,0	2,8	3,2	3,1	3,3	1212	1306	1302	1362	1481	1579	63,3	68,4	68,8	70,1	68,6	69,7
Lublin	3,7	5,4	3,8	4,3	6,1	6,7	906	1001	1045	1068	1145	1251	54,4	54,1	54,1	48,5	52,9	56,3
Łódź	4,5	3,9	4,1	4,4	5,0	5,6	984	1073	1119	1147	1221	1325	66,1	68,3	66,8	67,6	65,3	62,1
Olsztyn	4,0	2,4	2,7	4,1	4,5	2,9	1016	1073	1129	1175	1205	1304	54,9	49,3	53,0	54,0	53,6	49,7
Opole	3,3	3,3	1,9	2,6	3,1	4,2	1143	1198	1226	1289	1375	1453	59,2	60,9	56,5	59,1	62,2	63,7
Poznań	5,3	4,4	4,2	4,4	4,4	4,1	1410	1475	1483	1540	1630	1771	71,1	70,3	67,9	67,4	67,2	60,3
Rzeszów	4,5	4,9	4,1	6,6	4,0	3,5	880	1002	1061	1125	1171	1253	47,1	51,6	48,2	47,2	50,2	51,2
Szczecin	2,9	2,7	2,3	2,7	3,4	3,0	932	1000	997	1035	1084	1197	62,8	60,4	60,3	63,4	63,7	62,8
Toruń	3,4	4,0	4,4	4,0	3,0	2,9	887	963	1013	1078	1130	1213	60,4	55,7	48,4	52,3	58,2	49,3
Warszawa	5,1	3,0	4,1	3,6	4,1	3,5	2299	2359	2370	2413	2598	2796	79,6	77,4	74,2	77,9	74,8	77,4
Wrocław	4,1	2,8	2,8	2,7	3,8	4,1	1266	1299	1358	1418	1534	1672	73,8	74,1	71,3	73,7	74,5	74,6
Zielona Góra	5,5	4,6	3,5	2,4	2,1	6,2	1001	1089	1146	1154	1210	1402	53,3	57,1	55,2	55,8	54,5	59,1

TABL. 31. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – KONDYCJA GOSPODARCZA (cd.)

Miasto województwie	Udział wydatków bieżących na wynagrodzenia w ogólnej kwocie wydatków miasta						Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	25,7	30,8	31,6	33,2	32,1	34,6	1559	1475	1349	1050	1017	610
Bydgoszcz	31,6	30,8	30,7	31,3	29,5	29,7	465	688	712	585	607	663
Gdańsk	24,7	22,4	19,9	23,1	23,6	25,1	1152	1871	2466	1610	1533	1167
Gorzów Wielkopolski	27,3	34,7	40,6	38,3	37,7	37,8	1065	690	159	159	220	283
Katowice	26,4	28,0	26,5	24,9	23,4	28,0	1018	822	1215	1397	1868	920
Kielce	29,4	27,0	29,4	30,5	30,2	28,9	1024	1502	1192	981	1032	1446
Kraków	26,7	31,1	29,7	28,1	26,0	26,7	740	637	580	529	881	759
Lublin	32,9	32,1	30,7	27,8	26,4	31,1	571	780	990	1562	1824	996
Łódź	28,9	28,8	27,7	24,3	24,6	24,0	568	522	705	1028	1321	1524
Olsztyn	29,0	29,2	31,1	29,6	27,9	19,8	1153	1219	778	852	1021	3053
Opole	33,3	35,4	38,0	34,4	36,4	37,5	1060	880	595	974	649	554
Poznań	19,4	22,5	25,1	26,6	28,5	24,6	1567	1663	1076	890	558	1375
Rzeszów	35,9	37,5	34,3	32,9	31,3	29,5	1049	954	1221	1336	1562	1977
Szczecin	29,6	29,6	28,2	29,6	27,3	24,0	801	983	1065	733	939	1601
Toruń	26,1	25,7	23,8	23,5	23,8	26,1	1077	1721	2031	1978	1785	1337
Warszawa	21,6	22,5	22,4	23,0	21,6	24,5	1523	1229	1240	1060	1360	758
Wrocław	22,8	21,9	22,8	25,0	24,2	24,3	1263	1167	1259	824	921	1127
Zielona Góra	30,4	37,6	34,5	35,5	34,0	34,8	1088	386	513	543	782	367

TABL. 31. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – KONDYCJA GOSPODARCZA (dok.)

Miasto województwie	Relacja zadłużenia miasta do dochodów						Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	33,3	48,9	47,9	55,1	39,2	47,2	11039	11345	11280	10532	9628	9389
Bydgoszcz	58,8	59,7	68,7	72,4	70,6	67,6	20340	24700	24419	23584	25389	31652
Gdańsk	42,1	64,2	47,9	46,8	42,2	36,6	66358	90389	99991	88903	87533	74391
Gorzów Wielkopolski	26,4	49,2	42,6	35,6	32,3	27,5	64779	56473	50446	48667	60003	51581
Katowice	22,2	27,6	34,8	38,3	41,7	40,3	76433	89233	94227	85841	74601	64279
Kielce	27,3	37,5	53,0	52,9	53,9	61,0	16770	19432	19062	18404	16881	17343
Kraków	59,2	64,0	59,4	52,9	48,9	48,7	27133	35278	36513	35328	36910	37440
Lublin	54,6	55,9	57,7	55,0	63,4	74,1	22382	24054	25908	27796	27933	31966
Łódź	52,1	58,3	60,6	59,3	78,3	74,4	16574	17927	18588	20218	19927	21350
Olsztyn	39,0	37,6	33,5	29,6	24,7	29,6	30769	37189	36943	38494	37757	37029
Opole	33,3	35,8	33,6	35,3	35,8	34,4	24197	29089	31586	31790	31136	39339
Poznań	48,1	71,8	67,3	69,4	57,8	45,4	52030	59866	61965	61840	64012	66701
Rzeszów	27,6	48,3	46,7	49,4	55,3	63,6	18768	21386	22568	23352	21715	22434
Szczecin	36,9	55,1	58,5	53,0	49,4	50,0	11257	14701	16073	17462	13067	19411
Toruń	71,3	85,3	84,3	86,3	95,3	77,3	22327	25330	27197	26836	25208	24908
Warszawa	50,7	52,9	47,7	48,5	43,8	40,9	50047	56164	57509	64047	64500	62200
Wrocław	60,7	62,6	63,5	58,3	64,1	71,9	24679	23239	25796	26447	27585	28645
Zielona Góra	48,0	44,2	43,1	44,4	43,6	42,0	12779	14136	15139	13857	14554	13776

TABL. 32. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Miasto województwie	Sieć rozdzielcza kanalizacyjna w km na 100 km ²						Sieć rozdzielcza gazowa w km na 100 km ²						Sieć ciepła przesyłowa w km na 100 km ²					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	346,5	376,2	408,9	418,5	431,6	448,4	479,9	485,2	493,9	508,6	516,6	535,0	173,2	191,0	190,6	188,3	191,9	193,9
Bydgoszcz	348,4	502,7	379,8	390,7	395,0	415,4	339,4	342,8	345,9	349,5	351,8	356,6	147,1	145,8	146,4	149,5	146,5	147,0
Gdańsk	335,5	332,6	340,1	371,6	377,3	380,4	329,7	335,1	343,9	346,3	362,1	370,4	175,8	175,6	189,0	191,0	195,2	183,5
Gorzów Wielkopolski	248,3	250,1	250,1	252,0	264,6	339,8	293,5	300,0	300,6	302,7	305,0	309,4	99,5	103,5	106,6	112,5	114,9	133,7
Katowice	290,9	287,6	295,1	312,1	358,1	365,7	359,6	363,7	370,5	376,3	382,1	386,6	224,6	197,2	197,6	123,4	124,9	117,3
Kielce	282,2	290,5	307,6	310,5	319,7	348,1	283,6	285,9	292,9	297,5	300,6	306,5	95,3	90,7	82,3	81,8	81,8	130,6
Kraków	385,0	396,8	405,8	416,1	424,2	432,7	463,3	467,1	469,2	473,0	477,2	526,9	265,4	210,3	212,2	215,7	218,1	220,9
Lublin	381,9	388,2	388,1	399,1	422,4	442,5	387,6	395,5	402,2	412,5	415,6	458,6	178,2	179,8	182,3	187,6	188,2	190,2
Łódź	348,3	376,2	380,3	380,5	381,9	383,1	368,3	370,7	374,5	381,5	387,1	391,9	200,2	203,6	205,7	202,0	195,5	193,7
Olsztyn	302,7	335,3	336,1	337,1	337,7	338,6	332,9	335,0	336,7	340,4	346,4	352,1	145,3	146,4	136,8	142,3	141,1	136,0
Opole	289,3	289,8	294,8	304,3	305,6	322,3	274,4	277,9	281,8	284,5	288,5	297,3	114,6	97,2	97,7	96,8	101,3	100,5
Poznań	289,6	292,7	294,7	297,9	353,4	363,4	470,6	473,5	478,1	482,0	486,7	490,8	27,7	27,1	27,5	132,8	134,1	135,8
Rzeszów	458,6	466,3	499,1	502,5	559,9	585,3	494,8	508,8	519,9	531,8	541,0	542,6	141,3	122,8	117,3	113,4	97,3	99,7
Szczecin	202,5	202,8	192,1	194,5	200,6	213,1	273,2	286,2	291,1	292,5	296,3	298,1	87,0	89,1	83,8	69,1	70,4	66,5
Toruń	383,7	395,9	403,5	408,1	415,5	420,5	331,0	346,0	349,4	353,3	355,4	358,8	141,1	143,2	190,9	196,0	187,9	185,4
Warszawa	374,3	378,4	380,8	390,2	396,1	405,4	524,3	531,0	536,8	538,7	550,2	552,5	209,8	216,7	232,2	235,5	195,4	228,5
Wrocław	291,1	295,6	301,5	308,1	311,6	316,1	470,2	471,8	478,4	481,9	485,3	490,7	130,0	129,2	127,2	131,8	130,6	131,4
Zielona Góra	415,2	430,1	446,0	445,3	449,3	134,8	355,1	362,4	368,5	371,4	376,4	140,5	160,1	160,1	162,7	161,3	163,9	34,7

TABL. 32. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – INFRASTRUKTURA TECHNICZNA (dok.)

Miasto województwie	Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni w km na 100 km ²						Odsetek dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej w drogach gminnych i powiatowych ogółem (w%)					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	295,1	303,0	308,1	317,7	319,7	326,0	85,8	86,4	84,9	84,7	85,2	86,1
Bydgoszcz	263,6	272,1	261,1	262,2	264,6	262,2	63,1	63,5	64,3	64,3	65,2	70,5
Gdańsk	199,3	167,9	190,3	190,3	197,7	247,3	78,0	90,8	89,3	89,3	88,5	87,4
Gorzów Wielkopolski	154,5	154,5	154,3	155,6	209,1	209,1	80,6	80,6	80,6	80,7	88,4	88,4
Katowice	289,2	289,2	289,2	289,2	296,1	296,1	92,9	92,9	92,9	92,9	94,2	94,2
Kielce	228,8	232,0	233,8	236,6	238,3	245,4	72,8	73,7	74,3	75,0	75,7	76,9
Kraków	299,4	300,2	299,9	292,9	293,8	293,8	93,2	93,3	93,2	93,1	92,9	92,9
Lublin	278,7	279,3	278,8	281,2	279,2	300,9	83,8	83,7	83,2	83,4	83,4	85,2
Łódź	253,2	253,2	251,8	252,4	253,7	253,6	72,4	72,4	72,5	72,5	72,6	74,5
Olsztyn	232,3	242,0	247,7	252,5	254,4	256,9	70,1	70,9	70,6	71,2	71,4	71,7
Opole	176,8	213,7	245,7	247,6	247,3	247,3	65,5	93,8	94,3	94,3	94,3	94,3
Poznań	305,9	308,5	311,2	317,7	326,4	316,9	83,4	83,8	84,1	85,0	85,6	85,3
Rzeszów	213,3	214,1	217,2	222,3	229,7	225,2	98,4	98,4	98,4	99,7	100,0	100,0
Szczecin	258,0	221,3	223,7	190,5	224,1	224,1	88,9	87,2	87,8	85,9	87,8	87,8
Toruń	239,2	245,7	254,9	255,4	309,1	287,8	68,1	70,0	71,6	71,7	84,2	78,4
Warszawa	364,7	362,8	369,9	370,4	382,9	385,6	82,6	82,3	83,8	84,5	85,5	86,1
Wrocław	262,7	263,5	264,9	278,2	285,5	286,3	82,4	82,7	82,9	86,9	87,2	87,5
Zielona Góra	248,7	249,1	317,3	320,2	320,2	67,8	86,4	86,4	90,0	90,0	90,0	89,2

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA

Miasto województwie	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności						Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²						Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – zanieczyszczenia gazowe (bez dwutlenku węgla) w t na 1 km ² powierzchni					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	5,6	5,8	7,6	5,3	5,9	7,1	83,2	75,2	69,0	68,6	68,6	65,5	33,1	34,3	23,5	23,2	28,0	26,9
Bydgoszcz	2,7	2,4	2,8	2,9	3,4	2,6	70,3	73,1	62,8	69,2	59,9	63,6	63,7	52,9	51,6	39,5	37,8	38,1
Gdańsk	7,7	9,6	11,1	8,4	8,5	9,8	72,9	70,9	65,5	65,1	61,6	56,6	58,8	61,4	51,7	36,0	31,3	39,3
Gorzów Wielkopolski	4,2	5,0	4,7	4,1	4,3	4,5	72,4	65,6	60,0	65,9	60,9	64,2	22,5	20,4	20,4	22,9	20,8	22,3
Katowice	3,6	2,1	1,2	1,7	4,3	3,9	79,1	79,2	115,9	93,9	68,6	63,2	127,2	138,4	145,9	314,9	348,4	370,6
Kielce	3,7	4,3	4,0	3,3	6,9	4,8	74,4	77,6	74,3	78,0	59,3	62,0	20,8	34,3	19,7	19,6	17,9	17,7
Kraków	6,2	6,4	9,0	9,3	9,7	8,5	71,4	66,8	63,1	63,4	59,8	59,5	99,7	118,0	87,1	65,0	82,8	79,4
Lublin	5,0	4,3	6,3	6,9	3,9	5,4	70,2	76,8	72,5	63,7	71,2	66,3	19,4	15,7	17,3	24,1	22,9	13,2
Łódź	2,8	2,1	3,6	2,0	2,5	3,2	88,4	84,0	71,3	84,6	80,8	74,7	56,5	47,4	45,0	41,1	36,2	30,2
Olsztyn	5,7	5,5	7,0	6,8	5,0	4,0	65,9	66,1	63,5	60,7	61,9	65,7	27,2	24,7	27,9	27,1	27,3	27,9
Opole	5,9	3,4	2,9	2,5	3,7	2,8	70,5	87,8	77,7	87,6	78,9	89,0	56,5	37,2	52,9	62,1	41,6	42,1
Poznań	5,7	4,5	5,0	4,7	6,7	6,7	72,5	73,8	71,0	71,2	64,3	63,3	29,5	26,4	44,2	25,3	22,7	21,9
Rzeszów	5,2	8,7	8,7	7,4	9,0	12,9	82,0	70,8	70,5	75,6	72,5	65,1	17,7	12,6	12,4	15,8	14,4	13,0
Szczecin	3,7	4,4	4,8	3,5	3,4	2,8	79,0	76,9	70,1	77,3	74,2	77,3	21,0	18,6	18,8	17,4	15,6	17,0
Toruń	3,6	6,7	4,5	3,9	4,5	5,5	66,5	59,0	66,1	68,0	65,9	60,2	34,2	15,5	16,0	15,5	14,0	14,8
Warszawa	7,4	5,5	7,9	7,6	8,7	7,7	73,8	79,4	71,9	70,8	66,1	64,1	84,8	66,0	55,5	51,7	47,8	42,1
Wrocław	7,4	6,0	10,6	12,4	9,4	10,5	62,8	67,0	65,4	57,7	60,2	59,7	26,4	24,5	28,1	31,1	26,9	19,6
Zielona Góra	5,6	4,7	3,8	5,9	7,1	5,3	81,7	77,4	83,2	72,7	62,8	80,3	13,3	9,5	8,3	8,1	9,9	1,9

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA (cd.)

Miasto województwie	Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – zanieczyszczenia pyłowe w t na 1 km ² powierzchni						Ścieki przemysłowe i komunalne w dm ³ (wymagające oczyszczenia) nieoczyszczone odprowadzone do wód lub do ziemi na 1 km ²						Odpady komunalne zmieszane zebrane w ciągu roku w kg na 1 mieszkańca					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	1,7	1,5	1,3	1,2	1,1	1,3	-	-	-	-	-	-	282,4	240,3	228,3	223,3	234,2	273,8
Bydgoszcz	4,2	2,8	2,9	2,0	1,4	1,2	8,6	8,9	8,3	9,7	8,0	7,3	292,9	313,6	301,6	274,0	278,1	287,5
Gdańsk	3,2	3,1	2,8	2,1	1,5	1,8	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8	356,4	347,6	321,2	292,6	296,5	270,8
Gorzów Wielkopolski	0,6	0,4	0,5	0,4	0,5	0,2	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	320,6	356,5	325,9	285,1	260,1	286,2
Katowice	3,5	3,7	3,5	2,0	1,9	1,8	51,0	54,0	44,8	41,4	37,7	35,7	380,8	380,6	388,0	364,3	329,6	320,2
Kielce	3,6	3,5	3,3	2,5	2,2	2,5	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	276,8	253,6	243,1	254,1	270,5	269,9
Kraków	5,7	5,9	5,9	5,2	4,0	3,0	0,4	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	353,1	318,8	286,5	269,5	253,5	248,8
Lublin	2,8	2,3	2,1	2,6	1,6	0,8	-	-	0,1	-	-	-	298,1	301,7	307,0	292,9	253,1	247,9
Łódź	1,1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	316,3	298,7	293,0	261,6	235,6	223,4
Olsztyn	2,2	2,0	1,8	1,2	1,0	1,1	-	-	4,7	4,1	4,5	1,8	305,5	310,9	299,1	276,9	272,1	315,3
Opole	2,2	2,1	2,0	1,5	1,7	1,3	4,6	3,7	2,1	2,9	1,5	1,6	400,7	345,5	329,2	291,2	249,0	243,2
Poznań	1,6	1,9	1,7	1,5	1,5	1,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	375,4	378,9	369,7	350,7	313,3	312,2
Rzeszów	1,8	1,3	0,9	1,7	1,9	1,0	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,8	341,3	372,1	336,1	326,9	297,8	255,8
Szczecin	1,0	1,1	1,1	1,0	0,8	0,8	0,5	1,1	1,4	1,7	1,4	1,4	351,1	347,3	326,8	308,4	286,1	295,7
Toruń	1,4	1,3	1,1	1,0	1,0	1,1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3	0,4	337,9	333,4	315,5	311,5	291,9	299,1
Warszawa	1,9	1,9	1,7	1,6	1,7	1,3	97,6	102,1	48,7	0,0	0,0	5,6	399,0	347,9	320,4	306,8	301,2	344,3
Wrocław	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	-	-	-	-	-	-	418,7	349,1	340,3	317,5	371,5	355,1
Zielona Góra	1,7	1,0	0,8	0,5	0,4	0,1	-	-	-	-	-	-	355,7	354,3	349,0	353,8	307,0	298,2

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA (cd.)

Miasto województwie	Zużycie energii elektrycznej o niskim napięciu w gospodarstwach domowych w kWh na 1 mieszkańca						Tereny zieleni ogólnodostępnej (parki, zieleńce, tereny zieleni osiedlowej) w m ² na 1 mieszkańca						Przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1000 mieszkańców					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	630,6	626,1	619,1	614,8	609,7	608,9	13,7	13,8	15,5	16,1	17,1	16,7	23,1	24,4	25,1	23,3	17,8	17,3
Bydgoszcz	670,8	666,2	649,2	641,8	624,5	620,2	37,5	37,3	37,5	41,3	41,5	37,3	31,4	33,0	35,0	30,1	21,4	19,5
Gdańsk	922,8	856,6	876,6	898,6	889,1	827,7	16,0	16,2	16,2	16,5	16,8	16,9	52,6	52,8	33,3	38,1	26,6	24,3
Gorzów Wielkopolski	753,3	742,2	703,5	704,0	666,3	657,8	28,1	27,8	27,8	28,4	28,4	32,0	53,0	56,9	58,9	59,4	29,7	28,1
Katowice	865,4	865,7	822,4	853,3	825,3	809,1	33,8	33,2	33,4	33,9	34,2	34,1	61,6	60,7	65,6	61,2	57,3	43,6
Kielce	627,0	620,0	618,5	623,3	614,9	616,4	15,7	16,6	16,9	16,5	16,5	16,9	29,2	37,7	41,2	37,7	31,3	25,2
Kraków	1058,2	1032,1	1014,1	1009,5	972,3	952,4	21,5	19,6	19,6	20,5	20,4	20,9	44,1	49,6	43,5	41,3	34,6	31,9
Lublin	719,6	714,1	704,7	702,5	695,4	692,2	24,9	24,2	24,3	24,1	24,4	24,4	36,4	41,3	37,6	32,1	28,3	22,6
Łódź	869,9	858,2	827,5	836,9	799,7	788,8	25,6	24,7	22,5	22,4	22,7	22,9	39,4	39,2	35,6	35,9	28,8	27,7
Olsztyn	769,2	673,6	758,4	770,8	707,1	689,8	34,8	18,7	19,3	17,5	18,2	18,1	32,2	35,6	31,6	27,5	12,4	25,9
Opole	1024,0	932,9	916,7	922,0	854,1	827,5	30,0	29,0	29,1	25,0	25,2	25,2	46,7	42,3	45,4	45,3	38,7	39,2
Poznań	871,7	852,1	837,2	841,1	810,6	805,4	19,2	19,9	20,1	19,1	19,2	17,6	51,0	48,6	49,3	54,3	41,3	36,5
Rzeszów	650,5	668,5	683,5	660,9	650,5	651,8	16,8	18,6	18,5	16,8	17,0	17,7	28,6	27,6	28,1	25,3	22,1	19,0
Szczecin	775,7	744,9	727,2	725,6	709,0	706,0	11,1	13,5	13,7	10,8	10,8	12,0	43,9	43,7	43,7	36,7	33,7	29,4
Toruń	743,2	710,6	639,9	676,4	714,2	692,7	16,4	17,0	17,0	17,0	17,1	18,8	38,1	42,7	43,8	34,5	28,3	35,0
Warszawa	988,4	997,7	1014,1	991,9	947,0	918,2	17,7	18,9	18,8	17,6	17,6	17,5	33,8	33,8	33,4	32,4	28,9	28,2
Wrocław	954,8	958,6	866,6	863,4	783,1	816,0	22,7	22,2	22,2	22,2	22,2	22,8	60,4	58,5	64,1	55,1	44,5	39,7
Zielona Góra	724,6	719,3	712,1	709,4	688,8	584,5	14,7	13,9	13,9	14,4	14,5	13,3	62,5	61,4	58,1	35,5	38,2	33,2

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA (cd.)

Miasto województwie	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję						Wypadki drogowe na 100 tys. ludności						Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	54,3	62,7	61,1	60,7	56,3	59,4	57,5	51,0	55,3	57,6	46,7	51,7	2,7	4,4	3,1	3,4	2,7	1,0
Bydgoszcz	56,4	65,4	67,1	61,7	62,0	60,7	73,9	66,9	73,1	71,5	58,4	56,0	4,1	3,3	2,5	3,6	1,7	2,5
Gdańsk	63,9	63,5	44,5	55,7	46,6	43,0	113,6	135,9	144,9	125,7	115,3	109,2	3,3	5,4	4,3	3,9	3,0	2,8
Gorzów Wielkopolski	76,4	77,6	73,3	74,2	59,6	62,2	84,3	81,1	81,9	72,4	53,2	41,2	1,6	2,4	4,0	6,4	3,2	3,2
Katowice	46,3	47,3	54,8	51,0	59,9	56,4	95,1	99,3	100,2	100,5	92,1	93,7	4,8	3,9	6,5	6,9	4,6	4,3
Kielce	88,7	66,4	70,3	66,7	58,1	59,3	159,0	163,5	142,3	170,6	143,3	149,0	4,9	5,4	2,0	7,0	1,5	5,0
Kraków	48,2	57,2	52,4	47,1	47,1	53,3	158,5	161,9	154,3	142,6	150,6	152,0	2,9	5,7	3,6	1,6	2,0	2,2
Lublin	48,7	55,0	55,3	52,6	57,7	52,7	77,7	70,3	73,6	66,6	65,6	58,4	3,4	5,2	7,2	3,5	4,7	4,4
Łódź	50,3	50,8	44,1	47,9	42,9	44,0	234,4	251,8	232,0	241,2	253,7	244,7	7,6	5,2	4,6	4,3	5,9	2,7
Olsztyn	56,5	62,7	58,9	57,1	55,7	57,2	92,9	100,9	113,4	134,0	153,6	141,3	3,4	4,0	2,8	1,7	7,4	1,7
Opole	55,6	37,6	51,4	54,8	53,9	53,3	133,7	143,7	151,3	153,1	148,9	126,1	8,2	5,7	1,6	5,8	3,3	6,7
Poznań	54,7	55,6	56,0	57,7	51,4	49,1	73,3	86,7	68,6	64,2	54,6	56,4	4,7	4,7	3,8	3,6	2,9	2,6
Rzeszów	51,8	54,3	53,2	50,8	49,4	49,6	190,7	237,2	211,0	199,9	219,9	207,1	6,2	3,9	5,5	6,6	2,7	2,7
Szczecin	60,4	63,2	62,1	61,0	61,5	63,6	150,0	159,7	142,8	154,3	152,3	137,1	3,2	3,2	2,4	3,9	4,2	3,7
Toruń	57,8	60,7	61,0	62,0	63,8	66,7	44,3	40,0	35,2	20,2	32,0	21,2	4,9	2,9	2,9	2,5	4,4	3,4
Warszawa	46,3	48,0	46,4	45,3	40,6	39,3	61,4	61,0	56,5	68,8	64,0	55,1	3,4	5,3	3,4	4,3	3,8	3,4
Wrocław	51,0	50,0	51,5	50,4	45,4	43,1	91,1	177,1	177,0	104,4	101,8	87,1	6,4	5,1	5,5	3,6	3,8	1,4
Zielona Góra	70,9	74,9	71,0	59,7	70,9	69,6	59,8	45,3	67,2	54,1	60,5	67,8	4,2	1,7	0,8	-	3,4	6,5

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA (cd.)

Miasto województwie	Przychodnie na 10 tys. ludności						Porady lekarskie na 1 mieszkańca						Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	8,7	9,4	10,0	10,0	10,3	10,1	4,7	4,8	4,7	4,9	5,1	4,9	2603	2494	2565	2440	2402	2467
Bydgoszcz	3,7	4,1	4,4	4,3	4,6	4,8	4,1	4,1	4,3	4,5	4,4	4,8	3037	2792	2867	2899	2884	2800
Gdańsk	3,5	4,0	4,3	4,5	4,6	4,6	3,7	3,6	3,7	3,8	4,0	4,1	2791	2725	2661	2508	2622	2459
Gorzów Wielkopolski	4,9	6,4	6,5	6,3	6,4	6,6	3,8	3,7	4,4	4,7	5,0	5,0	2768	3038	3195	2961	2887	2750
Katowice	7,5	9,0	9,2	9,3	9,8	10,2	4,4	4,7	4,5	4,7	4,8	4,9	2938	2838	2819	2742	2719	2542
Kielce	6,5	7,2	7,3	7,6	8,2	8,0	3,8	4,2	4,1	4,4	4,6	4,8	2301	2147	2138	2246	2161	2176
Kraków	6,1	7,2	7,3	7,5	7,7	8,2	4,0	4,1	4,0	4,2	4,1	4,1	2668	2307	2298	2464	2426	2393
Lublin	6,4	7,5	8,0	8,0	8,7	8,5	4,5	4,6	4,9	5,1	5,2	5,3	2056	2063	2045	1975	1998	2053
Łódź	7,1	8,9	8,9	8,8	9,3	9,4	4,7	4,9	4,6	4,7	4,8	4,9	2396	2433	2496	2436	2434	2269
Olsztyn	6,6	8,0	8,1	8,4	8,6	9,1	4,5	4,6	4,5	4,6	4,6	4,8	2657	2580	2607	2532	2483	2551
Opole	7,5	8,0	8,1	8,4	8,9	9,2	3,5	3,4	3,7	3,9	4,1	4,4	2610	2551	2432	2403	2391	2332
Poznań	6,1	8,1	8,3	8,4	8,5	8,9	4,2	4,5	4,5	4,5	4,6	4,7	2214	2259	2086	2108	2107	1923
Rzeszów	7,4	9,0	9,3	9,6	9,8	9,7	4,2	4,8	5,5	6,0	6,1	5,9	2159	2250	2142	1990	1949	2021
Szczecin	5,5	6,6	6,7	6,8	6,9	6,9	4,2	4,0	4,2	4,2	4,3	4,3	2951	2968	2900	2916	2847	2686
Toruń	3,5	3,8	3,6	3,7	3,9	4,6	4,3	4,6	4,5	4,5	4,6	4,5	3419	3105	3192	3179	3174	3025
Warszawa	4,3	6,0	6,1	6,2	6,4	6,7	3,0	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3036	2966	2850	2855	2790	2730
Wrocław	5,3	6,5	6,8	6,8	6,6	6,8	4,1	4,3	4,2	4,1	4,1	4,5	2362	2321	2391	2350	2324	2355
Zielona Góra	6,6	7,3	7,5	7,4	7,7	6,9	4,5	4,6	4,8	5,2	5,3	4,8	2244	2249	2246	2234	2124	2569

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA (cd.)

Miasto wojewódzkie	Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności						Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach						Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na 1 miejsce w placówkach wychowania przedszkolnego					
	2010	2011	2012 ¹	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	96,0	93,6	99,1	104,6	100,1	105,0	7,9	8,6	9,8	11,7	13,6	14,7	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9
Bydgoszcz	86,8	86,9	98,6	110,3	114,4	114,4	5,4	6,6	9,1	8,6	10,1	10,9	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,8
Gdańsk	73,3	75,4	80,1	84,8	79,3	82,7	4,4	4,6	4,7	5,9	8,5	9,9	1,4	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1
Gorzów Wielkopolski	82,4	81,7	82,2	82,6	84,0	85,3	7,3	7,6	8,0	9,3	12,3	12,8	1,0	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0
Katowice	140,8	141,8	144,3	146,7	150,2	153,3	6,4	6,8	8,2	8,3	12,2	14,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Kielce	114,1	116,4	122,9	129,3	133,6	135,3	6,2	8,5	9,9	13,4	14,6	15,8	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9
Kraków	94,4	93,1	101,3	109,4	110,9	113,2	7,5	7,9	10,0	13,5	15,7	18,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
Lublin	120,7	116,1	133,9	151,7	150,4	162,2	6,7	7,4	8,6	10,7	11,8	13,0	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Łódź	81,4	84,2	90,2	96,2	95,5	97,1	11,7	12,0	13,4	14,0	14,8	15,4	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Olsztyn	85,4	97,4	108,5	119,6	112,9	114,2	5,8	5,8	8,0	9,5	11,7	12,2	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7
Opole	140,3	140,8	153,2	165,6	156,9	158,0	8,9	11,2	18,8	26,4	29,9	33,4	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8
Poznań	90,5	90,2	98,8	107,3	103,8	102,8	6,5	7,6	9,3	12,1	15,8	16,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Rzeszów	140,1	142,5	150,6	158,7	162,1	171,0	12,1	14,4	16,4	17,6	18,7	22,3	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Szczecin	74,4	77,1	80,0	83,0	86,7	83,4	5,6	6,0	6,4	9,2	11,2	13,3	1,1	1,2	1,3	1,2	1,1	1,0
Toruń	77,9	74,0	75,9	77,8	77,3	78,7	4,2	5,2	7,0	10,6	11,2	13,0	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
Warszawa	79,2	81,2	85,7	90,2	92,5	91,9	7,1	7,9	9,3	11,7	13,7	14,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Wrocław	74,6	79,9	88,6	97,2	95,9	93,1	10,3	12,3	15,2	16,9	20,1	22,3	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
Zielona Góra	77,2	77,7	81,1	84,5	83,5	74,3	11,2	11,1	13,3	16,0	22,2	21,4	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9

¹ Za 2012 r. dane dostępne na poziomie województwa. Braki zastąpiono średnią arytmetyczną z lat 2011 i 2013.

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA (cd.)

Miasto województwie	Liczba szkół ponadgimnazjalnych (bez policealnych) dla dzieci i młodzieży na 10 tys. ludności w wieku 16-18 lat						Studenci szkół wyższych na 1000 mieszkańców						Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	57	60	62	59	53	54	153,3	145,6	134,6	120,3	110,2	102,5	10143	9810	8937	8437	8442	9249
Bydgoszcz	74	77	85	86	80	87	122,2	118,5	111,2	101,3	96,8	92,6	10413	10372	10625	10571	11177	11114
Gdańsk	51	52	52	55	55	58	174,9	175,8	175,7	170,1	165,9	163,2	10710	14855	15877	15915	15913	15940
Gorzów Wielkopolski	81	87	84	85	80	80	47,6	42,4	37,2	31,3	27,7	24,8	4449	4448	4450	3553	3547	3536
Katowice	64	64	63	69	74	82	233,4	221,3	205,4	191,2	181,6	179,4	8417	8360	8304	8226	8158	8106
Kielce	74	84	90	91	93	97	209,5	193,8	177,7	157,1	139,8	126,8	13497	13454	13396	13325	14204	14146
Kraków	64	67	68	68	64	65	244,7	243,0	239,9	224,7	217,7	211,3	9241	9489	9479	10257	10437	10426
Lublin	72	76	82	83	79	81	241,0	231,9	222,0	209,3	203,8	197,6	8737	8299	8692	8380	8136	8113
Łódź	59	63	62	64	63	67	137,7	131,3	127,3	117,3	114,3	108,9	7455	7399	7262	7185	7131	7153
Olsztyn	60	67	71	73	72	76	221,4	213,0	199,3	177,6	162,3	148,6	4740	5012	5634	4852	5607	4818
Opole	89	85	87	97	93	97	287,1	277,4	255,2	232,6	209,2	190,3	6456	7202	7152	7067	7034	6996
Poznań	70	74	73	72	72	75	240,5	237,2	232,8	221,0	214,4	214,7	9748	10251	10199	12455	12402	12613
Rzeszów	81	85	86	75	70	68	304,3	298,4	284,9	262,1	247,4	235,8	6637	7827	7914	7630	8049	8082
Szczecin	65	66	61	61	60	63	137,5	127,5	118,3	110,6	103,3	97,2	11396	11378	11359	11662	11311	11268
Toruń	57	62	65	65	63	64	156,9	155,8	148,7	136,7	129,7	124,0	5003	5393	5675	4962	4955	4826
Warszawa	63	65	68	69	66	66	168,2	161,9	156,5	148,0	142,6	139,5	6641	6622	6548	6507	6428	6607
Wrocław	57	59	65	67	64	65	228,7	220,4	212,9	199,0	192,5	188,8	12366	12882	13430	13741	14100	15894
Zielona Góra	61	68	73	78	72	64	140,4	131,9	121,5	112,1	107,6	87,4	8496	9933	9919	9867	9148	6031

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA (cd.)

Miasto województwie	Liczba widowisk w stałych salach teatralnych na 10 tys. ludności						Liczba przedstawień /koncertów w stałych salach instytucji muzycznych (filharmonia, chór, orkiestra symfoniczna) na 10 tys. ludności					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	26,3	22,9	24,5	35,7	30,0	30,6	9,3	6,1	5,0	2,2	1,5	1,4
Bydgoszcz	8,5	9,0	7,9	8,6	5,8	6,0	9,9	11,0	10,4	9,8	10,9	9,9
Gdańsk	15,6	15,9	19,1	20,0	13,2	15,4	3,5	4,6	3,7	3,8	5,8	6,5
Gorzów Wielkopolski	16,6	17,6	17,5	18,0	17,9	17,7	-	-	23,6	14,6	12,0	6,5
Katowice	20,9	20,2	18,2	20,8	21,9	20,7	3,7	6,4	5,5	4,7	12,4	18,7
Kielce	29,8	28,2	29,8	31,7	32,5	35,9	3,2	3,0	5,9	5,0	5,4	4,5
Kraków	37,2	39,2	37,9	40,6	43,9	39,6	1,5	1,9	2,0	2,2	3,0	3,1
Lublin	18,6	17,8	20,6	18,7	21,9	22,6	1,7	2,1	2,2	1,0	1,2	1,3
Łódź	23,5	25,2	25,8	25,3	27,2	28,0	1,4	0,9	1,3	0,7	1,1	0,6
Olsztyn	45,8	42,8	39,3	47,4	48,5	45,7	10,1	13,3	13,3	12,3	10,6	6,7
Opole	48,6	46,9	44,5	48,0	39,6	47,0	9,2	3,8	6,8	22,2	22,7	15,2
Poznań	24,7	25,3	26,3	24,4	22,9	24,8	1,2	1,0	0,9	0,8	0,9	0,9
Rzeszów	27,8	26,6	26,7	27,2	26,0	27,9	3,8	6,0	5,7	5,3	4,5	5,6
Szczecin	29,7	28,3	30,4	30,6	28,3	27,1	1,6	1,5	1,5	2,5	3,5	4,3
Toruń	31,8	34,5	37,6	36,6	31,1	33,7	3,1	2,2	3,2	4,2	4,5	4,0
Warszawa	41,4	45,3	43,1	41,6	47,1	46,0	1,1	1,4	1,2	1,3	1,3	1,2
Wrocław	19,3	19,5	18,6	20,8	23,5	24,0	2,2	2,0	2,0	2,9	3,1	2,9
Zielona Góra	26,9	24,7	25,6	24,1	24,3	22,1	5,6	6,3	6,0	5,9	5,7	5,3

TABL. 33. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI DIAGNOSTYCZNE – WARUNKI ŻYCIA (dok.)

Miasto województwie	Wystawy w obiektach działalności wystawienniczej (polskie w kraju, zagraniczne i międzynarodowe w kraju) na 10 tys. ludności						Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	1,7	1,8	1,3	1,6	1,7	1,5	88	88	88	88	88	69
Bydgoszcz	0,8	1,4	1,7	1,8	1,9	2,7	74	73	62	62	59	61
Gdańsk	2,9	3,0	2,7	2,7	3,2	3,0	70	70	70	69	69	70
Gorzów Wielkopolski	1,4	1,4	1,6	1,7	1,6	1,9	113	101	100	100	100	58
Katowice	2,8	3,6	3,7	2,9	3,1	2,7	37	36	32	29	37	36
Kielce	3,4	3,5	3,6	3,1	3,0	2,1	80	79	50	50	50	49
Kraków	6,7	6,6	6,9	6,3	6,1	6,5	51	51	53	51	51	52
Lublin	2,5	2,5	2,2	2,0	2,1	2,1	136	135	134	91	89	66
Łódź	5,4	5,2	5,9	4,9	5,4	5,2	106	106	117	115	110	96
Olsztyn	5,7	5,4	5,5	5,6	5,2	4,8	83	92	87	87	53	53
Opole	4,3	4,1	3,5	3,5	2,7	3,4	99	99	98	97	83	89
Poznań	1,3	1,3	1,4	1,2	2,2	1,2	34	33	35	35	33	33
Rzeszów	3,5	3,9	3,4	2,2	1,9	3,1	104	55	41	41	41	41
Szczecin	2,6	1,9	1,4	1,5	2,5	1,7	114	113	83	83	84	84
Toruń	6,2	5,6	5,3	5,5	5,3	6,6	72	49	48	48	46	50
Warszawa	3,5	3,4	3,2	3,5	3,2	2,6	57	56	57	55	60	60
Wrocław	2,0	2,4	2,1	3,0	2,6	3,0	49	52	52	48	53	48
Zielona Góra	4,9	5,3	3,7	5,0	3,8	2,5	65	65	65	65	65	91

TABL. 34. WSKAŹNIKI SYNTETYCZNE CZĄSTKOWE – POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY

Miasto województwie	Wskaźnik						Ranking					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	0,258	0,277	0,391	0,326	0,368	0,334	5	8	2	7	4	5
Bydgoszcz	0,019	0,093	0,177	0,119	0,102	0,149	17	17	12	17	16	16
Gdańsk	0,220	0,315	0,379	0,399	0,403	0,230	9	5	4	4	2	10
Gorzów Wielkopolski	0,239	0,101	0,135	0,275	0,145	0,187	7	16	16	9	13	13
Katowice	0,108	-0,040	0,100	-0,012	0,125	0,018	16	18	17	18	15	18
Kielce	0,185	0,237	0,136	0,158	0,143	0,207	12	14	15	15	14	11
Kraków	0,346	0,265	0,223	0,380	0,358	0,390	2	11	10	5	5	2
Lublin	0,267	0,254	0,238	0,159	0,241	0,276	4	13	9	14	10	8
Łódź	0,142	0,256	0,140	0,130	0,204	0,122	14	12	14	16	12	17
Olsztyn	0,190	0,276	0,304	0,371	0,306	0,288	11	9	6	6	7	7
Opole	0,221	0,279	-0,017	0,265	0,059	0,190	8	7	18	10	17	12
Poznań	0,252	0,273	0,273	0,254	0,295	0,186	6	10	7	12	8	14
Rzeszów	0,449	0,597	0,452	0,583	0,436	0,637	1	1	1	1	1	1
Szczecin	0,014	0,192	0,167	0,186	0,011	0,269	18	15	13	13	18	9
Toruń	0,140	0,295	0,212	0,262	0,237	0,176	15	6	11	11	11	15
Warszawa	0,340	0,468	0,381	0,462	0,379	0,375	3	2	3	2	3	3
Wrocław	0,212	0,356	0,379	0,313	0,349	0,355	10	3	5	8	6	4
Zielona Góra	0,174	0,328	0,250	0,426	0,254	0,321	13	4	8	3	9	6

TABL. 35. WSKAŹNIKI SYNTETYCZNE CZĄSTKOWE – ZASOBY PRACY

Miasto województwie	Wskaźnik						Ranking					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	-0,107	-0,058	-0,018	-0,018	-0,028	-0,027	18	18	18	18	18	18
Bydgoszcz	0,374	0,375	0,448	0,447	0,426	0,434	9	11	8	5	7	4
Gdańsk	0,464	0,498	0,504	0,342	0,363	0,369	3	4	6	11	10	9
Gorzów Wielkopolski	0,371	0,352	0,430	0,452	0,529	0,490	10	12	10	4	1	1
Katowice	0,394	0,415	0,429	0,322	0,229	0,231	8	7	11	12	13	13
Kielce	0,128	0,188	0,148	0,088	0,106	0,092	16	14	14	17	16	16
Kraków	0,536	0,508	0,628	0,408	0,368	0,311	1	2	1	9	9	10
Lublin	0,059	-0,004	0,102	0,091	0,089	0,119	17	17	17	16	17	15
Łódź	0,215	0,173	0,119	0,106	0,109	0,077	14	16	16	15	15	17
Olsztyn	0,442	0,502	0,501	0,443	0,449	0,424	5	3	7	6	5	6
Opole	0,415	0,388	0,435	0,458	0,454	0,401	6	10	9	3	4	7
Poznań	0,524	0,558	0,558	0,435	0,432	0,456	2	1	3	7	6	3
Rzeszów	0,362	0,336	0,382	0,347	0,349	0,236	13	13	12	10	11	12
Szczecin	0,177	0,182	0,132	0,167	0,223	0,223	15	15	15	14	14	14
Toruń	0,365	0,388	0,339	0,264	0,273	0,308	12	9	13	13	12	11
Warszawa	0,402	0,434	0,523	0,425	0,406	0,376	7	5	4	8	8	8
Wrocław	0,370	0,409	0,572	0,490	0,499	0,474	11	8	2	2	3	2
Zielona Góra	0,448	0,420	0,522	0,531	0,499	0,424	4	6	5	1	2	5

TABL. 36. WSKAŹNIKI SYNTETYCZNE CZĄSTKOWE – KONDYCJA GOSPODARCZA

Miasto województwie	Wskaźnik						Ranking					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	0,131	0,085	0,135	0,089	0,134	0,059	15	17	12	15	14	16
Bydgoszcz	0,103	0,173	0,113	0,122	0,146	0,134	18	9	15	13	11	14
Gdańsk	0,373	0,322	0,394	0,343	0,268	0,325	3	4	3	3	4	2
Gorzów Wielkopolski	0,119	0,037	0,088	0,074	0,056	0,042	16	18	16	16	17	18
Katowice	0,343	0,398	0,365	0,222	0,171	0,057	5	2	4	9	9	17
Kielce	0,191	0,147	0,076	0,059	0,114	0,142	11	13	18	17	16	10
Kraków	0,279	0,245	0,296	0,287	0,318	0,276	7	6	6	4	3	4
Lublin	0,108	0,158	0,184	0,185	0,181	0,136	17	11	11	11	8	11
Łódź	0,202	0,171	0,226	0,264	0,224	0,225	10	10	8	6	7	7
Olsztyn	0,280	0,208	0,220	0,277	0,248	0,245	6	8	9	5	6	5
Opole	0,171	0,149	0,088	0,155	0,118	0,135	12	12	17	12	15	13
Poznań	0,518	0,406	0,394	0,348	0,330	0,342	1	1	2	2	2	1
Rzeszów	0,156	0,142	0,201	0,244	0,158	0,167	13	14	10	7	10	9
Szczecin	0,131	0,119	0,127	0,112	0,146	0,174	14	15	13	14	12	8
Toruń	0,221	0,224	0,253	0,213	0,144	0,135	8	7	7	10	13	12
Warszawa	0,457	0,356	0,398	0,361	0,392	0,303	2	3	1	1	1	3
Wrocław	0,360	0,271	0,300	0,234	0,262	0,243	4	5	5	8	5	6
Zielona Góra	0,202	0,116	0,126	0,031	0,014	0,105	9	16	14	18	18	15

TABL. 37. WSKAŹNIKI SYNTETYCZNE CZĄSTKOWE – INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Miasto województwie	Wskaźnik						Ranking					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	0,591	0,644	0,661	0,666	0,627	0,657	3	3	3	3	2	2
Bydgoszcz	0,292	0,307	0,260	0,263	0,219	0,309	12	11	13	14	13	14
Gdańsk	0,317	0,264	0,313	0,357	0,299	0,471	10	14	11	12	12	8
Gorzów Wielkopolski	0,083	0,054	0,049	0,066	0,125	0,329	18	18	18	17	16	13
Katowice	0,505	0,456	0,462	0,408	0,424	0,481	5	7	7	9	9	7
Kielce	0,174	0,145	0,157	0,150	0,113	0,286	15	16	16	16	17	15
Kraków	0,741	0,703	0,700	0,700	0,624	0,683	1	1	1	1	3	1
Lublin	0,550	0,538	0,525	0,545	0,494	0,601	4	4	5	5	5	4
Łódź	0,417	0,385	0,380	0,387	0,317	0,374	8	9	9	10	11	11
Olsztyn	0,267	0,269	0,259	0,269	0,215	0,262	14	13	14	13	14	16
Opole	0,084	0,200	0,247	0,246	0,207	0,333	17	15	15	15	15	12
Poznań	0,288	0,284	0,295	0,449	0,481	0,503	13	12	12	7	7	6
Rzeszów	0,504	0,500	0,486	0,479	0,435	0,523	6	5	6	6	8	5
Szczecin	0,154	0,104	0,087	0,015	0,020	0,153	16	17	17	18	18	17
Toruń	0,314	0,313	0,366	0,376	0,489	0,452	11	10	10	11	6	9
Warszawa	0,698	0,667	0,688	0,696	0,638	0,653	2	2	2	2	1	3
Wrocław	0,411	0,407	0,403	0,435	0,391	0,447	9	8	8	8	10	10
Zielona Góra	0,490	0,488	0,604	0,592	0,566	-0,186	7	6	4	4	4	18

TABL. 38. WSKAŹNIKI SYNTETYCZNE CZĄSTKOWE – WARUNKI ŻYCIA

Miasto województwie	Wskaźnik						Ranking					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	0,199	0,186	0,187	0,171	0,147	0,137	7	6	8	11	10	8
Bydgoszcz	0,062	0,135	0,140	0,150	0,141	0,114	16	12	12	12	11	13
Gdańsk	0,043	-0,011	0,005	0,049	0,041	0,033	18	18	18	17	18	18
Gorzów Wielkopolski	0,162	0,091	0,109	0,095	0,114	0,116	10	14	14	15	14	12
Katowice	0,113	0,086	0,071	0,016	0,091	0,073	12	15	16	18	16	16
Kielce	0,230	0,197	0,256	0,203	0,210	0,127	5	5	3	6	6	11
Kraków	0,193	0,141	0,207	0,210	0,214	0,245	8	10	6	5	5	2
Lublin	0,187	0,181	0,161	0,196	0,223	0,221	9	7	10	7	3	5
Łódź	0,111	0,137	0,143	0,132	0,111	0,136	13	11	11	14	15	9
Olsztyn	0,297	0,271	0,307	0,297	0,242	0,235	2	3	2	2	2	3
Opole	0,334	0,290	0,365	0,385	0,440	0,326	1	1	1	1	1	1
Poznań	0,221	0,166	0,183	0,173	0,209	0,174	6	8	9	9	7	6
Rzeszów	0,281	0,278	0,217	0,172	0,195	0,233	3	2	4	10	9	4
Szczecin	0,087	0,067	0,066	0,057	0,066	0,056	14	17	17	16	17	17
Toruń	0,062	0,078	0,108	0,136	0,120	0,083	17	16	15	13	13	15
Warszawa	0,145	0,148	0,196	0,212	0,206	0,146	11	9	7	4	8	7
Wrocław	0,084	0,115	0,126	0,183	0,135	0,129	15	13	13	8	12	10
Zielona Góra	0,246	0,218	0,207	0,218	0,216	0,093	4	4	5	3	4	14

TABL. 39. WSKAŹNIKI SYNTETYCZNE – OGÓLNY WSKAŹNIK ROZWOJU

Miasto województwie	Wskaźnik						Ranking					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białystok	0,214	0,227	0,271	0,247	0,250	0,232	14	12	10	11	11	11
Bydgoszcz	0,170	0,216	0,228	0,220	0,207	0,228	17	15	13	13	14	13
Gdańsk	0,283	0,278	0,319	0,298	0,275	0,286	9	8	7	9	8	7
Gorzów Wielkopolski	0,195	0,127	0,162	0,192	0,194	0,233	15	18	16	15	15	10
Katowice	0,293	0,263	0,285	0,191	0,208	0,172	7	9	9	16	13	16
Kielce	0,181	0,183	0,155	0,132	0,137	0,171	16	16	17	17	17	17
Kraków	0,419	0,372	0,411	0,397	0,376	0,381	1	2	2	2	2	1
Lublin	0,234	0,225	0,242	0,235	0,246	0,271	11	13	12	12	12	9
Łódź	0,217	0,224	0,202	0,204	0,193	0,187	13	14	15	14	16	14
Olsztyn	0,295	0,305	0,318	0,331	0,292	0,291	6	7	8	6	7	6
Opole	0,245	0,261	0,223	0,302	0,256	0,277	10	10	14	8	9	8
Poznań	0,361	0,338	0,341	0,332	0,349	0,332	3	4	6	5	3	4
Rzeszów	0,350	0,371	0,348	0,365	0,315	0,359	4	3	4	3	5	3
Szczecin	0,113	0,133	0,116	0,107	0,093	0,175	18	17	18	18	18	15
Toruń	0,220	0,259	0,256	0,250	0,252	0,231	12	11	11	10	10	12
Warszawa	0,408	0,414	0,437	0,431	0,404	0,371	2	1	1	1	1	2
Wrocław	0,287	0,311	0,356	0,331	0,327	0,329	8	6	3	7	4	5
Zielona Góra	0,312	0,314	0,342	0,360	0,310	0,151	5	5	5	4	6	18

UWAGI OGÓLNE

1. Dane prezentuje się w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007**, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej - Statistical Classification of Economic Activities in the European community - NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885), która zastąpiła Polską Klasyfikację Działalności – PKD 2004.

W ramach PKD 2007 wyodrębniono „**Przemysł**” jako dodatkowe grupowanie, który obejmuje sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

W kategorii „**Pozostałe usługi**” ujęte są sekcje: „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca”, „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukacja”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „Pozostała działalność usługowa” oraz „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby”.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą **całej gospodarki narodowej**.
3. Dane zamieszczone w publikacji podano w podziale według:

a) sektorów własności:

- **sektor publiczny** - grupujący własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego,
- **sektor prywatny** - grupujący własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność za-graniczną (osób zagranicznych) oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego i brakiem przewagi sektorowej w kapitale (mieniu) podmiotu.

4. Dane według sekcji PKD oraz w podziale administracyjnym opracowano - jeśli nie zaznaczono inaczej - tzw. metodą przedsiębiorstw.

Metoda przedsiębiorstw (podmiotowa) oznacza przyjmowanie całych podmiotów gospodarki narodowej za podstawę grupowania wszystkich danych charakteryzujących ich działalność według poszczególnych poziomów klasyfikacyjnych i podziałów terytorialnych.

5. **Liczby względne (wskaźniki, odsetki)** obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
6. **Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.)** danych według stanu w końcu roku (np. liczba lekarzy) przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. ruch naturalny ludności, produkcja, spożycie) - według stanu w dniu 30 VI.
7. Dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - nie obejmują jednostek budżetowych resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych i administracji.
8. Niektóre dane liczbowe zostały podane na podstawie danych nieostatecznych i mogą ulec zmianie w kolejnych publikacjach Urzędu Statystycznego.
9. Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki Czytelnik znajdzie w publikacjach tematycznych oraz w serii „Zeszyty metodyczne i klasyfikacje”.

10. W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych; zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI - PKD 2007

skrót	sekcje	pełna nazwa
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę		Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja		Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych		Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia		Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości		Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca		Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

tys.	= tysiąc	kWh	= kilowatogodzina
mln	= milion	TJ	= teradžul
zł	= złoty	t	= tona
szt.	= sztuka	r.	= rok
wol	= wolumin	cd.	= ciąg dalszy
km	= kilometr	dok.	= dokończenie
m ²	= metr kwadratowy	tabl.	= tablica
km ²	= kilometr kwadratowy	Dz. U.	= Dziennik Ustaw
m ³	= metr sześcienny		
dam ³	= dekametr sześcienny		
hm ³	= hektometr sześcienny		

ZNAKI UMOWNE

kreska „-”	-	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło.
znak „x”	-	oznacza, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
znak „Δ”	-	oznacza, że nazwa została skrócona w stosunku do obowiązującej klasyfikacji.
Znak „#”		oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.

Uwaga: Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą różnić się od podanych wielkości ogółem. Liczby te są poprawne pod względem merytorycznym.

UWAGI METODYCZNE

1. **Dane demograficzne** opracowano na podstawie:
 - a) bilansów stanu i struktury ludności na terenie gminy.
Bilanse ludności sporządzane są dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego, przy uwzględnieniu:
 - zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych,
 - różnicy między liczbą osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (do 2005 r. – ponad 2 miesiące) na terenie gminy a liczbą osób czasowo nieobecnych (zameldowania i wymeldowania na pobyt czasowy z/do innych gmin);
 - b) rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych (od 2006 r. źródłem tych danych jest rejestr PESEL – Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności);
 - c) sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
 - d) sprawozdawczości sądów – o prawomocnie orzeczonych rozwodach i separacjach.
2. Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność **w wieku mobilnym**, tj. w wieku 18-44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45-64 lata, kobiety – 45-59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.
3. Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności faktycznie zamieszkałej według stanu w dniu 30 VI.
4. Przez **niemowlęta** rozumie się dzieci w wieku poniżej 1 roku.
5. **Przyrost naturalny ludności** stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie. **Przyrost rzeczywisty ludności** stanowi sumę przyrostu naturalnego i salda migracji.
6. Przez **migracje wewnętrzne** rozumie się zmiany miejsca stałego (lub czasowego) pobytu, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy w celu osiedlenia się na stałe (lub pobyt czasowy) oraz przemeldowanie z pobytu czasowego na pobyt stały w danej miejscowości, jeżeli poprzednie miejsce pobytu stałego znajdowało się w innej gminie. W przypadku gminy miejsko-wiejskiej migracją jest również zmiana miejsca zamieszkania między terenami miejskimi i wiejskimi.
Migracje zagraniczne ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania. Dane o **migracjach** ludności opracowano na podstawie informacji o zameldowaniach na pobyt stały. Przez użyte w tablicach określenie „**napływ**” rozumie się nowe zameldowania na pobyt stały, przez „**odpływ**” — wymeldowania z pobytu stałego (tj. zameldowania w innej jednostce na pobyt stały). Saldo migracji jest to różnica między napływem i odpływem ludności.
7. Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód; obejmują:
 - a) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy),
 - b) pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:
 - właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin) - od 2010 r. do pracujących w gospodarstwach indywidualnych zaliczono wszystkich pracujących w tych gospodarstwach niezależnie od powierzchni użytków rolnych oraz przeznaczenia produkcji rolniczej (razem z produkującymi wyłącznie lub głównie na własne potrzeby);
 - właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,
 - inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;
 - c) osoby wykonujące pracę nakładczą;
 - d) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
 - e) członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kółek rolniczych);
 - f) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

8. Dane dotyczące **pracujących** według stanu w dniu 31 XII podano bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania tych osób w **głównym miejscu pracy**.
9. Dane dotyczące **przeciętnego zatrudnienia** ujmują wyłącznie zatrudnionych na podstawie stosunku pracy. Informacje dotyczą pracowników pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.
10. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenia (nominalne)** przypadające na 1 zatrudnionego obliczono przyjmując:
 - wynagrodzenia osobowe, bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą,
 - wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach,
 - dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
 - honoraria wypłacone niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych.

Dane o przeciętnych miesięcznych wynagrodzeniach brutto przypadających na 1 zatrudnionego obejmują zaliczki na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) płacone przez ubezpieczonego pracownika, wprowadzone z dniem 1 I 1999 r. zgodnie z ustawą z dnia 13 X 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887, z późniejszymi zmianami).

11. Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 VI 2004 r. (jednolity tekst Dz. U. 2015, poz. 149, z późniejszymi zmianami), określone są jako bezrobotne.
12. Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę, która ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego, jest osobą niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych (lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły) lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, z dodatkowymi wyłączeniami dotyczącymi źródeł dochodów, zapisanymi w ustawie.
13. **Stopę bezrobocia rejestrowanego** obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.
14. **Mieszkanie** jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb i pomieszczeń pomocniczych (przedpokój, łazienka, garderoba, spiżarnia i inne), do którego prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni, bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.
15. **Izba** jest to pomieszczenie w mieszkaniu oddzielone od innych pomieszczeń stałymi ścianami, o powierzchni co najmniej 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym, tj. oknem lub oszklonymi drzwiami w ścianie zewnętrznej budynku; za izbę uważa się zarówno pokoje jak i kuchnie spełniające powyższe kryteria. Nie uznaje się za izbę - bez względu na wielkość powierzchni i sposób oświetlenia - przedpokojów, łazienek, spiżarni, werandy itp.
16. **Powierzchnia użytkowa** jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania służących mieszkalnemu i gospodarczemu potrzebom mieszkańców. Do powierzchni użytkowej mieszkania nie zalicza się powierzchni: balkonów, loggi, antresoli, pralni, strychów, piwnic, garaży itp.
17. Informacje o **zasobach mieszkaniowych, powierzchni użytkowej mieszkań oraz izbach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.
18. Informacje o efektach obejmują:
 - **budownictwo spółdzielcze** – realizowane przez spółdzielnie mieszkaniowe, z przeznaczeniem dla osób będących członkami spółdzielni;
 - **budownictwo komunalne (gminne)** – realizowane w całości z budżetu gminy; głównie o charakterze socjalnym lub interwencyjnym;

- **budownictwo zakładowe** – realizowane przez zakłady pracy sektora publicznego i prywatnego, z przeznaczeniem na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych pracowników tych zakładów;
 - **budownictwo przeznaczone na sprzedaż lub wynajem** – dotyczy mieszkań oddanych do użytku przez różnych inwestorów w celu osiągnięcia zysku.
 - **budownictwo społeczne czynszowe** – realizowane przez towarzystwa budownictwa społecznego (działające na zasadzie non profit), z wykorzystaniem kredytu z Krajowego Funduszu Mieszkaniowego;
 - **budownictwo indywidualne** – realizowane przez osoby fizyczne (prowadzące i nie prowadzące działalności gospodarczej), kościoły i związki wyznaniowe, z przeznaczeniem na użytek własny inwestora lub na sprzedaż i wynajem;
19. Informacje o **urządzeniach komunalnych** dotyczą urządzeń **czynnych** i prezentowane są według lokalizacji obiektów.
20. Informacje o sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej obejmują sieć obsługującą gospodarstwa domowe i innych użytkowników.
Informacje o **długości sieci wodociągowej i gazowej** dotyczą sieci rozdzielczej (bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów) oraz o sieci przesyłowej (magistralnej).
Dane o **długości sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.
Przez **połączenia wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe** prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np.: hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji – z siecią ogólnospławną.
21. Dane o **korzystających z wodociągu i kanalizacji** obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych dołączonych do określonej sieci. Dane o **korzystających z gazu** dotyczą ludności w mieszkaniach wyposażonych w instalację gazu z sieci. Dane o ludności korzystającej z wodociągu, kanalizacji i gazu obejmują również ludność w budynkach zbiorowego zamieszkania. Dane o **liczbie odbiorców gazu** podano łącznie z odbiorcami z gazomierzy zbiorczych. Dane o **zużyciu gazu** odnoszą się do wszystkich gospodarstw domowych.
22. Dane o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** obejmują gospodarstwa domowe, których głównym źródłem utrzymania jest dochód z użytkowanego gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.
Dane o **zużyciu energii elektrycznej i gazu z sieci** w gospodarstwach domowych (w tym również zużycie w gospodarstwach domowych prowadzących drobną działalność usługową) ustalono w oparciu o zaliczkowy system opłat.
23. Informacje z zakresu **ciepłownictwa** obejmują budynki mieszkalne oraz urzędy i instytucje ogrzewane centralnie za pośrednictwem sieci przesyłowej rozumianej jako układ instalacji połączonych i współpracujących ze sobą, służące do przesyłania i dystrybucji czynnika grzejnego do odbiorcy zgodnie z ustawą z dnia 10 IV 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. Nr 54, poz. 348) z późniejszymi zmianami.
Dane dotyczą budynków i lokali ogrzewanych przy pomocy urządzeń jednostek gospodarki komunalnej i mieszkaniowej oraz spółdzielni mieszkaniowych i zakładów pracy, niezależnie od źródeł wytwarzania energii cieplnej (własnych lub obcych).
24. **Drogi publiczne** ze względu na funkcje w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 III 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 260, z późn. zm.) na następujące kategorie: krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.
Do **dróg powiatowych** zalicza się drogi inne niż podano wcześniej, stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą.
Do **dróg gminnych** zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym niezaliczone do innych kategorii, stanowiące uzupełniającą sieć dróg służących miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg wewnętrznych.

25. Prezentowane dane dotyczące **bezpieczeństwa publicznego** dotyczą:
- przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, na podstawie systemu statystyki kryminalnej Komendy Głównej Policji prowadzonego w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości,
 - orzeczeń sądów powszechnych, na podstawie statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości.
26. **Przestępstwo stwierdzone** jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Przestępstwo – zgodnie z Kodeksem karnym z 1997 r. obowiązującym od 1 IX 1998 r. (ustawa z dnia 6 VI 1997 r., Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późniejszymi zmianami) – jest to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego, zgodnie z Kodeksem karnym skarbowym, jest to przestępstwo skarbowe.
27. **Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw** jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.
- Informacje o przestępstwach stwierdzonych i wskaźnikach wykrywalności sprawców przestępstw pochodzą z policyjnych systemów informacyjnych.
- U w a g a. Do 2012 r. prezentowane dane zawierały informacje o przestępstwach stwierdzonych przez Policję, jak również stwierdzonych w śledztwach własnych prowadzonych w prokuraturach. Od 2013 r. dane dotyczą spraw prowadzonych przez Policję lub powierzonych przez prokuratora w całości do prowadzenia przez Policję.
28. Dane o **wypadkach drogowych** obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób.
- Za **śmiertelną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę zmarłą (w wyniku doznanych obrażeń) na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni.
- Za **ranną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską
29. Dane o **pracownikach medycznych** ochrony zdrowia obejmują osoby pracujące w wymiarze pełnego etatu, w wymiarze godzin przekraczającym pełny etat oraz w niepełnym wymiarze godzin w stosunku do czasu pracy określonego obowiązującymi przepisami dla danego rodzaju pracy w głównym miejscu pracy. Osoby te niezależnie od wymiaru czasu pracy są liczone raz, w przypadku, jeśli ta praca ma dla nich charakter podstawowy, łącznie z osobami odbywającymi staż.
- Lekarzy, lekarzy dentyistów, pielęgniarki, położne oraz farmaceutów wykazano łącznie z osobami odbywającymi staż podyplomowy.
30. Dane o **zakładach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej** obejmują przychodnie, ośrodki zdrowia i poradnie (samodzielne). Udzielone porady podaje się w zakresie ww. zakładów. Porad z zakresu ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielają również praktyki lekarzy i lekarzy dentyistów, realizujące świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych (umowy z NFZ).
31. **Porady udzielone przez lekarzy i lekarzy dentyistów** w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej podaje się łącznie z badaniami profilaktycznymi, z poradami lekarskimi udzielonymi w izbach przyjęć szpitali ogólnych, a także z poradami udzielonymi przez lekarzy i lekarzy dentyistów prowadzących praktykę lekarską oraz z orzeczeniami wojskowych komisji lekarskich.
32. Informacje o **szpitalach** obejmują placówki medyczne, które do 2011 r. były traktowane jako filie; oznacza to, że filie te nie są wykazane jako odrębne zakłady.
- Dane o **łóżkach w szpitalach** i zakładach stacjonarnej opieki zdrowotnej dotyczą łóżek znajdujących się stale w salach dla chorych (z pełnym wyposażeniem), zajętych przez chorych lub przygotowanych na ich przyjęcie.
- Od 2008 r. dane o **łóżkach w szpitalach ogólnych** obejmują miejsca (łóżka i inkubatory) dla noworodków na oddziałach neonatologicznych. Nie wlicza się tu miejsc na oddziałach dziennego pobytu. Do 2003 r. dane obejmowały również łóżka na oddziałach szpitalnych przy stacjach pogotowia ratunkowego i innych samodzielnych oddziałach.
33. Na podstawie ustawy z dnia 8 IX 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. Nr 191, poz. 1410, z późniejszymi zmianami;), dane dotyczące **ratownictwa medycznego** i pomocy doraźnej obejmują jednostki zgłoszone do systemu ratownictwa (m.in. zespoły ratownictwa medycznego, szpitalne oddziały ratunkowe, lotnicze pogotowie ratunkowe) oraz świadczenia zdrowotne udzielone przez zespoły ratownictwa medycznego i lotnicze pogotowie ratunkowe w nagłych przypadkach zagrożenia życia lub zdrowia (z wyjątkiem zachorowań) w miejscu zdarzenia.

Szpitalne oddziały ratunkowe od 8 XI 2011 r. funkcjonują na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 3 XI 2011 r. (Dz. U. Nr 237, poz. 1420); wcześniej, będąc komórkami organizacyjnymi szpitali, działały na podstawie przepisów o zakładach opieki zdrowotnej.

Dane obejmują jednostki ratownictwa medycznego podległe resortowi obrony narodowej oraz resortowi spraw wewnętrznych.

34. Dane o **aptekach** nie obejmują aptek działających w strukturze i na potrzeby szpitali.
35. Zgodnie z ustawą z dnia 4 II 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2011 Nr 45 poz. 235 z późniejszymi zmianami) opieka może być organizowana w formie żłobka, oraz od 2011 r. - klubu dziecięcego, sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. Przed wejściem w życie ww. ustawy żłobki działały na podstawie ustawy z dnia 30 VIII 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej.
36. Dane dotyczące **wspierania rodziny** oraz **pieczy zastępczej**, poczynwszy od danych za 2012 rok, prezentowane są zgodnie z ustawą z dnia 9 VI 2011 r. o wspieraniu rodziny oraz systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149 poz. 887) z późniejszymi zmianami.
37. **Instytucjonalna piecza zastępcza** jest sprawowana w formie:
 - 1) **placówek opiekuńczo-wychowawczych**, która jest prowadzona jako placówka typu:
 - a) **interwencyjnego** – zapewnia doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia mu opieki,
 - b) **rodzinnego** – wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu; współpracuje z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny,
 - c) **socjalizacyjnego** – zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne; realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku; umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny; zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych; obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi, zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych,
 - d) **specjalistyczno-terapeutycznego** – sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności: legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności; wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii; wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. Placówka, zapewnia zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne;
 - 2) **regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych** - umieszczone są w niej dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają specjalistycznej opieki i rehabilitacji i nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W tym samym czasie można w niej umieścić nie więcej niż 30 dzieci;
 - 3) **interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych** - umieszcza się w nim dzieci do ukończenia pierwszego roku życia, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W ośrodku, w tym samym czasie, można umieścić nie więcej niż 20 dzieci.
38. **Placówka wsparcia dziennego** wspiera funkcje opiekuńcze i wychowawcze rodziny. Może być prowadzona w formie:
 - 1) **opiekuńczej**, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań,
 - 2) **specjalistycznej** - organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne; realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię,
 - 3) **pracy podwórkowej** – realizowanej przez wychowawcę, polegającej na działaniach animacyjnych i socjoterapeutycznych,
 - 4) **w połączonych formach.**

- 39. Rodzina piecza zastępcza** jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Zapewnia pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, przygotowanie dziecka do samodzielnego i odpowiedzialnego życia, zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.
- 40. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:**
- 1) **rodziny zastępcze:**
 - a) spokrewnione,
 - b) niezawodowe, umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa),
 - c) zawodowe – umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa); w tym:
 - zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego - przyjmuje dziecko na podstawie orzeczenia sądu w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną, na wniosek rodziców, dziecka lub innej osoby w przypadku, o którym mowa w art. 12a ustawy z dnia 29 VII 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493) z późniejszymi zmianami,
 - zawodowe specjalistyczne - umieszcza się w nich w szczególności: dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 X 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (jednolity tekst Dz. U. 2014 Nr 383, z późniejszymi zmianami), małoletnie matki z dziećmi,
 - zawodowe niespokrewnione z dzieckiem, wielodzietne (funkcjonuje nie dłużej niż przez okres 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy, tj. do 31 XII 2014 r.).
 - a) **rodziny dom dziecka** - w tym samym czasie, może w nim przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa).
- 41. Dane o domach i zakładach pomocy społecznej** dotyczą placówek, dla których organami założycielskimi i podmiotami prowadzącymi są: jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, fundacje, osoby fizyczne i prawne. Rodzaje domów i zakładów pomocy społecznej prezentuje się zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 III 2004 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 593).
- 42. Świadczenia pomocy społecznej** dzieli się na pieniężne (zasilek stały, zasilek okresowy, zasilek celowy) i niepieniężne (pomoc rzeczowa, poradnictwo specjalistyczne, schronienie, posiłek, ubranie, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej). Rodzaje świadczeń pomocy społecznej oraz i tryb ich udzielania reguluje ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 III 2004 r. (Dz.U. 2004 nr 64 poz. 593 z późniejszymi zmianami).
- 43. Świadczeniami rodzinnymi są:**
- a) zasilek rodzinny;
 - b) dodatki do zasiłku rodzinnego;
 - c) świadczenia opiekuńcze: zasilek pielęgnacyjny, specjalny zasilek opiekuńczy, świadczenie pielęgnacyjne;
 - d) zapomogi związane z urodzeniem się dziecka.
- Głównymi kryteriami uprawniającymi do świadczeń rodzinnych są: posiadanie dziecka na utrzymaniu oraz przeciętny miesięczny dochód, w przeliczeniu na osobę w rodzinie. Niezależnie od dochodu przyznawane są: zasilek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne.
- 44. Zasiłek rodzinny** – ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka i przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się do ukończenia 24 roku życia. Zasiłek przysługuje na dziecko do ukończenia 18 lat. Jeżeli dziecko nie kontynuuje nauki, to z dniem osiągnięcia 18 lat, rodzic traci prawo do zasiłku rodzinnego na to dziecko. Stosowane w ustawie o świadczeniach rodzinnych określenie „do ukończenia 18 lat” odpowiada – w sporządzanym przez GUS bilansie ludności – grupie wieku do lat 17 włącznie. Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Osobie uprawnionej do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki (można pobierać jednocześnie kilka dodatków) z następujących tytułów:
- a) urodzenia dziecka (świadczenie jednorazowe);
 - b) opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego;
 - c) samotnego wychowywania dziecka;
 - d) wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej;
 - e) kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego;

- f) rozpoczęcia roku szkolnego;
 - g) podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.
45. **Świadczenia opiekuńcze** – świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny i specjalny zasiłek opiekuńczy.
 46. **Świadczenie pielęgnacyjne** – przysługuje osobom, na których zgodnie z Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym ciąży obowiązek alimentacyjny (rodzice dziecka, krewni w linii prostej, rodzeństwo, rodzina zastępcza spokrewniona z dzieckiem), a także opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba, która opiekując się dzieckiem wystąpiła do sądu o przysposobienie tego dziecka), jeżeli rezygnują lub nie podejmują pracy zawodowej, by zajmować się osobą niepełnosprawną wymagającą szczególnej opieki.
 47. **Zasiłek pielęgnacyjny** – przeznaczony jest dla niepełnosprawnych dzieci i niepełnosprawnych osób dorosłych oraz dla osób, które ukończyły 75 lat. Do zasiłku pielęgnacyjnego nie mają prawa osoby, które nabyły uprawnienie do dodatku pielęgnacyjnego wypłacanego przy emeryturze lub rencie z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przyznawany jest nie na okres zasiłkowy, lecz na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.
 48. **Specjalny zasiłek opiekuńczy** – przyznawany jest osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 z późn.zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny oraz małżonkom, jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.
 49. Informacje zawarte w publikacji prezentowane są według stanu organizacyjnego ustroju szkolnego regulowanego przez przepisy ustawy z dnia 7 IX 1991 o systemie oświaty (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) oraz zasad wdrażania nowego systemu edukacji, które reguluje ustawa z dnia 8 I 1999 r. – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. z 1999 Nr 12, poz. 96 z późn. zm.). Przedstawione dane pochodzą z systemu informacji oświatowej funkcjonującego na mocy ustawy z dnia 15 IV 2011 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 139, poz. 814 z późn. zm.).
 50. System szkolnictwa wyższego regulowany jest przepisami ustawy z dnia 27 VII 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).
 51. W wyniku wdrożenia reformy systemu oświaty (po wprowadzeniu sześcioletniej szkoły podstawowej i trzyletniego gimnazjum) w drugim jej etapie od roku szkolnego 2002/2003 zaczęły funkcjonować szkoły ponadgimnazjalne: dwu- i trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe, trzyletnie licea ogólnokształcące, trzyletnie licea profilowane i czteroletnie technika oraz od roku szkolnego 2004/2005 szkoły dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (tj. dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące i trzyletnie technika uzupełniające) i trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy. Do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się również szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne.
 52. W roku szkolnym 2012/2013, w efekcie zmian do ustawy o systemie oświaty, zakończono nabór do klas pierwszych, a w latach następnych do kolejnych klas dotychczasowych liceów profilowanych (dla młodzieży oraz dorosłych), uzupełniających liceów ogólnokształcących (dla młodzieży oraz dla dorosłych), techników uzupełniających dla młodzieży, a także zasadniczych szkół zawodowych i techników dla dorosłych. Od roku szkolnego 2013/2014 wygaszane są też technika uzupełniające dla dorosłych. Szkoły te są likwidowane lub przekształcane w licea ogólnokształcące dla dorosłych. Od roku szkolnego 2012/2013 organy prowadzące zasadnicze szkoły zawodowe o okresie nauczania krótszym niż trzy lata powinny przekształcić je w szkoły trzyletnie.
 53. Od roku szkolnego 2004/2005 wprowadzono obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w placówkach wychowania przedszkolnego przez dzieci w wieku 6 lat, a od roku szkolnego 2011/2012 w wieku 5 lat. Od roku szkolnego 2009/2010 dzieci 6-letnie na wniosek rodziców mogły rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. Od roku szkolnego 2014/2015 obowiązek szkolny został nałożony na 6-letnie dzieci urodzone pomiędzy styczniem a czerwcem 2008 r., od roku szkolnego 2015/2016 na wszystkie dzieci 6-letnie.
 54. Placówki wychowania przedszkolnego obejmują: oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, przedszkola (łącznie ze specjalnymi) oraz od roku szkolnego 2008/2009 – zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.
 55. Prezentowane dane dotyczą: wychowania przedszkolnego, szkół dla dzieci i młodzieży, szkół policealnych, wyższych oraz szkół dla dorosłych.

56. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.
57. Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne oraz (z wyjątkiem szkół wyższych) niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeżeli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej. Szkoły wyższe mogą być publiczne i niepubliczne; uczelnie niepubliczne tworzone są na podstawie zezwolenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
58. **Szkolnictwo dla dzieci i młodzieży** obejmuje:
- 1) szkoły podstawowe, w tym szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego, szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej;
 - 2) gimnazja, w tym szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego;
 - 3) zasadnicze szkoły zawodowe;
 - 4) licea ogólnokształcące, w tym szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego;
 - 5) technika;
 - 6) ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe;
 - 7) szkoły specjalne przysposabiające do pracy.
59. **Szkoły policealne** - kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej, które obejmują:
- 1) szkoły policealne (1-, 2- lub 3-letnie);
 - 2) nauczycielskie kolegia języków obcych (3-letnie) oraz kolegia nauczycielskie (3-letnie), w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata;
 - 3) kolegia pracowników służb społecznych (3-letnie) – od roku szkolnego 2005/2006.
60. **Szkoły wyższe** realizują kształcenie w formie studiów stacjonarnych (dziennych) i niestacjonarnych (wieczorowych, zaocznych, eksternistycznych). Informacje z zakresu szkół wyższych:
- 1) podano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych, w których absolwenci otrzymują tytuł licencjata;
 - 2) obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce;
 - 3) nie obejmują Polaków studiujących za granicą.
61. **Szkoły dla dorosłych** - kształcące w formie stacjonarnej, zaocznej i na odległość - obejmują:
- 1) szkoły podstawowe dla dorosłych;
 - 2) gimnazja dla dorosłych;
 - 3) zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych – w roku szkolnym 2015/2016 zakończyły działalność; wykazani są wyłącznie absolwenci;
 - 4) licea ogólnokształcące dla dorosłych
 - 5) licea profilowane dla dorosłych – w roku szkolnym 2015/2016 zakończyły działalność; wykazani są wyłącznie absolwenci;
 - 6) technika dla dorosłych – stopniowo likwidowane; od roku szkolnego 2012/2013 brak naboru do klas pierwszych;
 - 7) technika uzupełniająca dla dorosłych na podbudowie programowej zasadniczej szkoły zawodowej – stopniowo likwidowane; od roku szkolnego 2013/2014 brak naboru do klas pierwszych.
62. **Szkoły specjalne** organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne odbywa się w szkołach ogólnodostępnych (w których tworzone są oddziały specjalne lub klasy integracyjne, ogólnodostępne), w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, innych placówkach oświatowo-wychowawczych lub w placówkach wykonujących działalność leczniczą (łącznie z zakładami leczenia uzdrowiskowego).
63. Prezentowane informacje, z wyjątkiem danych o szkołach wyższych, od roku szkolnego 2007/2008 (a w przypadku absolwentów – od roku szkolnego 2006/2007) opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.
64. Dane dotyczące:
- 1) wychowania przedszkolnego oraz szkół (poza szkołami wyższymi) podaje się według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach - na koniec poprzedniego roku szkolnego;
 - 2) szkół wyższych — prezentuje się według stanu w dniu 30 XI; dane o absolwentach dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych. Absolwenci wykazani są z poprzedniego roku szkolnego.

65. Studenci zamiejscowych jednostek organizacyjnych zostali wykazani w miejscu siedziby tych jednostek zamiejscowych.
66. Absolwenci eksterni występują wyłącznie w szkołach policealnych dla dorosłych.
67. Dane, poza szkołami wyższymi i dla dorosłych, prezentuje się, jeśli nie zaznaczono inaczej, łącznie ze szkołami specjalnymi.
68. Do **księgozbioru** bibliotek publicznych zaliczono książki i broszury oraz gazety i czasopisma.
69. Za **czytelnika** (użytkownik aktywnie wypożyczający) uważa się osobę, która w ciągu roku sprawozdawczego została zarejestrowana w bibliotece i wypożyczyła na zewnątrz co najmniej jedną pozycję w ciągu roku.
70. **Muzea** to instytucje kultury, które gromadzą, rejestrują, konserwują i przechowują oraz udostępniają publiczności w formie wystaw dobra i wytwory kultury w zakresie sztuki, wiedzy, techniki i przyrody oraz prowadzą działalność naukową, oświatową i popularyzatorską (m.in. poprzez prowadzenie działalności wydawniczej).
71. W muzeach jako **muzealia** wykazano rzeczy ruchome i nieruchomości wpisane do inwentarza muzealiów.
72. Informacje dotyczące **galerii sztuki** obejmują jednostki, których podstawowym rodzajem działalności jest wystawiennictwo.
73. Informacje o **teatrach i instytucjach muzycznych** dotyczą profesjonalnych jednostek artystycznych i rozrywkowych prowadzących regularną działalność sceniczną.
Jednostki pogrupowano wyodrębniając:
 - a) działalność **teatrów dramatycznych i lalkowych**,
 - b) działalność **teatrów muzycznych**, obejmującą działalność sceniczną oper, operetek, musicali i baletów (przedstawienia baletowe i musicalowe podano łącznie z operetkowymi),
 - c) działalność koncertową **filharmonii, orkiestr i chórów**.
 - d) działalność **rozrywkową estradową**
74. Informacje o **kinach** dotyczą działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj stosowanego nośnika filmu (taśma światłoczuła, taśma magnetyczna eksploatowana w technice wideo, nośnik cyfrowy). Wśród kin stałych wyróżnia się minipleksy – posiadające od 3 do 7 sal i multipleksy – posiadające 8 sal i więcej.
75. Dane o organizacjach kultury fizycznej obejmują wybrane organizacje o ogólnokrajowym zasięgu działania i dotyczą głównie rekreacji ruchowej.
76. Informacje dotyczące klubów sportowych podaje się łącznie z uczniowskimi i wyznaniowymi klubami sportowymi.
77. Począwszy od 2002 r. informacje o uczniowskich klubach sportowych UKS i wyznaniowych klubach sportowych oraz klubach sportowych opracowywane są na podstawie badania cyklicznego przeprowadzanego co dwa lata.
78. Dane dotyczące **ścieżek rowerowych** obejmują ścieżki rowerowe służące głównie do celów komunikacyjnych, a nie turystycznych, tzw. szlaków rowerowych (np. położonych w lesie) czyli: samodzielnych dróg dla rowerów (położonych w pasie drogi), dróg wydzielonych z jezdni, dróg wydzielonych z chodnika, dróg zawartych w ciągach pieszo-rowerowych.
79. **Termin turystyka** - zgodnie z definicją Światowej Organizacji Turystyki – obejmuje czynności osób podróżujących w celach innych niż podjęcie pracy zarobkowej, tj. głównie w celach wypoczynkowych, służbowych, religijnych itp. i pozostających poza swoim codziennym środowiskiem nie dłużej niż 1 rok.
80. W publikacji zastosowano następującą klasyfikację obiektów noclegowych turystyki:
 - a) **hotel** – to obiekt hotelarski zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej dysponujący co najmniej 10 pokojami, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem klientów;
 - b) **motel** – to obiekt hotelarski zlokalizowany przy trasach komunikacji drogowej, który poza usługami hotelarskimi przystosowany jest również do świadczenia usług motoryzacyjnych i dysponuje parkingiem. Motel musi posiadać co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych;
 - c) **pensjonat** – to obiekt hotelarski, który świadczy usługi hotelarskie łącznie z całodziennym pożywieniem i dysponuje co najmniej 7 pokojami.

Hotele, motele i pensjonaty muszą posiadać stałe urządzenie grzewcze i przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. W zależności od ich wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii: najwyższa - 5 gwiazdek, najniższa – 1 gwiazdka.

Do **pozostałych obiektów** zaliczono obiekty: domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, kwatery agroturystyczne oraz inne obiekty wykorzystane dla turystyki.

- 81. Baza noclegowa turystyki** dotyczy obiektów noclegowych posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych. Od 2012 r. badaniem objęto pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne.
- 82. Dane o miejscach noclegowych** wykazano według stanu w dniu 31 VII; dotyczą miejsc całorocznych i sezonowych. W informacjach nie uwzględnia się miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu itp.
- 83. Finanse publiczne** obejmują procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz ich rozdysponowaniem.

Podstawę prawną określającą te procesy od 1 I 2010 r. stanowi ustawa z dnia 27 VIII 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity Dz. U. 2013 poz. 885, z późniejszymi zmianami) i przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. 2009 Nr 157, poz. 1241, z późniejszymi zmianami). W przypadku gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego podstawę prawną stanowi również:

- ustawa z dnia 8 III 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 1515, z późniejszymi zmianami),
- ustawa z dnia 5 VI 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 1445, z późniejszymi zmianami),
- ustawa z dnia 5 VI 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 1392, z późniejszymi zmianami),
- ustawa z dnia 13 XI 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 513, z późniejszymi zmianami),
- rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 I 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. 2014 poz. 119),
- rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 III 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (tekst jednolity Dz. U. 2014 poz. 1053).

- 84. Dochody i wydatki budżetu miasta na prawach powiatu** uchwalane są przez właściwe rady na okres roku kalendarzowego, w terminach i na zasadach określonych w ustawach o samorządzie terytorialnym.

Miasto na prawach powiatu realizuje zadania z zakresu działania gminy oraz powiatu i sporządza jeden budżet, w którym określone są poszczególne dochody z uwzględnieniem źródeł dochodów gminy i powiatu oraz wydatki realizowane łącznie przez gminę i powiat.

- 85. Na dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego** składają się:

- 1) dochody własne, tj.:
 - a) dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych,
 - b) wpływu z podatków oraz opłat ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, w tym podatek od nieruchomości, podatek rolny, leśny, podatek od środków transportu, podatek od czynności cywilnoprawnych, opłata skarbową, opłata eksploatacyjna, opłata targowa,
 - c) dochody z majątku, np. dochody z najmu i dzierżawy,
 - d) środki na dofinansowanie własnych zadań, z innych źródeł;
- 2) dotacje celowe:
 - a) z budżetu państwa na zadania: z zakresu administracji rządowej, własne, realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej,
 - b) przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych nie podlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich
 - c) otrzymane z funduszy celowych (od 2011 r. są tylko państwowe fundusze celowe),
 - d) pozostałe dotacje, w tym realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego;
- 3) środki na dofinansowanie własnych zadań ze źródeł pozabudżetowych;
- 4) subwencja ogólna z budżetu państwa, która składa się z części: wyrównawczej, oświatowej, rekompensującej, równoważącej i regionalnej.

- 86. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego** dzielą się na majątkowe (w tym inwestycyjne) i bieżące, do których zalicza się m.in.:
- wydatki na wynagrodzenia (wraz z pochodnymi),
 - wydatki na zakup materiałów i usług,
 - dotacje dla jednostek organizacyjno-prawnych działających w budżetach jednostek samorządu terytorialnego,
 - wydatki na obsługę długu,
 - wydatki z tytułu udzielenia poręczeń i gwarancji.
- 87.** Informacje dotyczące budżetów jednostek samorządu terytorialnego opracowano na podstawie sprawozdań Ministerstwa Finansów.
- 88. Wyniki finansowe przedsiębiorstw** prezentuje się w dostosowaniu do ustawy z dnia 9 XI 2000 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (tekst jednolity Dz. U. 2016 Nr 76, poz. 1047).
- Dane w zakresie gospodarki finansowej przedsiębiorstw obejmują podmioty gospodarcze prowadzące księgi rachunkowe, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
- Dane nie obejmują banków, instytucji ubezpieczeniowych, domów i biur maklerskich, towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, narodowych funduszy inwestycyjnych, szkół wyższych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, instytucji kultury posiadających osobowość prawną i gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.
- 89. Przychody z całokształtu działalności** (kwoty otrzymane i należne) obejmują:
- przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług), łącznie z dotacjami do produktów;
 - przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów, łącznie z kwotami należnymi z tytułu sprzedaży opakowań wielokrotnego użytku;
 - pozostałe przychody operacyjne, tj. przychody niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością podmiotu, do których zalicza się: zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych (środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji w nieruchomości i prawa), otrzymane nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny, aktywa (środki pieniężne), odszkodowania, rozwiązane rezerwy, korekty odpisów aktualizujących wartość aktywów niefinansowych, przychody z działalności socjalnej, przychody z wynajmu lub dzierżawy środków trwałych albo inwestycji w nieruchomości i prawa;
 - przychody finansowe, tj. przychody z tytułu dokonanych przez podmiot operacji finansowych: kwoty należne z tytułu dywidend i udziałów w zysku, odsetki od udzielanych pożyczek, odsetki od lokat terminowych, odsetki za zwłokę, zysk ze zbycia inwestycji, zmniejszenia odpisów aktualizacyjnych wartości inwestycji wobec całkowitego lub częściowego ustania przyczyn powodujących trwałą utratę ich wartości, nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi.
- 90. Wynik finansowy na działalności gospodarczej** jest to suma wyniku finansowego na sprzedaży produktów, towarów i materiałów, wyniku na pozostałej działalności operacyjnej oraz wyniku na operacjach finansowych.
- 91. Wynik finansowy brutto** (zysk lub strata) jest to wynik finansowy na działalności gospodarczej, powiększony o zyski nadzwyczajne i pomniejszony o straty nadzwyczajne.
- 92. Wynik finansowy netto** (zysk lub strata) otrzymany po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia.
- 93.** Relacje ekonomiczne przedstawione oblicza się następująco:
- wskaźnik poziomu kosztów** jako relację kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności;
 - wskaźnik rentowności obrotu:**
 - ze sprzedaży jako relację wyniku ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów,
 - brutto jako relację wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności,
 - netto jako relację wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności;
 - wskaźnik płynności finansowej:**
 - I stopnia** jako relację inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych bez funduszy specjalnych,
 - II stopnia** jako relację inwestycji krótkoterminowych i krótkoterminowych należności i roszczeń do zobowiązań krótkoterminowych bez funduszy specjalnych,
 - III stopnia** jako relację aktywów obrotowych (zapasów, krótkoterminowych należności i roszczeń, inwestycji krótkoterminowych oraz od 2002 r. krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych czynnych) do zobowiązań krótkoterminowych bez funduszy specjalnych.

94. Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji.

Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Nakłady na środki trwałe są to nakłady na:

- budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe,
- maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem),
- środki transportu,
- inne, tj.: melioracje szczegółowe, koszty ponoszone przy nabyciu gruntów i używanych środków trwałych, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie, a ponadto odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji (uwzględnione wyłącznie w danych wyrażonych w cenach bieżących), z wyjątkiem odsetek nieuwzględnionych w wartości nakładów na środki trwałe przez podmioty stosujące Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) wprowadzone od 1 I 2005 r.

Pozostałe nakłady są to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

95. Nakłady inwestycyjne zaliczono do odpowiednich sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności zgodnie z zaklasyfikowaniem działalności inwestora (podmiotu gospodarki narodowej), z wyjątkiem nakładów na obiekty niezwiązane z jego podstawową działalnością, które zaliczono do odpowiedniej sekcji według kryterium przeznaczenia obiektu (dotyczy np. budynków i lokali mieszkalnych, obiektów przeznaczonych dla potrzeb edukacji, ochrony zdrowia, sportu i rekreacji).

96. Do **środków trwałych** zalicza się kompletne i nadające się do użytku, składniki majątkowe o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok, w tym również drogi publiczne, ulice i place łącznie z poboczeniami i podbudową, uzbrojenie terenu, zasadzenia wieloletnie, melioracje, budowle wodne, grunty oraz inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz od 1 I 2002 r. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego i spółdzielcze prawo do lokalu niemieszkalnego (użytkowego).

97. Dane dotyczące **podmiotów gospodarki narodowej** obejmują podmioty zarejestrowane w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON), tj. osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, z wyłączeniem osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

BIBLIOGRAFIA

Dziechciarz J., *Ekonometria. Metody, przykłady, zadania*, AE Wrocław 2003.

Główny Urząd Statystyczny, *Prognoza ludności na lata 2014-2050*, Studia i analizy statystyczne, Warszawa październik 2014.

Heffner K., Klemensa B., *Wpływ polityki miejskiej i miejskich obszarów funkcjonalnych na rozwój obszarów wiejskich. Ocena problemu na podstawie badań literaturowych*, PAN, nr 167/2015.

<https://www.fitchratings.com/site/pr/1013223>

Kotowska I.E., Józwiak J., *Nowa demografia Europy*, Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych, Zeszyt 28/2012.

Młodak A., *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Difin 2006.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Warszawa styczeń 2011.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie, Narodowa Strategia Spójności*, Warszawa maj 2007.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Warszawa wrzesień 2012.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 – aktualizacja*, Warszawa 2013.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce*, Warszawa lipiec 2013.

Pastuszko M., Salwa D., Michałek E., Łysak M., *Informacja nt. wykorzystania funduszy europejskich przez Miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w perspektywie finansowej 2007-2013*, Urząd Miasta Kielce, Wydział Zarządzania Funduszami Europejskimi, Kielce lipiec 2016.

Pluta W., *Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach ekonomicznych*, PWE 1977.

Szkutnik W., Sączewska-Piotrowska A., Hadaś-Dyduch M., *Metody taksonomiczne z programem STATISTICA*, UE Katowice 2015.

SPIS TABLIC

Str.

Tablice w komentarzu analitycznym

1. Ludność Kielc.....	7
2. Ludność Kielc według tradycyjnych ekonomicznych grup wieku.....	8
3. Dzieci i młodzież Kielc według grup wieku	9
4. Przyrost naturalny w Kielcach	11
5. Płodność kobiet w Kielcach.....	12
6. Współczynniki reprodukcji ludności w Kielcach.....	13
7. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w Kielcach	14
8. Migracje wewnętrzne na pobyt stały ludności w Kielcach	15
9. Migracje wewnętrzne na pobyt stały ludności według ekonomicznych grup wieku w Kielcach	15
10. Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały ludności według płci i grup wieku w Kielcach	16
11. Pracujący w Kielcach według rodzajów działalności	19
12. Pracujący w Kielcach według rodzajów działalności w przeliczeniu na 1000 ludności.....	20
13. Przeciętne zatrudnienie w Kielcach według rodzajów działalności	23
14. Przeciętne zatrudnienie w Kielcach według rodzajów działalności w przeliczeniu na 1000 ludności	25
15. Przeciętne wynagrodzenie brutto w Kielcach według rodzajów działalności.....	27
16. Bezrobotni zarejestrowani i oferty pracy w Kielcach	29
17. Cechy infrastruktury wodociągowej w Kielcach.....	41
18. Cechy infrastruktury kanalizacyjnej w Kielcach.....	42
19. Cechy infrastruktury gazowniczej w Kielcach.....	43
20. Cechy infrastruktury elektroenergetycznej w Kielcach	44
21. Cechy infrastruktury ciepłowniczej w Kielcach	45
22. Cechy infrastruktury drogowej w Kielcach.....	45
23. Budowa i rozbudowa infrastruktury drogowej przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2007-2013	46
24. Przepięstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych.....	49
25. Zdarzenia drogowe	49
26. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję	50
27. Zasoby mieszkaniowe.....	51
28. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane i niezamieszkane według form własności.....	52
29. Mieszkania oddane do użytkowania w Kielcach	53
30. Nowe budynki mieszkalne oddane do użytkowania według form budownictwa	55
31. Ambulatoryjna opieka zdrowotna i szpitale ogólne w Kielcach	56
32. Opieka nad dziećmi do lat 3 w żłobkach	58
33. Opieka społeczna - wybrane dane	59
34. Wychowanie przedszkolne.....	62
35. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży	63
36. Gimnazja dla dzieci i młodzieży	63
37. Szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży (bez policealnych)	65
38. Szkoły policealne dla młodzieży.....	66

	Str.
39. Szkoły policealne dla dorosłych.....	67
40. Licea ogólnokształcące dla dorosłych	67
41. Gimnazja dla dorosłych	68
42. Szkolnictwo wyższe	68
43. Biblioteki publiczne (z filiami).....	70
44. Projekty dofinansowane w Kielcach w ramach NSRO 2007-2013.....	75
45. Projekty zakończone w Kielcach w ramach NSRO 2007-2013	75
46. Przedsięwzięcia zrealizowane przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne okresie programowania 2007-2013.....	76
47. Źródła dofinansowania przedsięwzięć zrealizowanych przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2007-2013.....	76
48. Przedsięwzięcia zrealizowane przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2007-2013 w podziale na programy operacyjne i pozostałe inicjatywy	77
49. Przedsięwzięcia zrealizowane przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2007-2013 w podziale na kategorie	78
50. Źródła dofinansowania przedsięwzięć realizowanych przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2014-2020.....	82
51. Przedsięwzięcia realizowane przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2014-2020 w podziale na programy operacyjne i pozostałe inicjatywy	83
52. Przedsięwzięcia realizowane przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2014-2020 w podziale na jednostki realizujące.....	84
53. Przedsięwzięcia realizowane przez miasto Kielce i miejskie jednostki organizacyjne w okresie programowania 2014-2020 w podziale na kategorie	85
54. Klasyfikacja miast według syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.....	94

Aneks

1. Ludność według płci i wieku	105
2. Ludność – według tradycyjnych ekonomicznych grup wieku	106
3. Ruch naturalny i wędrownicy ludności	107
4. Prognoza – ludność według płci i wieku	108
5. Prognoza – ludność według ekonomicznych grup wieku.....	109
6. Prognoza – ruch naturalny i wędrownicy ludności	110
7. Pracujący według rodzajów działalności (PKD 2007), płci i sektorów własności	111
8. Przeciętne zatrudnienie w wybranych sekcjach PKD 2007	112
9. Przeciętne wynagrodzenie brutto w wybranych sekcjach PKD 2007.....	112
10. Bezrobocie rejestrowane	113
11. Drogi publiczne.....	115
12. Pojazdy samochodowe i ciągniki.....	115
13. Biblioteki publiczne	116
14. Muzea.....	116
15. Galerie sztuki	117
16. Teatry i instytucje muzyczne	117
17. Kina stałe	117
18. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby	118
19. Kluby sportowe	118
20. Baza noclegowa turystyki	119
21. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji	121

	Str.
22. Podmioty gospodarki narodowej według przewidywanej liczby pracujących	122
23. Podmioty gospodarki narodowej według formy prawnej	122
24. Wyniki finansowe przedsiębiorstw	123
25. Dochody budżetu miasta według rodzajów	124
26. Dochody budżetu miasta według działów	125
27. Wydatki budżetu miasta według rodzajów	126
28. Wydatki budżetu miasta według działów	127
29. Podstawowe wskaźniki diagnostyczne – potencjał demograficzny	128
30. Podstawowe wskaźniki diagnostyczne – zasoby pracy	130
31. Podstawowe wskaźniki diagnostyczne – kondycja gospodarcza	132
32. Podstawowe wskaźniki diagnostyczne – infrastruktura techniczna	136
33. Podstawowe wskaźniki diagnostyczne – warunki życia	138
34. Wskaźniki syntetyczne cząstkowe – potencjał demograficzny	147
35. Wskaźniki syntetyczne cząstkowe – zasoby pracy	148
36. Wskaźniki syntetyczne cząstkowe – kondycja gospodarcza	149
37. Wskaźniki syntetyczne cząstkowe – infrastruktura techniczna	150
38. Wskaźniki syntetyczne cząstkowe – warunki życia	151
39. Wskaźniki syntetyczne – ogólny wskaźnik rozwoju	152

SPIS WYKRESÓW

1. Ludność według płci i wieku w 2015 r.	8
2. Obciążenie demograficzne w Kielcach	10
3. Ruch naturalny w Kielcach	12
4. Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały ludności w Kielcach	14
5. Ludność według płci i wieku w 2050 r.	17
6. Prognozowane obciążenie demograficzne w Kielcach	18
7. Pracujący	20
8. Pracujący w przeliczeniu na 1000 ludności	21
9. Pracujący w Kielcach według płci	21
10. Struktura pracujących w Kielcach według sektorów własności i rodzajów działalności	22
11. Przeciętne zatrudnienie	24
12. Przeciętne zatrudnienie w przeliczeniu na 1000 ludności	24
13. Przeciętne zatrudnienie według sekcji PKD 2007	26
14. Przeciętne wynagrodzenie brutto	26
15. Bezrobocie rejestrowane w Kielcach	28
16. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Kielcach	28
17. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wieku	30
18. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wykształcenia	30
19. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według stażu pracy	31
20. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy	31
21. Podmioty gospodarki narodowej według formy prawnej w 2015 r.	32

	Str.
22. Podmioty gospodarki narodowej według liczby pracujących	33
23. Struktura podmiotów gospodarki narodowej	33
24. Wartość nakładów inwestycyjnych	35
25. Struktura dochodów budżetu	36
26. Wynik budżetu Kielc w relacji do dochodów	38
27. Struktura miejsc noclegowych	39
28. Obiekty hotelowe według kategorii	39
29. Odpady komunalne (bez wyselekcjonowanych) według źródeł pochodzenia w latach 2010-2015.....	48
30. Przepięstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych oraz wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw ogółem	50
31. Struktura zasobów mieszkaniowych według form własności	51
32. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa	53
33. Mieszkania oddane do użytkowania według wybranych form budownictwa	54
34. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania według wybranych form budownictwa	54
35. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej.....	57
36. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	57
37. Rodzinna piecza zastępcza	59
38. Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych oraz gimnazjach dla dzieci i młodzieży	64
39. Uczniowie w szkołach dla dorosłych w latach szkolnych 2010/2011-2015/2016	67
40. Cudzoziemcy – studenci szkół wyższych w latach 2010/2011-2015/2016	69
41. Przedstawienia i widzowie w teatrach i instytucjach muzycznych w latach 2010-2015	71
42. Liczba widzów na 1 seans	72
43. Miasta wojewódzkie według wartości wskaźników cząstkowych w badanych obszarach w 2015 r.	99
44. Miasta wojewódzkie według grup poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.....	101

SPIS MAP

1. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2015 r.	29

SPIS ZDJĘĆ

Pałac Biskupów Krakowskich	177
Pałac Biskupów Krakowskich – widok od strony Ogrodu Włoskiego	177
Bazylika Katedralna	178
Rynek - widok na siedzibę Urzędu Miasta Kielce	178
Park Miejski im. S. Żeromskiego zimą	179
Park Miejski im. S. Żeromskiego latem	179
Rezerwat przyrody Kadzielna	180
Rzeka Silnica	180
Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga	181
Kieleckie Centrum Kultury	181
Pomnik H. Sienkiewicza przed Kieleckim Centrum Kultury	182
Hala Legionów	182
Politechnika Świętokrzyska	183
Kielecki Park Technologiczny	183
Kielce nocą	184
Targi Kielce nocą	184
Centrum Miasta	185
Rezerwat przyrody Kadzielna i okolice	185
Panorama	186
Ulica H. Sienkiewicza	186

LIST OF TABLES

	Page
Tables in analytical notes	
1. Population of Kielce	7
2. Population of Kielce by traditional economic age groups in Kielce	8
3. Children and youth by age groups	9
4. Natural increase in Kielce	11
5. Female fertility in Kielce	12
6. Reproduction rates of population in Kielce.....	13
7. Internal and international migration of population for permanent residence in Kielce	14
8. Internal migration of population for permanent residence in Kielce.....	15
9. Internal migration for permanent residence of population by economic age groups in Kielce.....	15
10. Internal net migration of population for permanent residence by sex and age groups in Kielce	16
11. Employed persons in Kielce by kind of activities.....	19
12. Employed persons in Kielce by kind of activities per 1000 population	20
13. Average paid employment in Kielce by kind of activities.....	23
14. Average paid employment in Kielce by kind of activities per 1000 population	25
15. Average gross wages and salaries in Kielce by kind of activities.....	27
16. Registered unemployed persons and job offers in Kielce	29
17. Characteristics of water supply system in Kielce	41
18. Characteristics of sewage system in Kielce	42
19. Characteristics of gas supply system in Kielce	43
20. Characteristics of electricity line system in Kielce	44
21. Characteristics of thermic line in Kielce	45
22. Characteristics of road infrastructure in Kielce.....	45
23. Building and extending of road infrastructure by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2007-2013.....	46
24. Ascertained crimes by the police in completed preparatory proceedings	49
25. Road traffic accidents	49
26. Rates of detectability of delinquents in ascertained crimes by the police.....	50
27. Dwelling stocks	51
28. Dwelling stocks occupied and unoccupied by type of ownership	52
29. Dwellings completed in Kielce.....	53
30. New residential buildings completed by forms of construction	55
31. Out-patient health care and general hospitals in Kielce	56
32. Children aged 3 years in nurseries	58
33. Social welfare – selected data	59
34. Pre-primary education.....	62
35. Primary schools for children and youth	63

	Page
36. Lower secondary schools for children and youth.....	63
37. Upper general secondary schools for youth (excluding post secondary)	65
38. Post-secondary schools for youth	66
39. Post-secondary schools for adults.....	67
40. General secondary schools for adults	67
41. Lower secondary schools for adults	68
42. Higher education	68
43. Public libraries (with branches).....	70
44. Projects co-financed in Kielce in frames NSRF 2007-2013	75
45. Projects completed in Kielce in frames NSRF 2007-2013.....	75
46. Undertakings completed by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2007-2013	76
47. Co-financing sources of undertakings completed by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2007-2013	76
48. Undertakings completed by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2007-2013 by categories of operational programs and other initiatives	77
49. Undertakings completed by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2007-2013 by categories	78
50. Co-financing sources of undertakings carried out by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2014-2020	82
51. Co-financing sources of undertakings carried out by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2014-2020 by categories of operational programs and other initiatives.....	83
52. Undertakings carried out by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2014-2020 by units responsible for completion	84
53. Undertakings carried out by Kielce City and municipal organizational units in programming period 2014-2020 by categories	85
54. Classification of cities by synthetic index of socio-economic development.....	94

Appendix

1. Population by sex and age	105
2. Population by traditional economic age groups	106
3. Vital statistics	107
4. Population projection by sex and age.....	108
5. Population projection by economic age groups	109
6. Population projection – vital statistics and migration	110
7. Employed persons by kind of activities (PKD 2007), sex and ownership sectors.....	111
8. Average paid employment by selected PKD 2007 sections	112
9. Average gross wages and salaries by selected PKD 2007 sections	112
10. Registered unemployment.....	113
11. Public roads.....	115

	Page
12. Road vehicles and tractors	115
13. Public libraries.....	116
14. Museums	116
15. Art galleries	117
16. Theatres and music institutions	117
17. Fixed cinemas	117
18. Cultural centres and establishments, clubs	118
19. Sport clubs	118
20. Tourist accommodation establishments	119
21. Entities of national economy by sections	121
22. Entities of national economy by predicted number of employed persons	122
23. Entities of national economy by legal form	122
24. Financial results of enterprises	123
25. Revenue of city budget by type	124
26. Revenue of city budget by division.....	125
27. Expenditure of city budget by type	126
28. Expenditure of city budget by division.....	127
29. Basic diagnostic indices – demographic potential.....	128
30. Basic diagnostic indices – labour resources	130
31. Basic diagnostic indices – economic condition	132
32. Basic diagnostic indices – technical infrastructure.....	136
33. Basic diagnostic indices – living conditions.....	138
34. Partial synthetic indices – demographic potential	147
35. Partial synthetic indices – labour resources.....	148
36. Partial synthetic indices – economic condition.....	149
37. Partial synthetic indices – technical infrastructure.....	150
38. Partial synthetic indices – living conditions	151
39. Synthetic indices – general development index	152

LIST OF CHARTS

1. Population by sex and age in 2015	8
2. Demographic burden in Kielce	10
3. Vital statistics in Kielce.....	12
4. Internal and international migration of population for permanent residence population in Kielce.....	14
5. Population by sex and age in 2050	17
6. Projected demographic burden in Kielce	18
7. Employed persons	20

	Page
8. Employed persons per 1000 population	21
9. Employed persons in Kielce by sex	21
10. Employed persons in Kielce by sectors of the property and kind of activities	22
11. Average paid employment	24
12. Average paid employment per 1000 population	24
13. Average paid employment by sections (PKD 2007)	26
14. Average gross wages and salaries	26
15. Registered unemployment in Kielce	28
16. Share of registered unemployed persons in total working age population in Kielce	28
17. Structure of registered unemployed persons by age	30
18. Structure of registered unemployed persons by level of education	30
19. Structure of registered unemployed persons by total work seniority	31
20. Structure of registered unemployed persons by by duration of unemployment	31
21. Entities of national economy by legal form in 2015	32
22. Entities of national economy by number of employed persons	33
23. Structure of entities of national economy	33
24. Value of Investment outlays	35
25. Structure of revenue of city budget	36
26. Relation of financial result and revenue of Kielce budget	38
27. Structure of bed places	39
28. Tourist accommodation establishments by categories	39
29. Municipal waste (excluding selective) by sources of origin in years 2010-2015	48
30. Ascertained crimes in completed preparatory proceedings and rate of detectability of delinquents in ascertained crimes	50
31. Structure of dwelling stocks by by type of ownership	51
32. Structure of dwellings completed by forms of construction	53
33. Dwellings completed by selected forms of construction	54
34. Average useful floor area of dwellings completed by selected forms of construction	54
35. Out-patient health care consultations provided	57
36. Population per 1 generally available pharmacy	57
37. Family foster care	59
38. Enrolment rate in primary and lower secondary schools for children and youth	64
39. Students in schools for adults in school years 2010/2011-2015/2016	67
40. Foreigners – students of higher education institutions in school years 2010/2011-2015/2016	69
41. Performances and audience in theatres and music institutions in years 2010-2015	71
42. Audience per 1 screening	72
43. Capitals of voivodships by value of partial indices in surveyed areas in 2015	99
44. Capitals of voivodships by group of socio-economic development level	101

LIST OF MAPS

1. Registered unemployment rate in 2015 29

LIST OF PHOTOS

Palace of Cracow Bishops in Kielce.....	177
Palace of Cracow Bishops in Kielce – view by side of Italian Garden.....	177
Cathedral Basilica	178
Square – view on the Kielce City Hall	178
S. Żeromski Municipal Park in winter	179
S. Żeromski Municipal Park in summer.....	179
Kadzielnia Nature Reserve	180
Silnica river	180
Oskar Kolberg Świętokrzyska Concert Hall	181
Kielce Cultural Centre	181
Monument of H. Sienkiewicz in front of Kielce Cultural Centre	182
Legiony Hall	182
Kielce University of Technology	183
Kielce Technology Park	183
Kielce by night.....	184
Kielce Trade Fairs by night	184
City centre.....	185
Kadzielnia Nature Reserve and surroundings.....	185
Panorama	186
H. Sienkiewicz Street in Kielce.....	186

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Pałac Biskupów Krakowskich

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Pałac Biskupów Krakowskich - widok od strony Ogródu Włoskiego

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Bazylika Katedralna

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Rynek - widok na siedzibę Urzędu Miasta Kielce

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Park Miejski im. S. Żeromskiego zimą

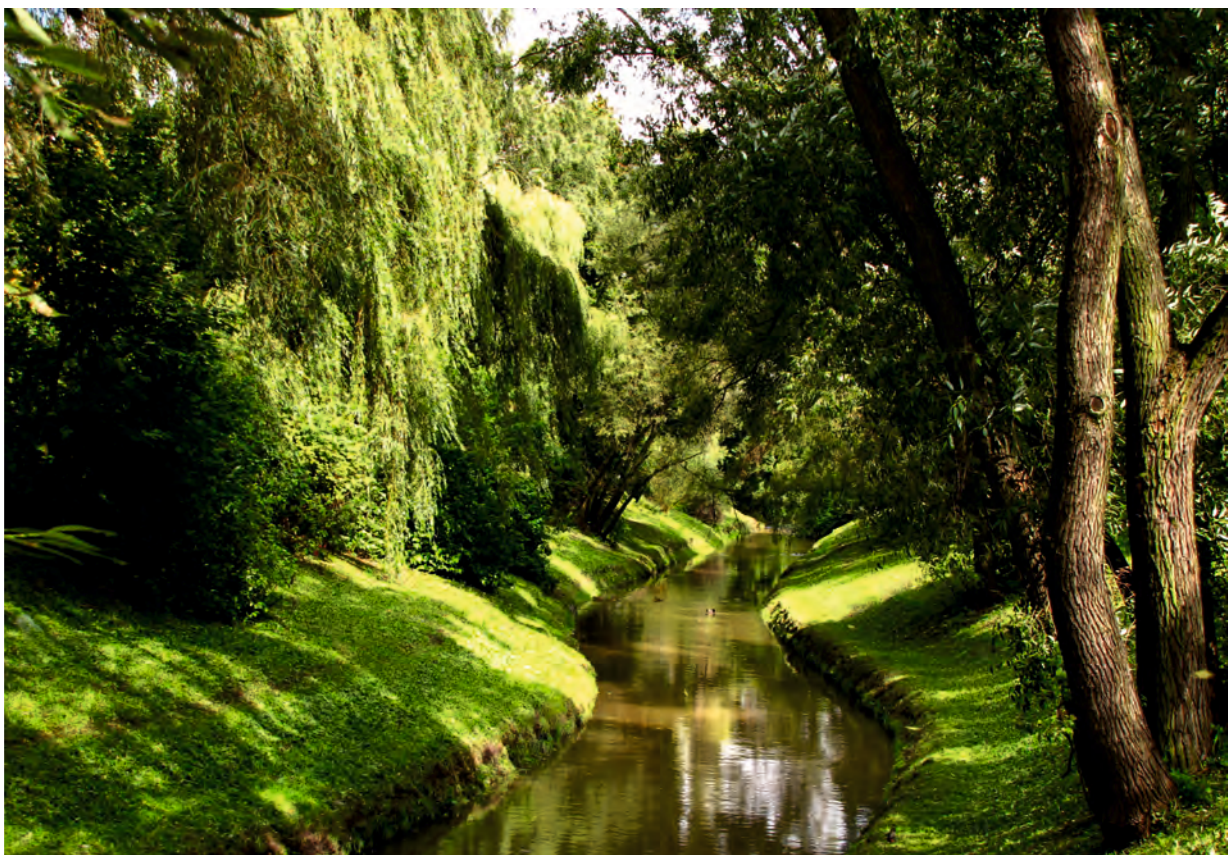
Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Park Miejski im. S. Żeromskiego latem

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Rezerwat przyrody Kadzielna

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Rzeka Silnica

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Kieleckie Centrum Kultury

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Pomnik H.Sienkiewicza przed Kieleckim Centrum Kultury

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Hala Legionów

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Politechnika Świętokrzyska

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Kielecki Park Technologiczny

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Kielce nocą

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Targi Kielce nocą

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Centrum Miasta

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Rezerwat przyrody Kadzielna i okolice

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

Panorama Kielc

Autor: Urząd Miejski w Kielcach

ul. H. Sienkiewicza